T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAŞLILARDA İNTİHAR EĞİLİMLERİNİN PSİKO-SOSYAL DEĞERLENDİRİLMESİ

Duygu DURMAZ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Taner ARTAN

II. DANIŞMAN
Doç. Dr. Gizem ÇELİK

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Sosyal Hizmet Programı

Ocak, 2023

TEZ KABUL VE ONAYI

Duygu DURMAZ tarafından, **Doç. Dr. Taner ARTAN** danışmanlığında hazırlanan "TEZ YAŞLILARDA İNTİHAR EĞİLİMLERİNİN PSİKO-SOSYAL DEĞERLENDİRİLMESİ" başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından **04/01/2023** tarihinde yapılan sınav sonucunda **oy birliği** ile başarılı bulunarak **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

		İmza	**Sonuç**
DANIŞMAN	Doç. Dr. Taner ARTAN İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal Hizmet Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
ÜYE	Dr. Öğr. Üyesi Nurgün KUL PARLAK İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal Hizmet Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
ÜYE	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin BATMAN Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
ÜYE	Prof. Dr. Xxxx XXXX ..... Üniversitesi ..... Anabilim Dalı		☐ Kabul ☐ Ret
ÜYE	Prof. Dr. Xxxx XXXX ..... Üniversitesi ..... Anabilim Dalı		☐ Kabul ☐ Ret

Doküman No	İlk Yayın Tarihi	Revizyon No	Revizyon Tarihi	Sayfa No
414.1.17F	04.03.2020	00	00.00.0000	1 / 1

Bu çalışma 04.01.2023 Tarihinde aşağıdaki jüri tarafından
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Doç. Dr. Taner Artan
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Dr.Öğr.Üyesi Nurgün Kul Parlak
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Dr.Öğr.Üyesi Hüseyin Batman
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Sandıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu

..... Metin girmek için burayı tıklatın.
Üniversite
Fakülte

..... Metin girmek için burayı tıklatın.
Üniversite
Fakülte

En karanlık anlarda dahi ışığı hatırlatanlara ithaf ediyorum.

BÜTÇE DESTEKLERİ

YAŞLILARDA İNTİHAR EĞİLİMLERİNİN PSİKO-SOSYAL DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje numarası: SYL-2021-35416

TEŞEKKÜR

İlk olarak çağın tüm kötü ve olumsuz yanlarına rağmen etik değerlerle emek veren tüm insanlara teşekkür ediyorum. İyi tarafta kalmayı, insanlık adına çalışmayı onlar sayesinde her gün daha çok istiyorum.

Beni, tüm süreçlerde benim dahi unuttuğum yönlerimi hatırlatarak destekleyen, bana her zaman inanan ve emeğini hiçbir zaman esirgemeyen çok değerli hocam, danışmanım Doç.Dr Taner ARTAN'a teşekkür ederim.

Bir araştırmacı olmaya dair ilerlediğim bu yolda, gelişimimde en büyük paylardan birine sahip olan, her zaman rehberliğiyle güç bulduğum, desteklerini ve içtenliğini hiç esirgemeyen sevgili Dr. Tuğba CANBULUT'a teşekkür ederim.

Beni çalışmanın kurtarıcı gücüne inandıran, emeğin ve adil olmanın değerini hatırlatan, bu çalışmada da yön gösterici olarak çokça emeği olan çok kıymetli abim, Doç.Dr. Uğur DURMAZ'a teşekkür ederim.

Çocukluğumdan bugüne yanımda olan, bana genellikle benden daha çok inanan, eğlence seviyeleriyle boy ölçüşen gürültücülüklerine rağmen pırlanta gibi kalpleri olan canım arkadaşlarım Erna, Beste, Ezgi, Mine ve Evin'e teşekkür ederim.

Her zaman desteklerini yanımda hissettiğim, hayata dair duruşlarıyla her zaman örnek aldığım annem Fatma DURMAZ'a, babam Mehmet DURMAZ'a, kardeşim Uğur DURMAZ'a ve Gözde DURMAZ'a bir aile olarak varlıklarıyla her zaman bana güç kattıkları ve ben oluşumdaki tüm aşamalardaki özverileri için minnettarım, teşekkür ederim.

Ocak 2023 Duygu DURMAZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ KABUL VE ONAYI ..... **ii**
BEYAN ..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
BÜTÇE DESTEKLERİ ..... **vi**
TEŞEKKÜR ..... **vii**
İÇİNDEKİLER ..... **viii**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **x**
TABLO LİSTESİ ..... **xi**
KISALTMA LİSTESİ ..... **xiii**
ÖZET ..... **xiv**
ABSTRACT ..... **xvi**
1. GİRİŞ **1**
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE **5**
2.1. Yaşlılık ve Yaşlanma 5
2.1.1. Demografik Dönüşüm Boyutuyla Türkiye'de Yaşlılık 10
2.2. İntihar Olgusu ve İntiharın Kısaca Tarihsel Gelişimi 13
2.2.1. İntiharın Sınıflandırılması 16
2.2.2. İntiharın Kuramsal Arka Planı 17
2.2.3. İntiharın Toplumsal Görünürlüğünde Medyanın Etkisi 25
2.3. Yaşlılık ve İntihar İlişkisi 29
2.4. İstatistiksel Olarak Türkiye'de Yaşlılık ve İntihar 34
2.4.1. Yaşlılık İstatistikleri 34
2.4.2. İntihar İstatistikleri 39
2.4.3. Yaşlı İntiharı İstatistikleri 42
2.4.4. Araştırmanın Amacı 46
3. YÖNTEM **49**
3.1. Araştırmanın Modeli 49
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 50
3.2.1. Araştırmanın Sınırlılıkları 52

3.2.2. Geçerlik ve Güvenirlik 53
3.3. Veri Toplama 55
3.3.1. Veri Toplama Araçları 56
3.3.2. Veri Toplama Süreci 57
3.4. Veri Analizi 61
3.4.1. Durum İçi Analiz 62
3.4.2. Çapraz Durum Analizi 66
4. BULGULAR 68
4.1. Doküman İncelemesi Sonunda Elde Edilen Bulgular 68
4.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme ile Elde Edilen Bulgular 79
4.2.1. Yaşlılığa Kültürel ve Sosyolojik Bakış 79
4.2.2. Yaşlılık Politikalarına Dair Görüşler 82
4.2.3. Yaşlılarda İntihar Eğilimine Sebep Olan Faktörler 84
4.2.4. Yaşlı İntiharlarına Dair Toplumsal Bakış 91
4.2.5. Medyada Yaşlı İntiharları 95
4.2.6. Yaşlı İntiharı Önleme Deneyimlerindeki Sınırlılıklar 98
4.2.7. Önleyici Hizmetlerin Geliştirilmesi 100
5. TARTIŞMA 110
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 138
6.1. Araştırmacılar için Öneriler 140
6.2. Uygulamacılar İçin Öneriler 141
KAYNAKLAR 144
EKLER ..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI ..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ETİK KURUL İZİN YAZISI ..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
KURUM İZNİ YAZILARI ..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZGEÇMİŞ ..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1: Cinsiyet ve Yaşa Göre 2000 Yılı Türkiye Nüfusu 35
Şekil 2: Cinsiyet ve Yaşa Göre 2020 Yılı Türkiye Nüfusu 36
Şekil 3: Seçilmiş Alt Nüfus Gruplarında Doğurganlık Düzeyleri,2008 37
Şekil 4: Cinsiyet ve Yaşa Göre 2040 Yılı Türkiye Nüfus Tahmini 38
Şekil 5: Yıllara Göre Yaşlı Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı 39
Şekil 6: Türkiye'de Yıllara Göre İntihar Sayısı 40
Şekil 7: Türkiye'de Cinsiyete Göre İntihar Hızı (her 100.000 kişide) 41
Şekil 8: Türkiye'de 2019 Yılı Yaş Gruplarına Göre İntihar Hızı (her 100.000 kişide) 43
Şekil 9: Türkiye'de Yıllara Göre 60 Yaş Üstü Kadın ve Erkek İntihar Sayıları 44
Şekil 10: Türkiye'de Yıllara Göre 60 Yaş Üstü İntiharların Tüm İntiharlara Oranı 45
Şekil 11: Çalışmanın Evren ve Örneklem Alanı 52
Şekil 12: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Bulgularına Ait Oluşturulan Kategoriler 63
Şekil 13: Çapraz Durum Analizi Şeması 66

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Türkiye'de 2019 Yılı Yaş Gruplarına Göre İntihar Hızı (her 100.000 kişide) 41

Tablo 2: Yıllara ve 60 yaş üstü yaş gruplarına göre kadın ve erkek intihar sayıları 44

Tablo 3: Yaşlı İntiharı Haberlerinin Yıllara ve Gazetelere Göre Haber Sayısı Dağılımı.....68

Tablo 4: Yaşlı İntiharlarındaki Demografik Verilerin Gazetelerdeki Haber Sayısı Dağılımı..68

Tablo 5: Cumhuriyet Gazetesi: Yaşlı İntiharı Haberlerinin Cinsiyet, Yaş ve Yıllara Göre Dağılımı 69

Tablo 6: Sözcü Gazetesi: Yaşlı İntiharı Haberlerinin Cinsiyet, Yaş ve Yıllara Göre Dağılımı70

Tablo 7: Hürriyet Gazetesi: Yaşlı İntiharı Haberlerinin Cinsiyet, Yaş ve Yıllara Göre Dağılımı 70

Tablo 8: Yeni Şafak Gazetesi: Yaşlı İntiharı Haberlerinin Cinsiyet, Yaş ve Yıllara Göre Dağılımı 70

Tablo 9: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Başlıkta "İntihar" Kelimesinin Kullanımının Gazetelere Göre Dağılımı 71

Tablo 10: Yaşlı İntiharı Haberlerinde İntihar Olayına Dair Görsel Kullanımının Gazetelere Göre Dağılımı 71

Tablo 11: Yaşlı İntiharı Haberlerinde İntihar Kelimesinin Tekrarlanmasının Gazetelere Göre Dağılımı 71

Tablo 12: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Dramatize Edici İfade(Yücelten veya Duygusallaştıran) Kullanımının Gazetelere Göre Dağılımı.....72

Tablo 13: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Kişinin Tam İsminin Belirtilme Durumunun Gazetelere Göre Dağılımı 73

Tablo 14: Yaşlı İntiharı Haberlerinde İntihar Eden Kişiye Ait Fotoğrafın Belirtilme Durumunun Gazetelere Göre Dağılımı.....73

Tablo 15: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Haber Sunumunda Medeni Durum Bilgisi Belirtilmesinin Gazetelere Göre Dağılım 73

Tablo 16: Demografik (Medeni Durum) Verilerinin Gazetelere Göre Yaşlı İntiharı Haber Sayısı Dağılımı 74

Tablo 17: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Haber Sunumunda Meslek Bilgisi Belirtilmesinin Gazetelere Göre Dağılım 74

Tablo 18: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Belirtilen İntihar Meslek Bilgisi 75

Tablo 19: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Yönteme Dair Bilgi Sunumunun Gazetelere Göre Dağılım 75

Tablo 20: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Belirtilen İntihar Yöntemleri 76

Tablo 21: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Nedene Dair Bilgi Sunumunun Gazetelere Göre Dağılım 76

Tablo 22: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Belirtilen İntihar Nedenleri 76

Tablo 23: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Haber Sunumunda Mekân Bilgisinin Gazetelere Göre Dağılım 77

Tablo 24: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Belirtilen İntihar Mekan Bilgisi Sıralaması 77

KISALTMA LİSTESİ

Kısaltmalar	Açıklama
NIMH	: National Institute of Mental Health(Uluslararası Ruh Sağlığı Enstitüsü)
BM	: Birleşmiş Milletler(United Nations)
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
HHS	: Health Resources and Services Administration
IASP	: International Association for Suicide Prevention
IASSW	: International Association of Schools of Social Work(Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği)
IFSW	: International Federation of Social Workers(Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu)
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
WHO	: World Health Organization(Dünya Sağlık Örgütü)

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAŞLILARDA İNTİHAR EĞİLİMLERİNİN PSİKO-SOSYAL DEĞERLENDİRİLMESİ

Duygu DURMAZ

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Sosyal Hizmet Programı

Danışman : Doç. Dr. Taner ARTAN

II. Danışman : Doç. Dr. Gizem ÇELİK

Bu çalışma yaşlılık ve intihar arasındaki ilişkisine odaklanmaktadır. Yaşlılıkla birlikte bireyin hayatında fiziksel, bilişsel, ekonomik, psikolojik açılardan çok yönlü değişimler meydana gelmektedir. Bu değişim süreçleri birey için risk faktörleri geliştirebilmektedir. İntihar da bu risk faktörleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda bu çalışmada yaşlılardaki intihar eğilimine dair mesleki bakış açılarının ve medya aracılığıyla topluma yansıyan boyutunun psiko-sosyal bir değerlendirmeyle ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın gerçekleştirilmesinde nitel araştırma yönteminden yararlanmış ve durum çalışması deseni uygulanmıştır. Bu çalışmada iki farklı veri toplama yöntemi uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme ve doküman incelemesiyle veriler toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sosyal hizmet, sosyoloji, gerontoloji ve psikoloji alanlarından 25 profesyonel meslek mensubunun yaşlı intiharlarına dair değerlendirmeleriyle gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi ise günlük olarak yayın yapan ulusal düzeydeki dört gazetenin (Hürriyet Gazetesi, Sözcü Gazetesi, Yeni Şafak Gazetesi ve Cumhuriyet Gazetesi) yaşlı intiharı haberleri üzerinden

gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde araştırma desenine uygun olarak çoklu durum analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda doküman incelemesi ve yarı yapılandırılmış görüşmeler sonunda elde edilen verilerin analizinde, durum içi analiz ve çapraz durum analizinden faydalanılmıştır.

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşmelerde sosyolojik, kültürel ve politika bağlamında yaşlılığın çok yönlü olarak değerlendirilmediği, yaşlı intiharlarına dair ise toplumsal bir farkındalığın olmadığı, medyanın bu konuya ilgisinin az ya da yetersiz olduğu sonuçları elde edilmiştir. Yaşlanmayla beraber ortaya çıkan yalnızlık, düşük ekonomik gelir, rol değişimleri, sağlıktaki kayıplar ve yaşlılığa dair olumsuz toplumsal algıların intihar risklerini oluşturduğu sonuçları elde edilmiştir. Bunun yanı sıra yaşlıların intihar eğilimlerinin önlenmesi adına yaşlılığa dair algıların değiştirilmesi, merkezi ve yerel otoritelerin sorumluk alması, yerinde yaşlanmanın geliştirilmesi, meslek elemanlarının ihtiyaçlarının analiz edilmesi, çok yönlü destek sistemlerinin faaliyete geçirilmesi yönünde öneriler geliştirilmesi sonuçlarına ulaşılmıştır. Yaşlılık ve bu bağlamda intiharın önlenmesi adına multidisipliner bir çalışmanın gerekliliği tüm görüşmelerin sonucunda vurgulanmıştır. Doküman incelemesi ile gazetelerin yaşlı bireylerin intiharlarını haberleştirmede çeşitli etik sorunlar olduğu ve yaşlı intiharının çok az sayıda haberde yer aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu tez çalışması henüz çok görünür olmayan ancak toplumun hızlı yaşlanmasına bağlı olarak büyük bir risk faktörü olarak görülebilecek intihar davranışını yaşlılık boyutunda ele alırken toplumsal ve mesleki farkındalık durumuna dair naçizane bir değerlendirme katmayı hedeflemektedir.

Ocak 2023 , 187. sayfa.

Anahtar kelimeler: Yaşlılık, İntihar, Sosyal Hizmet, Yaşlı İntiharları

ABSTRACT

M.Sc. THESIS

PHSYCHO-SOCIAL ASSESSMENT OF SUICIDAL TENDENCIES IN ELDERLY PEOPLE

Duygu DURMAZ

Istanbul University-Cerrahpaşa

Institute of Graduate Studies

Department of Social Work

Social Work

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Taner ARTAN

Co-Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Gizem ÇELİK

This study focuses on the relationship between the old age and suicide. With old age, multifaceted changes occur in the individual's life in physical, cognitive, economic, psychological terms. These change processes can develop risk factors for the individual. Suicide is also among these risk factors. In this context, in this study, it was aimed to reveal the professional perspectives and social awareness of the suicidal tendency by media in the elderly through a psycho-social assessment.

In this study, qualitative research method was used and case study pattern was applied.In this context, in this study, two different data collection methods were applied. Data were collected through semi-structured interview and document review. Semi-structured interviews were conducted with the evaluations of 25 professional professionals from the fields of social work, sociology, gerontology and psychology about elderly suicides. The document analysis was carried out on the news of elderly suicide of four national newspapers.

In the analysis of the data, multiple case analysis method was used in accordance with the research design. In this context, in the analysis of the data obtained at the end of the document review and semi-structured interviews, in-case analysis and cross-case analysis were used. In this study, semi-structured interviews revealed that aging was not evaluated in terms of sociological, cultural and political aspects, there was no social awareness about elderly suicides, and the media's interest in this issue was low or insufficient. Also it has been concluded that loneliness, low economic income, role changes, losses in health and negative social perceptions of old age constitute suicide risks. In addition, in order to prevent suicidal tendencies of the elderly, changing perceptions about old age, taking responsibility for central and local authorities, developing aging on the spot, analyzing the needs of professional staff, developing recommendations for the implementation of multifaceted support systems. The necessity of a multidisciplinary study in the name of old age and suicide prevention in this context was emphasized as a result of all the interviews. With the document review, it has been concluded that newspapers have various ethical problems in reporting the suicides of elderly individuals and that elderly suicide is covered in very few news reports. This thesis study deals with suicidal behavior, which is not very visible yet, but can be seen as a major risk factor due to the rapid aging of the society in the dimension of old age. In this context, it aims to include a humble assessment of the state of social and professional awareness in the field.

January 2023, 187. pages.

Keywords: Aging, Suicide, Social Work, Elderly Suicides

1. GİRİŞ

Yaşamak kelime anlamından daha öte hayatın gerçekleştirmesi adına bir eylemi tanımlar. Birey, doğumundan ölümüne kadar dünya üzerinde bir şekilde kendi yaşamını gösterir. Yaşlılık da insan yaşamının bir parçası olmakla beraber olumsuz çağrışımlarla da anılır. Yaşlanan birey için belki de olumsuz görülmeyen bu süreç, dışarıdan değerlendirenler için içerisine girilmek istenmeyen bir zamanı ifade eder. Bu noktadan başlayan yaşlılığa dair toplumsal algılar, görünen ve görünmeyen bir şekilde yaşlanan bireye kadar ulaşır. Yaşlılık birey için fizyolojik bir sürecin ifade edildiği bir dönem olmakla beraber toplumsal anlamda da bir deneyim sürecini hayatın diğer evreleri gibi kapsar. Aynı zamanda yaşlılık, diğer tüm evreler gibi devletlerin hizmet sunduğu ve faaliyet gösterdiği alanlardan biridir. Yaşlanma bireysel bir eylem olmakla beraber, genel olarak devletlerin sunduğu hizmetlerle şekillenmekte, sınırları çizilmekte ve korunmaktadır. Bu kapsamda yaşlılık bir dönem olarak, birey açısından devlet mekanizmaları içerisinde ve toplumla beraber görülmesi gereken bir dönemi ifade etmektedir.

Dünya dönüş hızını hiç kaybetmeden kendisi ve Güneş etrafında alışılmış davranışını gerçekleştirirken, insanlar kendilerini birçok açıdan geliştirmeye ve yeni ufuklar kazanmaya devam etmiştir. Günümüzde, son yüzyılın gerçeği olan teknoloji de bu gelişimin en azından şu ana kadar gösterdiği en yüksek boyutu sunmaktadır. Dünyanın teknolojiyi kullanması süreci sonrasında ortaya çıkan hızlı gelişmişlik, birçok açıdan insanın yaşlılık ve yaşlanma süreçlerini etkilemiştir. Sağlık hizmetleri hızla gelişim gösterirken bu durum hastalıkların erken tanı ve teşhisine, daha hızlı şekilde iyileşmeye ve tüm bunlara bağlı olarak da uzayan yaşam süresine dönüşmüştür. Dönüşümün başlamasıyla birlikte genç nüfusun artan grafiklerinin yanına hızla büyüyen yaşlanma grafikleri eklenmiştir. Toplumlar da bu noktada yaşlılık alanına yönelmiş ve politikalar aracılığıyla bu dönemin refahını yükseltmek adına çalışmalar göstermeyi hedeflemiştir. Yaşlanmanın getirdiği bir dizi fizyolojik, bilişsel ve psikolojik etki hem bireysel hem de toplumsal ihtiyaçları artırabilmektedir. Yaşlılık döneminde kapsamlı olarak sağlık, refah ve esenlik içerisinde bulunamayan bireyin desteklenmesi ise bu noktada aile, çevre, toplum gibi dış faktörlere ve devlete roller yüklemektedir. Bireyin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, gerekli durumda destek hizmetlerine erişebilmesi, hayata aktif katılımının sağlanabilmesi gibi noktalarda hem birey hem devlet sorumluluklara sahip olmaktadır. Tüm bu

açılardan herhangi bir noktada yaşlı bireyin sorunlarının aşılamaması durumu risk faktörlerini oluşturmaktadır. Yaşlılık için üzerinde belki de çok fazla durulmayan alanlardan birini de intihar riskleri oluşturmaktadır.

Yaşamaya dair tüm konuşmalarda ölüm bir kelimeden öte bireyin varlığının sonlandırılma eylemidir. İntihar ise bu sonlandırılma içerisinde bireyin var oluşuyla ilgili durumda, hayatın akışını kendi kararıyla engellemesi sonunda gerçekleştirdiği bir eylem olarak görülebilir. Kişisel bir tercih gibi görülebilecek bu eylem özellikle yirminci yüzyılın başından itibaren daha sosyolojik bir olgu olarak değerlendirilmekte ve sadece birey bazlı değil, çevre ve birey etkileşimli olarak ele alınmaktadır. Bundan dolayı intiharın ortaya çıkışındaki nedenler ekonomik, fiziksel ya da psikolojik sağlık, çevresel pek çok arka planda kendini gösterebilmektedir. Bu nedenlerin tespiti aşaması ise her zaman kolay şekillenmemektedir. Görünen ve görünmeyen nedenlerin etkisi bu boyutta özellikle yaşlılık için daha temel bir zorluk alanı yaratmaktadır. Yaşlılıkla birlikte geçmiş deneyimlerin etkisi, rol değişimleri, fiziksel ve bilişsel yetilerde zayıflamalar, bakım anlamındaki dışa bağlılık gibi nedenler artış gösterir. Ancak aynı oranda bu durumların ifade edilmesi, paylaşılması da kişinin sahip olduğu yaşla birlikte zorlaşabilir. Bu nokta da yaşlılarda intihar riskini ciddi ama aynı zamanda daha az görünür kılabilir. Her yıl sağlık örgütleri tarafından intihara dair yayınlanan raporlarda yaşlı bireylerin intihar riskinden daha fazla bahsedilmeye başlanması da bu durumun ciddiyetine dikkat çekmek açısından önemli bir veridir.

Hızla yaşlanan Türkiye için yaşlı bireylerin intihar eğilimlerine dair gerçekleştirilen bu çalışma, yaşlılardaki intihar eğilimine dair mesleki bakış açılarının ve topluma yansıyan perspektiflerin psiko-sosyal bir değerlendirmeyle ortaya çıkarılması amaçlamaktadır. Bu kapsamda yaşlılardaki intihar eğilimlerine dair toplumsal ve mesleki farkındalıkların ölçümlenmesi, bakış açılarının tespit edilmesi, nedenselliğin anlaşılması, önlemeye dair çalışmaların tartışılması şeklinde belirlenen alt amaçları taşımaktadır. Bu kapsamda dört boyutlu bir hipotez süreci geliştirilmiştir. Bu kapsamında bu tez araştırmasının dayandığı hipotezlerden ilki (Hipotez1) yaşlılık alanında yürütülen çalışmalarda intihar konusunun ön planda olmadığı görülmektedir. Yaşlı nüfusun ülke nüfuslarındaki payı yüksektir ancak yürütülen çalışmalarda yaşlılar için intihara dair çalışmalar yeterli düzeyde bulunmamaktadır. Yaşlılığın nüfus içerisinde artışına bağlı olarak geliştirilen destek mekanizmaları içerisinde intihara yönelik kapsayıcı çalışmalar bulunmamakta ve önleyiciliğe dair geliştirilen yöntemler uygulamada karşılık bulamamaktadır. Bu çalışma ile yaşlılık alanının içerisinde intihar

olgularına değinmekte ve konunun gündeme getirilmesine katkı sunmaktadır. Hipotezlerden ikincisi(Hipotez2), yaşlılıkta intihar olgusunun farklı kurum ve kuruluşlardaki farklı meslek gruplarındaki kişilerle tartışılması ve önleyici tedbirlerin konuşulması sağlanmaktadır. İntihar oranlarında grafiklerin artış hızının önüne geçilmesi için ve yaşlı intiharına dair koruyucu önlemlerin geliştirilebilmesi için özellikle yaşlılık alanında çalışma gösteren katılımcılarının görüşlerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma ile yaşlılıkta intiharı önlemeye dair önleyici ve koruyucu hizmetlerin oluşturulması tartışılacaktır. Bu sayede konunun önem kazanmasının sağlanması ve farklı kurum kuruluşlardaki kişilerin konu üzerine eğilmeleri beklenmektedir. Hipotezlerden üçüncüsü (Hipotez3), yaşlılık ve intihar konusu üzerine yazılı basın aracılığıyla sunulan haberlerin yöntemleri ve bu haberleştirmenin konuyu ne yönlerden incelediğine dair detaylı bir analiz hazırlanması sağlanacaktır. Bu aşamanın sağlanmasıyla hedeflenen yaşlı intiharlarının azaltılmasında çok fazla kişiye ulaşabilen medya kanallarında konunun nasıl işlendiği ortaya konulması sağlanmaktadır. Hipotezlerden dördüncüsü (Hipotez4), akademik çalışmalara katkı sunması planlanan çalışmada hem sosyal hizmet bakış açısıyla intihar ve yaşlılığa denilecek, hem yazılı basında sosyal bilimlerin alanlarını oluşturan konulardan birindeki yayın yöntemleri değerlendirilecek, hem farklı meslek gruplarından katılımcıların görüşmelerinden elde edilen verilerle multidisipliner bir sunuş sağlanacaktır. Bu çalışmanın yaşlıların intiharı alanında gelecekte yürütülebilecek çalışmalara bu çok yönlü sunuşuyla kaynak olabileceği düşünülmektedir.

Çalışma tüm bu amaçlarını yerine getirmek ve hipotezlerini sınamak üzere nitel araştırma yöntemini kullanmakta ve durum çalışması desenini benimsemektedir. Durum çalışması birden çok veri toplama yönteminin birbirini destekleyici yönlerini ortaya koymak bakımından çalışmanın yapısına uygun görülmektedir. Bu çalışma yaşlı intiharına dair iki farklı veri toplama yönteminden yararlanmaktadır. İlk olarak yaşlılık ve intihar alanlarıyla ilişkisi profesyonel meslek mensuplarıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, bu görüşmelerde yaşlı intiharlarının nedenleri, toplumsal boyutlarını ve yaşlı intiharının önlenmesi noktasındaki çalışmaların değerlendirilmesi sağlanmıştır. Sosyal hizmet, psikoloji, gerontoloji ve sosyoloji alanından 25 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında kullanılan bir diğer veri toplama yöntemi olan doküman incelemesiyle ise yaşlı intiharına dair gazeteler aracılığıyla görünürlük kazanmış haberlerin içerikleri ve yer alış biçimleri incelenerek konunun topluma haber kaynakları aracılığıyla yansıyan perspektiflerine dair veriler elde edilmiştir. Bu kapsamda Türkiye'de ulusal düzeyde yayın yapan dört gazete

belirlenen yıllar arasında doküman incelemesi ile yaşlı intiharı haberleri üzerinden incelenmiştir. Her iki veri grubundan elde edilen veriler durum çalışması desenine bağlı kalınarak durum içi analiz ve çapraz durum analizi yöntemleriyle analiz edilmiştir. Durum içi analiz kapsamında her iki veri toplama aracının bulguları kendi içerisinde değerlendirilmiş, çapraz durum analizi kapsamında ise iki bulgu grubunun birbiriyle ilişkisi keşişim gösterdiği ve ayrıldığı noktalar üzerinden birlikte değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın ilk bölümünü kavramsal çerçeve oluşturmaktadır. Bu bölümde intihar, yaşlılık alanlarına, bu iki kavramın ilişkisine, iki kavramın istatistiksel durumuna dair belirlenen alt boyutlarda değinilmektedir. Bu kapsamda intihar ve yaşlılık kavramları literatürdeki çeşitli yönleriyle açıklanmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın metodolojisinin ayrıntılı olarak açıklandığı yöntem gelmektedir. Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi boyutlarıyla açıklanmaktadır. Bu tez çalışmasının üçüncü bölümünü bulgular oluşturmaktadır. Bu bölüm kapsamında veri toplama araçlarıyla elde edilen veriler sunulmaktadır. Doküman incelemesi ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen çıktılar bu alan içerisinde düzenlenmiş ve yorumlanmaya hazır hale getirilmiştir. Konunun ele alınışında etik sorunları ortadan kaldırmak ve kapsayıcılığı sağlamak açısından bulguların şeffaf ve tarafsız şekilde sunulmasına bu bölüm içerisinde ayrıca özen gösterilmiştir. Çalışma, dördüncü bölümünde elde edilen verilerin değerlendirildiği tartışma ile devam etmektedir. Bu bölüm içerisinde iki veri grubunun kesişim gösterdiği ve ayrıldığı noktalar konu bütünlüğünü koruyacak bir şekilde sırasıyla sunulmaktadır. İki veri grubunun birlikte tartışılması konunun analizini geliştirirken çok boyutlu bir değerlendirmeye imkân sunmuştur. Bu bölüm literatürdeki daha önceki araştırmalarla benzerlik ve farklılık yönleriyle tartışılmıştır. Tez çalışması beşinci ve son bölümünde elde ettiği sonuçları ve önerilerini paylaşarak tamamlanmıştır. Sonuçlarda elde edilen tüm çıktılar kısaca özetlenmiştir. Öneriler bölümünde ise araştırmacılar ve uygulamalar açısından bu çalışma sürecinde ve sonucunda beliren öneriler sunulmaktadır.

Birey ister genç ister yaşlı olsun önemi ve varlığı bakımından eşit değerdedir. Birey için yaşamak, bu hakkı korumakla sağlanabilir. Bu sebeple intihar önlenebildiği maksimum seviyede yaşamı korumak adına çalışılması gereken bir alan olarak görülmelidir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Yaşlılık ve Yaşlanma

Gelişimin sınırlarını ifade etmekte kullanılan yaş kavramı zaman ifadesinden öte anlamlar da taşır. Yaş sosyal hayat içerisinde alının rolleri, çalışma hayatındaki faaliyetleri, yasal çerçevedeki uygulamaların sınırlarını da belirler. Castel (2019:1) yaş için onun bir sayı olduğunu söyleyenlere, *bir sayıdır ama önemli bir sayıdır* ifadesiyle karşılık verir. Yaşın bu önemli sayı olma hali yaşlanma ve yaşlılık gibi birden fazla kavramın gelişmesine sebebiyet vermiştir.

Yaşlılığın kavramsal çerçevesinin çizilebilmesi için ilk olarak kavramların farklılıkları ve sınırları üzerinde durmak önemlidir. Her ne kadar benzer anlamlar taşıyor gibi görünse yaşlılık, yaşlanma kavramları arasında farklılıklar bulunmaktadır. İlk olarak yaşlanma kavram olarak *kronolojik yaşla ilişkili ancak onunla özdeş olmayanı* ifade etmektedir (Birren ve Birren, 1990:3). Yaşlanma kavramında, zamansal değerlendirmeler yapılmaktan öte *kültürel* bir etmen olma durumu bulunmaktadır. Bu nedenle herkes için aynı yaşta başlayan yaşlanma evrelerinden söz etmek yerine toplumlara ve kültürlere göre değişim gösterebilen bir kavram olarak değerlendirilmektedir (İçli, 2008:30-31). Yaşlılık ise, *bireylerin fiziksel ve ruhsal güçlerini bir daha gelmeyecek şekilde yavaş yavaş kaybetme hali* olarak tanımlamaktadır (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010:17). Yaşlılık yaşamın bir evresini, Güncel Türkçe Sözlük'te bahsedilen haliyle *yaşlı olma durumunu* ifade etmektedir (www.sozluk.gov.tr , Erişim Tarihi 18 Mart 2021). Birleşmiş Miletler 60 yaş üzerindeki bireylerin yaşlılık evresine geçtiği ve yaşlı olarak kabul edilebileceğine değinmektedir. Ancak bu noktada bu sınıflandırmanın da bireyin yaşam pratikleri, sağlık haliyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (UNHCR). Yaşlılık kavramını açıklamakta sadece sayısal veriler ve yaş sınırlarının belirlediği kronolojik ifadelerden bahsetmek yetersiz kalabilmektedir. Yaşlılık, bireyi ve toplumu birebir ilgilendiren bir konu olarak bilişsel, psikolojik ve sosyal pek çok alt boyutun bir araya gelmesiyle şekillenir (Salur, 2018:9). Bu nedenle yaşlılık döneminin birden fazla alt boyutuyla yeni tanımlamalar geliştirilmiş bir alan haline gelmiştir. Bu kavramlar yaşlanmanın yapısı üzerine odaklananarak bireylere çok yönlü yaşam nitelikler kazandırılmasını amaçlamaktadır. Yaşlanma sürecine dahil edilen bu nitelikler ile yaşlılık evresinin de desteklenmesi sağlar. Bu çalışma özelinde yaşlanma

üç kavram üzerinden incelenecektir. Bu kavramlar sağlıklı yaşlanma, başarılı yaşlanma ve aktif yaşlanmadır.

Yaşlanma kavramı kompleks bir yapı olarak pek çok farklı boyutuyla incelenmekte ve ele alınmaktadır. Yaşlanmaya dair yaklaşımlar, yaşlanma halinin iyiliğini sağlamadaki noktalara odaklanmaktadır. Yaşlanma konusunda ufak farklılıklar bulunan pek çok kavram yaşlanmayı niteleyici biçimde kullanılmaktadır. Kavramlar arasındaki ufak farklılıkların dayanağı olan temel nokta farklı bakış açılarıyla yaşlanmayı ve onun eylemsellik boyutunu değerlendirmekten kaynaklanmaktadır. Sağlıklı yaşlanma kavramı, başarılı yaşlanma ya da aktif yaşlanma kavramları da özellikle son yıllarda dünya popülasyonunun hızla yaşlanmasıyla önemli hale gelmiştir (Oğlak, 2018:223-224). Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization-WHO) sağlıklı yaşlanmayı *ileri yaşta esenliği mümkün kılan işlevsel yeteneği geliştirmek ve sürdürme süreci* olarak tanımlamaktadır. Sağlıklı yaşlanmayı ortaya çıkaran nedenleri iç içe geçmiş çok katmanlı bir yapı şeklinde ele almaktadır. Bu yapıda en iç noktayı genetik miras; onu çevreleyen alanı sağlıktaki karakteristik özellikler; her ikisini kapsayan çerçeveyi ise kişisel karakteristik özellikler şeklinde açıklamaktadır. Bu çok katmanlı yapı incelediğinde, yaşlanmayı sağlıklı şekilde geçirmek genetik miras yani kişinin doğumundaki süreçten itibaren kendisiyle olan özelliklerinden ve aile genetik var oluşundan başlayan süreci ifade etmektedir. Buna ek olarak zamanla kişinin yaşam alışkanlıklarının gelişimiyle ilerleyen yaşlanma süreci, sağlık hizmetlerine ve eriştiği hizmetlerin kalitesiyle birebir olarak ilişkili olarak şekillenmektedir. Kişinin sağlıklı şekilde yaşlanması fizyolojik durumu, sağlık imkanlarına erişim gibi noktalar kadar içinde bulunulan sosyal çevre, ekonomik imkanlar, çevresel etkilerle de birebir eklilenmektedir. Tüm bu yönlerden desteklenebilen bireyin sosyal desteklere sahip olması, çevresel etkiler içerisindeki işlevselliğini geliştirerek sağlıklı yaşlılık için kolaylaştırıcı bir faktör yaratır. Kişinin ekonomik imkanları dahilinde daha iyi hizmetlere ulaşması, sosyal yaşam içerisinde işlevsellik kazanması gibi etkiler de yaşam kalitesini arttırır ve sağlıklı yaşlanmayı kolaylaştırır (WHO, 2015:28-29).

Başarılı yaşlanma kavramı kişinin yaşamının yaş alma eyleminden bağımsız olarak hayatındaki mümkün olan en fazla yönde desteklenerek geliştirilmesi ve bu şekilde bir yaş dönemi yaşamasını sağlamayı amaçlar. Bu kapsamda başarılı yaşlanma daha geniş bir yaklaşımla bakışı sunmaktadır. Başarılı yaşlanma *yalnızca sağlık yönünden değil aynı zamanda psikolojik ve sosyal yönden de tam bir iyilik halinin varlığını işaret eden bir kavramdır. Yaşam*

*uzunluğu, biyolojik ve zihinsel sağlık, bilişsel yeterlilik, sosyal yeterlilik ve üretkenlik, kişisel kontrol ve yaşamdan zevk alma başarılı yaşlanmanın en temel göstergeleri*dir (DPT, 2007:81).

Yaşlanmaya dair kullanılan ve özellikle son yıllarda ülkemizde de sıklıkla bahsedilen kavram ise aktif yaşlanmadır. Aktif yaşlanma, *insanların yaşlandıkça yaşam kalitesini arttırmak için sağlık, katılım ve güvenlik fırsatlarını optimize etme süreci* olarak kısaca tanımlanmaktadır. Aktif yaşlanmada bireyin pasif ve başkasına bağımlı ya da ihtiyaç sahibi konumdan uzaklaştırılmasından bahsedilmektedir. Bu dönemde bireyin fırsat eşitliğinin korunması önceliklendirilmesi gereken bir alandır. Bu kavramda yaşlanma ve yaşlılık bireyin yaşamının bir dönemi olarak, toplumsal ve bireysel katılımdan uzaklaştırılmaması gereken hak temelli bir boyut olarak görülür. Bireyi toplumun bir üyesi olarak görülmemesinin ya da arka planda kalmasının önüne geçen bir perspektife sahiptir. Yaşlıların insan haklarının tanınmasını kabul eder. Aktif yaşlanmada Avrupa Birliği tarafından belirlenen *bağımsızlık, katılım, benlik saygısı-itibar, bakım ve kendini gerçekleştirme* ilkelerin etrafında şekillendirilmiş bir yaşlılık çizilir. Temel noktası yaşlı bir bireyin fiziksel durumundan başlayarak aynı düzeyde sosyal yaşamın katılımcısı olabilmesi, yaşam standartını koruyabilecek bağımsızlığa sahip olması önceliklendirilir. Yaş alma sonrası iş ve çalışma yaşamında meydana gelebilecek değişiklerin kişinin öz benlik saygısı etrafında şekillenmesini önceliklendirir. Aktif yaşlanma ile teşvik edilen süreç toplum ile bireyin entegre ve uyumlu bir yaşam grafiği sunabilmesidir. Ekonomik, fiziksel ve psikolojik sağlık, çevre, sosyal yaşam gibi noktaların yanı sıra emeklilikteki politikaların çok yönlü kapsayıcılığı, yaşam boyu aktif bir şekilde öğrenmenin ve katılımın sağlanması gibi noktalarda desteklenmesini kapsar (WHO, 2002:12-17).

Farklı noktalardan yaşlanmaya yaklaşan bu kavramlar arasında özellikle görülmektedir ki, yaşlanmanın doğal akışı içerisinde değişime ve buna bağlı gelişebilecek sorunlara karşı önlem geliştirebilmek için yaşlanmanın fiziksel, ekonomik, sosyal, kültürel, topluma katılım gibi birçok yönden desteklenmesi sağlanmalıdır. Aynı amaçla Birleşmiş Milletler tarafından 1991 yılında Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı dahilinde Yaşlı İlkeleri kabul edilmiştir. Bu ilkeler beş temel ilke kapsamında şekillenmektedir ve yaşlılık döneminin yaşam standartlarının oluşturulmasına vurgu yapmaktadır. Bu ilkeler (United Nations,1991; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2014);

Bağımsız Yaşam ilkesi

- Yaşlı bireyler; aile yardımı, toplumsal destek veya gelir desteğiyle veya kendi çabalarıyla yeterli yiyecek, su, barınak, giyecek ve sağlık hizmetlerine erişebilmelidir.
- Yaşlı bireyler çalışma fırsatına veya gelir getirici diğer fırsatlara sahip olabilmelidir.
- Yaşlı bireyler iş gücünden ne zaman ve ne kadar sürede çekileceğine dair karar alma süreçlerine katılabilmelidir.
- Yaşlı bireylerin uygun eğitim ve öğretim programlarına erişimi olmalıdır.
- Yaşlı bireyler, kişisel tercihlerine ve farklı kapasitelere göre uyarlanabilir ve güvenli ortamlarda yaşayabilmelidir.
- Yaşlı bireyler mümkün olduğunca uzun süre evde kalabilmelidir.

Katılım ilkesi

- Yaşlı bireyler toplumun bir parçası olarak kalmalı, refah düzeylerini doğrudan etkileyen politikaların hazırlık ve uygulama süreçlerine aktif olarak katılmalı; bilgi ve becerilerini genç kuşaklarla paylaşmalıdır.
- Yaşlı bireyler kamuya hizmet etmek için gerekli fırsatları takip edebilmeli veya bu fırsatları bizzat oluşturabilmeli, kendi çıkarları ve yeteneklerine uygun konumlarda gönüllü olarak görev alabilmelidir.
- Yaşlı bireyler, yaşlı odaklı hak arama girişimleri başlatabilmeli veya dernek kurabilmelidir.

Bakım ilkesi

- Yaşlı bireyler her toplumun kültürel değerler sistemine uygun biçimde aile içi ve toplumsal bakım ve korumadan yararlanmalıdır.
- Yaşlı bireyler, en iyi bedensel, zihinsel ve duygusal refah düzeyini korumalarına veya bu düzeye ulaşmalarına katkı sağlayacak veya hastalık başlangıcını önleyen veya geciktiren sağlık hizmetlerine erişebilmelidir.
- Yaşlı bireyler bağımsızlık, sosyal koruma ve bakım düzeylerini iyileştirebilmek için sosyal ve hukuki hizmetlere erişebilmelidir.
- Yaşlı bireyler, insani ve güvenli bir ortamda sosyal koruma ve rehabilitasyonun yanı sıra sosyal ve zihinsel uyarımlar sunan kurumsal bakım hizmetlerinden uygun düzeyde yararlanabilmelidir.

- Yaşlı bireyler herhangi bir barınak, bakım veya tedavi merkezinde kalmaları halinde tüm insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanabilmeli; haysiyet, inanç, gereksinim ve mahremiyetlerine mutlak saygı görmeli ve kendi yaşam kaliteleri ve bakımları üzerinde söz sahibi olabilmelidir.

Kendini gerçekleştirme ilkesi

- Yaşlı bireyler, potansiyellerini tam olarak geliştirebilmek için fırsatları takip edebilmelidir.
- Yaşlı bireyler toplumun eğitimsel, kültürel, manevi ve eğlence odaklı kaynaklarına erişim imkânına sahip olabilmelidir.

İtibar ilkesi

- Yaşlı bireyler bedensel veya zihinsel istismardan uzak, itibar ve güven içinde yaşayabilmelidir.
- Yaşlı bireyler yaş, cinsiyet, ırk veya etnik köken, engellilik veya diğer durumları gözetilmeksizin adil muamele ve ekonomik katkılarından bağımsız olarak değer görmelidir.

Bu ilkeler yaşlılığa dair geliştirilmesi gereken yönlere vurgu yapmaktadır. BM yayınladığı ilkeler ile dünyanın hızla yaşlanan nüfusuna bir hazırlık oluşturmakta ve yaşlılara yönelik hizmet ve davranışlarda kıstas olarak belirlenmesi gereken ilke ve beklentileri oluşturmaktadır. Hem yaşlanmanın tanımlamalarında hem de buna dair geliştirilen çalışmalarda ortak nokta bu dönemin kalitesi yükseltilmiş bir yaşam dönemine dönüştürülmesidir. Tüm bu boyutlar bireyin yaş almasına bağlı olarak ortaya çıkabilecek risklere karşı bir hazırlık amacını taşımaktadır. Çünkü yaşlanmaya birlikte birey fiziksel, psikolojik, bilişsel ya da sosyo-ekonomik birden çok değişimle karşılaşır. Bu değişimlere adaptasyon ya da uyum sağlamakta zorlanılması sorunların artışına neden olabilmektedir. Fiziksel kayıplar, hastalıklar, bilişsel sorunlar, psikolojik rahatsızlıklar, depresyon, ekonomik kayıplar, bakım ihtiyacının artması gibi durumlarla kişinin baş etmekte zorlanması yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir (Borlu, 2019). Yaşlılık alanında kapsamlı bir çalışma bu alandaki sosyal politikaların kişilere ve ihtiyaçlarına yönelik planlanması, hazırlanması ve uygulanmasını içeren bir dizi süreç sonucunda elde edilebilir. Bu kapsamda bir çalışmanın yapılması adına nüfusun yapısının tanınması önceliklidir. Nüfus yapısının ihtiyaçları ve yaşlanma durumu göz

önünde bulundurulması önemlidir. Yaşlılığın Türkiye özelindeki durumuna değinmek bu noktada önemli görülmektedir.

2.1.1. Demografik Dönüşüm Boyutuyla Türkiye'de Yaşlılık

Tüm ülkelerde aynı şekilde seyretmeyen nüfus yapısı dönemlere ve yıllara göre değişim gösterebilir. Aynı şekilde nüfus yapısının değişimi de toplumsal ve ekonomik olarak bir dizi değişim yaratır. Yaşlılık bugüne kadar toplumların yaşadığı diğer sosyal ya da toplumsal sorunlardan bağımsız olarak daha kapsamlı bir çalışma gerektiren alandır. Çünkü yaşlılık sadece bireysel etkileri olan bir süreç değildir. Yaşlı bireyin destek mekanizmalarına karşı maddi, manevi, fiziksel ya da psikolojik olarak bağımlılığı artar. Bu durum toplumsal boyutta müdahalede bulunma zorunluluğu bulunan devlet ve hükümet yönetimlerine önemli roller yükler. Son yıllarda toplumlar içinde öncelikli sorun ya da öneme sahip alanlar sıralandığında yaşlılık en önemli görülen alanlardan biri haline dönüşmüştür. Toplumsal hayattaki değişim, sağlığa erişim ve yaşam standartlarının yükselmesi bireylerin yaşam sürelerini etkilemiş ve daha uzun sürelerden söz edilmesine neden olmuştur.

Nüfustaki değişimler ve getirdiği etkiler *demografik dönüşüm* kavramıyla yakından ilgilidir. Demografik dönüşüm kavramı Notenstein (1953)'ın sistematik olarak açıkladığı 3 aşamalı model üzerinden kabul görmektedir(Koç ve diğ., 2008:5). Notenstein(1953)'ın oluşturduğu *demografik dönüşüm kuramı*'ında ilk aşamayı gelişmemiş ve sanayileşmemiş toplum toplum öncesindeki yüksek doğum ve ölüm oranlarını barındırır. İkinci aşama ise sanayileşmeyle ortaya çıkan sonuçları, gelişen yaşam standartlarnıı, düşen ölüm oranlarını ortaya koyar. Nüfusun hızlı artış gösterdiği ve doğum oranlarının yüksek seyrettiği bir aşamayı ifade eder. Son olarak üçüncü aşama ise doğum ve ölüm hızında düşük bir seyir bulunma dönemidir. Bu düşük seyrin nedeni ilk aşamadakinden farklı olarak gelişmemişlik ve sağlık koşullarındaki imkansızlık gibi nedenlerden değil, eğitim ve sağlık koşullarındaki gelişime bağlı düşük doğum hızı ve uzun yaşam süresidir. Demografik dönüşüm kuramı için geçirilen aşamaları Lee (2003: 170), şu şekilde özetlemektedir: *Klasik demografik dönüşüm ölüm oranındaki düşüşle başlar, bunu bir süre sonra doğurganlığın azalması izler, önce artan ve sonra azalan nüfus artış aralığına bağlı olarak son aşamada nüfusun yaşlanması gerçekleşir*. Notenstein (1953:15-16) ayrıca demografik dönüşümün takibi için, Avrupa'nın ve gelişen dünya ülkelerinin nüfus yapılarına dair fazla verinin kayıt altına alınmasının önemli olduğunu vurgular. Bu kayıtların diğer toplumların geçireceği aşamalar için önemli birer kaynak olduğunu savunur. Bir dönemin ya da verinin detaylı olarak kayıt altına alınması;

sanayileşmeye başlayan ve sanayinin gelişimiyle devam eden toplumsal değişimlerin, ölüm ve doğum oranlarına etkisini gözlemlemek açısından önem arz eder. Sanayileşmeyle birlikte toplumların yapılarında değişimlere sebep olan pek çok faktör ortaya çıkmıştır. Eğitimden iş gücüne katılıma, iş gücü katılımındaki çocuk figürünün değişmesine, ucuz iş gücü kavramına, kadınların annelik figürünün dışına çıkabilmesine, toplumsal sınıflaşmaya kadar pek çok farklı alanda köklü değişimler yaşanmıştır. Bu etkiler kişilerin hizmete erişebilirlikleri ve hizmetlerin çeşitliliği gibi konulara dikkat çekmiştir. Bu sayede sanayileşen toplum eğitim olanaklarını geliştirmiş, sağlık hizmetlerinde daha yüksek standartlar oluşturmuş, aile yapısında değişimler meydana getirmiştir. Sağlığa erişim ile yaşam süresi uzatmış ve bebek ölümlerinin oranı düşmüştür. Eğitime erişim ile erkek ve kız çocuklarının eğitime katılımı artmıştır. Bu durum da kadınların çalışma hayatına katılmasına öncülük etmiştir. Kadının çalışma hayatına girişi sonrasında aile yapısındaki değişim ile ailedeki çocuk sayısı azalmış, kadın ve erkek daha eşit şartlara doğru evrilmiştir.

Dünya nüfusunun ülkeler bazında değişiklik gösterse dahi yaşlanma eğiliminde olduğu gözlemlenmektedir. Dünya nüfusu içerisinde 2000'li yılların başında her yedi kişiden biri 65 yaş ve üzeri iken, 2030 yılında bu oranın değişim göstererek yaklaşık olarak her dört kişiden biri haline gelmesi ön görülmektedir (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010:22). Tüm ülkeler bir noktada demografik dönüşümün farklı boyutlarını yaşamaktadır. Avrupa'daki ülkeler daha çok üçüncü aşamanın içerisinde yer almaktadır. Türkiye ise ikinci aşamadan çıkmış üçüncü aşamaya ilerlemektedir. Türkiye'de yaşlılığı değerlendirmek adına demografik dönüşümden bahsetmek anlamlı olacaktır. Çünkü Türkiye demografik dönüşümün etkilerini toplumsal yapısında barındırmaktadır. Türkiye'de yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı bakımından yaşlı nüfus diğer tüm yaş gruplarına göre daha yüksek bir hız ile artış göstermektedir. Bu da demografik dönüşüm noktasında Türkiye'de nüfus yapısının şeklini değiştirmektedir. TÜİK(c) verilerine göre çocuk ve gençlerin oluşturduğu nüfus grubu azalış gösterirken yaşlıların toplam nüfus içerisindeki artışı hız kazanmış durumdadır. Türkiye'de yaşlı nüfusun sayısal oranı da yüksektir (www.data.tuik.com., Erişim Tarihi: 17 Kasım 2022).

Türkiye'nin güncel yaşlılık oranındaki yüksekliğin nedenlerinin anlaşılabilmesi adına toplumun değişimine odaklanmak önemlidir. Türkiye son 50 yıllık süreçte yaşadığı hızlı kırdan kente göç hareketinin etkisi ile toplumsal yapısal değişikliklerle karşılaşmış ve kentlerde daha genç kırsal da ise daha yaşlı bir nüfusa sahip olmuştur. Bu değişim ve yaşlı nüfusun hızlı artışı bakımından hazır bulunmadığı bu süreç yaşlılık ve buna bağlı aile ve toplum yapılarındaki

değişmleri tetiklemiştir (Güler, 2017:189). Cumhuriyetin ilk yıllarından 1963 yılına kadar genel olarak nüfusu artış hızını arttırmaya yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Bunun en temel sebepleri arasında insan gücüne ihtiyaç, askeri - siyasi güç ihtiyacı ve savaş sonrası politikalar gösterilebilir. Bu dönemde kabul edilen kürtajı engelleme, gebeliği engelleyici yöntemlerin yasaklanması gibi uygulamalar nüfusun arttırılmasına yönelik duruma dikkat çeker. Bu dönemde ayrıca ülkenin nüfusu arttırılırken bu artışın getirdiği toplumsal ve ekonomik zorunluluklara hazır olunmama sorunuyla karşılaşılmıştır. Artan nüfusa bağlı yaşanan toplumsal sorunlar sonucunda nüfus politikaları tartışılmaya başlanmıştır. Nitekim 1960'ların başıyla birlikte nüfusta ve kalkınmada planlanmanın sağlanması adına kurumlar tarafından kalkınma programları hazırlanmış ve uygulamaya geçirilmiştir. Gebelik engelleyici ürün kullanımına dair yasal düzenlemeler ve engellemeler kaldırılarak nüfus planlamasının sağlıklı gerçekleştirilebilmesi adına gerekli aracı kurum, kuruluş ve sağlık personeliyle doğum kontrolüne ve nüfus planlamasıyla ilgili eğitimler ve destekler verilmiştir. 1970'li yıllarda etkisi görünen bu nüfus ve aile planlama yapısı 1980'li yılların ikinci yarısında ve 1990'lı yılların ilk yarısında nüfus politikalarında tekrar değişimlere gidilmesini gerekli kılmıştır. Nüfusün yapısında kalkınma için gerekli donanımlı insan kaynağının yetiştirilebilmesi adına çalışmalara yönelinmiştir. Anne-çocuk sağlığının ve aile planlaması konularının tüm yurtta daha kapsamlı ve ulaşılabilir hale gelmesi gibi noktalarda bu çalışmalar yürütülmüştür. 2000'li yılların başından itibaren nüfus planlama uygulamalarının ve nüfusun yapısının çok yönlü incelenebilmesi, izlenebilmesi adına kurumsal çalışmalar gerçekleştirilmiştir Türkiye için dünyadakine benzer olarak dönemsel şekilde değişen nüfus artış hızını arttırmaya yönelik, nüfus artış hızını azaltmaya yönelik, nüfusun nicelik ve niteliğini iyileştirmeye yönelik uygulanan nüfus politikalarından bahsedilmektedir. Türkiye için farklı yıllar içerisinde bu politikalara uygun çalışmalar yapıldığından bahsedilebilir (Demir, 2016:45-48). Türkiye, 2000'li yıllardan itibaren demografik olarak dönüşümün üçüncü aşamasına geçmiş durumdadır. Türkiye'de erken bebek ölümleri azalması, kadınların doğum sayılarının azalması gibi etmenler anne ve bebek sağlığını olumlu etkilemekte bu etki de demografik olarak Türkiye'yi bu noktaya taşımaktadır. Bu olumlu değişimler aynı zamanda toplumsal ve nüfus yapısında da değişimlere sebep olmaktadır. Türkiye'nin uzun yıllardır bahsedilen genç nüfusa sahip olan yüksek doğurganlık oranına sahip ülke olmaktan çıkarak daha düşük doğurganlık oranına sahip buna karşın ölüm oranlarının artış gösterdiği bir nüfus projeksiyonuna dahil olduğu söylenebilir. Son yirmi yıl içerisinde sıklıkla dile getirilen genç yapılı nüfus grafiğinin yerini daha yaşlanma özellikleri gösteren bir toplumsal yapı ve nüfus çoğunluğuna doğru ilerlemektedir (Eryurt ve

diğ., 2013:130-135). Tüm bu dönüşüm sürecinin sonunda Türkiye için yaşlılık nüfus yoğunluğu bakımından artan bir yaş grubunu ifade etmektedir. Bu da birden çok riskin hem bireysel hem de kurumsal bazda ülkeleri etkileyeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu noktada yaşlanma ile gelişebilecek bir dizi risk arasında intihardan da bahsetmek mümkündür. Bu amaçla intiharın anlaşılması, gelişiminin gözlemlenmesi ve yaşlılıkla ilişkisine değinilmesi önemli görülmektedir.

2.2. İntihar Olgusu ve İntiharın Kısaca Tarihsel Gelişimi

İntihar kavramının tanımlanmasında tarihsel süreçlerde etkili olan ideolojilerin ve toplumsal değerlerin yansımaları görülmektedir. İntihar üzerine ilk tanımlamalarda genel olarak hastalık ya da biyolojik sorunlara değinilmektedir. Sonrasında ise sosyal hayatın ve çevresel faktörlerin etkilerinin, intihara ya da intihar girişimine neden olabildiği düşüncesi önem kazanmaktadır. Orta çağda var olan dünya ve inanışlar sistemi içerisinde kişinin psikolojik gerçekliği bugünden farklı değerlendirilmiştir. Kişinin ölümü cennet, cehennem, Tanrı kavramlarıyla ilişkili olarak ele alınan konulardır. 16. yüzyıl içinde henüz intiharı tanımlamaya uygun fikirler üretilmemiştir. Bu nedenle kelime tam olarak tanımlanmamıştır. Kavram ölümle ve öldürmeyle ilgili olarak anılmaktadır. İntiharın günümüz tanımlamasına ulaşması 18. Yüzyılı bulmuştur (Shneidman, 1985:9-12). İngilizce bir kelime olarak *suicide* kelimesinin ilk kullanımına Browne (1643:85)'ye ait Religio Medici'de karşılaşılmaktadır. Kendi kendine cinayet(self homiside) kavramına ise Donne (1645:4)'nin da el yazması halinde oluşturulan Biathunatos kitabında karşılaşılmaktadır (akt., Barraclough ve Shepherd, 1994:113-115). Kelime kökeni olarak 1650'li dönemlerde latin diline uyarlanan halinde *Suicide* kelimesi *sui* ve *cidium* kelimelerinin birleşiminden meydana gelmektedir. *Sui* kendisinin, kendisi *(of oneself/self)* tarafından anlamına gelirken *cidium* ölüm, öldürme*(killing)* anlamlarına gelir ve *suicide* (kendini öldürme) kelimesini oluşturur (https://www.etymonline.com, Erişim Tarihi: 28 Aralık 2020). Aynı zamanda kelime kökeninin Latincede *sui* ben ve *cedere* öldürmek kelimelerinin birleşimi *suicedere* kelimesinden *suicide* kelimesini oluşturduğu da belirtilmektedir (Shneidman, 1985:12). İntihar kelimesi dilimize Arapça'dan geçmiş ve *kendini öldürmek* şeklinde tanımlanmıştır (Mutçalı, 1995:867-868). Kelimenin Türkçeye geçişi Tanzimat Dönemi'nde gerçekleşmiş ve *kendini katletme* şeklinde çevrilmiştir (Arkun, 1978:25). İntihar tanımlamalarında dönemsel özelliklerin getirdiği bakış açılarından kaynaklanan farklılıklar ortaya çıkmaktadır. İntihar kavramının yaşamla olan ilişkisi göze

alındığında insanlık kadar eski olabilecek bu eylemin isimlendirilmesinin yeniliği ve henüz tanımlanmasında tam olarak fikir birliğine varılamamış olması dikkat çekicidir.

İntihara kavramsal olarak bakıldığında bireysellik, eylemsellik ve toplumsal değerler gibi çeşitli ifadeler üzerinden tanımlamaları yapıldığı görülmektedir. İntiharın bireysel tercih ile gerçekleştiği düşüncesiyle Frey (1978:106), *kendini kasıtlı olarak öldürme eylemi* olarak tanımlamaktadır. Frey, intihardan ölümün sonucu olacağını kabul ederek gerçekleştirilen eylemler şeklinde bahsetmektedir. Gökçe(1987:49), ise benzer bir bakış açısıyla intiharı *gönüllü ölüm* şeklinde tanımlamaktadır. İntihar eylemini gerçekleştirme kararının bireyde olduğunu ve tüm sonuçlarını göze alarak bu karara ulaştığını belirtmektedir. Benzer bir bakış açısına Posner ve diğ. (2007:1037)'nın *ölümle sonuçlanan ve ölme niyetiyle ilişkili kendine zarar verici bir davranış* olarak değerlendirdikleri intihar tanımlamasında bulunmaktadır. Wreen(1988:17-18), intiharın tanımlanmasında kişinin kendini öldürmeyi amaçlaması ve bundaki niyetine odaklanır. Kendini öldürme anındaki eylemin nedenini, niyet ve eyleme arasında nedensellik bakımından uyumluluğuyla birlikte ele alır. Kişinin kendini öldürme eyleminde gönüllü olmasının sonucunda gerçekleştiğini açıklamaktadır. İntiharı, *güçlü bir öldürme niyetinin kişinin ben merkezi üzerinde gerçekleştirilen bir eylem* olarak ifade etmektedir. Uluslararası Ruh Sağlığı Enstitüsü (NIMH-National Institute of Mental Health) ise intiharı *davranış sonucunda ölme niyetiyle kendine yönelik yaralayıcı davranışların yol açtığı ölüm* şeklinde tanımlamaktadır (www.nimh.nih.gov, Erişim Tarihi: 13 Şubat 2021). Shneidman (1993(b):4)'ın intihar tanımlaması ise intiharı *en iyi çözüm yolu olarak algılayan muhtaç bir bireydeki çok boyutlu rahatsızlık olarak anlaşılan, kendi kendine neden olduğu bilinçli bir imha eylem*idir şeklindedir. İntihar eyleminin bireysellik kadar sosyal ve psikolojik etkileri de içeren tanımlamaları ya yapılmıştır. Güncel Türkçe Sözlük'te intihar *kişinin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi* şeklinde açıklanmaktadır. Bu tanımlamada dış faktörlerin intihar üzerindeki etkilerine atıfta bulunulmaktadır (www.sozluk.gov.tr., Erişim tarihi: 28 Aralık 2020). Durkheim (2019[1897]:25) tarafından intihar da benzer bir bakış açısı ile *ölen kişi tarafından ölümle sonuçlanacağı bilinerek yapılan olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayı*dır şeklinde tanımlanmaktadır. Durkheim, intihara yönlendiren bu olumlu olumsuz edimlerin oluşmasında çevresel ve sosyal etkilere vurgu yapmaktadır. Arkun (1978:21) için intihar, *insanın ölüm ve hayat fikrini, bu her iki olanağı birden kavrayabilmesi* şeklinde kısaca ifaderken bireysel bir eylem olarak açıklamaktan çok çeşitli psikolojik, sosyal, kültürel değerlerin etkileriyle şekillendiğine değinmektedir. İntihar kavramı çeşitli boyutlarıyle değerlendirilmiştir. Tüm bu ifadeler

sonunda intihar, çoklu faktörlerin etkisiyle oluşan yaşama son verme isteğinin, eylemsel olarak gerçekleştirilmesidir şeklinde kısaca tanımlanabilir.

İntihara dair tanımlamalarda kültürel ve dönemsel bakış açısı farklılıklarına rastlandığı söylenilebilir. Benzer bir durum intiharın toplumsal değerlendirilmesinde ve uygulamalarında da görülmektedir. İntiharın toplumsal tarihine bakıldığında ilk olarak bireysellik etkisi görülmektedir. Bireysel ve varoluşsal sebeplerin kaynağı olan ilk intiharlara Antik Çağ'da rastlanmaktadır. Bireysel sebeplerden kaynaklı olarak gerçekleştirilen intihar vakalarında, insanın bedeni içindeki fiziksel sağlıklılık halini kaybetmesi, toplumdaki statüsünü yitirmesi gibi nedenlerin getirdiği sorunlardan kaynaklandığına değinilmektedir (İnceoğlu, 1999:17). Ortaçağdan itibaren intiharın daha fazla şekilde literatürde yer aldığı ve toplumun her kesiminde görülen bir eylem haline dönüştüğü görülmektedir. İntiharın kötü ve cezalandırılması gereken bir davranış olarak bu dönemde değerlendirilmektedir. Bu sebeple kişilerin intihara özenmemeleri adına bedenlerinin toplum önünde cezalandırıldığı uygulamalara rastlanmaktadır (Yıldırım, 2021:13). Ortaçağın toplumsal ve yönetim yapısında güçlü olan din faktörünün etkilerine bu dönemde rastlanmaktadır. İntihar girişiminde olan kişilere yönelik uygulanan cezalandırma yöntemlerinde ve ölü bedene uygulanan şiddet eylemlerinde din etkisini gözlemlemek mümkündür (Vural, 2021:42). 17. yüzyıl sonlarına doğru başlayan reform hareketleri ile değişen toplumsal yapı din, kilise, inanışlar sistemlerinin sorgulanmasına neden olmuştur. Sonrasında daha fazla bireyselleşen toplum yapısı ve buna bağlı yaşanan aile dinamiklerinin değişimi intiharların artışına etkide bulunmuştur. Bireyselleşme ve toplumsal bağların zayıflaması gibi temel noktalar intihar görülme sıklığını arttıran faktörler olarak bu dönemde ortaya çıkmaktadır. 17. ve 18. yüzyıllarda ise ekonomik sebeplerin ve felsefi akımların intihar ile yüksek ilişkisi bulunmaktadır. Yaşanan toplumsal hastalıkların nüfusta yüksek kayıplar meydana getirmiştir. Bu durum da ekonomik zorlanmaları ortaya çıkarmıştır. Bu durum kişilerin geçim sorunlarıyla karşılaşmalarına ve intihara yönelmelerine neden olmuştur. Bu dönemde gündelik hayata dair ekonomik olaylarla ilgili bir noktada bulunan intihar ayrıca düşünce grupları içerisinde sıklıkla tartışılan bir konu halini almıştır. Toplumsal değerlerin tartışıldığı bu dönemde felsefecilerin görüşlerinde sıklıkla intihara ve toplum yaşamındakine yerine dair değerlendirmeler yer almaktadır. 19. ve 20. yüzyıllara doğru gelindiğinde ise intihara dair toplum açısından etkili olan görüşler ekonomik gelişmeler, sanayileşme ve dünya savaşlarının sonuçları olmuştur. Sanayileşen ve gelişen toplumun getirdiği göç, hızlı kentleşme ve toplumsal çözülmeler bireyselleşmeye yol açmıştır. Bu durum intihara yönelik uygulanan caydırıcı önlemler geliştirilmesine neden olmuştur. Ancak

önlemlere karşın yüksek intihar eğilimi söz konusu olmuştur. Dünya savaşları sonrasındaki kişilerin yaşadığı fiziksel, psikolojik ve ekonomik büyük çaplı etkiler de intiharın en yüksek görüldüğü dönemlerden birisinin yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Savaşlar sonrasında değişen toplumsal ve yönetimsel yapı sonrasında intiharın nedenleri ekonomik, sosyal ve aile ilişkileri temelindeki sorunlardan kaynaklı sorunlar olarak görülmüştür (Yıldırım, 2021:13-15).

İntiharın tarihsel gelişiminde ve tanımlanmasında birden çok faktörün rolü olduğunu söylemek mümkündür. Bu faktörler din, sanayileşme, bireyselleşme noktalarda etki yaratmaktadır. İntiharın gelişiminde bu birden çok etkinin var olması şaşırtıcı görülmemektedir. Çünkü intihar en temelde yaşam ve ölümle birebir ilişki içerisindedir. Bu sebeple de yaşam içerisindeki farklı faktörlerin etkisinden birebir ilişkiye sahiptir.

2.2.1. İntiharın Sınıflandırılması

Ölüm ve yaşamla sıkı ilişkisi bulunan intiharı sadece bir eylem olarak tanımlamak yeterli değildir. Çünkü intihar hem gerekçeleri hem de ifade şekilleri ile birden çok anlam ve kapsamı bir arada bulunduran bir süreçtir. İntihar kapsamı ve açıklaması geniş bir alan olup alt başlıklara ayrılarak sınıflandırılması yapılmaktadır. Bu anlamda 1970'lerde yapılmış ve halen kabul gören sınıflandırma NIMH-İntihar Önleme Merkezince oluşturulmuş Beck Komitesi tarafından üçe ayrılmaktadır. Bu sınıflandırma tamamlanmış intiharlar, intihar girişimi, intihar düşünceleri şeklindedir (Maris, 1992 akt.: Eskin, 2003:10-11). Tamamlanmış intiharlar farklı neden ya da yöntemlerle gerçekleştirilmiş, kişinin yaşamına son vermesiyle sonuçlanmış intiharları ifade etmektedir. İntihar girişimi kavramı yöntem belirlenerek ve yaşama son verme planlaması yapılarak gerçekleştirilen ama yöntemsel hatalar ya da dış faktörlerin etkisiyle sonucu ölümle bitmeyen davranışlardır. İntihar düşünceleri ile girişiminin sınırları birbirine yakın kavramlardır. Kişi ilk olarak intihar düşüncesini oluşturmakta ve buna bağlı olarak ilerleyen bireysel, çevresel, psikiyatrik faktörler sonucu intihar girişiminde bulunmaktadır. İntihar düşüncesinin sıklığı, yoğunluğu ve üzerine yapılmış planlamalar girişim riskini yükseltmekte etkili olan faktörleri oluşturmaktadır (Alptekin ve Duyan:2012, 28-32). Tamamlanmış, girişimi yapılmış ya da düşünülmüş eylem boyutu kadar intiharın eğilimi de kişisel ve çevresel farklı nedenlerle gelişmektedir. Kişilerin intihara dair planlarını hayata geçirmeden önce eğilim düzeylerinin tespiti birkaç faktör üzerinden incelenmektedir. Kişilerin intihar eğilimleri psikiyatrik bozukluklar, sosyal faktörler, ekonomik göstergeler, ailedeki intihar girişimleri gibi çeşitli parametrelere bağlı olarak artış gösterebilmektedir. Kişinin yakın zamanlı olarak intihar girişimi geçmişinin bulunması da eğilim riskini arttırıcıdır. Ayrıca

kişinin yalnızlık hissiyle mücadele edememesi ya da depresyon belirtileri de öne çıkan faktörlerdir. Kişinin artan madde kullanımı da intihar girişimine dair bir risk unsuru olarak değerlendirilmektedir (Öncü, 2006:32-33). İntihar eğiliminin artmasında etkili olan bireysel sebepler dışında gelişen durumlarında risk faktörü yaratma potansiyeli bulunmaktadır. Ekonomik değişimler ve bozulmalar da buna örnek olarak gösterilebilir. Ani yaşanan ekonomik değişimler, krizler, artan işsizlik gibi ekonomik değer kayıpları ve zorlanmalar intihara eğilimi arttırmaktadır (Arslan ve diğ., 2018:45-46). Türkiye özelinde intihar eğilimlerin artmasında özellikle son kırk yıllık süreçte yaşanan toplumsal ve ekonomik değişimlerin etkisinde gelişen kültürel yapıdaki değişimlerden bahsedilebilir. Aile yapılarındaki dönüşüm daha geniş kalabalık ailelerinden ve toplumsal destek mekanizmalarından uzaklaşarak daha bireyselleşmenin ön plana çıktığı süreçlere doğru evrilmektedir. Bu süreç sonunda kendini bulunduğu noktaya ait hissedemeyen, içerisinde bulunduğu konumda yeterli yaşam standartlarına ulaşamayan, değişimlerin meydana getirdiği yeniliklere adaptasyon sağlayamayan bireylerde intihar eğilimlerinin artışına sebebiyet verebilmektedir (Meder ve Gültekin, 2012:139-140).

İntiharın risk faktörlerinin artışından günümüz dünyasından söz etmek mümkündür. Bu da intiharı anlamanın daha da önem kazandığına bir uyarı şeklinde algılanabilir. İntiharın toplumdaki ortaya çıkışı ve tamamlanmış intiharların gerçekleştirilmesini mümkün kılan nedenler üzerine bu noktada birden çok mesleki disiplin çalışma yürütmektedir. İntiharın anlaşılması ona dair çalışabilmenin ilk basamaklarından birini ifade etmektedir. İntiharın anlamanın yolu da kuramlar ve araştırmalar yoluyla gerçekleştirilebilir. Bu amaçla intiharı inceleyerek açıklayan çok boyutlu ve perspektifli kuramsal çalışmalar yürütülmektedir. Pek çok kuram aracılığıyla kişilerin eğilimleri üzerine incelemeler yapılmaktadır. Konuya dair 18. yüzyıldan başlayarak güncel döneme kadar olan uygulamalar ve bakış açıları kuramlarla desteklenerek bir sonraki bölümde açıklanacaktır.

2.2.2. İntiharın Kuramsal Arka Planı

İntiharı anlama noktasında teorilerin oluşumunda ve geliştirilmesinde birçok isim farklı metodolojik çalışmada bulunmuştur. Bu çalışmalar intiharın daha iyi tanınması ve önleme çalışmalarının yürütülmesi için önemle üzerinden durulan alanlar olmuştur. Bu çalışmada intiharın gelişimi onun risk faktörü olma boyutunun anlaşılması açısından önemli görülmektedir. İntihar araştırmalarında insanı anlamaya yönelik farklı değişkenler araştırmalara katılmış ve teoriler geliştirilmiştir. Bu sınıflandırmalar 21. yüzyılın başına kadar biyolojik,

psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Son yüzyıl itibariyle daha güncel ve bütünsel bakış sunan kuramların geliştiği görülmektedir. Bu kapsamda intiharın toplumsal arka planını açıklamakta en önemli isim kabul edilen Durkheim'dan başlayarak intihar kuramlarına kronolojik olarak kısaca değinilmektedir.

2.2.2.1. Durkheim'ın İntihar Kuramı

İntihar çalışmaları için şüphesiz ki en önemli isimlerin başında Durkheim gelmektedir. Sennett (2006: xi), Durkheim'ın intihar kavramına getirdiği etkiyi *modern dünyaya intiharı nasıl düşüneceğini öğretti* şeklinde açıklamaktadır. İntiharın sosyolojik çerçevesinin oluşturulmasında ve tanımlamasında Emile Durkheim ve *Le Suicide* (1897)'si yeni bir pencere açmıştır. Durkheim (2019[1897]) eserinde, intiharı sosyal nedenler temeline oturtarak bireysel bir durum olmaktan çıkarmıştır ve intiharı akıl hastalıklarının ya da deliliğin ortaya çıkardığı savından kurtarmıştır. Onun yerine intiharın toplumsallığını istatistiksel verilere dayandırarak açıklamıştır. Durkheim'ın intiharı sosyolojiktir. Toplumun kişi üzerindeki etkileri, sosyal grupların bireyler üzerindeki rolleri, kişinin çevresiyle yaşadığı deneyimler gibi noktalara odaklanır. Toplumla bir bütün halinde yaşayan insanın, bu durumun etkisinde intihar davranışını gerçekleştirmek için nedenleri oluşabileceğini açıklanmaktadır. Durkheim oluşturduğu sosyolojik intihar kuramıyla kişiyi bireysel ya da kalıtsal özelliklerden dolayı intihar eylemini gerçekleştiren kişi olmaktan çıkarmaktadır. Kişinin sürekli toplumsal etkilere maruz kaldığını ve bunların yoğun ya da çok az olmasının kişide intihar davranışına sebep olduğunu sayısal veriler ve karşılaştırmalarla açıklamaktadır. Durkheim kendi çalışmasına kadar yapılan çalışmalarda genel olarak çalışmaların yanlış kategori edilmiş veriler olduğunu, objektifliğin sağlanmasındaki etik zorlukların verilerden yanlışlıklara sebep olduğunu ortaya koymaktadır. Doğru veri analizinin intiharı anlamakta ve sosyolojik etkilerini ölçümlemekte bir ihtiyaç olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Durkheim'ın intiharı üç kategoride ortaya çıkmaktadır; bencil intiharlar, elçil intiharlar, kuralsızlık intiharı. Bencil intiharlar bireyin toplumla bütünleşememesi sonrası gerçekleşen intiharlardır; birey kendini topluma ait hissetmez, destek mekanizmalarını hayatında göremez, çaresizlik içerisinde hisseder. Bu durum da kişi, yaşam anlamını kaybeder ve intiharda bulunur. Elcil intiharlar topluma fazla aidiyetin getirdiği bir rol ve sorumluluk olarak intihar etmeyi kapsar; kişi için hayatın anlamı daha büyük bir hedef için kendi hayatından vazgeçmeyi gerekli kılar. Bazı toplumsal gereklilikler olarak görülen bu intiharlar özellikle ordu gibi yapılanmalarda günümüzde karşılaşılan durumlardır. Kuralsızlık intiharı toplumsal olarak ortaya çıkan büyük çözülmeler sonrası ortaya çıkar; kriz dönemleri sonrası artış gösterebilen bu intihar türü toplum normlarının sınırlarının

bulanıklaşması sonrası ortaya çıkar ve geleneksel anlayışının değerlerinin kişilerin hayatında bir ölçüt olarak görülememesinden kaynaklanır. Manevi değerlerin sınırlarındaki bu değişim, toplumda doğruyu ve yanlışı anlamaya yönelik normlarla bulamayan birey intihara yönelir.

2.2.2.2. Freud'un Psikanalitik Kuramı ve İntihar

İntiharın kuramsal geçmişinde birinci dereceden bir kuram çalışmayan Freud (1917), yayınladığı "Melankoli ve Yas" isimli makalesinde psikanalitik kuram temelinde intiharı açıklamıştır. Freud, melankoli ve yas ilişkisi arasındaki bağlamdan yola çıkarak, melankolinin intihar davranışına yol açan sebeplerini belirtmektedir. Melankolide olan kişinin, hastalığa yol açan ve genellikle ölümle sonuçlanan olayların ve fiziksel kayıpların ötesinde hayal kırıklığı yaşadığı, ihmale uğradığı ya da genellikle hafife alınmasından kaynaklı olarak sevgi ve nefret kavramları arasında bir karşıt duygu gelişimi yaşadığını açıklar. Bu durum kişiye bir çatışma yaşatır. Melankoli içindeki kişi için kayıp nesnenin terk edişi ve nesneye duyulan sevgi kişi için bir dizi narsistik özellikle ters bir etkileşim yaratır. Bu ters etkileşim sonucu kişi sevgi nesnesini nefretle özdeşleştirir. Melankolik haldeki kişi, kendine karşı bir nefret doyumu yaşar ve kaybettiği nesneye duyduğu duyguları içsel bir süreçte ters olarak kendinde bulur. Melankolinin intihar eğilimi göstermedeki etkisi de işte bu noktadan itibaren bir risk unsuru olarak ortaya çıkar. Dış dünyaya ve ondan kaynaklı yaşanan melankolinin getirdiği düşmanlığın içe yönetilmesi intihar etmeyi ve eğilimi doğurur. *İntihar ile kişi melankoli hissinin taşıdığı nefreti egosal olarak yenecek ve taşıdığı ama çözemediği melankoli ağırlığını aşacaktır* şeklinde Freud ilişkiyi açıklar. Freud melankolideki kişinin kendine karşı bir saldırganlık hali oluşturduğunu ve bunun yönetilemeyerek ortaya çıkan güçlü olumsuz ve düşmanca duyguların yönetilmesi adına geliştirilen bir savunma olarak intiharların oluştuğunu vurgulamaktadır. Psikolojik olarak kayıp halde olan ve terk edilmenin getirdiği bilinçdışı süreçlerin etkisinde duyulan düşmanca ve öfke dolu davranışlar kişinin kendi benliğine yöneltmesine neden olarak intiharların gelişmesini başlatmaktadır. Freud dışarıya aktarılamayan bu güçlü duygunun kişinin kendisine yöneltilmesini ve intihara sebep olmasını ortaya koymaktadır (Eskin, 2003:119-120).

2.2.2.3. Menninger'in İntihar Kuramı

İntihar kuramları içerisinde Menninger (1938:24-77), *Man Agains Himself* eserinde ölümü yaşamla birlikte bir mücadele halinde görür ve bu ikisi arasındaki ilişki üzerinden açıklayarak intiharı 3 farklı nedenin çevresinde tanımlar. Bunlar; 1-öldürme isteği (*the wish to kill*). 2-ölme isteği (*the wish to die)* ve 3-öldürülme isteği (*the wish to be killed)'*dir. Bu üçlü intiharın tipolojisini tanımlar ve kişinin temel ölme arzusunun ortaya çıkışını açıklar. İlki kişinin kızgınlık, öfke gibi duygularının ortaya çıkışı ile ortaya çıkan öldürme isteğidir. Bu istek

dışarıya aktarılamadığında içeri yönelir ve ikinci isteği ortaya çıkarır. İkinci olarak ölme isteği kişinin dışarıdan aldığı bu olumsuz güdüleri kendi içine yansıtmasıdır ve kişi ölmeyi ister. Öldürülme isteği ise daha çok dış faktörlerden edinilen suçlulukla bağlantılı olarak ölümün kendisine gelmesi gerektiğine inanmayı ve öldürülmesi gerektiğini belirtir. Kişiler algılandıkları ya da yaptıkları yanlışlar için kendilerini farklı bakışlardan cezalandırmak istemektedir ve bunu dış faktörlere yöneltemeden kendi içine yansıtmakta ve intihar eylemini gerçekleştirmektedir.

2.2.2.4. Henry ve Short'un İntihar Kuramı

Sosyolojik olarak intiharı değerlendiren Henry ve Short (1954), *Suicide and Homicide* eserinde intiharın içe yöneltilmiş duyguların etkisinde gerçekleştiğini tanımlar. Kişi dışsal faktörlerden aldığı saldırganlık ve hayal kırıklığı güdülerini dışarıya yansıtamaz ve kendine yönlendirerek intihar eylemini gerçekleştirir. Toplumda ezilen, harici görüşen kişilerde saldırganlık ortaya çıkar. Bu saldırganlığı meşru olarak dışarıya aktaramayan birey meşru olarak kendine yönlendirir. Toplum normlarına uyma isteği ile de içteki saldırganlık dışa değil içe yönelir. İntiharı gerçekleştirmeye dair yaşam kalitesi, toplumsal kabul gibi noktalardaki verileri de eserlerinde ortaya koymaktadırlar. Yaşam kalitesi ile intihar arasında yüksek bir bağlılık oranı olduğunu, toplum içindeki konum ve kabul, ekonomik refah intiharı olumlu olumsuz etkilediğini ayrıntılı olarak açıklamaktadır (Gunn ve Lester, 2014:220-224).

2.2.2.5. Gibbs ve Martin'in İntihar Yaklaşımı

Gibbs ve Martin (1958) statü, yaş, mesleki durum, medeni durum gibi çeşitli değişkenlerin intihar oranları üzerine etkisini çalışmışlardır. Toplum içerisinde birden çok statüde olan kişilerin, bu statüleri arasında yüksek rol çatışmalarına sahip olmalarının intihara yönelttiğini ortaya çıkarmışlardır. Durkheim'ın teorisine oldukça benzer olarak sosyal kategorilere göre intihar oranlarını incelemişlerdir. Sosyal statülerinlerin farklı kategorileri üzerine incelemeler yaparak konunun ele alınışını ve detaylarını genişletmişlerdir. Durkehim teorisi sonrasında onun teorisinin üzerine beş boyuttan oluşan statü entegrasyonunu ele almışlardır. Bu teori: 1- Popülasyonun intihar oranı o nüfus içindeki sosyal ilişkilerin istikrarı ve dayanıklılığı ile ters orantılıdır. 2- Sosyal ilişkilerin dayanıklılığı ve istikrarı toplumun kalıplaşmış talep ve beklentileri ile uyumlu olmalıdır. 3- Toplumsal statü ve rollere uyulması gerekir. Birden fazla rol üstlenmek zorlaştırıcı etkiler yaratır. 4- Toplum herkesi bir şekilde tanımlar; eş, çalışan kadın vs. bu roller birbiriyle toplum nezdinde çatışırsa zorlanma oluşur. 5- Bireyler bir popülasyonda uyumsuz statüleri ile işgal entegrasyonuyla terstir. Bu beş boyut

toplumda intiharın statü entegrasyonu derecesi ile ters orantılılığını açıklar (Metzger, 1969:43-47).

2.2.2.6. Shneidman'ın İntihar Kuramı

Shneidman, 1985 yılında oluşturduğu teorisindeki psişe(*pyschache)* zihindeki incinme, ıstırap, ağrı, psikolojik acı anlamına gelir. Aşırı derece hissedilen korku, utanç, yalnızlık, endişe gibi durumların yanı sıra yaşlanmaktan ve ölümden korkmak eylemlerinin hepsi psikolojik acıyı tanımlar ve bunlar kişide var olduğunda iç gözlemle yadsınamaz ve intihar kişinin ruhsal acının dayanılmazlığının kabulü ve kurtuluşu olarak gerçekleşir (akt.: Shneidman,1993(a):145). Leenars (1988) Shneidman'ın teorisini 10 maddede nasıl ilerlediğini özetlemektedir: 1- Kişi dayanılmaz olan acıya ve bundan nasıl kaçacağına odaklanır, 2- Kişi yetişkin travması geçirmiştir, 3- Kişinin dayanılmaz rahatsızlık ya da izole olma durumuna ölüm aracılığıyla durdurma çözüm sağlar, 4- Kişi bilinçli deneyimlerinin hepsine bir son vermek ister ve bu amaca ulaşmaya odaklanır, 5- Kişi çok rahatsız-tedirginlik hali yaşar bunun nedeni de reddedilmiş, başarısız ya da umutsuz hisler taşır, 6- Kişi çelişkili duygular yaşar, arzular ve tutumlarında tutarsızdır, 7- Kişi yoğun duyguları, daralan mantık algısı tarafından ele geçirilir ve bir çeşit uyuşukluk hali taşır, 8- Kişi bulunduğu yerden ayrılmak, uzaklaşmak ve yok olmayı ister, 9- Kişi yaşamını kısaltan veya kısıtlayan davranış kalıpları gösterir, 10- Kişi iletişiminde bilinçsiz psiko-dinamik etkileri barındırır gibi görünür. Bu aşamalar sonunda kişi intihara meyilli bir hal taşır (akt: Lester, 1998:658-659).

2.2.2.7. Leenaars'ın İntihar Kuramları

Leenaars (1996) intihara dair çok kapsamlı çalışmalarda bulunmuştur. Hala da bu alanda aktif olarak deneysel intihar araştırmaları yürütmektedir (Leenaars, ve diğ., 2018). İntihar davranışının, intihara meyilli kişinin özelliklerini, intihar notlarını, ülkelerin intihar oranlarındaki etkileri gibi pek çok alanda yoğun çalışmalar ortaya koymuştur. Onun teorisinde intihar çok boyutlu olarak ele alınır ve bu çok boyutluluğun gerekliliğe vurgu yaparak interpsişik ve kişilerarası yaklaşım bir arada kullanılır. İntihar notları ile sosyoekonomi-depresyon- dışlanma gibi verileri birlikte inceler. Onun çalışmalarında kısaca ortaya çıkan noktalar; bilinçli- bilinçsiz birçok istek kişiyi intihara yönlendirir. Dış faktörlerin kişide uyandırdığı etki dışarıya olan ya da dışarıdan gelen etkileri içsel olarak yansıtır ama aynı zamanda dışsal da bir reaksiyon uyandırır. Kişisel cezalandırma, deneyimlerin kontrol edilememesi hem içsel hem dışsal birçok boyutla intiharın incelenmesi gerekliliğini savunur. İntihar davranışına dair bütüncül kapsamda bir metoda gereklilik olduğunu belirtir.

2.2.2.8. Joiner'in İntihar Kuramı

Daha güncel dönemde ortaya çıkan çok kapsamlı teoriler arasında ilk olarak Joiner (2005)'in Kişilerarası İntihar Kuramı (*the Interpersonal Theory of Suicide*) görülebilir. 70'lerin sonunda geliştirilen kişilerarası psikoterapi ve Beck'in bilişsel kuramının tedavilere uygulanmasını birleştirir. Joiner'in teorisinde amaç ve pratik bilginin işlevselliğini arttırmak, intihar davranışının klinik uygulama alanını geliştirmek ve intiharın önlenmesi için aktif olarak bu çalışmaları kullanmıştır. Kuram üç yapıyı intihar davranışının temeline oturtur. İlk olarak *intihar arzusu(algılar), intihar yeteneği, bu ikisinin intiharı oluşturmak için var olması gereken bir yapabilirlik*. Kişilerin intihar davranışı göstermesinde ilk olarak intihar isteğini oluşturan algılar söz konusu olur. Bu algılar; düşük aidiyet algısı (*thwarted belongingness*) ve başkalarına yük olma algısı (*perceived burdensomeness*)dır. Bu algılar kişinin kontrolü dışında oluşur ve eş zamanlı olarak ortaya çıktıklarında kişide intihar etme isteği oluşturur. Ölümcül intiharla ise bu isteğin ve yapılabilirliğin- edinilmiş intihar edebilme kabiliyeti (*acquired capability for suicide*)- farkındalığında gerçekleşir. İntihar edebilmek yine de kolay bir süreç olarak ortaya çıkmamaktadır. Teori intihar davranışına ve ölümcüllükle sonuçlanan noktalara ulaşmanın belirli edinilmiş yeteneklerin sonucunda ancak kendini gösterebildiğini de açıklar. Edinilmiş bu intihar davranışı devamlı şekilde süren ve tekrarlanan bir uygulamaya maruz kalma yoluyla kişinin fiziksel olarak acı veren şeylere alışkanlık kazanması sonucunda ortaya çıktığını açıklar. İstek ancak uygun intihar edilebilirliğin yüksek olduğu dönemde ortaya çıkarsa kişi için ölümcüllükle sonuçlanabilir. Bu da teori tarafından ölümcül ya da ölümcüle yakın intihar davranışını göstermenin intihar isteğinden daha az bir oranda olmasını açıklar (Van Orden ve diğ., 2010). Bu kuram en temelde intihar için risk faktörlerinin belirlenmesinde ortaya koyduğu nedensellik ile onların kapsamlı olarak ele alınmasını sağlar ve intihar riskinin oluşum süreçlerinden değerlendirilmesi ve önlenmesi aşamasında önemli noktaların altını çizer.

2.2.2.9. Rudd'ın İntihar Kuramı

2000'li yıllarında başına gelinmesiyle intiharın kuramsal olarak incelenmesi ve bu alana dair çalışma yürütülmesi çoğalmıştır. Bu durumda özellikle artış gösteren intihar riskleri ve toplumdaki nüfus artışları faktör olarak görülebilir. Rudd (2006) tarafından geliştirilen kuram *Değişken Yatkınlık Kuramı*[1] (*Fluid Vulnerability Theory*)'dır. Rudd intiharın risk değerlendirmesinin yapılması boyutu üzerine teorisini geliştirmiştir. En temelde intiharın riskinin değişim göstermesini akut bir eylem olarak değerlendirir ve hızlı zamanlar içerisinde değişim gösterebilen ani bir durum oluşuna odaklanır. Bu kuram intihar durumunun onu

[1] Kuram isminin Türkçe hali: Demirbaş ve Bulut, 2021:104

tetikleyen faktörlerin ortaya çıkışındaki şiddetine ve süresine odaklanır ve bu durumun akışkan-değişken bir yapıda olduğunu varsayar. Kişinin intihara karşı savunmasız olma ya da olmama durumu birçok farklı değişkene bağlı olarak yüksek riskli ya da düşük riskli olabilir yani değişkendir. Kişinin intihara dair bu etkin modu öngörülebilir, tanımlanabilir ve ölçülebilir ki bu da intihar riskini azaltmak için kullanılabilir. Kişinin intihar modu olarak adlandırılan bu halinin bilişsel inanç sistemi, duygusal sistem, fizyolojik sistem ve davranışsal (motivasyonel) sistem olarak kategorize edilen dört bileşeni ve alanı olduğunu tanımlar. Bu dört sistem iç veya harici-dış bir uyaran tarafından tetiklendiğinde eşzamanlı olarak çalışır ve intihar riskini oluşturur.

2.2.2.10. O'Connor'ın İntihar Kuramı

O'Connor (2011) geliştirdiği teorinin arka planında yakın dönemli oluşturulan tahmine dayalı modellerin genel olarak tek bir odak noktasının ya da kanıtlanabilir bir temel üzerine kurulmadığını ve bu sebeple entegre bir model amacıyla Bütünleyici-Güdüsel-İradesel Kuramı (*Integrated Motivational Volitional Model*) oluşturmuştur. Bu kuram önceki kuramlardaki ampirik ve kanıtlanmış verileri üzerine kuruludur. İntiharı düşünce aşaması ve davranış aşaması olarak ele alırken farklı bakış açılarının etkisiyle gerçekleşmelerine değinir. Bütünleyici-Güdüsel-İradesel Kuramda 3 aşamalı olarak gerçekleşen bir intihar davranışı açıklanır. İlk aşama diyatez, çevre ve yaşam olaylarının arka planını oluşturduğu motivasyon-güdülenme öncesi dönem; aşağılanma ve yenilgi hissinin, kapana kısılma gibi benlik ve güdüsel faktörlerin etkisiyle oluşan intihar düşüncesinin ve niyetinin oluştuğu motivasyon-güdülenme aşaması ve son olarak kişinin yapabilirliğinin, niyetinin ve ölüm-ağrıya dayanma gibi algılarının etkili olduğu faktörlerin devreye girmesi sonucu oluşan davranışları kapsayan irade aşaması. Kişi bu aşamalarda sahip olduğu özellikler ve karşılaştığı durumlar karşısında geliştirdiği içsel ve dışsal süreçler bütünü sonucunda intihar davranışını gösterme riskini taşır. Geliştirilen entegre model intihar düşüncesi ve davranışının meydana gelebileceği biyo-psiko-sosyal bağlamı inceleyen ve intihar düşüncesine sebep olan faktörleri ve onların birbirleri arasındaki etkileşim ve geçişlerini açıklamaktadır. 2018 yılında yazar tarafından model istemli evre olarak adlandıırlan üçüncü aşamadaki verileri incelemek üzerine bir dizi araştırma yürütmüş ve bu evredeki özelliklerin ampirik yollarla denenmesini ve geliştirilmesinin teoriyi destekleyici yönlerini eylemsel olarak ortaya koymuştur (O'Connor ve Kirtley, 2018).

2.2.2.11. Klonsky ve May'ın İntihar Kuramı

Güncel dönemde oluşturulmuş son çok kapsamlı intihar kuramı Klonsky ve May (2015) tarafından geliştirilen 3 Aşamalı İntihar Kuramı (*The Three-Step Theory*)'dır. Onların kuramını

intihar fikrinden eyleme geçiş süreçlerini açıklamak adına geliştirilen bir dizi soru-cevap ve nedensellik dizini oluşturur. İlk aşamayı intihar düşüncesinin gelişimi çerçevesinde acı- özellikle psikolojik veya duygusal acı çekme hali- ve buna bağlı elde ettiği yaşama isteğinde azalma ve intihar düşüncesinin kişinin fikirleri arasına girmesini oluşturur. Burada acı, tek başına bir faktör olmaktan çok umutsuzluk ile bir araya geldiğinde oluşturucu etkinin ağırlığının intihar düşüncesini var etmek ve pekiştirilmesinde aktif olarak birlikte bir değer taşıdıklarından ve gerekliliğidir. Acı çeken ama geleceğe ya da kendine dair umudu olan kişi için intihar fikri güçlü bir gelişim göstermezken umutsuzluğu yüksek olan birinde bu durum değişim gösterir ve fikrin tohumları güçlü bir şekilde ortaya çıkar. İkinci aşamada acı ile yaşamdaki roller, değerler gibi faktörlere bağlılığın intihar eylemine geçişte etkili durumlar açıklanır. Kişi sahip olduğu intihar düşüncesini gündelik yaşamında ya da hayatındaki değer verdiği kişi-durum-eylemler karşısında daha yüksek bir boyutta hisseder ve algılarsa intihar eylemine dair güçlü bir arzu taşır. Ama tam tersine bir denge kurulursa intihar düşüncesi var olsa dahi eyleme dair aktif bir istek duyulmayacaktır. Son aşamayı ise düşünceden intihar girişimine götürecek eylemselliği gerçekleştirmek için hareket edip etmemesi belirlemektedir. İntihara girişimin fikirden çok daha zor olarak gerçekleşmesini savunur. Buradaki harekete geçirici öğrenilmiş davranışların, genetik faktörlerin, geçmiş deneyimlerin etkisi gibi noktalarda kişinin çerçevesinde gerçekleşme ihtimalinin bu düşünceye sahip ama eylemselliğe dair daha az imkân ve bilgi sahibi kişiye göre daha çok görülebilme ihtimaline vurgu yapar. Teori ayrıca intihar girişimi için intihar edebilme kapasitesinin de bulunmasından bahseder. Bu kuram üç aşamalı olarak kişideki fikir oluşumundan fikrin devamlılığı ve gelişiminin sonucundaki girişimin harekete geçirici boyutlarını açıklamak adına bir dizi çalışmayla intiharın risk etmenlerini belirlemek adına da çalışma gösteriyor.

İntihar alanındaki kuramsal çalışmalar yaşam deneyimlerine, çevresel faktörlere ya da anlık krizlere yönelik çeşitli bakış açıları etrafında oluşturulmuştur. Bu bakış açılarının pek çoğu intiharın önlenmesine dair çalışmalar için önem taşımaktadır. İntiharı ve onu ortaya çıkaran nedenlerin belirlenmesi, bu nedenlere dair çözümlerin geliştirilmesi, geliştirilen çözümlerin sonuçlarının test edilmesi ve gerekli durumda güncellenmesi gibi boyutlarla intiharın önlenmesinde kuramsal bir arka planla yol haritası çizilebilir.

İntiharın risk faktörü olarak toplumsal etkileri bulunmaktadır. Aynı zamanda bu etkilerin artışında ya da azaltılmasında medya etkileri bulunan bir alan olarak görülmektedir. Topluma haber verme yönünün yanı sıra medya, toplumsal hareketliliği başlatma ya da etkileme gücüne

de sahip olabilmektedir. Bu kapsamda bu çalışmada intiharın görünürlüğü konusunda medyaya ve onun etik değerlerine yer verilmesi önemli görülmektedir.

2.2.3. İntiharın Toplumsal Görünürlüğünde Medyanın Etkisi

Toplum haberleşme yöntemleri ile birbirinden ve içerisinde bulunduğu ortama dair farkındalık geliştirir. Medya bu noktada intiharı meydana getiren unsurları tanımlamakta önemli bir araçtır. Medyanın bu önemli rolü intiharın taklit edilebilir, özendirilebilir, kopyalanabilir boyutlarından kaynaklanmaktadır. Medyanın intihara dair yanlış yönlendirmesi bu noktada tetikleyicilik kazandırılmasında etkili olabilir (Palabıyıkoğlu,1994). İntiharın sunumu açıdan bu noktada medyanın rolü ve etkisine dair örneklerin konunun tartışmalı doğasına etkisi olduğu söylenebilir. Goethe tarafından 1774 yılında yazılan ve *Genç Werther'in Acıları* şeklinde Türkçeleştirilen eser, Werther isimli gencin yaşadığı imkansız gördüğü aşk ve bunun sonucunda intihar etmesiyle sonuçlanan süreci anlatır. Aynı dönemde bu eseri okuyan gençler arasında intihar davranışında artış yaşanır. Genç Werther'ın Acıları eserinin yayınladığı dönemin ardından Avrupa'da gerçekleşen birkaç intihar vakasında bu romanın etkilerine rastlanmıştır. Özellikle intihar eden kişiler romandaki karakterin giyimine benzer şekilde giysiler tercih etmiş ve romanda tasvir edilene benzer şekilde bir intihar etme yolu seçmişlerdi. Bunun yanı sıra yöntem olarak benzerlik göstermese dahi kitap ölen kişilerin yakınında bulunulmuştu (Jack, 2014:18-19). Yayımlandığı dönemde etkileri oldukça yüksek olmuş bu eserin gençler arasında yarattığı özenme davranışından yola çıkarak çalışmasını "*Werther effect*" şeklinde isimlendiren Phillips (1974), çalışmalarında yazılı medya kanallarında kullanılan dilin intihar oranlarında artışa neden olabildiğini ortaya koymaktadır. Yıllar içinde Werther etkisine dair elde edilen veriler dikkat çekici şekilde intiharın medya aracığılığıyla (geleneksel medya kanalları ile) sunumunda etkisinin yüksek olduğunu kanıtlamıştır. Yöntemin açıkça ifade edildiği haberleştirmeler sonrası bu intihar davranışının taklit edildiği görülmüştür. Taklit intiharlarında (*copycat suicide*) artışın yaşanması, haberleştirilen intihar olayınının sunumuna dikkat çekmiştir. İntihar olayının gerçekleştirilme yönteminin belirtildiği haberler ardından bu yöntemin kopyalanarak intihar girişimi ya da tamamlanmış intihara dönüştüğü görüşmüştür. Dramatize edilerek ya da romantize edilerek aktarılan olayların etkisinin taklit intiharlarının görülmesinde etkisi olduğunu ortaya çıkarmıştır. (Pirkis ve Nordentoft, 2011:533-534). İntihar davranışının gösterdiği sosyal etki ve sosyolojik boyutun ortaya konmasında önemli bir nokta oluşturan Werther Etkisi,intiharın özendirilmesi ve taklitinin isimlendirilmesi açısından önem teşkil etmektedir. İntihar haberlerin romantize edilmiş ifadelerin ya da intiharın

yöntemine dair ayrıntıların çok fazla okuyucuya sunulması, kişiler üzerinde olumsuz etki yaratarak intiharın özendirilmesini ve taklit edilmesini arttırmaktadır (Harmancı ve diğ., 2014:366-368). Benzer bir duruma, 1986 yılında Japonya'da gerçekleşen olayda da rastlamak mümkündür. 14 yaşındaki genç sınıf arkadaşlarının yaşattığı zorbalığa dair bir intihar notu bırakarak intihar etti. Bu olayı medya kanalları sansasyonel ifadelerle yayınladı. Bu durum intiharı taklit eden intiharlar yaşanmasını tetikledi (Takahashi, 2002:121). Medyanın kişiler üzerindeki intihar etkisinin ilk kez bu denli belirgin ortaya çıkışı olarak kaydedilen bu olaylar ardından da yakın zamanlı dönemde birçok benzer etkinin yaşandığı intihar yaşandı. 2005 yılında Tayvan'da ünlü bir televizyon starının(MJ Nee,59 Yaş) intiharına dair detaylı görsel ve içerikler medya aracılığıyla gazeteler ve televizyon üzerinden aktarıldı. Bu olayın sunumundan sonra potansiyel risk grupları üzerinde etki gösterdi ve intiharlarda artış gerçekleşti (Cheng ve diğ., 2007:1229-1230).

İntihar haberinin sunumunda kullanılan dilin özellikleri ve görsellerin seçiminin önemini ortaya koyan bu çalışmada intiharın taklit edilebilirliğinin medya aracılığıyla özendirilmesi ya da kolaylaştırılmasının intiharın taklit edilmesinde etkisini yüksek olarak ortaya çıkarmaktadır. Stack (2000), gerçekleştirdiği medya ve intihar ilişkisine dayanan çalışmasında medya aracılığıyla sunulan haberlerdeki intiharların taklit edilme etkilerine dair sonuçlar sunmuştur. Bu bulgularda haber verme kanallarınca sunulan siyasi olarak ya da eğlence dünyasında olan ünlü bir ismin intiharının taklitleştirilme oranı diğer kişilere göre 14,3 kat daha fazladır sonucunu elde etmiştir. Bunun yanı sıra gazetelerde yayınlanan intiharlar televizyondakilere göre %82 oranında daha çok etkiye neden olduğu ve taklit edildiğini belirtmiştir. Ayrıca gerçek intihar hikayelerinin kurgusal olanlara göre daha fazla taklit edildiği bulgularını elde etmiştir.

Tüm bu çalışmalar sonrasında görülmektedir ki medya intiharın özendirilmesinde ya da kopyalanmasında etkili olabilmektedir. Bu nedenle medyanın intihar haberlerine yer verişi üzerine çeşitli çalışmalar geliştirilmiş ve etik değerler oluşturulmuştur.

2.2.3.1. Medyanın İntihar Haber Sunumundaki Etik Değerleri

Medyanın intiharı sunma şekli riskleri arttırmada ya da azaltmada etkilidir. İntiharın sunumundaki tercih edilen dilin olayı güzelleştirmek ya da sorunun çözümü şekline dönüştürmesi bu özendiriciliği arttırabilir. Ayrıca medyanın intiharı sunma yöntemindeki tercihler savunmasız durumdaki kişileri bu noktaya yönlendirmede rol oynayabilir. İntiharın özendiriciliğindeki bu hızlı ve kuvvetli etki önleme gerekliliğini ön plana çıkarır. Bu noktada

medyanın önleme de etkisi haber sunumuna bağlı olarak destekleyicilik kazanabilir. Bu noktada medyanın haber sunumunda belirlenmiş yönergelerle ilerlenmesi bu etkinin yönünü değiştirebilmektedir (Mann ve diğ., 2005). İntiharın ayrıntılarının belirtilmesi, yapılış şeklinin açıklanması, intihara dair özendirici olabilecek yorumlarda bulunulması, kişi ya da olaya dair yanlış görsel materyallerin tercih edilmesi, haber dilinin kontrolden geçirilmemiş şekilde oluşturulması gibi etkiler kitlesel etki edebilecek seri intihar vakalarının oluşmasına neden olabilir ve intihar girişimi fikrini çoğulcu olarak bulaştırılmasına sebep olabilmektedir. Bu nedenle intihar haberlerinin sunumunda etik değerler önemli yere sahiptir.

İntihar halk sağlığını tehdit eden ciddi bir sorunudur. Medya üzerinde ise özendirici ya da yönlendirici bir davranış halinde sunulmaya müsait bir yapıdadır. Bu durumun oluşmaması adına medyada intihar haberlerinin mümkün olduğunca az ve kısa şekilde yer verilmesi, olayın detaylandırılmasına çok fazla girilmeden ve de dramatize edilmeden aktarılması gibi kriterlerin sağlanması önemlidir. Yanlış sunumların kişileri intihara ya da intihar girişimine yöneltme ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır (Harmancı ve diğ., 2014:367). Medyadaki haber sunumlarının intihar üzerine etkisine dair yürütülen çalışmalar sonrası medyada yer alma sıklığı ve yer alış biçimlerinin belirlenmesi adına çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Kişiler üzerinde taklit etme, özenme, kopyalama gibi etkileri bulunan yanlış haberleştirmelerin ve tüm bu etkilerin ortaya çıkmasının engellenmesi adına Dünya Sağlık Örgütü 1999 yılında dünya üzerinde intiharı önlemek adına program başlatmıştır. Bu program medya profesyonelleri için yararlanabilecekleri bir kaynak olarak oluşturulmuştur. WHO (2000) yayınladığı raporu ile medyadaki intihar sunumunun intiharın önlenmesi kapsamında belirlenmesini sağlamıştır. Bu rapor 2015 yılında Türkçeleştirilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2015). Bu ilk kaynak dışında WHO ve IASP ile intihar haberlerinin medyada yer alışı ve sunuşuna dair 2008 ve 2017 yıllarında kitapçıklar oluşturmaya devam etmiştir. Bu kitapçıklar ile profesyonel medya çalışanlarına haber yapma ve yapmama kriterleri açıklanırken, intiharın özendirilmemesi, normalleştirilmemesi gibi noktaların kazandırılması ve intihar konusunun dikkatli bir çalışma alanı olma durumuna dikkat çekilmiştir. Bu kapsamda intiharın medyada aktarılışına dair yapılması ve yapılmaması gerekenler şu şekildedir(Sağlık Bakanlığı, 2015);

Ne yapılmalı;

- *Gerçeklerin sunulmasında sağlık otoriteleri ile birlikte çalışılmalı,*
- *İntihardan bahsederken "tamamlanmış" intihar girişimi ifadesi kullanılmalı, "başarılı" değil*

- *İç saydalarda(ilk sayfada değil), yalnızca ilgili veri/bilgilere yer verilmeli*
- *Sorunları olan kişi için intihara alternatif çözümler vurgulanmalı*
- *Yardım hatları ve toplum kaynakları hakkın bilgi sağlanmalı*
- *Risk göstergelerini ve uyarı niteliğinde davranışlar duyurulmalı,*
- *Ünlülerin intiharları bildiriliken özellikle dikkatli olunmalı**[2]
- *Yaslı aile üyeleri veya arkadaşlarla görüşülürken dikkatli olunmalı**

Ne yapılmamalı;

- *Fotoğraf/intihar notu yayınlanmamalı,*
- *Kullanılan yönteme ilişkin detaylar açıklanmamalı*
- *Basit nedenler açıklanmamalı*
- *İntihar yüceltilmemeli/duygusallaştırılmamalı*
- *Dini/kültürel kalıplar kullanılmamalı*

- *Suçlama/sorumluluk paylaşımı yapılmamalı*
- *Konum ve yer bilgisi ayrıntılı olarak verilmemeli**
- *Heyecan verici başlıklar kullanılmamalı**
- *Sosyal medya bağlantıları paylaşılmamalı**

Bu uygulama önerileri bütünü medyanın intihar konusunda olası olumsuz etkilerini azaltmak ve ortadan kaldırmak adına hazırlanmıştır. Bu kriterlerin yanında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından da kabul edilen Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi kapsamında da intihar haberlerinin yer alış şekli açıklanmaktadır [Erişim Tarihi: 10 Şubat 2022]:

> *Gazeteci sadece kamuoyunu ilgilendiren politik ya da ünlü kişilerin intiharı ile kriminal öneme sahip intihar vakalarını haber yapabilir. Bu tür istisnai durumlarda bile intiharın yöntemine ilişkin özendirici ve öğretici ayrıntılara yer verilmemeli, intihara ilişkin fotoğraf ve görsel malzeme ile intihar mesajı kullanılmamalıdır.*

[2] * ifadesi yer alan maddeler daha güncel kaynak (WHO ve IASP, Preventing Suicide: A Resource for Media Professionals, update 2017) tarafından listeye yeni eklenmiş ya da listede düzenlenmiş maddelerin Türkçeleştirilerek aktarılmış halidir.

Tüm boyutlarda görülmektedir ki intiharın haberleştirilmesinde belirlenmiş standartlar bulunmaktadır. İntihar haberlerinin aktarılışı aşamasında üslüp, görsel materyal kullanımı, intiharı önlemeye yönelik çalışmalarda bulunulma durumu, olayı ya da kişileri romantize/dramatize etme kriterleri gibi boyutlarıyla incelenmesinde önemli bir kaynak görevi görmektedir. Bu kapsamda medyanın intihar haberlerini ele alışta dikkat etmesi gereken kriterlerin belirtildiğini görülmektedir. İntiharın önlenmesine yönelik geliştirilen bu yöntemlerin medyanın sorumlulukları dahilinde olduğunu söylemek mümkündür.

Yaşlılığın ve intiharın alt boyutlarındaki noktalara değindikten sonra bu iki kavramın ilişkisine odaklanmak bu çalışmanın amacı dahilinde önemli görülmektedir.

2.3. Yaşlılık ve İntihar İlişkisi

İntihar her yaş grubu için risk olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra intihar araştırmaları içerisinde nispeten daha az oranda dikkat çekilen yaş grubu yaşlı bireylerdir. Bu yaş grubunda bulunan kişilerin intihara yönelme durumlarını ya da düşüncelerini dışa aktarma ve bildirme durumlarının daha az olmasından kaynaklı olarak görünürlüğü az bir risk olarak ortaya çıkmış olabilmektedir. Ancak dünya geneli istatistikleri incelendiğinde 70 yaş ve üzeri bireylerin intihar ölüm oranı 15-49 yaş arası grubun iki katından fazladır (Barker ve diğ., 2022). 2017 yılında (her 100.000 kişide), 70 yaş ve üzeri intihara bağlı ölüm oranı 27.45; 50-59 yaş aralığında 16,17; 15,49 yaş aralığında 11,60'tır. Dikkat çekici verilerden birisi özellikle 70 yaş üzeri kişilerdeki yüksek sayısal orandır. Bu yaş grubunda intihara bağlı ölüm sayısı yüksektir (Ritchie, ve diğ., 2015).

Yaşlılık ve intihar kavramları ülkelerin son yıllarda önemle üzerinde durduğu başlıklar arasında yer alır. Çünkü toplumlar için yaşlı oranlarında gerçekleşen artışlar öne çıkmaktadır. Yaşlılığın hızlı artışı düşünüldüğünde bu riskin önlenilmezse şu ankinden daha görünür bir sorun haline gelmesiyla karşı karşıya kalınması ihtimali yüksektir. Hızlı yaşlanan nüfusa dair politika ve uygulama hazırlıklarının düşük olması, ekonomik gelişmişliğin az olması gibi faktörlere sahip ülkeler - özellikle Doğu Asya ülkeleri- de bu alanın oluşturabileceği toplumsal risklerle daha yüksek oranda karşılaşma ihtimaline sahiptir (Seneviratne ve diğ., 2022). Türkiye için de benzer bir yaşlanma tehtidi olduğu söylenebilir, Türkiye'de 2025 yılı öngörüsünde yaklaşık her 10 kişiden birinin yaşlı olması beklenmektedir. Bunun yanı sıra 2080 yılı öngörüsünde her dört kişiden birinin yaşlı olarak görüleceği ön görülmektedir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2021). Türkiye'nin de bu

noktada hızlı bir yaşlanma grafiğine sahip olduğu söylenilebilir. Bunun yanı sıra çok da uzak olmayan bir tarihte daha fazla bireyi ve aileyi yaşlılık sorunlarıyla birlikte görmek de mümkün olabilecektir. Hablemitoğlu ve Özmete (2010:26) yaşlanmaya bağlı ortaya çıkan makro ölçekli sorunları *işgücü kapasitesindeki ve üretkenliğin azalması, ekonomide genel tasarruf miktarının düşmesi, sosyal güvenlik sistemlerinin olumsuz etkilenerek kamu harcamalarının artması* olarak sıralamaktadır. Kişilerin belirli yaşın üzerine gelişi ile birlikte iş yaşamından uzaklaşmaları bazı ekonomik geçim sorunlarını oluşturabilir. Emekli olan bireyler için emeklilik maaşlarının daha düşük olması, herhangi bir sigorta sistemi içerisinde emekli olmayan ancak yaşı dolayısıyla çalışmayan birey için ise ekonomik olarak geçim zorlukları ve gelirin düşüşü ya da bitişine bağlı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Yaşlılıkla birlikte özellikle emeklilik dönemiyle birlikte kişi alışageldiği yaşam aktivitilerinden uzaklaşma durumunda kalabilir, alışkın olduğu iş ve sosyal yaşamının, zamanını değerlendirme şeklinin, toplumsal stasünün ortaya çıkardığı rol ve faaliyet değişimlerinin yönetilmesi de psikolojik olarak sağlıklı bir yaşlanmanın gerçekleştirilmesi için oldukça önemlidir. Çalışma hayatı boyutu dışında kişilerin sosyal çevrelerinin değişmesi de emeklilik ve çalışma yaşamının bitişiyle sorunların yaşandığı bir diğer alandır. Kişi değişen sosyal ilişkiler ağı ve zaman yönetimi konuları figürleri yerine yeni değerler yükleyebildiği noktada bu sorunlarla baş edebilmektedirler (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2015) Yaşlılık evresine geçiş ile birlikte bireylerde sağlık sorunları, kayıplar, depresyon, sosyal izolasyon, ekonomik problemler gibi pek çok alanda daha dezavantajlı bir sürece geçiş yaşanmaktadır. Değişim gösteren toplumsal yapılar, yaşlılara uygun olmayan kentsel ve kamusal alanlar yaratmaktadır. Bu noktadan başlayarak yaşlılık döneminde kişilerin sosyal, ekonomik gibi birçok yönden uygun hizmetlere erişim sorunları bulunmaktadır. Bu erişim noktasında artış gösteren erişim ve adaptasyon sorunları sonrasında intiharın da risk faktörlerinde bir artış ortaya çıkmaktadır (Aydemir, 1999).

İntihar tanımlamakta ve tanısını oluşturmakta sahip olduğu yapısı gereği kolay bir alan değildir. Yaşlılık için düşünüldüğünde bu süreç daha da karmaşık bir hal alabilmektedir. Yaşlanan birey toplumsal rollerin ve bireysel deneyimlerin etkisinde kendi intihar düşüncelerini ortaya koyma noktasında çekinik davranabilir (Seneviratne ve diğ., 2022). Yaşlı bireylerin ayrıca depresif hallerini gizlemeleri ve açık şekilde intihar davranışına dair fikirlerini dışarıya aktarmamaları sebebiyle de bu yaş grubunda özellikle erkeklerde intihar risklerinin tesğiti zorlaşmaktadır (Szanto ve diğ., 2001) Bu nedenlerle bireyleri intihar düşüncesine yönelten ya da intiharı oluşturan nedenler yaşlılık bağlamında incelendiğinde yaşamın son evresi olan yaşlılık dönemi için kişilerin intiharı seçme nedenleri incelenmeye açıktır. Hem yaşlılık

alanında hem de intihar da bireyi ve çevresini korumak ve destek mekanizmaları geliştirilmesini hedeflemekte ve uygulamalar yürütme gerekliliği olan alanlardır. Yaşlılıkla birlikte birey psikolojik, biyolojik, fiziksel ya da sosyo-ekonomik yönden değişime uğrar. Değişimin doğası yenilikleri ortaya çıkarırken adaptasyon süreçlerine de ihtiyaç duyar. Eğer ki yaşlanan birey geçirdiği değişime karşı bir adaptasyon sağlamada bireysel ya da toplumsal olarak yetersizlik yaşarsa bu kişi için risk faktörünü ortaya çıkarabilir. Yaşlılık dönemindeki bireylerin intiharının anlamlılık kazanabilmesinde ve bu alan için önerilerin oluişturulabilmesinde nedenlerin etkili bir şekilde analizi sonuç almanın temel noktalarını oluşturur. Nedensellik üzerinden intiharı anlamak çoğu zaman zorlu bir süreç şeklinde ortaya çıkabilir. Çünkü nedenlerin tespiti her zaman kolay şekilde ortaya çıkmayabilir. Bireyin intiharına kadar geçen sürede buna dair bir belirtisi var olmayabilir ve bireyin intiharı bu sebeple ölümü sonrasında geçmişe dönük analizlerle ortaya çıkabilir (Conwell ve diğ., 2011). Ayrıca yaşlı bireylerin intihar eylemlerinde çoğunlukla yalnız yaşadıkları alanlarda gerçekleştirilmektedir ve intiharının nedenine dair bir mektup bırakmamaktadılar. Bu sebepler de bireylerin intiharlarının arkasındaki nedenleri tespitinde zorlaştırıcılık yaratabilmektedir (Tufan, 2016, akt. Karaca Baysal, 2020). Yaşlı intiharlarına dair gerçekleştirilen çalışmalarda ortaya çıkarılan yüksek riskli faktör bulunmaktadır. Fiziksel hastalık, işlevsellik kaybı, psikiyatrik hastalık ya da psikiyatrik geçmiş, depresyon, sosyal çevresiyle bağın düşük olması, yalnız yaşamak, stresli yaşam deneyimleri, umutsuzluk, yas süreçleri, mali ve ekonomik kayıplar ve istihdam sorunları, bağımlılıklar(alkol veya uyuşturucu) gibi faktörler intihar riskini etkilemektedir (Mann, ve diğ., 2005; Conwell ve diğ., 2011; Franks ve diğ., 2012; Kumar ve diğ., 2015; Avcı ve diğ., 2017; Karbeyaz ve diğ., 2017). Yaşlı bireylerin intihar notları üzerinden yapılan araştırmalarda da kişilerin belirttikleri intihar nedenleri psikiyatrik hastalıklar, yalnızlık-izolasyon, fiziksel sağlıkta kayıplar ve stres noktalarına odaklanmıştır (Cuperfain ve diğ., 2022). Türkiye açısından da değerlendirildiğinde bu nedenlere ek olarak belirgin olarak gelişen sosyo-kültürel yapıdaki değişimlerin etkisinden söz etmek mümkündür. Geleneksel olarak ifade edilen kalabalık aile yapılarındaki değişim, kadının çalışma hayatında daha aktif katılımı, kentleşmeye bağlı olarak yaşlıların ailelerin diğer üyeleriyle farklı evlerde yaşaması ve yaşlılara bakım veren kişilere ulaşmadaki zorluklara bağlı oluşan sosyal hayattan uzaklaşma ve yalnızlaşma intihar riskini arttırıcıdır(Avcı ve diğ., 2017). Tüm bu süreçler yanında yaşlı birey gençlere oranla daha fazla tamamlanmış intihar ve buna bağlı ölüm görülen grubu belirtir. Bunun nedenleri arasında ise en temelde daha fazla düşünülmüş intihar tasarımları yer alır. Gençler için daha dürtüsel nedenlerle ortaya çıkabilen intihar davranışı yaşlı bireyler için daha uzun planlanmış ve

düşünülmüş eylemler şeklinde gerçekleştirilmektedir. Ayrıca yaşlı bireyler intiharlarında ası ya da ateşli silah gibi daha ölümcül yöntemleri tercih etmektedir (Szanto ve diğ., 2001).

Yaşlılarda intiharın nedenleri bu noktada biyolojik, psikolojik, sosyo-kültürel ya da ekonomik nedenler üzerinden gelişebilmektedir. Yapılan araştırmalarda yaşlılıkta hangi faktörlerin intihar eğilimi görülmesinde daha çok etkisi olduğu da görülebilmektedir. Yaşlı erkeklerin yaşlı kadınlara göre daha çok intihar ettiği, en çok asma yöntemiyle intiharların gerçekleştiği, daha çok intiharların evde gerçekleştirildiği, daha çok psikolojik hastalıklar, ilişkilerdeki zayıflamalar ve kayıplar, kronik hastalıklar, yalnız yaşama durumlarındaki kişilerin daha çok intihar ettiği görülmektedir (Karbeyaz ve diğ., 2017; Kaya ve diğ., 2020). Yalnız yaşayan, alkol kullanımı olan, dini inançları zayıf olan, sağlık sorunları-kanser- tanısı olan, anksiyete ya da depresyon durumları yaşan, psikiyatrik geçmişi olan yaşlı bireylerde görülme sıklığı daha yüksektir (Avcı ve diğ., 2017). Tüm bu nedenlerin birden çok boyutta bireyi etkileyen faktörlerin bir birleşimi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yaşlılıkta intihar risklerinin azaltılması ve önlenmesi noktası da bu noktada değinilmesi gereken alanlardan birini oluşturmaktadır. Yaşlılarda intihar riskleri arasında sosyal ilişkilerdeki bağlılık durumu bir önleyici faktördür. Bireyin ailesi, arkadaşları ya da bulunduğu çevreyle geliştirdiği bağlar intihar riskini azalttığı görülmektedir (Conwell ve diğ., 2011). Türkiye özelinde önleyicilikte bir diğer faktör din olarak görülebilir. Türkiye'de yaşlı intiharlarının diğer ülkelerden özellikle batı ülkelerinden düşük olduğu görülmektedir. Bundaki en önemli faktörlerin başında din gelmektedir. İslam dininin intiharı yasaklayıcı yapısı önleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Ancak tüm önleyiciliğine rağmen yaşlı intiharları artış gösterme eğilimindedir (Aydemir, 1999). Yaşlı intiharlarının önlenmesi noktasında ruh sağlığı bakımından bireylerin düzenli taramalardan geçirilerek rutin kontrollerinin sağlanması, ruh sağlığı hizmetlerine kolay erişim sağlanması gibi faktörlerin önleyicilikte rolü olduğu görülmektedir (Szanto ve diğ., 2001).

Yaşlılıkta sağlıklı olmanın fiziksel, sosyal ve çevresel boyutları ele alınarak, çok boyutlu bir bakış açısıyla kişi yaşamının bu dönemini planlamak önem taşımaktadır. Yaşlılık döneminde ortaya çıkabilecek rutin fiziksel rahatsızlıklar göz önünde bulunduruluken bunlara ek kişide fiziksel olarak görünmeyen ama psikolojik ya da bilişsel süreçlerin de fiziksel sağlıkta önemli birer etken olduğu üzerinde durulmalıdır. Sosyal ve çevresel boyutlarıyla yaşlılık dönemi sağlığından bahsederken kişinin yaşıyla birlikte artış gösterme ihtimali olan sosyal savunmasızlık ya da kırılganlığın ortadan kaldırılması ve destek mekanizmalarının hem

çevresel kolaylaştırıcılar hem de kişinin yaşayışını etkileyecek kolaylaştırıcılar gözetilerek sağlanmasını önemli kılmaktadır. Çok boyutlu olarak ele alınması gereken bu konuda bakış açısının hem uygulamaları gözetir hem de sosyal politikaları gözetir olabilmesi (Zubaroğlu Yanardağ, 2019:98-107). Yaşlılardaki intihar kavramı özellikle 20. yüzyıl içerisinde önemini ve bağlamını kazanmıştır. İntihar ve yaşlılık alanları daha fazla sayıda insanı etkiler hale gelmiştir. Bu durum bilimsel çalışmaların yürütülmesi, politikalar üretilmesi gibi noktaların geliştirilmesini gerekli kılmış ve bu kavramların insan hayatına dair etkileri üzerinde durulmuştur (Güler, 2017:182-183). İntihar girişimi, düşüncesi ya da tamamlanmış intihar da bu dönemin içerisindeki bireyler için riskler barındıran bir alandır. Bu artışın önüne geçilmesi adına hem kurumlar aracılığıyla hem de kişisel güçlendirme yönlerinden destek hizmetlerinin kapsamlı olarak gözetilmesi ve yaratılması gerekliline vurgu yapmak önemlidir (Aydemir, 1999). Dünya nüfusunun hızlı yaşlanması ülkeleri bu konuda önleme sevk ederken, Türkiye içinde benzer bir çalışma zorunluluk haline dönüşmektedir. Türkiye için politikaların belirlenmesi ve hizmetlerin çeşitliliği bugüne kadar olan dönem aksine yaşlılık alanı üzerine yönelme zorunluluğundadır çünkü Türkiye için *2050 yılı 65 yaş ve üzeri nüfusun oranının 17,6'ya* ulaşacağı ön görüsü bulunmakta bu da nüfus içerisindeki yapısal değişimlerin aciliyetini öne koymaktadır. Gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere yaşlı alanındaki refah hizmetlerinin sunulması *ekonomik güçlükler, değişen sosyal yapı, geleneksel bakımda değişim, sosyal hizmet alt yapılarının yetersizliği* gibi sorunlara bağlı olarak karşılaşılması muhtemel problemler bulunmaktadır (Kumtepe ve Akay, 2012:76-78).

Toplumları etkileyen, sosyal sorunlara neden olan pek çok faktör devletler tarafından önlem alınması gereken büyük çaplı oluşumlardır. Dünyanın hızla yaşlanma grafiği göstermesi de önümüzdeki yıllar için toplumları bekleyen ciddi sorunların başında yaşlılığı getirdiğini göstermektedir. Yaşlı intihar konusu ülkemizde henüz üzerine çok fazla çalışma yapılmamış bir alan olmasına karşın özellikle yakın dönemli olarak dikkat çekilen bir alandır.[3] Bu da konunun artan önemine dikkat çekmektedir. Yaşlılığın kendi içindeki riskli doğası içinde intihar eğilimine ve riskine dair de çalışma geliştirilmesi bu noktada gelecek yıllar için öncelikli olabileceğini göstermektedir. İstatistiksel olarak konuyu açıklama ihtiyacına değin. Burada.

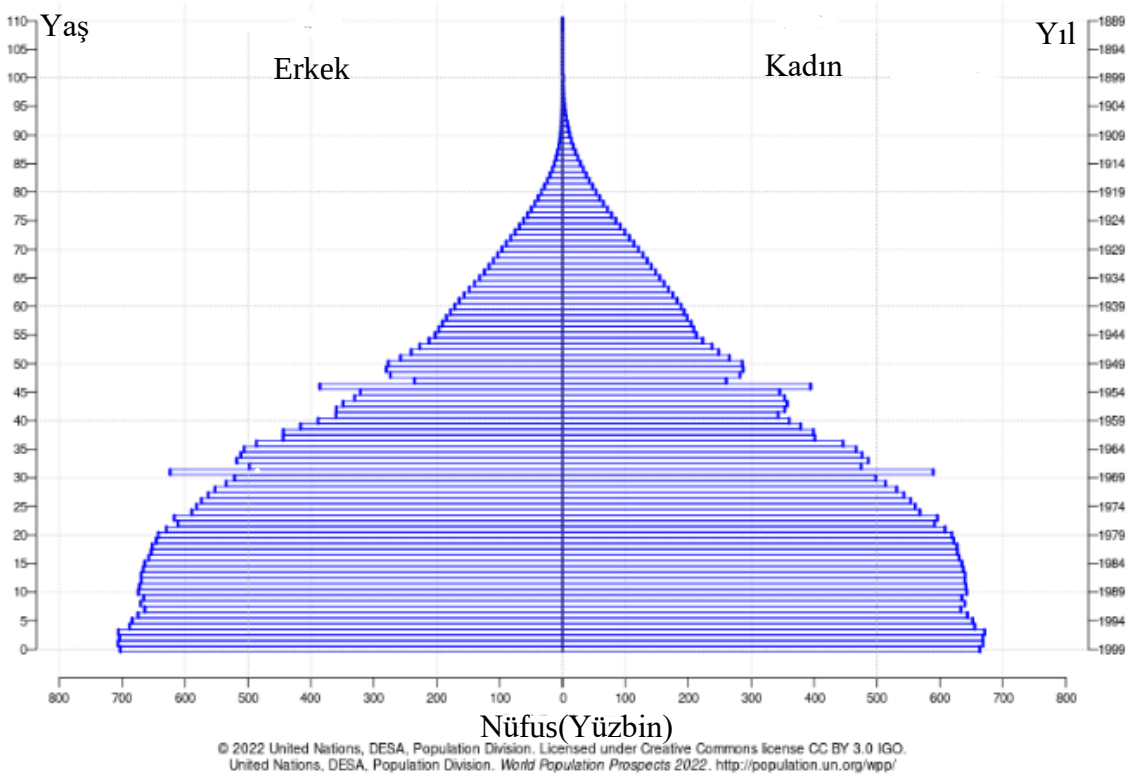
[3] Konuya dair yakın dönemli örnekler arasında bakınız (Akülkü, 2014), (Aslan ve Hocaoğlu, 2014), (Yenilmez, 2016), (Güler, 2017), (Hösükler, ve diğerleri, 2017), (Karbeyaz ve ark, 2017),(Alptekin ve Duyan, 2019) (Baskak ve Aslantürk, 2022)

2.4. İstatistiksel Olarak Türkiye'de Yaşlılık ve İntihar

2.4.1. Yaşlılık İstatistikleri

Birleşmiş Milletler ülkedeki yaşlı oranının toplam nüfusa oranına göre bir ülke yaşlılığı tanımı gelişmiştir. Bu tanıma göre bu yaşlı nüfusun tüm nüfusa oranında %8 ile %10 aralığında bulunması halinde o ülke "yaşlı", %10'nun üzerinde ise "çok yaşlı" olarak tanımlanmaktadır (Özkul ve Kalaycı, 2015). Türkiye'de yaşlılığın durumuna sayısal olarak bakıldığında TÜİK(c) tarafından yayınlanan verilerde nüfusunda 2021 yılı itibariyle 8.245.124 65 yaş ve üzerindeki kişi sayısıdır. Bu yaşlı nüfusun %44,3'ünü erkek, %55,7'sini kadınlar oluşturmaktadır. Türkiye'de ortalama her dört haneden birinde yani en az bir yaşlı birey bulunmaktadır. Bu haneler içerisinde de yaklaşık dörtte bir oranında yaşlı birey tek başına yaşamaktadır. Yalnız yaşayan bireylerin %74,9'u kadın, 25,1'i de erkektir (www.data.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2022). Türkiye için güncel durum dışında yaşlılığın gelişimi incelendiğinde nüfus içinde yaşlı oranı bakımından incelendiğinde 1990 yılında %4,3 olan yaşlılık oranı 2000 yılına gelindiğinde %6,7'ye yükselmiştir. 2000 yılında %6,7 oranındaki yaşlılık 2010 yılı itibariyle %7,2'ye yükselmiştir. Türkiye 2014 yılından itibaren %8'in üzerinde yaşlılığa sahiptir (Umutlu ve Tekin Epik, 2019). Güncel durumu TÜİK(c), bu noktada Türkiye 2021 yılı içerisinde %9,7'lik yaşlılık oranına sahiptir. Bu noktada Türkiye'nin 2014 yılından itibaren yaşlı bir ülke olarak adlandırılabileceği söylenilebilir. Ayrıca öngörüye göre 2025 yılında yaşlı nüfusu %11'e yükselerek Türkiye nüfus bakımından çok yaşlı bir ülke olarak görülecektir (www.data.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2022). Türkiye'nin geçirdiği yaşlanma durumunu ve nüfusun yaşlanma grafiğini anlamak için nüfus projeksiyonlarına yakından bakmak etkili olacaktır. Nüfus projeksiyonlarındaki değişim aracılığıyla Türkiye'de demografik dönüşümün çerçevesi daha görünür hale gelmektedir. Geleceğe dönük olarak kapsayıcı bir yaşlılık ihtiyacının ortaya çıkma durumunu anlama noktasında en belirgin görünümleri nüfus projeksiyonları sunmaktadır. Çünkü nüfusun yaş gruplarına göre değişimine dair farklılıklar belirli aralıklarla nüfus projeksiyonların incelenmesiyle görünür hale gelmektedir. Bu kapsamada Türkiye'deki yaşlanma durumunu anlamak ve yaşlılık oranlarını gözlemleyebilmek adına 2000,2020 ve 2040 yılı nüfus projeksiyonlarına değinilmektedir.

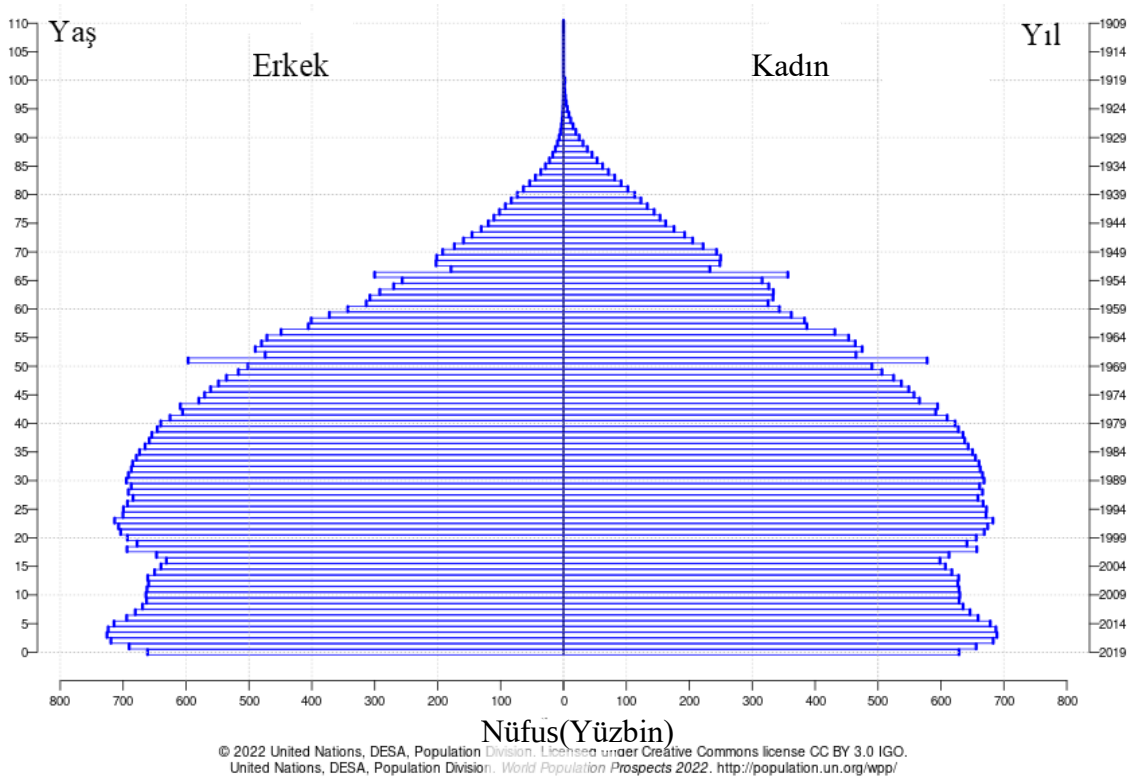
Şekil 1: Cinsiyet ve Yaşa Göre 2000 Yılı Türkiye Nüfusu

Kaynak:United Nations(https://population.un.org/wpp, Erişim Tarihi 10 Ekim 2022)

ukarıdaki şekil 2000 yılı Türkiye nüfus grafiklerinde nüfus yapıs görülmektedir. Türkiye nüfusu 2000'lerde hem toplam kişi sayısı olarak çok daha az hem de nüfus içerisinde 60 yaş ve üzeri kişiler oldukça düşük orandadır. Bunun yanı sıra doğum oranları yüksek ve genç nüfus çoğunluktadır. Bu yıllarda Türkiye özellikle Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında göreceli genç görünen nüfusuna karşın mutlak yaşlı sayısının fazlaca yüksek olduğu bir konumdadır. Doğum oranlarındaki azalmaya ek olarak yaşam süresinin uzaması ve ölüm oranının azalması gibi faktörlerin etkili olduğu bu değişim yapısı yaşlı nüfusun daha yüksek hızla nüfus içerisindeki payının artmasına sebebiyet vermekte ve ülkenin nüfus yapısındaki değişimleri tetiklemektedir (Oktay, 2014:47).

Şekil 2: Cinsiyet ve Yaşa Göre 2020 Yılı Türkiye Nüfusu

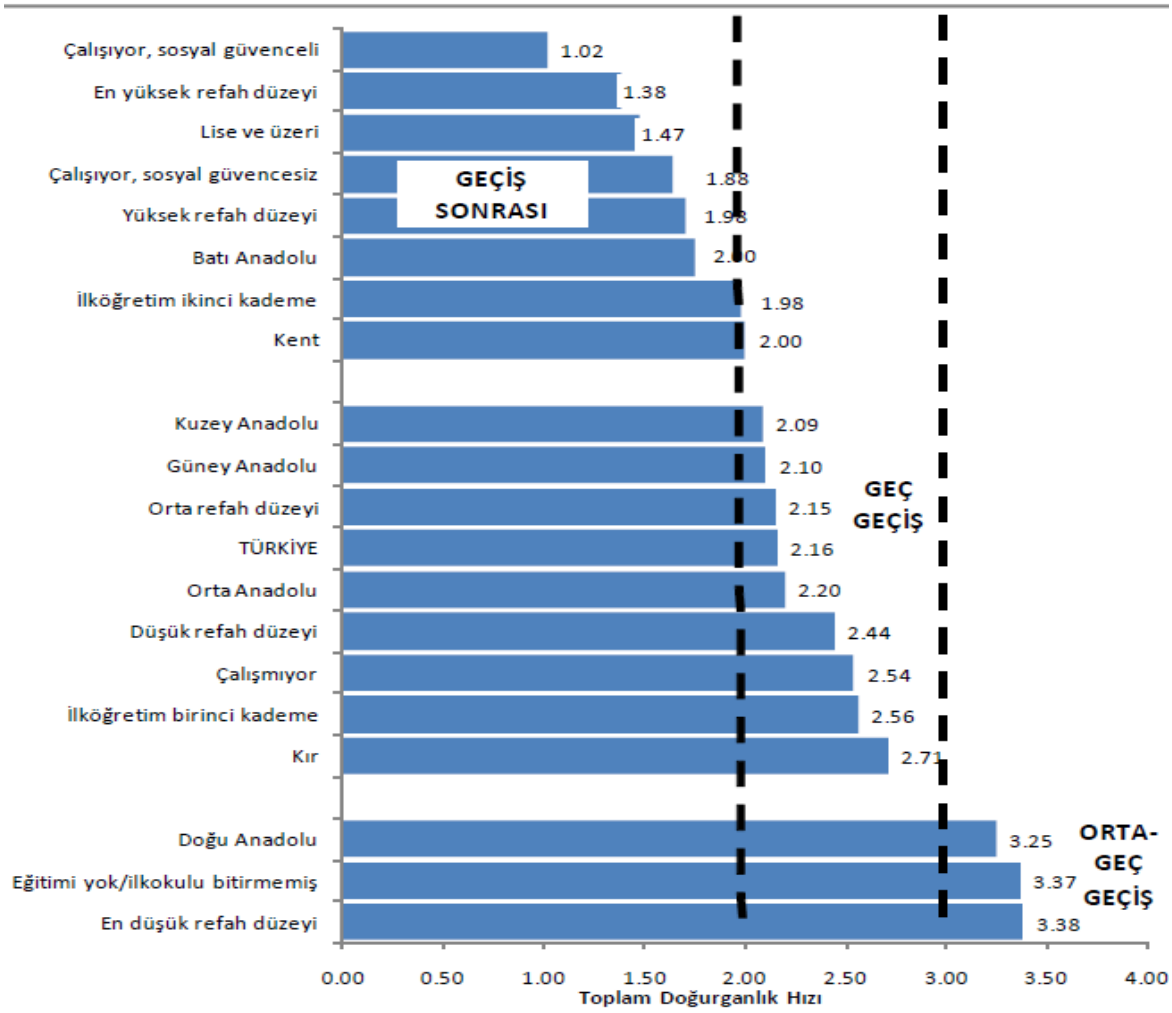

Kaynak:United Nations(https://population.un.org/wpp, Erişim Tarihi 10 Ekim 2022)

Erkek Kadın Yaş Yıl Nüfus(Yüzbin)

Türkiye 2020 yılında oranın artış gösterdiği halen doğumun ve genç nüfusun fazla olduğu buna rağmen artık 60 yaş üstü nüfusunda grafikte daha belirgin orana dönüştüğü görülmektedir. Yıllara göre nüfus piramitleri ve gelecek dönem nüfus projeksiyonlarına bakıldığında yaşam süresinin uzaması süreci sonrasında gelişen doğum oranlarında azalmalar ve süreç içerisinde gerçekleşen dönemsel nüfus artışı ve azalışları net şekilde bu grafikte gözlemlenmektedir. Türkiye özelinde doğum oranlarındaki düşüşün nedenlerini tespit etmeye yönelik çalışmalar da gerçekleştirilmiştir.

Şekil 3: Seçilmiş Alt Nüfus Gruplarında Doğurganlık Düzeyleri,2008

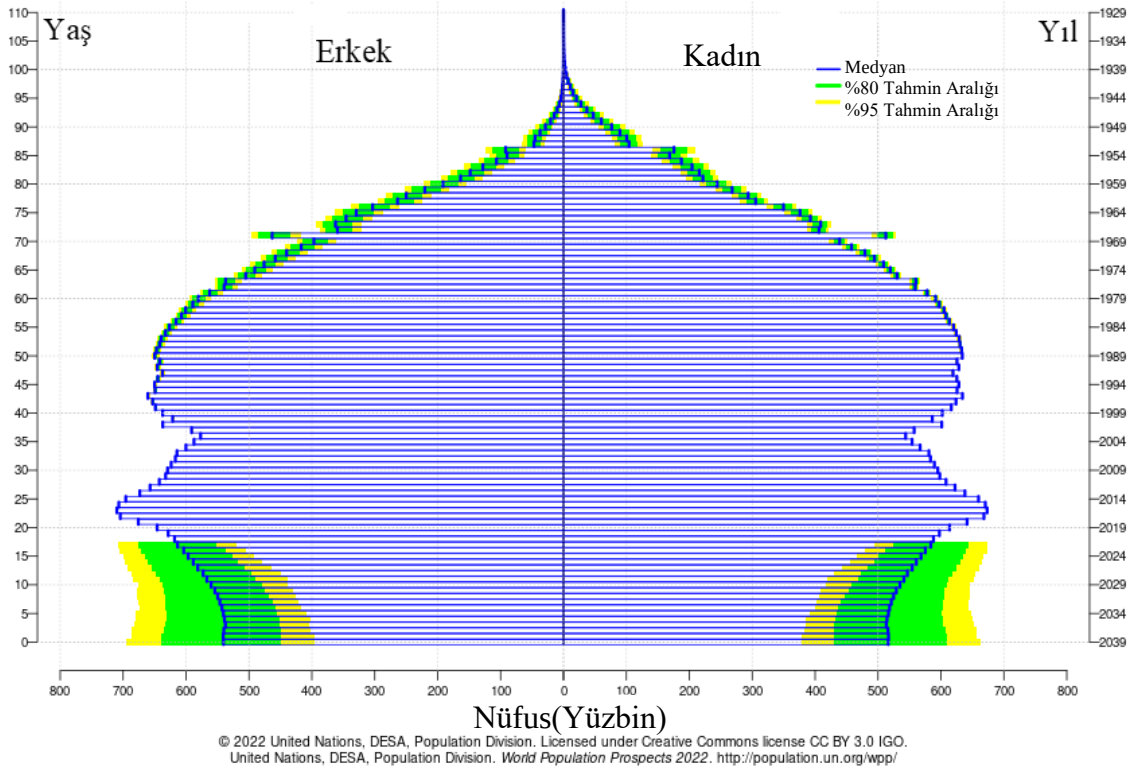
(Kaynak: Eryurt ve diğ., 2010:34)

Türkiye 2020 yılı doğum grafiklerinin de gösterdiği doğum hızındaki azalma pek çok nedenin bir araya gelerek oluşturduğu bir süreçtir. Türkiye için bahsedebileceğimiz demografik dönüşüm sürecinde doğurganlık verileri önem taşımaktadır çünkü Türkiye'yi üçüncü evreyi tamamlamaya götürecek faktörleri doğurganlık hızının 2,1'in altına düşmesi ve nüfus artışının sona ermesidir (Eryurt ve diğ., 2013:136). Türkiye için doğurganlık hızının düşüşü her sosyoekonomik düzeyde aynı şekilde gerçekleşmemektedir. Eğitim düzeyi, çalışma hayatının içerisinde bulunmak, doğum kontrol yöntemlerini doğru şekilde kullanmak, planlı gebelik gibi süreçler toplum içerisinde eşit oranda görülmemektedir. Toplumun refah düzeyi yüksek, sosyal güvenceli, çalışır durumda, lise ve üzeri dengi eğitim düzeyine gibi kriterlere sahip bazı kesimlerinde düşük doğurganlık oranı ve demografik geçiş sonrası aşaması yaşanmaktadır. Buna karşılık eğitim seviyesi düşük, ilkokulu bitirmemiş ve düşük refah seviyesine sahip bazı kesimlerinde ise sürecin bu aşamasını tamamlamış düzeyde orta-geç geçiş aşamasında

bulunmakta ve doğurganlık oranından yüksek profildedir. Bunun yanı sıra Türkiye ortalaması geç geçiş aşamasında 2,16 seviyesindedir. Nüfustaki doğurganlık hızının düşüşüne karşın yaşlı nüfus artış göstermektedir.

2040 yılı provizyonu ise bu süreçlerin ardından ortaya çıkan nüfusun yaşlanması durumunu net şekilde ortaya çıkarmaktadır. Bu Lee (2003)'in açıkladığı demografik dönüşüm süreçlerine Türkiye'nin de dahil olarak yakın dönemde yaşlılık sorunu ve nüfusun oransal yaşlılığı durumlarıyla karşılaşacağını doğrulamaktadır.

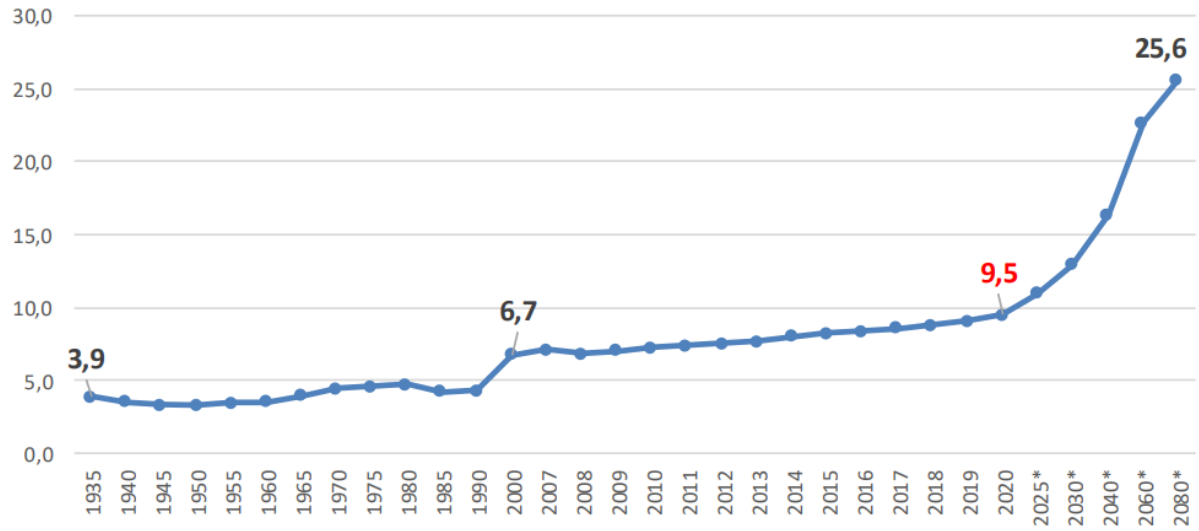
Şekil 4: Cinsiyet ve Yaşa Göre 2040 Yılı Türkiye Nüfus Tahmini

Kaynak:United Nations(https://population.un.org/wpp, Erişim Tarihi 10 Ekim 2022)

Şekil 7'de Türkiye için 2040 yılı nüfus provizyonu sunulmaktadır. Bu grafikte en dikkat çekici nokta 20 yıllık süreçteki değişimin nüfus piramidinde yarattığı şekil farklılığıdır. Doğum oranlarının azalması ve nüfusun giderek yaşlanması muhtemel olarak grafikleştirilmektedir. Giderek daralan 0-20 yaş arası gruba karşılık 60 yaş ve üzeri genişlemektedir. Türkiye öngörüsünde ayrıca nüfusun hızlı artış gösterdiği 2000'li yıllarda yüksek olan 0-20 yaş arası grupta yer alan bireyler 2040'a geldiğinde 40-60 yaş arasında yüksek bir yoğunluk yaratmaktadır.

Şekil 5: Yıllara Göre Yaşlı Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı

Kaynak: (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2021)

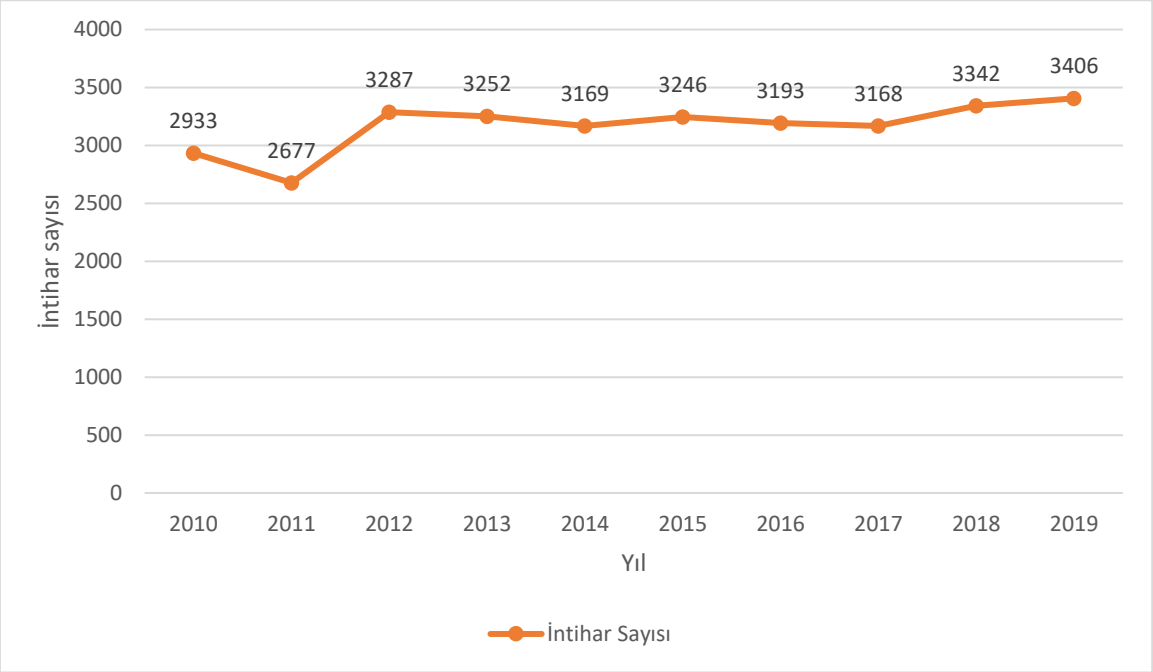
Değişen grafiksel yapı ile birlikte giderek azalan doğum oranlarının tersine artış gösteren bir yaşlılık sorunu öngörüsünde bulunabilir. 2000 yılı ile 2020 yılları arasında Türkiye'de yaşlı nüfusun artışı %141 oldu (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2021). Bu artışın 2020'yılından sonra giderek hızlanarak arttığı Şekil 8'de görülmektedir. Türkiye 2000 yılının balından bu yana 2020'ye gelinen zamana kadar geçirdiği yaşlı nüfus artışının iki katından fazlasını 2040 yılına gelene kadar yaşayacaktır. Buna ek olarak 2080 yılı tahmininde ülkedeki her dört kişiden birinin yaşlı olacağı ön görülmektedir. Grafikte de belirtildiği üzere yaşlılık yüksek hızla artışa geçme eğilimi göstermektedir. Türkiye'de yaşlılık özelindeki gelişim ve ön görülen sonrasında intihara dair de istatistiksel bir inceleme sunulmaktadır.

2.4.2. İntihar İstatistikleri

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünyada her yıl 700.000'nin üzerinde kişi intihar etmektedir (WHO, 2019:7). Türkiye özelinde intihara dair bir analiz gerçekleştirildiğinde genel olarak dünyadaki yüksek intihar oranlarının altında bir oran görüldüğü söylenebilir. 2016 yılında (her 100.000 kişide) intihar ölüm oranında %7,3 oranıyla dünya geneli oran olan %10,6'nın altındadır. WHO raporuna göre Türkiye'de 2016 yılında 5795 intiharın 4476'sır erkek, 1319'u kadındır. Ayrıca Türkiye'nin içinde bulunduğu bölgeler düşünüldüğünde Avrupa genelindeki intihar oranı olan %15,4'ün de altında kalmaktadır (WHO, 2019). Ancak Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan intihar sayısı incelendiğinde 2016 yılında 3193 intihar

raporlanmaktadır (www.data.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 18 Kasım 2022)..Bu noktada iki veri toplayıcısı arasında farklılık görülmektedir. Ancak Türkiye özelinde yıllara özel intihar istatistikleri Türkiye İstatistik Kurumu tarafından ayrıntılı şekilde raporlanmaktadır. Bu nedenle bu çalışma özelinde tüm istatistiki bilgiler TÜİK verileri üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada TÜİK(a) verileri yaş grupları ve cinsiyetlerin intihar hızları ve sayıları üzerinden bir inceleme yürütülmüştür. Bu kapsamda 15 yaşından küçük intiharlar <15 şeklinde gösterilmiş olup, sonrasındaki tüm yaş grupları beşer yıllık aralıklarla sunulmaktadır. 75 yaş ve üzeri bireyleri içeren yaş grubu ise 75+ şeklinde ifade edilmektedir. Güncel verileri ve durumun son 10 yıllık süreçteki değişimini değerlendirmek adına intihar istatistikleri 2010-2019 yılları arasını kapsayan bir içerikte sunulmaktadır.

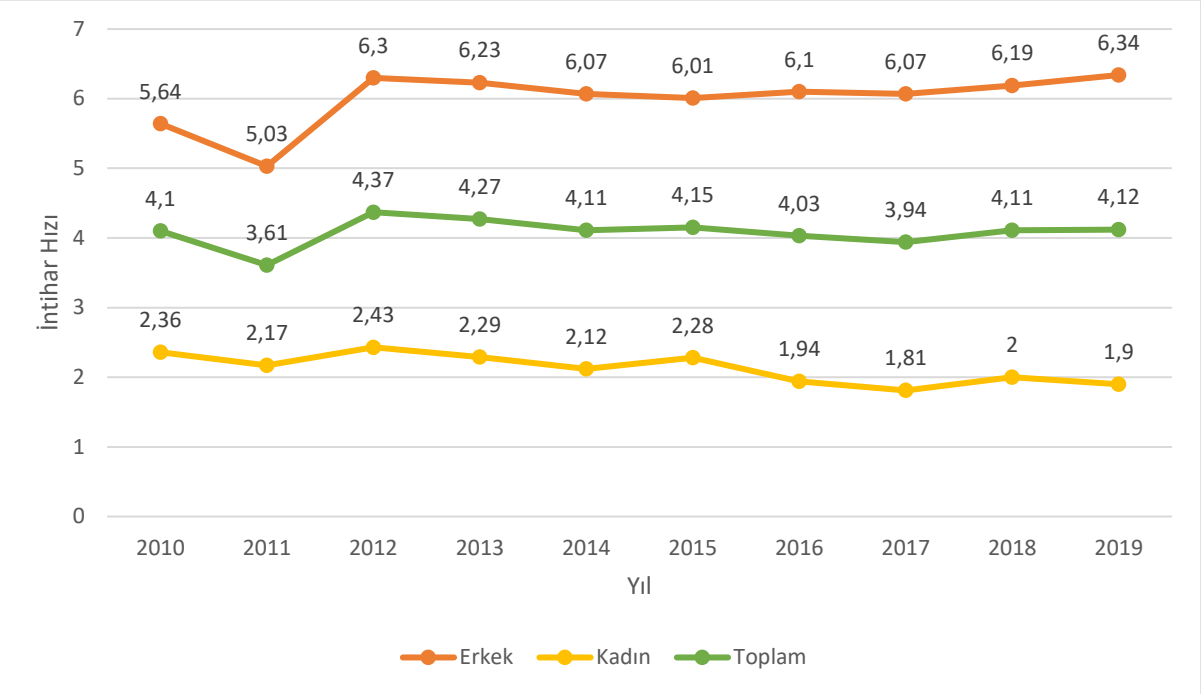
Şekil 6: Türkiye'de Yıllara Göre İntihar Sayısı

Kaynak: TÜİK(a) (www.data.tuik.gov.tr, verileri tablo haline dönüştürülmüştür Erişim Tarihi: 18 Kasım 2022)

Türkiye'de intihar sayısının değişimi için 2011 yılından itibaren bir artıştan söz edilebilir. Bu yıldan itibaren çok yüksek oranda olmamakla birlikte yakın sayılarda intiharın gerçekleştirildiği söylenebilir. Son 10 yıllık süreçte en düşük intihar 2011 yılında, en yüksek intiharın ise 2018 ve 2019 yıllarında gerçekleştiği görülmektedir.

Şekil 7: Türkiye'de Cinsiyete Göre İntihar Hızı (her 100.000 kişide)

Kaynak: TÜİK(a) (www.data.tuik.gov.tr , verileri tablo haline dönüştürülmüştür. Erişim Tarihi: 18 Kasım 2022)

Yüz bin nüfus başına düşen intihar sayısını ifade eden kaba intihar hızı yıllara ve cinsiyete incelendiğinde son 10 yıllık veriye göre 3,61 ile 4,37 oranları arasında değişmektedir. Tablo içerisinde intihar hızı ortalamasının erkeklerde 5,03 ile 6,35 oranında değiştiği görülmektedir. Kadınlarda ise 1,81 ile 2,43 arasında değişen oranlar görülmektedir. Bu yıllar arasında erkeklerin intihar hızının kadınlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Türkiye'de 2019 Yılı Yaş Gruplarına Göre İntihar Hızı (her 100.000 kişide)

Yıl	Cİnsiyet	Toplam	Yaş Grubu													
			<15	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+
2019	Toplam	4,12	0,62	4,95	6,29	5,76	5,83	4,76	4,66	4,74	5,44	5,42	4,63	4,42	4,29	6,66
	Erkek	6,34	0,72	5,89	9,05	9,17	8,59	7,68	7,67	7,68	8,65	9,12	8,07	6,75	7,8	12,09
	Kadın	1,90	0,5	3,97	3,39	2,22	3	1,78	1,57	1,78	2,16	1,76	1,29	2,3	1,41	3,02

Yaş gruplara dair intihar hızları incelediğinde 2019 yılı içerisinde en düşün intihar hızının 15 yaşından küçük grupta görüldüğü söylenebilir. Kadınlar için en yüksek yaş gruplar 15-24 arası olurken erkekler için 70 yaş ve üzeri grupta hızlı bir artış görülmektedir. Her iki cinsiyette de erkeklerin intihar hızı kadınlardan daha yüksektir. <15-19 yaş grubu dışında yaklaşık tüm yaş aralıklarında erkek intiharları kadın intiharlarının üç katından yüksek bir orana

sahiptir. Erkeklerde intiharın en çok 20-29 yaş aralığında ve 55-59 yaş aralığında da yüksek oranda olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra erkeklerde 55-69 yaş aralığında düşüş hızı fazladır. Kadınlar için incelendiğinde ise en yüksek oranların sonrasında 30-34 ve 65-69 yaş aralıkları arasında hızının yüksek olduğu görülmektedir.

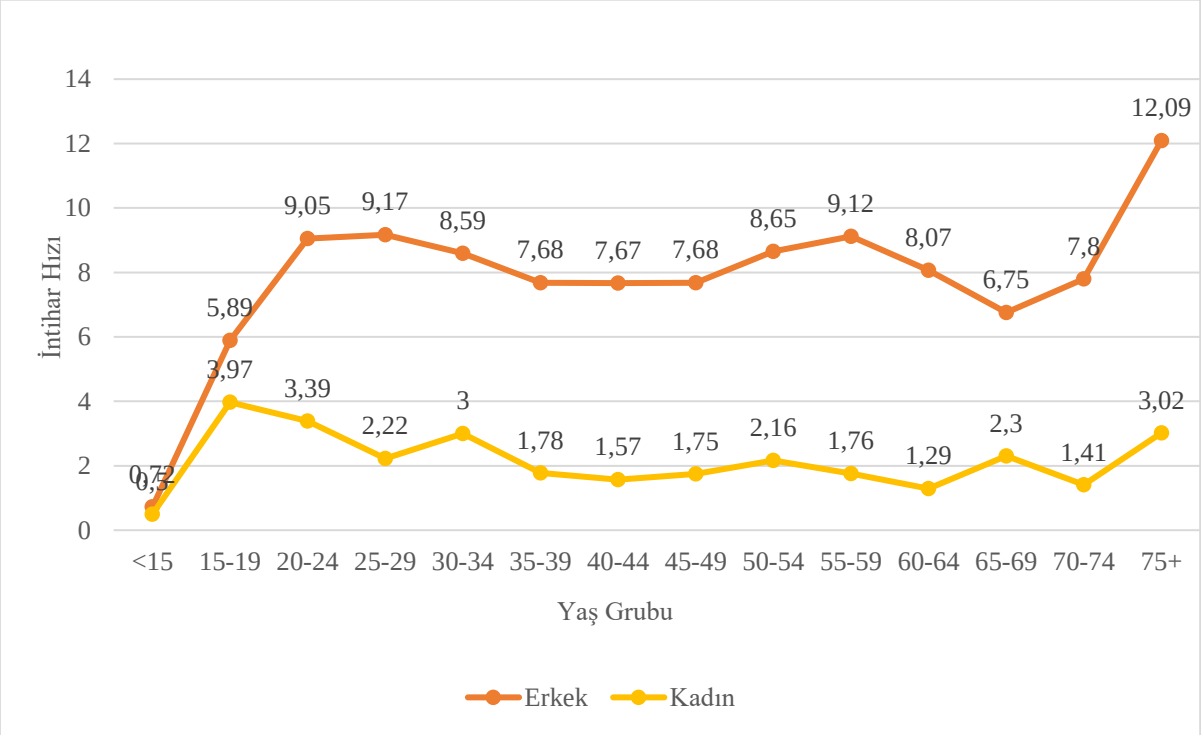
Türkiye'de gerçekleştirilen intiharların başlıca nedenleri ve yöntemleri incelendiğinde ise bilinen intihar nedenleri arasında en yüksek intihar nedeni 2019-2010 yılları arasında her iki cinsiyet için de hastalıktır. Sonrasında sırasıyla erkeklerde ekonomik problemler ve aile geçimsizliği olurken, kadınlarda aile geçimsizliği ve ekonomik problemler şeklinde sıralanmaktadır. En çok görülen intihar şekli 2019-2010 yılları arasında her iki cinsiyet için de ası olmuştur. Sonrasında sırasıyla erkeklerde ateşli silah kullanarak ve yüksekten atlayarak gerçekleştirilerken kadınlarda, yüksekten atlayarak ve ateşli sikah kullanarak gerçekleştirilmiştir. Medeni durum üzerinden incelendiğinde ise en yüksek oranda intihar 2019-2010 yılları arasındaki süreçte hem erkek hem de kadınlar için evli bireylerde gerçekleştirilmiştir. Sonrasında sırasıyla erkeklerde hiç evlenmeyen, boşanan ve eşi ölen bireylerde gerçekleştirilmektedir. Kadınlarda ise hiç evlenmeyen bireylerde yüksek intihar görülmüştür. Kadınlarda eşi ölen ve boşanma yaşayan intihar oranlarında yıllara göre değişim görülürken yakın intihar oranlarına sahiptirler.

Türkiye'de genel intiharın boyutları sonrası araştırmanın asıl odak grubu olan yaşlı intiharlarına dair istatistiksel veriler sunulacaktır.

2.4.3. Yaşlı İntiharı İstatistikleri

Halen gençler arasında önemli bir sorun olan intihar, ve ona bağlı ölüm için yaş grupları üzerinden incelendiğinde dünya genelinde 2000 yılı ile 2017 yılı arasında 15-49 yaş grubu kişilerde %18'lik oranında azalan intihara bağlı ölüm oranı görülmüştür. Bu durumun aksine 50 yaş üstü gruplarda ise dikkat çekici bir artış söz konusudur; 50-69 yaş grubunda dünya genelinde intihara bağlı ölüm %24 artış göstermiş, 70 yaş üzeri kişilerde ise %27 artış göstermiştir. (Ritchie, ve diğ., 2015). Bu çalışmada yaşlı intiharı olarak nitelendirilen intihar grubu 60 yaş ve üzeri bireylerin gerçekleştirdiği tamamlanmış intiharları kapsamaktadır. Bu bölümde de tüm istatistiki veriler TÜİK tarafından yayınlanan rapor verileri aracılığıyla sunulmaktadır.

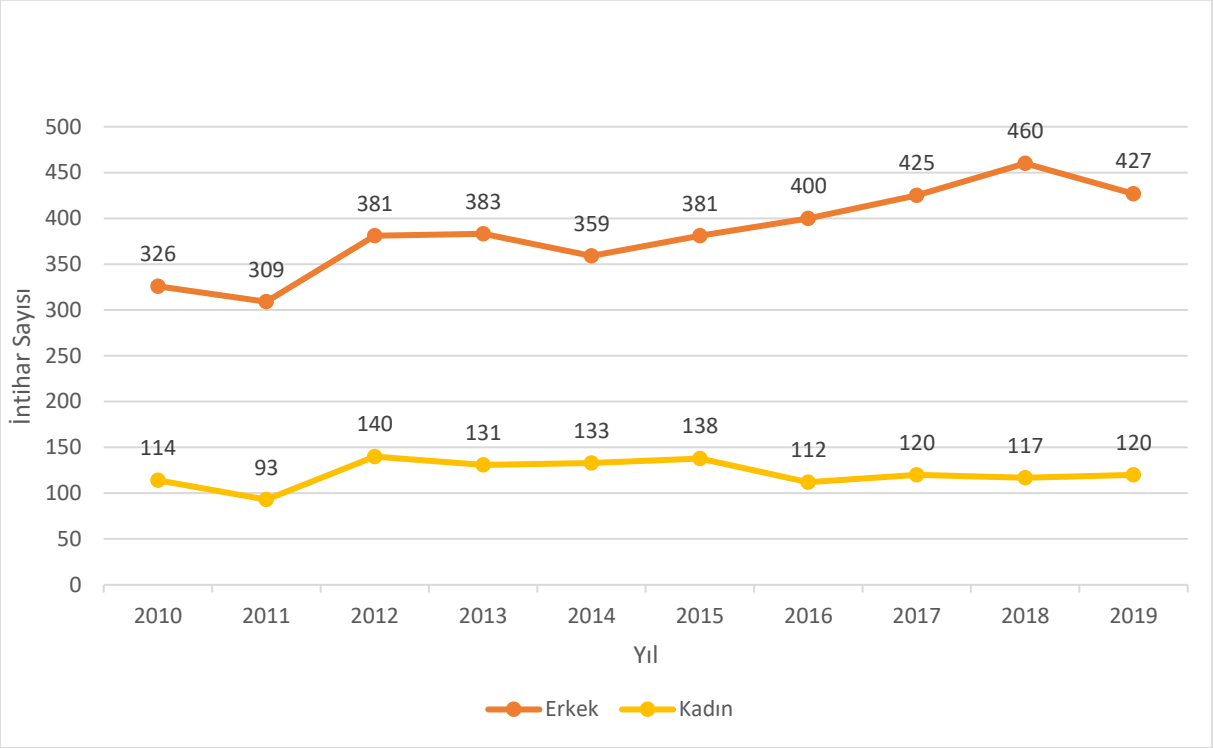
Şekil 8: Türkiye'de 2019 Yılı Yaş Gruplarına Göre İntihar Hızı (her 100.000 kişide)

Kaynak: TÜİK(a) (www.data.tuik.gov.tr, verileri tablo haline dönüştürülmüştür Erişim Tarihi: 18 Kasım 2022)

Yaş gruplarının intihar hızlarının değişimini içeren tablo 60 yaş üstü bireylerin verileri bakımından incelenmektedir. Tüm yaş gruplarında erkeklerin intihar hızı kadınlara göre daha yüksek orandadır. Tablo içerisinde en dikkat çekici veri erkeklerde ve kadınlarda 70 yaştan başlayarak yükselen intihar hızıdır. Kadınlarda 50 yaşından itibaren azalma eğilimindeki intihar grafiği 60 yaşından itibaren tekrar yükselmektedir. Erkeklerde ise 55 yaşından itibaren başlayarak 64 yaşına kadar düşüş gösteren grafik yüksek bir ivme ile artış yönüne doğru hareket etmektedir. Erkeklerdeki en yüksek artış oranı 65 yaşından başlayarak 75 yaşına doğru gelişen durumdur. Bu araştırmanın alanı yaşlı intiharları üzerine gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle 60 yaş ve üzeri tüm yaş gruplarında gerçekleşen intiharların güncel dönemde yayınlanan istatistikler içerisinde son 10 yıllık verisi derlenmektedir.

Şekil 9: Türkiye'de Yıllara Göre 60 Yaş Üstü Kadın ve Erkek İntihar Sayıları

Kaynak: TÜİK(a) (www.data.tuik.gov.tr, verileri tablo haline dönüştürülmüştür Erişim Tarihi: 18 Kasım 2022)

Türkiye'de son 2010-2019 yılları arasında gerçekleşen kadın ve erkek intihar sayıları Şekil9'da sunulmaktadır. Bu veriler incelediğinde erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek sayıda intiharının olduğu görülürken erkekler için özellikle 2014 yılından itibaren intihar sayılarında hızlı bir artış görülmektedir. Kadınlar için en yüksek intihar sayısı 2012 ve 2015 yıllarında görülürken bu yıllardan sonra grafik azalma eğilimi göstermektedir.

Tablo 2: Yıllara ve 60 yaş üstü yaş gruplarına göre kadın ve erkek intihar sayıları

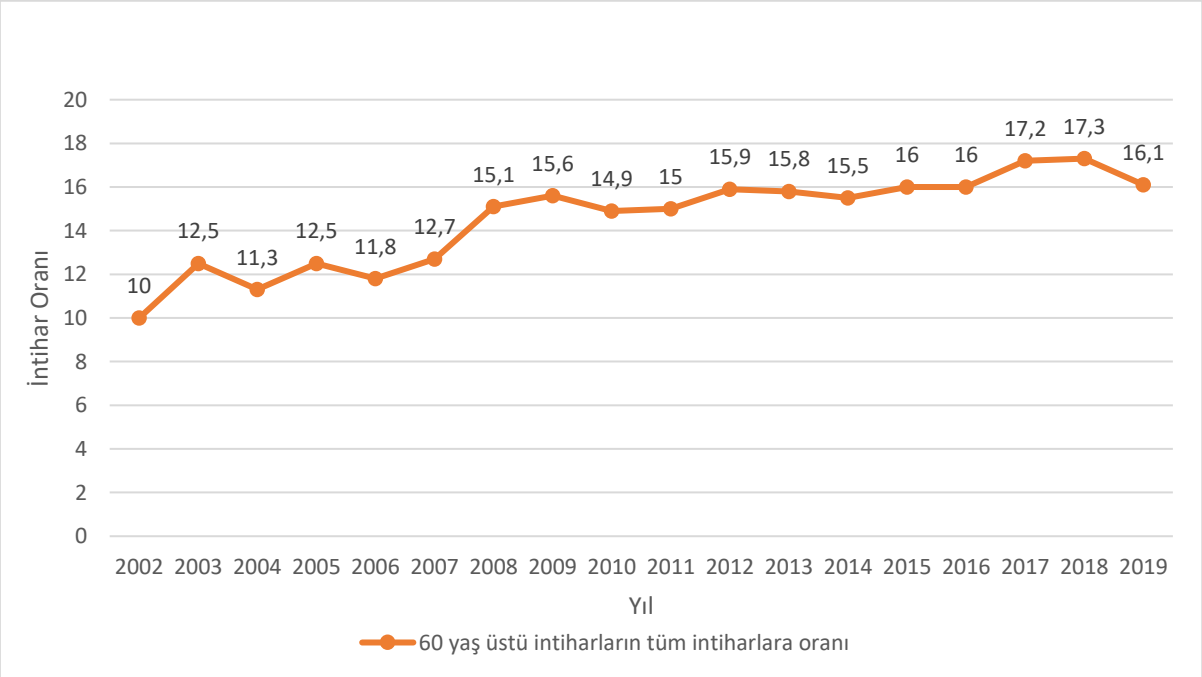
Yıl	Cinsiyet	60-64	65-69	70-74	75+	Toplam
2019	Erkek	139	86	68	134	427
	Kadın	23	32	15	50	120
2018	Erkek	161	98	76	125	460
	Kadın	29	27	22	39	117
2017	Erkek	148	89	62	126	425
	Kadın	26	25	17	52	120
2016	Erkek	114	79	68	139	400
	Kadın	25	23	22	42	112
2015	Erkek	114	94	49	124	381
	Kadın	28	35	19	56	138
2014	Erkek	113	75	47	124	359
	Kadın	33	28	28	44	133

2013	Erkek	104	79	66	134	383
	Kadın	37	28	15	51	131
2012	Erkek	111	73	62	135	381
	Kadın	29	29	28	54	140
2011	Erkek	69	60	63	117	309
	Kadın	24	14	15	40	93
2010	Erkek	87	70	50	119	326
	Kadın	32	19	19	44	114

Kaynak: TÜİK(a) (www.data.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 18 Kasım 2022)

Türkiye'de gerçekleşen 60 yaş ve üzeri intiharların yaş gruplarına ve cinsiyetlerine göre durumu Tablo 2'de sunulmaktadır. Yaş grupları beşer yıllık aralıklarla sunulmuş olup 75 yaşından büyük tüm kişiler 75+ şeklinde ifade edilmiştir. En çok erkek intiharlarının bu yaş gruplarında 60-64 ve 75+ yaş gruplarında gerçekleştiği görülürken kadınlarda 2019 ve 2015 yılı dışında benzer bir yaş grubunun yüksek sayıda intiharı olduğu öne çıkmaktadır. 2019 ve 2015 yılı için 60 yaş ve üzeri kadın grubunda diğer yıllardan farklı olarak en yüksek intihar 65-69 ve 70+ yaş grubunda gerçekleşmiştir.

Şekil 10: Türkiye'de Yıllara Göre 60 Yaş Üstü İntiharların Tüm İntiharlara Oranı

Kaynak: TÜİK(a) (www.data.tuik.gov.tr verileri tablo haline dönüştürülmüştür. Erişim Tarihi: 18 Kasım 2022)

TÜİK(a) verileri ile oluşturulan Şekil 10, 2010 yılından 2019 yılına kadar 60 yaş ve üzeri intiharların o yıl gerçekleşen tüm intiharlara oranı hesaplanarak oluşturulmuştur. Bu veri 60 yaş üstü intiharların tüm intiharlar içerisinde artış gösteren bir yapıda olduğunu ortaya

koymaktadır. 2002 yılından bu yana 60 yaş ve üzeri intiharların artışı olduğu görülmektedir. 2006-2008 yılları arasında en yüksek artışa sahip olan bu yaş grubu intiharlarda dönemsel düşüşler görülmesine karşın yükseliş grafiğinin hakim olduğunu söylemek mümkündür. 2015 yılından bu yana Türkiye'de 60 yaş ve üstü intiharlar tüm intiharların %16'sından daha yüksek bir oranda görülmektedir.

Yaşlılarda intihar oranlarına değindikten sonra nedenlerine ve yöntemlerine dair de bir inceleme gerçekleştirilmiştir. 2010 yılı ile 2019 yılları arasında 60 yaş üzeri kadın ve erkeklerde en çok görülen intihar nedeni diğer ve bilinmiyor olarak belirtilmektedir. Ancak bu seçenekler çıkarıldığında en çok görülen intihar nedeni her iki grupta da hastalıktır. Sonrasında erkeklerde geçim zorluğu, kadınlarda ise aile geçimsizliğidir. Ancak bu veriler tüm yaşlı intiharlarının hepsi içerisindeki nedeni belirlenebilen az sayıdaki verinin içeriğini oluşturmaktadır. Yaklaşık olarak tüm intiharların üçte ikisi diğer ve bilinmiyor şeklinde sunulduğu olarak görülmektedir.

60 yaş ve üzeri tüm intiharlar intihar yöntemi açısından 2019 ile 2010 yılları arasında incelendiğinde en çok asarak gerçekleştirilen intiharlar görülmektedir. Hem kadınlarda hem de erkeklerde en çok görülen intihar yöntemi aynıdır. Sonrasında sırasıyla erkeklerde ateşli silah kullanılarak ve yüksekten atlayarak intihar gerçekleştirilmektedir. Kadınlarda ise yüksekten atlayarak ve kimyevi madde kullanılarak gerçekleştirilen intiharlar bulunmaktadır (www.data.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 18 Kasım 2022).

Tüm istatistiki tablolarda yaşlılığın ve yaşlı intiharlarının artış gösterme eğiliminde olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra yaşlı intiharlarının artış grafikleri ile yaşlılığın artış oranları dikkate alındığında bu alanın gelecek yıllar için toplumda daha çok kişiyi etkileyebilecek bir sorun olduğunu söylemek mümkündür.

Yaşlılık ve intiharı literatür çalışmaları ve istatistiki bilgilerle inceleyen bu çalışma bir sonraki bölümde araştırmasının amacını ve yöntemini açıklamaktadır.

2.4.4. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma yaşlılık ve intihar olgularının birbiriyle ilişkisine odaklanmaktadır. Yaşlılıkla birlikte bireyin hayatında fiziksel, bilişsel, ekonomik, psikolojik birden çok değişim meydana gelmektedir. Bu noktada yaşlılıkla birlikte sağlıklı ya da başarılı bir yaşlanma içerisine dahil edilemeyen birey için risk faktörleri gelişebilir. İntihar da bu risk faktörleri arasında yer alır. Yaşlı intiharı kavramı bireysel bir eylem olmayı çağrıştırabilir. Ancak yaşlılık

ve intihar bireysel sonuçlar kadar toplumsal sonuçlar da meydana getirmektedir. Çünkü her iki kavram da toplumla iç içe geçmiş kavramlardır. Yaşlı bir bireyin intiharının nedenleri sosyo-kültürel ya da toplumsal değerlerle şekillenebilirken, aynı oranda bireyin intihar içinde bulunduğu çevreyi de etkileyen bir dizi sonuç meydana getirebilmektedir. Tüm bu boyutlarıyla konu psiko-sosyal yönden bir değerlendirmeye uygun bir zemindedir. Bu çalışma araştırma amacını yaşlılardaki intihar eğilimini psiko-sosyal yönden değerlendirilmesi şeklinde oluşturmaktadır. Bu kapsamda yaşlılardaki intihar eğilimlerine dair toplumsal ve mesleki farkındalıkların ölçümlenmesi, bakış açılarının tespit edilmesi, nedenselliğin anlaşılması, önlemeye dair çalışmaların tartışılması şeklinde belirlenen alt amaçları taşımaktadır.

Henüz toplumsal olarak "büyük" bir sorun olarak atfedilmeyen yaşlı intiharı alanının yaşlanma projeksiyonları öngörüsünde gelecek yıllarda bir risk faktörü haline gelebilme durumu literatür çalışmasında ve istatistiksel olarak konu irdelendiğinde görülebilmektedir. Böylece sorunun büyüme riskine dair çok disiplinli bir yapı geliştirilmiş bir çalışma yürütülmesinin isteği meydana gelmiştir. Bu çalışmada yaşlıların intihar eğilimlerine odaklanmakta, bu alanlarda çalışan meslek elemanları ve toplumu yansıtıcı rolüyle medya birlikte değerlendirilmektedir. Bu çalışma henüz yaşlı intiharı alanına dair sayıca çok geliştirilmemiş araştırmaların içerisinde gösterdiği multidisipliner yaklaşımla katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma amacını gerçekleştirmek için bu iki unsurun birleşiminden faydalanmaktadır. Bu unsurlardan ilki yaşlılık ve intihar alanlarıyla ilgili çalışan profesyonel meslek mensuplarının yaşlılığı, yaşlı intiharlarının nedenleri, toplumsal boyutlarını ve yaşlı intiharının önlenmesi noktasındaki çalışmaların kapsamının değerlendirmesidir. İkinci unsur ile toplumsal farkındalığın medya-bu çalışma özelinde gazeteler- aracılığıyla aktarılmasının değerlendirilmesidir. Bu iki unsurun bir arada kullanılması yaşlı intihar eğilimlerinin uzmanlar aracılığıyla tartışılmasının yanı sıra toplumsal görünürlüğü de içinde barındıran bir değerlendirme sağlama açısından destekleyici olmaktadır. Bu noktada çalışmanın geliştirilmesinde ilk olarak intihar ve yaşlılık alanında çalışan meslek gruplarının özellikleri belirtilmelidir. Yaşlılık da intihar da multidisipliner çalışma alanlarının içerisinde yer alan kavramlardır. Bu sebeple kavramlar birden fazla mesleğin çalıştığı ve araştırmalarda bulunduğu uygulama alanlarıdır. Çalışmaya bu kapsamda sosyal hizmet, sosyoloji, gerontoloji ve psikoloji alanlarında kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ya da üniversitelerde çalışan profesyonel meslek mensupları dahil edilmiştir. Konunun farklı meslek mensuplarıyla değerlendirilmesi sağlanarak konuya çok boyutlu değerlendirme kazandırılması amaçlanmıştır. İkinci olarak

medyanın konuya dair farkındalığını gözlemlemek adına gazeteler üzerinden bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Çalışmada medyadaki durumunun incelenme isteği aslında çok temel bir noktadan ortaya çıkmıştır. Birey, içinde yaşadığı toplumdan bir şekilde haber almak ister. İnternet ortamından, televizyondan ya da gazeteden fark etmeksizin birey, haber almak ve bilginin paylaşımına tanıklık etmek ister. Çalışmada gazeteler üzerinden inceleme yapma nedeni ise en temelde veri karmaşasının engellenmesi isteğidir. İnternet ortamında araştırma yapmak fiziksel imkanlar bakımından daha kolay bir çalışmayı işaret etse de veri çokluğundan kaynaklı olarak kısıtlılığı bulunabilen bir alan olarak görülebilir. Gazetelerde ise fiziksel olarak tarama yapma işlemi daha uzun sürelerde gerçekleştirilirken, değiştirilemez veriyi ve verinin oluştuğu dönemin etkilerini görmeyi kolaylaştırır. Bu nedenlerden kaynaklı olarak araştırma doküman incelemesi gazeteler üzerinden gerçekleştirmiştir. Bu sebeple yaşlı intiharlarının araştırılmasında gazetelerin haberleri incelenerek yaşlı intiharlarının toplum gündemine yansımasının boyutlarının gözlemlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma iki farklı veri sürecine odaklanarak çıktıları bakımından birbirini destekleyen sonuçlar ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu sebeple çalışma amacına ulaşma doğrultusunda belirlediği metodolojiyi ayrıntılı olarak açıklayarak *Yöntem* bölümü içerisinde yer vermektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örneklemine, veri toplama araçlarına, süreçlerine ve analizlerine yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma bir nitel araştırmadır. Çalışmanın araştırma deseni ise durum çalışmasıdır. Konunun psiko-sosyal değerlendirme boyutu bir nitel araştırmayı sembolize etmektedir. Aynı zamanda bu değerlendirmeyi gerçekleştirmede tercih ettiği veri toplama ve analiz yöntemleri nitel durum çalışması desenine uygun olarak şekillenmektedir. Psiko-sosyal yönden yaşlı intihar eğilimlerini değerlendiren bu çalışma amacını gerçekleştirmek adına iki farklı veri toplama aracından faydalanmaktadır. Bu araçlar doküman incelemesi ve yarı yapılandırılmış görüşmedir. Verilerin analizi de nitel durum çalışmasına desenine bağlı kalınarak çoklu desen çalışması şeklinde gerçekleştirmektedir. Yöntem bölümü boyunca tüm çalışmanın veri toplama araçları, süreçleri, analizleri ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

Nitel araştırma, *gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma* olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2021:37). Konuyu dair derinlemesine bir inceleme ve analiz ortaya çıkarma isteği bu noktada nitel araştırmanın tercih edilmesindeki temel unsuru oluşturmaktadır. Bu kapsamda nitel araştırmanın araştırmacı sorumluluklarını yerine getirirken doğal ortamı içerisinde elde edilen verileri bütüncül bir bakış açısıyla bir araya getirmektedir. Nitel verilerin metodolojisinde kullanılan desenler içerisinde yer alan durum çalışmasını Creswell (2021), *araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımı*dır şeklinde tanımlamaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2021:70-72) de nitel durum çalışmasını *bir ya da birden çok durumun derinliğine araştırmasıdır, bir duruma ilişkin etmenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır* şeklinde açıklamaktadır. Özellikle bu desen

çok boyutlu veri toplama yani görüşmeler, gözlemler ve doküman analizi gibi veri toplama araçlarının bir arada sunumunda tercih edilirken durumların tek ve/veya karşılaştırmalı olarak tanımlanmasında ve yorumlanmasında tercih edilmektedir. Durum çalışmasında verileri toplamakta bu yönteme özgü çoklu veri kaynaklarının kullanımının, veri tabanı oluşturulması ve kanıt zinciri oluşturulması gibi stratejilerden yararlanılabilir Çoklu veri kaynaklarının kullanımının çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini arttırılacağı düşünülürken araştırmanın konuya dair zengin veri içerikleri oluşturmasını ve elde edilen sonuçlar bakımından da geniş bir bakış açısı sunmasını da kolaylaştırmaktadır. Böylelikle elde edilen veri setlerinin birbiriyle ve kendi içindeki anlamlılığı noktasında alt sorunların problemlerine ne şekilde ulaşıldığı ifade edilebilmektedir (Yin, 1984, akt., Subaşı ve Okumuş, 2017). Bu çalışmada yaşlı intiharının ilgili alanlardaki profesyonel meslek mensupları aracılığıyla değerlendirmeleri ve medyanın toplumsal görünürlükte konuya nasıl yaklaştığını birlikte değerlendirmektedir. Bu iki farklı alan olarak görülebilecek araştırma alanı için tercih edilen alt desen çoklu durum çalışması desenidir. Bu desende birden fazla durum söz konusudur ancak her durum kendi içerisinde alt birimlere ayrılarak çalışabilmektedir. Bu şekilde konuya dair bir karşılaştırma yapılmasına imkan tanınmaktadır. Bu çalışma deseninde araştırma konusuna bağlı birden fazla alt durum araştırması bir arada yürütülebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021:314). Bu çalışma özelinde bu alt birimleri yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular ve doküman incelemesinden elde edilen bulgular oluşturmaktadır. Bu durumlar birbirleriyle ilişkili ve karşılaştırmalı noktaları bakımından çalışmada birlikte tartışılmış ve değerlendirilmiştir.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, yaşlılık ve intihar kavramlarının ilişkisi bağlamında bu alanlarda çalışma gösteren profesyonel meslek mensupları ve bu alana dair medya aracılığıyla yayın yapılmış haberlerden seçkiler oluşturmaktadır. İki farklı veri toplama ve analiz yönteminin değerlendirildiği bu çalışmada iki farklı örneklem alanı bulunmaktadır. Bu örneklem alanları araştırmada veri toplama ve analiz yöntemleri boyunca ayrı işlemlerin yürütüldüğü alanlardır.

Araştırmanın örneklem alanının ilkini çalışma alanı olarak yaşlılık ve intihar kavramlarıyla ilgilenen profesyonel meslek grupları arasından sosyal hizmet, psikoloji, gerontoloji ve sosyoloji alanına mensup görüşmeciler oluşturmaktadır. Katılımcıların profili kamu, özel sektör ya da sivil toplum alanlarında aktif olarak yaşlılık ya da intihar alanında çalışma gösteren kişiler, şu an çalıştıkları kurumdan önce bu alanlarda çalışma göstermiş kişiler, gönüllü ya da

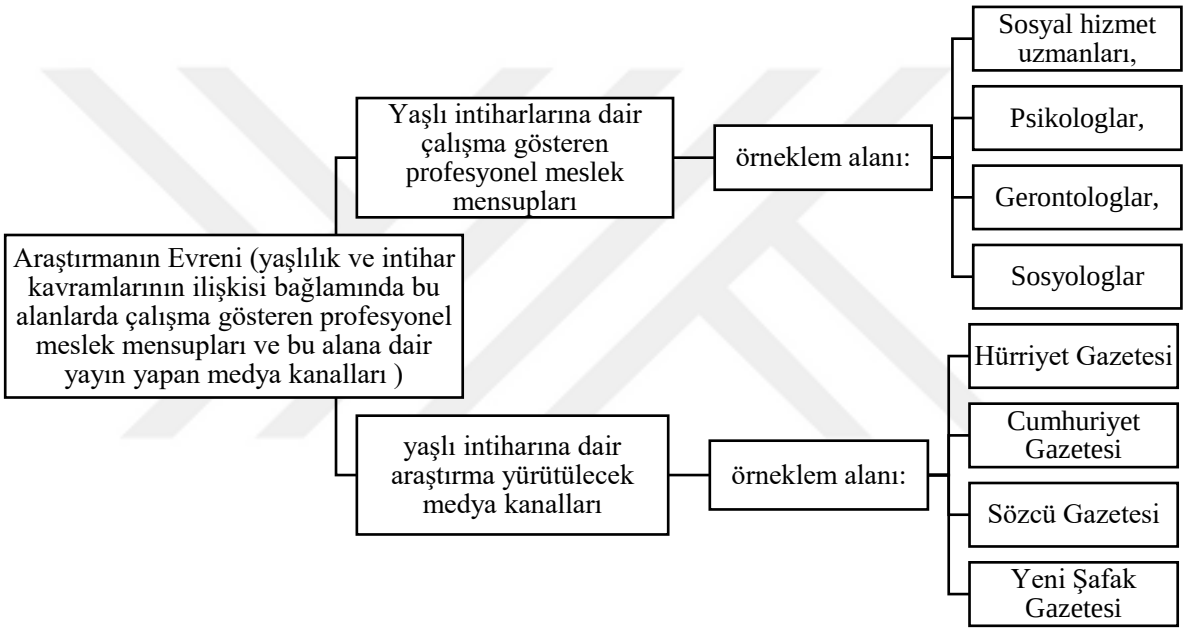
akademik anlamında bu alanlara dair çalışma göstermiş kişilerdir. Bu kapsamda ruh sağlığı çalışanları, halk sağlığı çalışanları, toplum merkezi çalışanları, psiko-sosyal destek birimlerinde çalışanlar ya da sosyal servis çalışanları gibi birden çok meslek grubu akla gelebilmektedir. Ancak çalışmanın ulaşmak istediği psiko-sosyal değerlendirme boyutları düşünülerek bu örneklem alanında bir daraltmaya gidilmiştir. Bu kapsamda bu çalışmada (lisans mezuniyeti bazında) sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog, gerontolog katılımcılar bu alandaki örneklemi oluşturmaktadır.

Bu örneklem alanına ulaşmak için kartopu örnekleme yöntemi ve amaçlı örnekleme yöntemine yöntemi belirlenmiştir. Kartopu yöntemi ilk aşamada istenilen özellikleri taşıyanların tespiti ve o kişilerle görüşme yapılmasını karşılar. Sonrasında bu görüşmecileri bir bilgi kaynağı olarak değerlendirerek aranılan özellikleri taşıyan yeni kişilere ulaşılması sağlanır. Bu şekilde artarak büyüyen bir etki ile örneklem alanı belirlenmektedir (Balcı, 2021) Amaçlı örnekleme ile ise araştırmanın amacına uygun kişilerin belirlenmesinde *zengin bilgi kaynağı* olarak görülen kişilerin araştırılması ve örneklem alanına dahil edilmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Amaçlı örnekleme ile konuyu incelemek için ortalama olarak istenilen özelliklere sahip kişilerin seçilmesini sağlayan bir yol belirlenir. Nitel araştırmalar içerisinde gözlem ve görüşme veri toplama yöntemlerinde örneklemin sınırlı tutulmasında amaçlı örnekleme yönteminin uygulanır (Balcı, 2021). Bu çalışmada örneklem profesyonel meslek mensuplarının belirlenmesinde amaçlı örnekleme ve kartopu örnekleme alanının birlikte yer aldığı bir örneklem alanı oluşmuştur.

Örneklem alanındaki diğer boyutunu, basılı medya kanalları aracılığıyla sunulan yaşlı intiharlarını konu alan haberler oluşturmaktadır. Bu örneklem alanının ilk sınırını yaşlı kelimesinin tanımlanması oluşturmaktadır. Bu çalışmada gazetelere dair gerçekleştirilen taramalarda 60 yaş üzeri bireylere dair haberlerde kişilerin yaşlı olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu sebeple bu çalışma özelinde yaşlı intiharları 60 yaş ve üzeri bireylerin intiharlarını "yaşlı intiharı" olarak tanımlamakta ve örneklem alanının kapsamını bu çerçevede belirlemektedir. Bu örneklem alanının bir diğer sınırlılığı yapılacak taramanın aralığının belirlenmesi noktasında gerçekleştirilmiştir. Bu örneklem alanının sınırlarını 1 Ocak 2015 ile 31 Aralık 2019 tarihleri belirlenmiştir. Araştırma için tarih aralığının belirlenmesinde 2015 yılından itibaren 60 ve üzerindeki yaş gruplarında intiharların, daha önceki yıllara göre artış gösteren bir grafik seyretmesi belirleyici faktör olmuştur. 2015 yılından bu yana yaşlı intiharlarının toplam intiharlara oranının %16'nın üzerine çıkışı temel alınmıştır (TÜİK(a)

https://data.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi 20 Mayıs 2021). 2019 yılının sonuna kadar araştırmanın devam ettirilmesi ise güncel verileri kapsayan bir çalışma ortaya koyabilme amacını gerçekleştirmek için belirlenmiştir. Bu tarihler arasında incelenen gazeteler Hürriyet, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Sözcü gazeteleri olmuştur. Bu gazetelerin belirlenmesinde tüm gazetelerin bağlı oldukları yayın kuruluşları bakımında ayrı ve birbirinden ayrılan olmaları önemsenmiştir. Bu şekilde gazetelerin yaşlı intiharı konusuna nasıl değindiklerini, hangi oranlarda yer verdikleri, benzer ve farklı oldukları noktalar değerlendirilebilmektedir.

Şekil 11: Çalışmanın Evren ve Örneklem Alanı

3.2.1. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma inceleme alanını insan ya da insana dair davranışlar üzerine kuran çalışmalarla ortak görülebilecek sınırlılıklardan bahsetmek mümkündür. Bu sebeple bir noktada da olsa insana dair bir inceleme güdüsü taşıyan her çalışma gibi bu çalışma da verilerin toplandığı birincil kaynaklardan olan insan unsuruna dair çeşitli sınırlılıklar meydana gelmiştir. İlk sınırlılık küresel bir etkinin getirdiği zaruri bir boyutla şekillenmiştir. İçerik analizi yapılacak gazete arşivlerinin toplanması noktasında tüm dünya ve Türkiye'nin içerisinde bulunduğu Covid-19 virüsü etkisindeki dönemde yaşanan karantina uygulamaları nedeniyle kütüphaneye erişim ve basılı kaynaklara erişim sıkıntıları yaşanması araştırmanın ilk sınırlılığına sebep olmuş ve çalışmanın araştırma süresinin uzamasına neden olmuştur. Ancak

bu sınırlılık Covid-19 sürecindeki önlemlerin ortadan kalkması ile aşılmış olup sınırlılık olmaktan çıkmıştır. Nitel doküman taraması için arşiv kayıtlarında Yeni Şafak gazetesinin 2018 Mart ayı sonrasına ait arşiv kaynakları kütüphane arşivlerinde ya da online arşivlerde bulunmamaktadır ve bu sebeple bu tarih sonrası kayıtlar çalışmada yer alamamıştır. Bu çalışmanın kapsamındaki ilk sınırlılığını oluşturmaktadır. İkinci sınırlılık ise gazete arşivleri taraması esnasında gözden kaçabilecek haberlerin oluşması durumundan kaynaklı olarak ortaya çıkabilmektedir. Gazetelerin taranması sırasında insan araştırmacıların hatalarından kaynaklı haberlerin gözden kaçması durumu yaşanmış olabileceği bu çalışmada göz önünde bulundurulması gereken ikinci sınırlılığı oluşturmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde karşılaşılan sınırlılıklar içerisinde görüşmelerin online uygulamalar üzerinden gerçekleştirilmesine bağlı olarak yaşanan internet aksamaları gerçekleşmiş olup bazı noktalarda görüşmelerin yarıda kesilmesine veya duraklamasına sebep olmuştur. Bu durum çalışmanın üçüncü ve son sınırlılığını ortaya koymaktadır.

3.2.2. Geçerlik ve Güvenirlik

Sosyal bilim alanında geçerlik nicel ya da nitel veriler bağlamında değerlendirilmektedir. Bu çalışma nitel araştırma yöntemine bağlı kalınarak gerçekleştirildiği için nitel araştırmalar için geçerlik ve güvenirlik kavramları üzerinde durulmaktadır. Sosyal bilimler adına kabul edilen geçerlik sınırlarında bu çalışmanın verileri aktarışı ve sunuşu geçerlik için kabul edilen boyutta sunulmaktadır. Bu sınırlandırma ve sosyal bilimlerde geçerlik kavramına dair üretilen farklı yaklaşımlar ve bakış açıları olmasına karşın bu çalışmanın temel boyutuyla genel kabul gören geçerlik ifadesi etrafından şekillendiğinden bahsedilmelidir. Bu çalışmada yazılı metinlerin taranması ve insan katılımcılar ile yapılan görüşmelerin hepsinde nitel araştırmanın yöntemine ve durum çalışmasının desenine uygun şekilde geçerlik ve güvenirlik uygulanmıştır. Moisander ve Valtonen (2006:27-28) nitel çalışmanın güvenirliğini farklı noktalar üzerinde değerlendirilmesi gerekliliğinden bahsetmektedir. Nicel araştırmanın deney ve tekrar edilebilirliğin sağlanması gibi noktalarda güvenilirliği sağlamayı amaçlayan yöntemlerini nitel araştırmalarda tam olarak kullanmak ya da nicel araştırmalar sonunda elde edilen formülasyonların nitel veriler için geçerli tutarlı ölçümlere çevirmek çok mümkün olmamaktadır. Ancak nitel verilerin işlenmesi ve uygulanan *metodolojik çerçevenin*, veri üretim sürecinden başlayarak şeffaflık içerisinde sunulması bu noktada güvenilirliği sağlamada önem arz eder. Bu şeffaflık verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarında ilke ve etik değerler taşıyan bir çerçeve çizilmesiyle ve yorumlamalarda etkisi bulunan *kuramsal/teorik çerçevenin*

tarafsız olarak sunulmasıyla sağlanabilir. Metodolojik ve kuramsal şeffaflığa ek olarak verilerin analizi aşamasında kullanılan verilerin ne şekilde sınıflandırıldığı ve/veya hangi verilerin ne şekilde aktarıldığı ya da aktarılmadığının sınırlarının dikkatli bir şekilde çizilmesi gerekliliği önemsenmelidir. Çünkü verilerin kısmen eksik ya da yetersiz açıklanmasının ya da aktarmasının oluşturabileceği yorum farklılıkları güvenilirliğin sınanmasında olumsuz etkiler oluşturabilme potansiyeline sahiptir.

Bu araştırma durum çalışmasına bağlı olarak iki farklı nitel veri toplama aracının birleşimini metodoloji olarak benimsemektedir. Bu kapsamda bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşmelerde insan katılımcılar, doküman analizinde ise metin-gazete- verileri güvenilirliğin sınırları içerisine dahil edilmektedir. Nitel araştırmanın güvenilirliğini Silverman (2018:122-123) nitel araştırmanın farklı metotlarını güvenirlik ile birebir ilişikliği içerisinde incelemektedir. Bu araştırma kapsamında bu incelemeye "güvenirlik ve metin ilişkisi" ve "güvenirlik ve görüşme" ilişkisi üzerinden değinilmektedir. Metinlerle ilgilenen nitel araştırmalar için *kodlayıcılar arası güvenilirliğin sağlanması,* kategorilerin *devamlılığın sağlanmasına* katkı sunacak şekilde oluşturulmasıyla başlamaktadır. Kategorilerin oluşturulmasında daha önce yapılan ya da sonra yapılabilecek olan çalışmalarla uyum ve ortaklık gözetebilecek kod ve kategori sistemi oluşturularak kullanılan kategorileştirme yöntemi ile analizlerin verileri doğru şekilde anlamak, açıklamak ve yorumlamak adına uyumlu olması yazılı metinlerin güvenirlirliğini sağlamada önemli rol oynamaktadır. Görüşmelerin yapıldığı nitel araştırmada ise ilk olarak oluşturulan soruların formlarının anlaşılabilirliği ve herkes için ortak çağrışımı destekleyici nitelikte olması güvenirlik için ilk koşulu oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra görüşmelerin olası sonuçlarının araştırmacı tarafından öngörülebilmesi önemsenmeli ve bunun sağlanması adına da pilot görüşmelerin gerçekleştirilmesi güvenirlikte bir basamak olmalıdır. Görüşmecilerin soruları uygulama ve cevapları uygun şekilde alabilmek adına bu alana dair eğitilmesi ve son olarak da elde edilmesi beklenen verilerin kodlanabilmesi ve elde edilen bulgu metinlerinde kodlayıcılar arası güvenilirliğin sağlanabilmesi için önem taşımaktadır. Durum çalışmasının geçerlik ve güvenilirliği konusunda çeşitli eleştiriler yer alabilmektedir. Ancak Merriam (1990) bu durumun önlenmesi adına bir dizi önlem alınmasının bu eleştirileri ortadan kaldıracağını ortaya koymakradır. Bu önlemler arasında araştırmacının çalıştığı durumla etkileşim süresinin uzatılması noktasına odaklanılmaktadır. Bu gözlem süresini ya da birey sayısını arttırıcı bir dizi önlemi gerekli kulabilir. Bu çalışma bu kapsamda "doyum noktasına" ulaşana kadar

görüşmeleri devam ettirmiştir. Görüşmeler sonunda elde edilen bulguların konuyu değerlendirmede doyuma ulaştığı noktada görüşmeler sonlandırılarak bu aşama sağlanmıştır. Bir diğer önlem olarak veri toplamada veri çeşitlemesinden yararlanmaya odaklanmak durum çalışmasında geçerlik ve güvenilikiği sağlamada etkili olacaktır. Bunun gerçekleştirilmesi için örneğin görüşme yöntemini temel alan bir araştırmanın bu probleme dair dokümanların da incelendiği bir alanın dahil edildiği bir çoklu veri süreci yaratılması örneklenebilmektedir. Bu çalışmada bu örneğin kapsamına oldukça belirgin bir şekilde uymaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle yaşlı intiharının değerlendirilmesi sağlanırken doküman analizi ile bu alandaki toplumsal yansımaları göstermede gazeteler aracılığıyla konunun farkındalığı ortaya çıkarılmaktadır. Bu aşamanın sağlanması için iki farklı veri toplama yöntemi ile birbirini destekleyici ve teyit edici verilerin elde edildiği söylenebilebilir (akt., Creswell, 2021).

Nitel durum çalışması desenindeki bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde güvenirlik aşamasının sağlanması için araştırmanın yönteminin oluşturulmasından başlayarak verilerin toplanması, sınıflandırılması, değerlendirilmesi, yorumlanması aşamalarına kadar amaçların açıkça belirtildiği ve sonuçların boyutlarının her yönüyle açıklandığı ifadelere yer vermenin öneminden söz edilmektedir. Aşamalar arasında ve aşamaların içerisindeki veri işleme noktalarındaki güvenilirliğin geçmiş ve gelecekte gerçekleştirilmesi mutlak çalışmalara katkı sunabilir bir nitelik kazanmasından bahsedilebilir. Bu çalışmada verilerin güvenilirliğinin sağlanması adına verileri toplama ve analizi yöntemlerinin detayları ayrıntılı olarak paylaşılmakta ve çalışmanın tamamında, veri toplama, verileri yorumlama süreçlerindeki sınırlılıklar açık şekilde paylaşılmaktadır. Bunun yanı sıra çalışmada toplanan metinlerin ve gerçekleştirilen görüşmelerin güvenirliğinin sağlanması için tüm çalışma boyunca dikkatli bir veri toplama ve işleme süreci gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma nitel araştırmaya uygun şekilde tüm aşamalarında geçerlik ve güvenirlik sınırlarına uygun şekilde gerçekleştirilmiştir.

3.3. Veri Toplama

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi benimsenerek gerçekleştirilmektedir. Nitel araştırma yöntemleriyle toplanan veriler sonunda elde edilen bilgiler tüm sonuçlarıyla konuya *bütüncül bir bakış açısı* sunmaktadır. Tüm yeni sonuçlar ve sonuçlar arasındaki ilişkiler, gerçekçi bir perspektifle sunulmaktadır (Yıldırım,1999:10). Nitel araştırma ile durum ve konu doğal halinde ve kendi ortamı bağlamında incelenebilmektedir. Bu inceleme sonrasında da nitelikli veri toplanılabilmektedir. Bu çalışmanın desenini oluşturun durum çalışmasına bağlı olarak veri

toplama aşamalarında da bu desen benimsenerek bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda durum çalışmasında mümkün olduğunca birden çok değişik veri toplama yöntemi birlikte kullanılmalıdır. Veri toplama yöntemi olarak katılımcı olan ve olmayan gözlem, görüşme, doküman analizi gibi bir dizi nitel araştırma yöntemi problemin incelenme boyutuna göre bir arada kullanılmalıdır. Araştırmanın veri tabanı birden fazla veri toplama aracının anlamlı şekilde kullanılması ile geniş bir bakış açısı geliştirilmesi ve anlamlılığını arttırmak için önemli bir yöntemi belirtmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021) Çalışmadaki veri toplama araçları ve veri toplama süreci iki farklı başlık halinde açıklanmaktadır.

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Bu çalışma ortaya koyduğu nitel araştırmada iki farklı nitel veri toplama yöntemi benimsenmektedir. Bu iki veri toplama aracı yarı yapılandırılmış görüşme ve doküman incelemesidir. Her iki başlık ayrı ayrı açıklanmaktadır.

3.3.1.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Araştırmanın ilk veri toplama aracı nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme olarak aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme uygulanış biçimi bakımından belirli ön hazırlık içerisinde bulunan ancak gerekli noktalarda planlanan sorular dışına da çıkılabilen görüşmeler olarak konunun detaylarına dair ve görüşmecinin araştırma konusu hakkındaki görüşlerine derinlemesine inceleme fırsatı sunmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde konuşulan konunun boyutlarının değerlendirilmesi ve farklı bakış açılarına göre ortaya çıkan sonuçların değerlendirilebilmesi için görüşmelerin belirli bir sayıda tekrarına ihtiyaç bulunabilmektedir (Güler ve diğ., 2015). Bu çalışma kapsamında yaşlıların intihar eğilimlerinin değerlendirilebilmesi adına yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanılmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sosyal hizmet uzmanı, psikolog gerontolog ve sosyolog katılımcılardan veri toplanması sırasında 12 soruluk form aracılığıyla toplanmıştır. Planlanan görüşmelerin gerçekleştirilebilmesi adına konuda fikirlerine başvurulacak görüşmeciler kartopu yöntemi ve amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Konu ile ilişkili olabilecek mesleki disiplinlerde çalışma gösteren ya da göstermiş katılımcıların seçilmesi önemsenmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen ikisi pilot görüşme olmak üzere 27 görüşmenin 7'sinde kartopu yöntemi, 20'sinde ise amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak iletişime geçilen katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde daha

önceden hazırlanmış 12 soruluk görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme soruları ve çalışma İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'na sunulmuş ve etik onay almıştır. Bu kapsamda katılımcılarının görüşlerinin alınması ve verilerin toplanması adına etik kurallar çerçevesinde hareket edileceği belirtilmiştir. Tüm veri toplama süreci bu etik kurallar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

3.3.1.2. Doküman İncelemesi

Araştırmanın bir diğer veri toplama aracı nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda sadece doküman incelemesiyle bir araştırma yürütülebileceği gibi araştırmanın geçerliğini arttırmak için de araştırma problemiyle alakalı yazılı ve görsel materyaller araştırmaya dahil edilebilir. Bu noktada doküman incelemesi tek başına bir yöntem olabileceği gibi diğer nitel yöntemlerin ek bilgi kaynağı olarak da işlev kazanabilir (Creswell, 2021). Bu çalışmada doküman incelemesi yaşlı intiharlarının gazeteler aracılığıyla yansıyan topluma yansıyan görüntüleri göstermek amacını taşımaktadır. Bu yönüyle tek başına bir yöntem değil araştırmanın geçerliğini desteklemek ve konunun görünürlüğüne dair kanıtları ortaya koymak hedefine sahip yapısıyla çalışmanın içerisinde yer almaktadır. Çalışmada veri toplama aracıyla Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazeteleri 1 Ocak 2015 ile 31 Aralık 2019 tarihleri arasındaki sayılarında inceleme gerçekleştirilmiştir. Tüm gazetelerdeki haberler doküman incelemesi aracılığıyla detaylı şekilde taranmış, araştırmanın kapsamına giren çalışmalar alt kategorilere ayrılarak sınıflandırılmıştır. Gazetelerdeki haberlerin toplanmasında Atatürk Kitaplığı ve Beyazıt Devlet Kütüphanelerinin süreli yayın arşivlerinden ve gazetelerin online arşivleri veri toplama aracının uygulamasının gerçekleştirildiği ortamları oluşturmuştur.

3.3.2. Veri Toplama Süreci

Bu çalışmada iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu nedenle iki farklı veri toplama süreci yürütülmüştür.

3.3.2.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme ile Veri Toplama Süreci

Bu araştırma yöntemi dahilinde insan katılımcılarla bir değerlendirme sunmaktadır. Bu nedenle ilk olarak bu konuda çalışmanın etik sorumluluklarını yerine getirme ihtiyacı gelişmiştir. Bu nedenle ilk olarak çalışmanın gerçekleştirilmesi adına İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu onayını alarak veri toplama sürecine başlamıştır. Etik onay sürecinde çalışmada kullanılacak yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları oluşturulmuş ve sunulmuştur. Görüşme soruları Ek 1'de sunulmaktadır. Etik

onay sonrasında 12 soruluk form üzerine yarı yapılandırılmış görüşmelerin gerçekleştirilmesine dair planlamalar gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci görüşme sorularının test edilmesi için pilot görüşmelerin düzenlenmesi, pilot görüşmelerin sonucunda elde edilen çıktılar dahilinde yeni görüşmelere yönelik bir harita belirlenmesi şeklinde ilk basamakta gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Kasım 2021 tarihinde iki katılımcı ile pilot görüşmeler test edilmiştir. Katılımcıların biri sosyal hizmet hizmeti, diğeri ise sosyolog olarak belirlenmiştir. Böylelikle iki farklı açıdan bir ön değerlendirme sağlanmıştır. Bu görüşmeler sonrasında soruların görüşmeciler tarafından rahatlıkla anlaşıldığı görülmüştür. Bu aşamanın sonrasında görüşmecilerin geri bildirimleri dahilinde çalışma kapsamındaki yarı yapılandırılmış görüşmelerin planlanması aşamasına geçilmiştir. Bu kapsamda kartopu ve amaçlı örnekleme yöntemleriyle görüşmecilere ulaşılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak pilot görüşmeler kartopu yöntemi şeklinde belirlenmiş görüşmeciler ile gerçekleştirilmiştir. Böylece araştırmacının konuyu daha rahat şekilde denemesi ve hatalarını görmesi, eksiklerini tespit etmesi kolaylaştırılmıştır. Sonrasında gerçekleştirilen ilk iki görüşme yine kartopu yöntemi ile belirlenen kişiler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Sonrasında konuya dair yerel yönetim birimi çalışanları, sivil toplum çalışanları, kamu çalışanlarının tespitine dair bir araştırma yürütülmüş ve görüşmeciler bu kapsamda amaçlı örnekleme ile belirlenmiştir. Amaçlı örneklem ile belirlenmiş kişilerle çalışmanın kısa bir özeti paylaşılarak katılımlarına dair talep iletilmiş, soruları bulunuyorsa bunlar cevaplanmıştır. Görüşmecilerin araştırmaya dahil olmayı kabul etmeleri sonrasında bir görüşme planı oluşturmuştur. Ayrıca amaçlı örneklem aracılığıyla iletişime geçilmiş görüşmeciler arasından, çalışmaya dahil olması amacıyla katılımcılar konuya ilgisi olduğunu düşündüğü ve araştırmanın örneklemine uygun tanıdıkları meslek profesyonelleriyle iletişime geçilmesi adına aracılık etmiştir. Tüm görüşmecilere çalışma öncesi çalışmanın kısa kapsamı aktarılmış ve kabul etmeleri dahilinde görüşme planı oluşturulmuştur. Tüm bu süreç sonunda 2'si pilot olmak üzere toplam 27 görüşme gerçekleştirilmiş. Bu görüşmelerin 7'si kartopu yöntemi, 20'si ise amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeler sonrasında konuya dair "doyum noktasına" ulaştığı görülmüş olup görüşme süreci sonlandırılmıştır. Tüm görüşmecilerin meslek bilgisi ve çalıştığı kurum bilgisi Ek 2'de sunulmaktadır. Tüm görüşmeler Kasım 2021 ile Temmuz 2022 ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmeler ortalama olarak 35-45 dakika aralığında sürmüştür. Görüşmelerin planlanması ve gerçekleştirilmesi aşamaları tamamen online şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda belirlenen görüşmelerin planlanması dahilinde görüşmecilerle uygun bir tarih ve saat belirlenmiştir. Tüm görüşmeler ZOOM uygulaması

araçlığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda görüşmecilerin 2'si ile yaşanan bağlantı sorunu nedeniyle görüşmeler iki kez ertelenmiştir. Bu ertelemeler dışında görüşmeler dahilinde internet aksamalarına bağlı ses ya da görüntü sorunları meydana geldiği durumlar yaşanmıştır. Tüm bu aksaklıklar meydana geldiğinde görüşmecilere durum izah edilerek gerekli durumda söylenilenler tekrar edilmiş ya da tekrar edilmesi istenmiştir. Tüm görüşmelerde görüşmeye başlamadan önce katılımcılara çalışmanın kapsamı ve görüşmenin kısaca amacı açıklanmıştır. Sonrasında katılımcılara görüşme boyunca ses kaydı alınması talebi iletişmiştir. Görüşmecilerin 1'i dışında hepsi ses kaydı alınmasını onaylamıştır. Katılımcılara gerekli durumlarda ses kaydının durdurulabileceği bilgisi verilerek hassas verileri paylaşma noktasındaki olası sorunların önüne geçilmiştir. Çalışmada ses kaydının başlaması sonrasında bu çalışmaya katılmalarına dair gönüllü onamları sözel olarak alınmıştır. Çalışmanın etik sorumluluklarını yerine getirme amacını tüm araştırma sürecine yayma isteği göz önünde bulundurularak katılımcılara bu durum sözel olarak aktarılmıştır. Gerçekleştirilen bu aşamalar sonrasında yarı yapılandırılmış görüşme formuna bağlı sorular sırasıyla görüşmecilere sorulmuştur. Burada görüşmenin ilerleyişine göre sorular arasında *sıralama* farklılıklarına gidilebilmiştir. Bazı durumlarda görüşmeciler soruyu sormadan konuya dair değerlendirmelerini belirtebilmişlerdir. Bu durumda kişiye soru iletilerek eklemek istedikleri sorulmuştur. Böylelikle çalışmada katılımcıların görüşlerinin elde edilmesinde bir veri kaybı yaşanmasının önüne geçilmiştir. Gerçekleştirilen 2'si pilot olmak üzere toplam 27 görüşmenin 26'sında ses kaydı ile görüşmeler saklanırken bir görüşme tamamen konuşma anında yazıya dökülerek kaydedilmiştir. Bilgisayar aracılığıyla yazıya görüşme anında geçirilen görüşme deşifresi ses kayıtlarıyla birlikte saklanmıştır. Elde edilen ses kayıtları ilk olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Aktarılan ses kayıtlarının aktarılması ve analizi için ilk olarak tüm görüşmelerin deşifre edilmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda Temmuz 2022 ile Ağustos 2022 ayları arasında tüm görüşmelerin deşifre edilmesi sağlanarak yazılı hale getirilmiştir.

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen tüm ses kayıtları bu çalışma sonlandırılana kadar ses dosyası halinde bilgisayar ve USB bellek aracılığıyla saklanacaktır. Sonrasında ise görüşmecilerin ses kayıtları 1 yıllık süre sonunda imha edilecektir. Görüşmecilerin kimlik bilgilerine dair herhangi bir veri deşifre işlemleri içerisine dahil edilmemiştir. Bu nedenle görüşmecilerin kimliklerine dair herhangi ekstra bir imha işlemi gerekli görülmemektedir. Tüm bu işlemler sonrasında elde edilen veriler analize hazır hale getirilmiştir.

3.3.2.2. Doküman İncelemesi ile Veri Toplama Süreci

Bu çalışmanın bir diğer veri toplama süreci doküman incelemesi ile gazetelerin haberleri üzerinden bir araştırmayla gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte ilk olarak belirlenen gazetelerin arşiv erişimleri üzerine bir araştırma yürütülmüştür. Bu kapsamda Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerine dair detaylı arşivin Atatürk Kitaplığı Süreli Yayın Arşivi'nde, Yeni Şafak ve Sözcü gazetelerinin arşivlerinin ise Beyazıt Devlet Kütüphanesi Süreli Yayın Arşivi'nde olduğu görülmüştür. Bu noktada halka açık şekilde hizmet veren iki kütüphane olması sebebiyle bu kurumlarda araştırma yapmak için herhangi bir izin alma gerekliliği bulunmamıştır. Kütüphanelerle iletişim sağlanarak arşive erişim hakkında detaylı bilgiler alınmasını takip eden süreçte doküman analizi için uygun koşullar oluşmuştur. Tüm gazetelerin arşivlerinde gerçekleştirilen doküman analizi için bir yol haritası belirlenmiştir. İlk olarak Atatürk Kitaplığı Süreli Yayın Arşivi'nde Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinin arşivleri içerisinde tarama gerçekleştirilmiştir. Bu tarama esnasında gazetelerin tüm sayılarına eksiksiz ulaşılmıştır. Gazetelerin tüm sayfaları tek tek kontrol edilmiş ve yaşlı intiharına dahil edilen haberlerin fotoğrafları çekilerek saklanmıştır. Bu iki gazetenin tamamlanması sonrasında Yeni Şafak ve Sözcü gazetelerinin arşivi için Beyazıt Devlet Kütüphanesi Süreli Yayın Arşivi'ne gidilerek gazetelerin doküman taraması başlamıştır. Bu süreçte birden fazla kısıtla karşılaşılmıştır. İlk kısıtlama Yeni Şafak gazetesinin arşivinin 2018 Haziran ayından itibaren 2019 yılı Aralık ayına kadar olan arşivinin bulunmadığı görülmüştür. Bu nedenle Yeni Şafak gazetesi 2015 Ocak ile 2018 Mayıs ayları arasındaki haberleri kapsamında taranabilmiştir. Sözcü gazetesi arşivi için de benzer bir kısıtlama 2019 yılı arşivi için karşılaşılmıştır. Kütüphane arşivinde 2019 yılına dair Sözcü gazetesinin arşivinin olmadığı görülmüştür. Ancak bu kısıtlılığın ortadan kaldırılması için gerçekleştirilen online araştırmada Sözcü gazetesine dair 2019 yılı arşivinin gazetenin internet sitesinde e-gazete (elektronik gazete) şeklinde bulunduğu görülmüştür. Bu nedenle Sözcü gazetesinin Ocak 2015 ile Aralık 2018 yılları arası doküman taraması Beyazıt Devlet Kütüphanesi Süreli Yayın Arşivi'nde, Ocak-Aralık 2019 arası doküman taraması ise gazeteye bağlı online yayınlanan e-gazete (elektronik gazete) üzerinden gerçekleştirilerek tamamlanmıştır. Bu iki gazete için de tüm gazete sayılarının tüm sayfaları taranarak yaşlı intiharını ifade eden haberler fotoğrafları çekilerek saklanmıştır. Dört farklı gazeteye dair beşer yıllık gazete arşivleri, saylar sayfa gözle taranmış, intihar konusunun yoğun olarak haberleştirildiği üçüncü sayfa haberlerinde öncelikle dikkatli bir tarama gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra gazetelerde yaşlı intiharı haberlerinin gündem haberlerinin verildiği sayfalarda yer aldığı görülmüştür. Yaşlı intiharı haberlerine dair gazetelerden örnekler Ek 4-12 arasında

sunulmaktadır. Tüm gazete sayılarının sayfaları üzerinde gerçekleştirilen inceleme sonrasında elde edilen konuya ilgili haberlerin fotoğrafları, tüm arşiv taraması gerçekleştirildikten sonra kategorize edilmiş ve yıl ve gazete şeklinde kodlanarak düzenlenmiştir. Elde edilen tüm kategori ve kodlamalar sonrasında veriler analiz edilmeye uygun hale getirilmiştir.

3.4. Veri Analizi

Nitel araştırmalar için veri analizinin sağlanmasını üç aşamada ifade edilebilmektedir. Birinci aşama, verilerin kullanıma uygun formata hazırlanmasını ve organize edilmesini sağlamaktadır. İkinci aşama, kodlama yapılarak oluşturulan kod sistemleri ve temaların belirlenmesi kapsamaktadır. Üçüncü ise bu kod sistemlerinin detaylı incelenmesi ve analizin gerçekleştirilerek uygun tablolar, açıklamalar ve/veya tartışmalarla sunulmasını içermektedir. Bu üç aşamanın sağlanması nitel araştırmaya uygun bir analiz sağlanmasında temeli oluşturmaktadır (Güler ve diğ., 2015:44). Bu çalışma nitel durum çalışması desenine göre desenlenen çoklu durum çalışması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen verilerin analizi de çoklu durum analizi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu analiz yönteminde ilk olarak önce her durumun ve durumlar içerisindeki temaların ayrıntılı bir biçimde betimlenmesini sağlamak tipik bir biçimdir. Bu ilk aşama *durum içi analiz* olarak adlandırılır ve devamında durumun anlamının yorumlanması veya çıkarımların yanı sıra *çapraz durum analizi* olarak adlandırılan durumların karşılaştırılmalı analizi gerçekleştirilir (Creswell, 2021). Verilerin analizi ve yorumlanması sürecinde veri toplama süreçlerine bağlı olarak elde edilen veriler *tümdengelimci ya da tümevarımcı içerik analizi* yoluyla analiz edilebilir. Tüm bu aşamalarda konuya dair literatürdeki verilerden alıntılar yapmak, başka araştırmaların sonuçlarıyla bir değerlendirme sunmak önemlidir. Bu noktada literatüre ve diğer çalışmalara elde edilen verilerin benzerlik ve farklılık gösterildiği noktaların paylaşılması verilerin yorumlanması ve tartışılması sürecini zenginleştirmektedir (Yıldırım ve Şimşek,2021). Bu çalışmada da bu kapsamda verilerin analizini gerçekleştirilmiştir. Çalışmada iki farklı veri toplama yöntemi olması sebebiyle verilerin analizleri ilk aşamada ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Bu aşama verilerin analizinde durum içi analiz aşamasını ifade etmektedir. Bu aşamada verilerin analizi iki farklı veri toplama aracına bağlı olarak kendi içinde analiz edilmiştir. Bu analiz aşamasında veriler kendi içinde kategorilere ve kodlamalara ayrılarak sunulmuştur. Sonrasında ise elde edilen analizler çapraz durum analizi aracılığıyla birbiriyle ilişkili ve

karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Verilerin analizi sonrasında araştırmanın *Bulgular* ve *Tartışma* bölümleri oluşturulmuştur.

3.4.1. Durum İçi Analiz

Verilerin analizi aşamasındaki ilk analiz her veri grubunun kendi içerisindeki temalara ve alt kategorilere göre analiz edilmesini kapsamaktadır. Bu aşamadaki veriler tümdengelimci içerik analizi ve betimsel analiz şeklinde biçimlendirilmektedir. Bu kapsamdaki tüm analizler çalışmanın Bulgular kısmını oluşturmaktadır.

3.4.1.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme ile Elde Edilen Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşmelerin analizi içerik betimsel analiz ile çözümlenmiştir. İlk olarak gerçekleştirilen görüşmelerin ses kayıtları deşifre edilmiş ve yazıya aktarılmıştır. Yazılı hale getirilen metinler önce baskı alınarak ön okuması gerçekleştirilmiş, sayfalarda sorulara verilen cevaplara göre bir ön kategori oluşturulmuştur. Bu ilk okuma sonrasında ise verileri daha detaylı şekilde incelemek ve kategorize etmek için bilgisayar ortamında tekrar veriler okunmuştur. Bu okumalar sonrasında verilerin kategorize edilmesi ve kodlanması için veri analiz programları kullanılmıştır. İlk olarak NVIVO analiz programı tercih edilmiş ancak bilgisayar kaynaklı sorunlar nedeniyle bu programla ilerlenememiştir. Sonrasında MAXQDA veri analiz programı aracılığıyla devam edilmiştir. MAXQDA veri analiz programı aracılığıyla metinler kullanılarak detaylı şekilde incelenmiş, kategorilere ve kodlara ayrılmıştır. MAXQDA aracılığıyla gerçekleştirilen ilk kodlama sisteminde 8 alt başlık altında toplam 526 veri yer almıştır (Ek 3). Sonrasında bu verilerin arasında düzenlemeler sağlanarak kategoriler manuel olarak derlenmiştir. Kategorilerin belirlenmesinde sorunun kapsamına dair görüşmecilerin verdikleri cevapların yoğunluğu üzerinden bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 7 temel kategori meydana çıkmıştır. Sonrasında bu temel kategorilerin altına daha ayrıntılı olarak belirlenen alt kategoriler eklenmiştir. Tüm kategoriler içerisinde yer alan görüşler benzer ve zıtlık durumu belirtmelerine göre çalışmada şeffaflık içerisinde aktarılmıştır. Belirlenen kategorilerdeki benzer ve zıt görüşler alt kategorilere ayrılmış ve kodlanmıştır. Elde edilen bulgular 7 temel kategoriye ayrılmıştır. Sonrasında bu kategoriler görüşmecilerin yoğun olarak fikirlerinin birleştiği noktalarda alt kategorilere bölünmüştür. Bu kategoriler ve alt kategoriler Şekil 9'da gösterilmiştir.

Şekil 12: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Bulgularına Ait Oluşturulan Kategoriler

Verilerin MAXQDA ile kategorilere ve kodlara bölünmesi sonrasında elde edilen katılımcı görüşlerinin sıralanması ve tez çalışmasında düzenlenmesi için manuel olarak ilerlenmiştir. Bu kapsamda görüşmecilerin değerlendirmeleri direk alıntı yapılarak aktarılmıştır. Aktarılan görüşlerin nasıl şekillendiğine dair kısa betimleyici özellikle bu aşamada kullanılmıştır. Böylece tüm görüşme içerisinden seçilmiş kesitin daha anlamlı şekilde analizi gerçekleştirilebilmiştir. Tüm yarı yapılandırılmış görüşmelerin analizi sürecinde aynı

konuda farklı fikirlerin paylaşıldığı durumlarda bu görüşlere de ayrı ayrı yer verilmiştir. Böylece çalışmanın şeffaflığı koruması sağlanmıştır. Bu veri analizine dair elde edilen ve aktarılan tüm sonuçlar *Bulgular* kısmında sunulmaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerin analizi sonrasında çalışmanın diğer veri toplama aracı olan doküman incelemesiyle elde edilen verilerin analizi sunulmuştur.

3.4.1.2. Nitel Doküman İncelemesi ile Elde Edilen Verilerin Analizi

Bu çalışmada nitel doküman incelemesi sonrasında elde edilen gazete haberlerin incelenmesinde içerik analizinden yararlanılmaktadır. Bilgin içerik analizini *çok çeşitli söylemlere uygulanan birtakım metodolojik araç ve tekniklerin bütünü* şeklinde tanımlanmaktadır (2006:1).

Bu çalışmada 1 Ocak 2015 ile 31 Aralık 2019 tarihleri arasında Hürriyet Gazetesi, Cumhuriyet Gazetesi, Yeni Şafak Gazetesi ve Sözcü Gazetesi içerisinde yayınlanan intihar haberleri incelenmiştir. Bu çalışmada Hürriyet, Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinin belirtilen tarihler arasındaki tüm sayılarına erişim sağlanarak tarama gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra Yeni Şafak gazetesinin 2018 yılı haziran ayından 2019 yılının sonuna kadar olan arşivine erişim sağlanamamış, 19 aylık gazete verisine ulaşılamamıştır. Bu kapsamda toplam 4 gazete için toplam 221 ayı kapsayan haber taraması gerçekleştirilmiştir. Bu analizde farklı gazetelerde tekrarlanan intihar haberleri gazeteler arası değerlendirme yapıldığı için çalışmadan çıkarılmamıştır. Bu çalışmanın hedef grubunu yaşlı bireyleri içeren intihar haberleri oluşturmaktadır. Bu çalışmada gazete içerikleri incelendiğinde 60 yaş ve üzerindeki bireylerin intiharlarını konu alan haberlerde, bireylere yönelik "yaşlı" tanımlaması kullanıldığı görülmüştür. Bu sebeple çalışmanın içerik analizinin kapsamı 60 yaş ve üzerindeki bireylerin intiharlarının yaşlı intiharı olarak kabul edilmesi şeklinde belirlenmiştir. Bu çalışmada tüm 60 yaş ve üzeri intiharlara dair içerik analizi veriler, "yaşlı intiharı" olarak adlandırılarak sunulmaktadır.

Nitel doküman taraması sonrasında taraması yapılan tüm haberler yaş gruplarına göre bu sınıflandırılmıştır. Yaşlı intiharını içeren haberlerde daha kapsamlı bir analiz yaratılabilmesi adına 60-69 yaş arası ,70-84 yaş arası ,85 yaş ve üzeri olmak üzere üç farklı yaş aralığı belirlenmiştir. Elde edilen tüm gazete haberleri yayınlandığı gazetenin adı altında yaş gruplarına göre kategorize edilmiştir. Tüm haberler içeriği olduğu kategoriye yerleştirildikten sonra, Excel'de tablo haline getirilmiştir. Böylece veriler analize hazır hale getirilmiştir.

Çalışmanın asıl hedef grubu olan yaşlı intiharlarına dair ayrıntılı analizler yer almıştır. Yaşlı intiharlarını konu alan haberlerde yer alan demografik verileri ve haber içeriklerinin analizleri ayrıntılı olarak sunulmuştur. Araştırmanın kapsamına oluşturan yaşlı intiharına dair haberlerin içerik analizlerinde Sağlık Bakanlığı (2015) ve WHO ve IASP (2008:2017) tarafından yayımlanan medyada intihar haberlerinin sunumuna dair dikkat edilmesi gereken ilkelere uygun olarak tasarlanan aşağıdaki 7 adım takip edilerek analiz oluşturulmaktadır:

a. Haber başlığında 'intihar' kelimesi kullanılmış mıdır?
b. Haberde intihara olayına dair görsel yer verilmekte midir?
c. Haber içeriğinde intihar kelimesi tekrarlanmakta mıdır?
d. İntihar yüceltilmekte veya duygusallaştırılmakta mıdır?
e. Kimlik Bilgisi
    (i) Kişinin tam ismi haberde belirtilmekte midir?
    (ii) Kişinin fotoğrafı haberde yer almakta mıdır?
    (iii) Kişinin medeni durum bilgisi belirtilmekte midir?
    (iv) Kişinin medeni duruma dair diğer ayrıntılar belirtilmekte midir?
    (v) Kişinin meslek bilgisi belirtilmekte midir?
    (vi) Kişinin meslek bilgisine dair diğer ayrıntılar belirtilmekte midir?
f. İntihar yöntemi
    (i) İntihar yöntemi belirtilmekte midir?
    (ii) İntihar yöntemine dair diğer ayrıntılar belirtilmekte midir?
g. Neden bilgisi
    (i) İntiharın nedeni belirtilmekte midir?
    (ii) İntihar nedenine dair diğer ayrıntılar belirtilmekte midir?
h. Mekân bilgisi
    (i) İntiharın geçtiği mekân belirtilmekte midir?
    (ii) İntihar mekanına dair diğer ayrıntılar belirtilmekte midir?

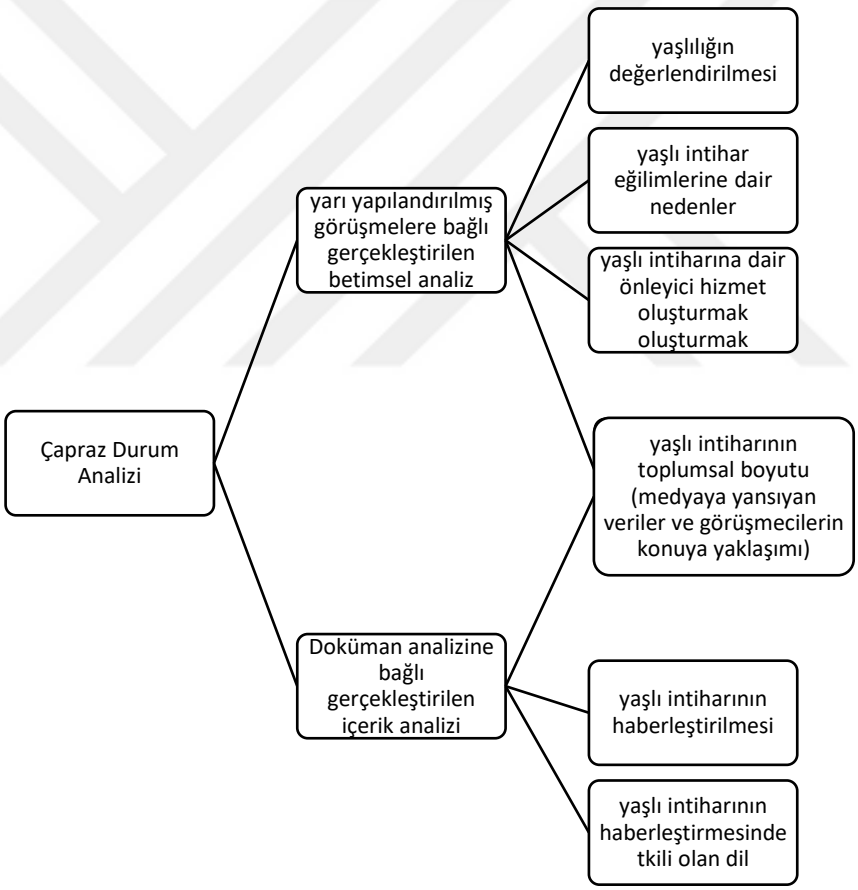
Tüm veri gruplarına dair ayrıntılı analizler sırasıyla tablolar halinde çalışmaya eklenmiş, veriler açıklanmıştır ve *bulgular* bölümünde sunulmuştur.

Çalışmanın iki farklı veri toplama aracının analizinde keşişim gösterdikleri noktalar bulunmaktadır. Bu noktalar üzerinden çapraz durum analizi gerçekleştirilmiştir.

3.4.2. Çapraz Durum Analizi

Bu çalışmada iki ayrı veri grubunun analizi birbiriyle ilişkisi ve karşılaştırması bakımında analizi gerçekleştirilmiştir. Bu da araştırmanın desenine bağlı olarak çapraz durum analizi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu analiz şeklinde veriler birbiriyle ilişkili ya da karşılaştırmalı olarak tartışılabilmektedir. Bu kapsamda veriler belirlenen yol haritası dahilinde ayrışım ve keşişim gösterdikleri noktalara göre çapraz durum analizine bağlı kalınarak sunulmuştur. Bu kapsamdaki tüm analizler tümdengelimci içerik analizi şeklinde biçimlendirilmektedir. Bu kapsamda tartışma bölümünde bu ayrı ve kesişim gösteren noktalar sırasıyla sunulmaktadır. Keşişim ve birleşim noktaları Şekil 13'te sunulmaktadır.

Şekil 13: Çapraz Durum Analizi Şeması

Şekil 13'te görüldüğü üzere bu çapraz durum analizi veri grupları arasında ortak nokta yaşlı intiharlarının toplumsal boyutu aşamasında kesişmektedir. Birbirinden ayrılan veriler ise konu bütünlüğünü koruyacak bir yol haritası ile sunulmaktadır. Tartışma bölümünde konu bütünlüğünü korumak ve iki bulgu grubunun verilerini ortak bir çerçevede sunabilmek adına üç aşamalı bir yol haritası oluşturulmuştur.

Bu kapsamda ilk olarak verilmesindeki konunun genelden özele şeklinde ilerlemesine bağlı kalınarak belirlenmiştir. Birinci aşamayı yarı yapılandırılmış görüşmelerde elde edilen yaşlılığa dair toplumsal ve kültürel değerlendirmeler ve yaşlılık politikalarına dair katılımcı görüşleri oluşturmaktadır. Bu aşama genel olarak yaşlılığın görüşmeciler tarafından tanımlanmasını ve anlamlandırılması bakımından ilk olarak sunulmaktadır. İkinci aşamayı bulguların kesişim noktası olan yaşlı intihar eğilimlerinin nedenlerine ve medyanın bu konuya yaklaşımına dair, içerik analizi bulguları ve yarı yapılandırılmış görüşmelerde bulguları bir arada değerlendirilmektedir. Bu aşama, iki veri grubunun birbiriyle ilişkisinin karşılaştırmalı olarak sunulduğu aşamayı ifade etmektedir. İçerik analizi verilerinde elde edilen bulgular ile yarı yapılandırılmış görüşmelerin birbirleri desteklediği ve ayrıştığı noktalar bu aşama içerisinde yer almaktadır. Üçüncü aşamada ise görüşmelerde katılımcıların intiharın önlenmesine yönelik mesleki deneyimleri ve önerilerine yer verilmektedir. Bu aşama ise konunun bütüncül bakış açısını yansıtması bakımından çalışmaya dahil edilmektedir. Tüm verilerin değerlendirilmesi sonucunda konunun genelden özele giden tartışma yapısının şemasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda yaşlılık ile başlayan genel konu girişi yaşlı intiharlarına doğru özele inmektedir. Çapraz durum analizi sonucunda elde edilen tüm veriler literatür çalışmalarıyla birlikte değerlendirilerek *Tartışma* bölümünde sunulmaktadır.

Çalışmanın tüm çıktıları ve oluşturulan öneriler *Sonuç ve Öneriler* bölümünde paylaşılarak çalışma sonlandırılmaktadır.

4. BULGULAR

4.1. Doküman İncelemesi Sonunda Elde Edilen Bulgular

Bu çalışmada nitel doküman incelemesi elde edilen gazete içeriklerinin analizine dair bulgular sunulmaktadır.

Tablo 3: Yaşlı İntiharı Haberlerinin Yıllara ve Gazetelere Göre Haber Sayısı Dağılımı

Gazete/ Yıllara Göre Haber Sayısı	2015	2016	2017	2018	2019	**Toplam**	**Yüzde**
Cumhuriyet	1	1	0	1	2	**5**	**%16,1**
Sözcü	5	5	4	3	3	**20**	**%64,5**
Yeni Şafak[4]	0	1	1	0[5]	Yok	**2**	**%6,5**
Hürriyet	1	1	1	0	1	**4**	**%12,9**
Toplam	**7**	8	**6**	**4**	**6**	**31**	**%100**
Yüzde	**%22,6**	%25,8	**%19,4**	**%12,9**	**%19,4**	**%100**	

Yapılan taramalarda 4 gazete için yaşlı intiharı içeren toplam haber sayısı 31 olarak tespit edilmiştir. Tüm yaşlı intiharı haberlerinin %64,5(20)'i Sözcü gazetesinde, %16,1(5)'i Cumhuriyet gazetesinde, 12,9(4)'u Hürriyet gazetesinde ve %6,5(2)'i Yeni Şafak gazetesinde yer almıştır. En çok yaşlı intiharı haberine yer verilen yıl 2016 olurken toplam 8 haber sayısıyla tüm haberlerin %25,8'ini oluşturmuştur. En az haberin yer aldığı yıl 2018 olurken %12,9(4) oranında yaşlı intiharı haberine yer verilmiştir.

Yaşlı intiharında dört gazetede toplam 31 haber yer almıştır. Ancak Türkiye için aynı yaş grubu için 2015 ile 2019 yılları arasında açıklanan toplam intihar sayısı 2700'dür. Toplam intihara göre gazetelerde yaşlı intiharına dair haberlerin verilmesi oranı %1,1'dir. Yaşlı intiharı haberlerinin daha az oranda haberleştirildiğine söylemek mümkündür (www.data.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2022).

Tablo 4: Yaşlı İntiharlarındaki Demografik Verilerin Gazetelerdeki Haber Sayısı Dağılımı

Demografik Bilgiler		Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	**Toplam**	**Yüzde**
Cinsiyet	Kadın	1	5	0	0	**6**	**%19,4**
	Erkek	4	15	2	4	**25**	**%80,6**
	Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**%100**

[4] 01.06.2018-31.12.2019 arası veriyi içermez.
[5] 31.05.2018'e kadar olan veriyi içerir.

Yaş	60-69	5	17	0	2	**24**	**%77,1**
	70-84	0	2	2	1	**5**	**%16,1**
	85+	0	1	0	1	**2**	**%6,5**
	Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**%100**

Yaşlı intiharı haber sayısı toplam 31'dir. 60-69 yaş aralığındaki haberler tüm yaşlı intiharı haberlerinin %77,1(24)'ini; 70-84 yaş grubu haberler tüm yaşlı intiharı haberlerin %16,1(5)'ini; 85+ yaş grubu haberler tüm yaşlı intiharı haberlerinin %6,5(2)'ini oluşturmaktadır. Sözcü, Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde en yüksek intihar haber sayısı 60-69 yaş grubunda sunulurken Yeni Şafak gazetesinde en çok haber 70-84 yaş grubunda verilmiştir. Cumhuriyet Gazetesinde 70-84 ve 85+ yaş gruplarında hiç haber sunulmazken, Yeni Şafak Gazetesinde 60-69 ve 85+ yaş gruplarında herhangi bir habere yer verilmemiştir. Diğer tüm yaş gruplarında tüm gazeteler en az 1 yaşlı intiharı haberi yayınlamışlardır.

Cinsiyet değişkenlerine göre incelendiğinde tüm gazetelerde yaşlı intiharlarını konu alan haberlerin %80,6(25)'sı erkek, %19,4(6)'ü kadınlar tarafından gerçekleştirilen intiharlar olmuştur. Yaşlı intiharı haberlerinde tüm gazetelerde erkek intiharı haberlerinin kadınlara göre daha fazla sayıda olduğu görülmüştür. Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerindeki yaşlı intiharı haberlerin hepsi erkeklere ait haberler olup herhangi bir kadın intiharı haberi sunulmamıştır. Yaşlı intiharı içinde en çok kadın intiharına 5 haber ile Sözcü Gazetesi yer vermiştir.

Elde edilen yaşlı intiharına dair gazete haberlerinde %80,6(25) oranında erkek, %19,4(6) oranında kadın intiharlarının yer aldığı görülmüştür. Erkek intiharları kadın intiharlarına göre daha yüksek oranda haberleştirilmiştir. Bu durum TÜİK(a) karşılaştırıldığında büyük bir benzerlik ortaya çıkmaktadır. 2015 ile 2019 yılları arasındaki tüm 60 yaş üstü intiharların %77,5'i erkek, %22,5'i ise kadınlar tarafından gerçekleştirilen intiharlardır. (www.data.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 11 Eylül 2022).

Tüm gazetelerdeki 60 yaş ve üzeri intihar haberlerine dair cinsiyet ve yaş verileri aşağıda sırasıyla Cumhuriyet gazetesi, Sözcü gazetesi, Yeni Şafak gazetesi, Hürriyet gazetesi şeklinde Tablo 5-6-7-8'de sunulmaktadır.

Tablo 5: Cumhuriyet Gazetesi: Yaşlı İntiharı Haberlerinin Cinsiyet, Yaş ve Yıllara Göre Dağılımı

	Cumhuriyet					
Yaş ve Cinsiyet/Gazete ve Yıl	Cumhuriyet 2015	Cumhuriyet 2016	Cumhuriyet 2017	Cumhuriyet 2018	Cumhuriyet 2019	Top-lam
60-69 Kadın	0	0	0	0	1	1
60-69 Erkek	1	1	0	1	1	4

70-84 Kadın	0	0	0	0	0	0
70-84 Erkek	0	0	0	0	0	0
85+ Kadın	0	0	0	0	0	0
85+ Erkek	0	0	0	0	0	0
Toplam	**1**	**1**	**0**	**1**	**2**	**5**

Tablo 6: Sözcü Gazetesi: Yaşlı İntiharı Haberlerinin Cinsiyet, Yaş ve Yıllara Göre Dağılımı

	Sözcü					
Yaş ve Cinsiyet/Gazete ve Yıl	Sözcü 2015	Sözcü 2016	Sözcü 2017	Sözcü 2018	Sözcü 2019	Toplam
60-69 Kadın	0	1	0	1	1	3
60-69 Erkek	4	3	3	2	2	14
70-84 Kadın	0	1	0	0	0	1
70-84 Erkek	0	0	1	0	0	1
85+ Kadın	1	0	0	0	0	1
85+ Erkek	0	0	0	0	0	0
Toplam	**5**	**5**	**4**	**3**	**3**	**20**

Tablo 7: Hürriyet Gazetesi: Yaşlı İntiharı Haberlerinin Cinsiyet, Yaş ve Yıllara Göre Dağılımı

	Hürriyet					
Yaş ve Cinsiyet/Gazete ve Yıl	Hürriyet 2015	Hürriyet 2016	Hürriyet 2017	Hürriyet 2018	Hürriyet 2019	Toplam
60-69 Kadın	0	0	0	0	0	0
60-69 Erkek	0	0	1	0	1	2
70-84 Kadın	0	0	0	0	0	0
70-84 Erkek	0	1	0	0	0	1
85+ Kadın	0	0	0	0	0	0
85+ Erkek	1	0	0	0	0	1
Toplam	**1**	**1**	**1**	**0**	**1**	**4**

Tablo 8: Yeni Şafak Gazetesi: Yaşlı İntiharı Haberlerinin Cinsiyet, Yaş ve Yıllara Göre Dağılımı

	Yeni Şafak				
Yaş ve Cinsiyet/Gazete ve Yıl	Yeni Şafak 2015	Yeni Şafak 2016	Yeni Şafak 2017	Yeni Şafak 2018	Toplam
60-69 Kadın	0	0	0	-	0
60-69 Erkek	0	0	0	-	0
70-84 Kadın	0	0	0	-	0
70-84 Erkek	0	1	1	-	2
85+ Kadın	0	0	0	-	0
85+ Erkek	0	0	0	-	0
Toplam	**0**	**1**	**1**	**0**	**2**

Tablo 9: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Başlıkta "İntihar" Kelimesinin Kullanımının Gazetelere Göre Dağılımı

Başlıkta "İntihar" /Gazete Haber Sayısı	Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	Toplam	**Yüzde**
Var	2	8	1	0	11	**%35,5**
Yok	3	12	1	4	20	**%64,5**
Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**%100**

Gazetelerin yaşlı intihar haberlerini sunumunda yapılan ilk analiz "intihar" kelimesinin başlıkta sunumu üzerinden gerçekleştirilmiştir. Haber başlığında intihar kelimesinin yer almasına göre yaşlı intiharı haberlerinin %35,5(11)'inde başlıkta intihar kelimesine yer verilirken, %64,5(20) yer verilmemiştir. Hürriyet Gazetesi yaşlı intiharı haberlerinin sunumunda başlıkta "intihar" kelimesine hiç yer vermemiştir. Tüm gazetelerde başlıkta intihar kelimesinin kullanılma durumuna dair haber sayısı yukarıdaki Tablo 11'de ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 10: Yaşlı İntiharı Haberlerinde İntihar Olayına Dair Görsel Kullanımının Gazetelere Göre Dağılımı

İntihar Görseli /Gazete Haber Sayısı	Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	Toplam	**Yüzde**
Belirtilmiş	1	3	1	1	6	**19,4%**
Belirtilmemiş	4	17	1	3	25	**80,6%**
Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**%100**

Gazetelerin yaşlı intiharı haberlerinin sunumunda intihara dair fotoğrafın haberde belirtilmesi üzerinden gerçekleştirilen analizde tüm haberlerin %80,6(25)'sında fotoğraf yer almazken, %19,4(6)'ünde fotoğraf kullanılmıştır. Yeni Şafak Gazetesi dışında tüm gazetelerde intihar olayına dair görsel daha az oranda haberlerde kullanılmıştır. Tüm gazetelerde intihar olayına dair görsel kullanma durumuna dair haber sayısı yukarıdaki Tablo 12'de ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 11: Yaşlı İntiharı Haberlerinde İntihar Kelimesinin Tekrarlanmasının Gazetelere Göre Dağılımı

İntihar Kelime Tekrarı /Gazete Haber Sayısı	Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	Toplam	**Yüzde**
Tekrarlanmış	1	6	2	1	10	**32,3%**

Tekrarlanmamış	4	14	0	3	21	**67,7%**
Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**100,0%**

Gazetelerin intihar haberlerini sunumunda başlık dışında haber dahilinde ikiden fazla kez intihar kelimesinin geçirilmesi kelimenin tekrarlanması olarak kabul edilerek buna yönelik inceleme gerçekleştirilmiştir. Kelime tekrarına dair analizin gerçekleştirilme nedeni, kelimenin tekrarlı şekilde verilmesinin özendirici bir etki yaratma riskidir. Bu kapsamda haberlerin %67,7(21)'sinde kelime tekrarına rastlanmazken, %32,3(10)'ünde kelime tekrarı kullanılmıştır. Yeni Şafak Gazetesi dışında diğer 3 gazetede intihar kelime tekrarı daha az sayıda haberde kullanılmıştır. Tüm gazetelerde intihar kelime tekrarına dair haber sayısı yukarıdaki Tablo 13'te ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 12: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Dramatize Edici İfade(Yücelten veya Duygusallaştıran) Kullanımının Gazetelere Göre Dağılımı

İntiharın Dramatizasyonu /Gazete Haber Sayısı	Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	Toplam	**Yüzde**
Belirtilmiş	4	12	1	3	20	**64,5%**
Belirtilmemiş	1	8	1	1	11	**35,5%**
Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**100,0%**

Gazetelerdeki intihar haberlerinin sunumunda kullanılan intihar eylemini yüceltici ya da duygusallaştırmaya yönelik ifadelerin yer alması üzerinden bir analiz gerçekleştirilmiştir. Bu ifadelerin kullanımı, intiharın özendirici etkilerine dair risk oluşturmaktadır. Bu sebeple analizi incelenmiştir. Dramatize ediciliğin incelenmesinde *"-cesetleri kimse almaya gelmedi, -kanlar içinde bulundu, -başına yerleştirdiği silahı ateşledi ve yere yığıldı, -beni affet diyen X aynı tüfekle canına kıydı, -eşi ölünce kendini astı, -başına dayadığı tabancının tetiğini çekerek…, -koca cinneti, -ölümünde sır cinnet, -acı hayat, -emekli albay dehşeti, -ölümü şok etkisi yarattı, -dehşet saçtı"* vb. ifadelerin kullanımının yer alması üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır. Bu kapsamda yaşlı intiharı tüm intihar haberlerinin %64,5(20)'inde bu tarz ifadeler haber başlığında ya da içeriğinde kullanılırken %35,5(11)'inde kullanılmamıştır. Cumhuriyet, Hürriyet ve Sözcü gazetelerinde daha yüksek oranda yaşlı intiharı haberlerinde bu ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Tüm gazetelerde dramatize edici ifadelere yer verme durumuna dair haber sayısı yukarıdaki Tablo 14'te ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 13: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Kişinin Tam İsminin Belirtilme Durumunun Gazetelere Göre Dağılımı

Tam İsim Bilgisi/Gazete Haber Sayısı	Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	Toplam	**Yüzde**
Belirtilmiş	3	17	2	4	26	**83,9%**
Belirtilmemiş	2	3	0	0	5	**16,1%**
Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**100%**

Yaşlı intiharına dair yapılan analizlerin bir diğeri de kişilerin isimlerine dair ayrıntıların haberlerde yer alması üzerinden gerçekleştirilmiştir. Tüm haberlerin %83,9(26)'unda bireylerin tam isimleri haberlerde açıkça belirtilirken %16,1(5)'inde isimler hiç belirtilmemiş ya da baş harflerinin kodlanması şeklinde geçirilmiştir. Tüm gazetelerde ortak olarak yüksek oranda kişilere dair isim bilgisi açık şekilde kullanılmıştır. Yeni Şafak ve Hürriyet Gazetelerinin yaşlı intiharını içeren tüm haberlerinde kişilerin tam isimleri geçirilmiştir. Tüm gazetelerde tam isim belirtme durumuna dair haber sayısı yukarıdaki Tablo 15'te ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 14: Yaşlı İntiharı Haberlerinde İntihar Eden Kişiye Ait Fotoğrafın Belirtilme Durumunun Gazetelere Göre Dağılımı

Kişinin Fotoğrafı / Gazete Haber Sayısı	Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	Toplam	**Yüzde**
Belirtilmiş	1	18	1	2	22	**71,0%**
Belirtilmemiş	4	2	1	2	9	**29,0%**
Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**100,0%**

Gazetelerin haber sunumunda analiz edilen bir diğer başlık da intihar eden kişiye ait fotoğrafın haberle birlikte verilmesi üzerinden yürütülmüştür. Bu kapsamda gazetelerin haberleri içinde %71(22) oranında kişilerin fotoğrafı kullanılmışken, %29(9) oranında kullanılmamıştır. Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinde haber içinde kişilerin fotoğrafları eşit oranda kullanılırken, Sözcü Gazetesinde toplam haberler içinde yüksek oranda kişiye ait fotoğraf kullanılmıştır. Tüm gazetelerde fotoğraf belirtme durumuna dair haber sayısı yukarıdaki Tablo 16'da ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 15: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Haber Sunumunda Medeni Durum Bilgisi Belirtilmesinin Gazetelere Göre Dağılım

Medeni Durum	Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	Toplam	**Yüzde**
Belirtilmiş	3	7	1	1	12	**%38,7**

Belirtilmemiş	2	13	1	3	19	**%61,3**
Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**%100**

Gazetelerin intihar haberlerini sunumunda bir diğer inceleme kişilerin medeni durumlarına dair bilgilerin haber içeriğinde sunulması üzerinden gerçekleştirilmiştir. Yaşlı intiharı haberlerinde kişilerin medeni durumları %38,7(12) oranında belirtilirken, %61,3(19) belirtilmemiştir. Tüm gazetelerde medeni durum bilgisine dair haber sayısı yukarıdaki Tablo 15'te ayrıntılı olarak sunulmaktadır. Medeni durumu belirtilen kişilere dair ayrıntılar üzerinden de inceleme gerçekleştirilmiştir.

Tablo 16: Demografik (Medeni Durum) Verilerinin Gazetelere Göre Yaşlı İntiharı Haber Sayısı Dağılımı

Demografik Bilgiler		Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	**Toplam**	**Yüzde**
Medeni Durum	Evli	2	6	1	1	**10**	**%83,3**
	Bekar	1	1	0	0	**2**	**%16,7**
Toplam		**3**	**7**	**1**	**1**	**12**	**%100**

Gazetelerin intihar haberini sunumunda medeni durum bilgisini belirten haberlerin içeriklerini üzerinden derinlemesine inceleme gerçekleştirilmiştir. Yaşlı intiharlarını gerçekleştiren kişilerin %83,3(10)'ü evli, %16,7(2)'si bekar olarak haberlerde belirtilmiştir. Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinde sadece evli bireylerin intiharı sunulmuştur. Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinde de yüksek oranda evli bireylerin intiharı bulunmuştur. Medeni durum evli/bekar olma durumuna dair gazetelere ait haber sayısı yukarıdaki Tablo 18'de ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 17: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Haber Sunumunda Meslek Bilgisi Belirtilmesinin Gazetelere Göre Dağılım

Meslek Bilgisi	Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	Toplam	**Yüzde**
Belirtilmiş	1	9	2	2	14	**%45,2**
Belirtilmemiş	3	11	0	2	17	**%54,8**
Toplam	**4**	**20**	**2**	**4**	**31**	**%100**

Gazetelerin intihar haberlerini sunumunda haber içeriğine dair yapılan bir diğer inceleme intihar edilen kişiye dair meslek bilgisinin haber içeriğinde sunulması üzerinden gerçekleştirilmiştir. Buna göre yaşlı intiharı içeren haberlerdeki kişilere meslek bilgisi %45,2(14)'sinde belirtilirken %54,8(17)'inde belirtilmemiştir. Tüm gazetelerde kişinin meslek bilgisi belirtilme/belirtilmeme durumuna dair haber sayısı yukarıdaki Tablo 19'da ayrıntılı olarak sunulmaktadır. Mesleklerin bilgilerine dair bir analiz daha gerçekleştirilmiştir.

Tablo 18: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Belirtilen İntihar Meslek Bilgisi

Sıralama	Meslek	Sayı	**Yüzde**
1	İş İnsanı	3	**%21,4**
2	Emekli İşçi	2	**%14,3**
2	Emekli Vali	2	**%14,3**
2	Doktor	2	**%14,3**
3	Şoför	1	**%7,1**
3	Muhtar	1	**%7,1**
3	Oyuncu	1	**%7,1**
3	Gazeteci	1	**%7,1**
3	Çevirmen	1	**%7,1**
Toplam		**14**	**%100**

Gazetelerin yaşlı intiharı haberlerinin sunumunda haber içeriğine dair derinlemesine bir diğer inceleme meslekler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Haberlerde geçirilen en yüksek orandaki meslek %21,4(3) ile iş insanı ifadesi olmuştur. Bu mesleği %14,3(2) ile emekli işçi, emekli vali, doktor takip etmiştir. Sonrasında ise %7,1(1) ile şoför, muhtar, oyuncu, gazeteci, çevirmen belirtilen meslekler olmuştur.

Tablo 19: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Yönteme Dair Bilgi Sunumunun Gazetelere Göre Dağılım

Yöntem Bilgisi /Gazete Haber Sayısı	Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	**Toplam**	**Yüzde**
Belirtilmiş	4	17	2	2	**25**	**%80,6**
Belirtilmemiş	1	3	0	2	**6**	**%19,4**
Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**%100**

Gazetelerin intihar haberlerini sunumunda haber içeriğine dair yapılan bir diğer inceleme intihar yönteminin haber içeriğinde sunulması üzerinden gerçekleştirilmiştir. İlk olarak yöntem bilgisinin içerikte belirtilip belirtilmeme durumu incelenmiştir. Buna göre yaşlı intiharı kişilerin intiharını içeren haberlerin %80,6(25)'inde yöntem belirtilirken, %19,4(6) haberde yöntem belirtilmemiştir. Hürriyet Gazetesinin tüm yaşlı intiharı haberleri içerisinde eşit oranda yöntem bilgisini sunduğu görülürken diğer tüm gazetelerde yüksek oranla yöntem bilgisi belirtilmiş haber yer almıştır. İntihar yöntem bilgisi belirtilme/belirtilmeme durumuna gazetelere ait haber sayısı yukarıdaki Tablo 21'de ayrıntılı olarak sunulmaktadır. Yöntem bilgisi belirtilen haberlere dair inceleme bir sonraki tabloda yer almaktadır.

Tablo 20: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Belirtilen İntihar Yöntemleri

Sıralama	İntihar Yöntemi	Sayı	**Yüzde**
1	Ateşli Silah	11	**%44**
2	Ası	5	**%20**
3	Yüksekten Atlama	4	**%16**
4	Siyanür	3	**%12**
5	İple Boğma[6]	2	**%8**
Toplam		**25**	**%100**

Gazetelerin yaşlı intihar haberlerini sunumuna dair gerçekleştirilen diğer bir derinlemesine analiz yöntemler üzerinedir. Tercih edilen yöntemler arasında ilk sırayı %44(11) ile silahla vurma oluşturmuşken sonrasında sırasıyla %20(5) ile ası, %16(4) ile yüksekten atlama, %12(3) siyanür ve %8(2) iple boğma şeklinde belirtilmiştir.

Tablo 21: Yaşlı İntiharı Haberlerinde Nedene Dair Bilgi Sunumunun Gazetelere Göre Dağılım

İntihar Neden Bilgisi/Gazete Haber Sayısı	Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	Toplam	**Yüzde**
Belirtilmiş	3	15	1	1	20	**%64,5**
Belirtilmemiş	2	5	1	3	11	**%35,5**
Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**%100**

Gazetelerin intihar haberlerini sunumunda haber içeriğine dair yapılan bir diğer inceleme intihar nedeninin haber içeriğinde sunulmasına yönelik gerçekleştirilmiştir. Buna göre yaşlı intiharını içeren haberlerin %64,5(20)'inde intihar nedeni belirtilirken, %35,5(11) haberde intihar nedeni belirtilmemiştir. Tüm gazetelerde intihar neden bilgisine dair haber sayısı yukarıdaki Tablo 23'te ayrıntılı olarak sunulmaktadır. Neden bilgisi belirtilen haberlere dair inceleme bir sonraki tabloda yer almaktadır.

Tablo 22: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Belirtilen İntihar Nedenleri

Sıralama	İntihar Nedeni	Sayı	**Yüzde**

[6] İple Boğma olarak geçirilen kavram, kişinin metal bir tel ya da kabloyu kullanarak kendini boğma eylemine bağlı yaşanan intiharı gösterir.

1	Aile içi geçimsizlik[7]	8	**%40**
2	Ekonomik Sorunlar	5	**%25**
3	Eş Kaybı	2	**%10**
3	Hastalık	2	**%10**
3	Depresyon	2	**%10**
4	Diğer	1	**%5**
Toplam		**20**	**%100**

Gazetelerin intihar haberini sunumunda hangi nedenlerin belirtildiği üzerine bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Nedenler arasında ilk sırayı %40(8) ile kavga alırken sonrasında sırasıyla %25(5) ekonomik sorunlar, %10(2) ile eş kaybı, hastalık, depresyon oluştururken %5(1) ile de diğer nedenler oluşturmuştur.

Tablo 23: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Haber Sunumunda Mekân Bilgisinin Gazetelere Göre Dağılım

Mekân Bilgisi/İntihar Haber Sayısı	Cumhuriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Hürriyet	Toplam	**Yüzde**
Belirtilmiş	5	18	2	3	28	**%90,3**
Belirtilmemiş	0	2	0	1	3	**%9,7**
Toplam	**5**	**20**	**2**	**4**	**31**	**%100**

Gazetelerin intihar haberlerini sunumunda haber içeriğine dair yapılan bir diğer inceleme intihar edilen mekân bilgisinin sunulması üzerinden gerçekleştirilmiştir. Buna göre yaşlı intiharı kişilerin intiharını içeren haberlerin %90,3(28)'inde intihar mekân bilgisi belirtilirken, %9,7(3) haberde intihar mekân bilgisi belirtilmemiştir. Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde sunulan tüm yaşlı intiharı haberlerinde mekanlara dair ayrıntılara yer verilmiştir. Sözcü ve Hürriyet gazetelerinde de yüksek oranda intiharların gerçekleştirildiği mekanlar haberlerde belirtilmiştir. Tüm gazetelerde intihar mekân bilgisine dair haber sayısı yukarıdaki Tablo 25'te ayrıntılı olarak sunulmaktadır. Mekân bilgisi belirtilen haberlere dair inceleme bir sonraki tabloda yer almaktadır.

Tablo 24: Yaşlı İntiharı Haberlerine Dair Belirtilen İntihar Mekan Bilgisi Sıralaması

Sıralama	Mekân	Sayı	**Yüzde**
1	Ev	23	**%82,1**
2	Otel	3	**%10,7**
3	Diğer(İşyeri,hastane)	2	**%7,1**

[7] Aile içi geçimsizlik olarak bahsedilen kavramın içeriğini eşler arası, ebeveynler ile çocukları arası, akrabalar arası yaşanan olaylar sonrası gerçekleştirilen intiharlar oluşturmaktadır.

Toplam	**28**	**%100**

Gazetelerin intihar haberini sunumunda haber içeriğine dair derinlemesine diğer inceleme mekân bilgisini belirten haberler içerinde hangi mekân içerisinde kişileri intihar davranışında bulunduklarına dair olmuştur. Mekanlar arasında ilk sırayı %82,1(23) ile ev alırken sonrasında sırasıyla %10,7(3) ile otel, %7,1(2) ile de diğer mekanlar oluşturmuştur. Yaşlı bireylerin daha çok evlerinde intihar ettiği haberler görülmektedir.

4.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme ile Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde araştırma sırasında görüşme yapılan 25 katılımcıdan elde edilen veriler derlenmektedir. Bu kapsamda elde edilen verilen derlenmesi; yaşlılığa kültürel ve sosyolojik bakış, yaşlılık politikalarına dair görüşler, yaşlı intihar eğilimine sebep olan faktörler, yaşlı intiharına toplumsal bakış, medyada yaşlı intiharları, yaşlı intiharını önleme deneyimindeki sınırlılıklar, önleyici hizmetlerin geliştirilmesi başlıklarında düzenlenmektedir. Görüşmecilerin yoğunlaştığı noktalarda çok yönlü olarak konuya ilişkin görüşler aktarılmaktadır.

4.2.1. Yaşlılığa Kültürel ve Sosyolojik Bakış

4.2.1.1. Aile Büyüğü

Görüşmeciler toplumda yaşlılığa dair geleneksel kültürel bakışın uzun yıllardır gelen bir görüşle etkili olduğunu düşünmektedir. Bu bakış ile "saygı, ata, tecrübeli kişi" gibi kavramların yaşlılara atfedildiğini şu şekilde ifade etmektedir.

> "Bizim toplumumuz yaşlıya değer ve önem veriyor. …Bizde ata, hürmet konusunda, "bu insanlar sayesinde buralara geldik" gibi olumlu bir bakış açısı var." (G9, 2022)

> "…Türkiye aslında her ne kadar batılılaşma sınırında da olsa biraz arada kalmış bir ülke. Genellikle Türkiye'nin çoğunda bir Doğu kültürünün hâkim olduğunu söyleyebilirim. Bu açıdan bakınca da genellikle yaşlılığa kutsal bir tecrübe atfedildiği için genellikle yaşlılara saygı duyuluyor. …Yaşça ilerlemiş insanlar genelde tecrübeli insanlar olarak görülür. Ülkemizde saygılı davranmamız öğretilir yetiştirilirken." (G21, 2022)

Bu görüşlere ek olarak aile büyüğü algısının getirdiği sorumlulukların hem bakım veren hem de yaşlı kişi için olumsuz etkileri olduğunu düşünen görüşmeciler bulunmaktadır:

> "Türkiye gibi daha normatif ve daha aileye çok kıymet verilen kültürleri olan ülkelerde bir kere yaşlılara bakmamak bir ayıp olarak değerlendirildiği için yaşlılar ne pahasına olursa olsun evde bakılmaya çalışıyorlar. Bunun her zaman herkes için iyi bir seçim olduğunu düşünmüyorum çünkü bu aileler açısından ve bakım verenler açısından çok yıpratıcı bir şey." (G4, 2022)

> "…Evde bakılmayı tercih edecek insanlar da vardır ancak bir yandan da kendi yaşıtlarla insanlarla ya da kendi deneyimlerine daha yakın hayat süren insanlarla bir arada sosyalleşerek ve daha profesyonel kişileri tarafından bakımları sağlanarak yaşamaları da tartışmalı. Ne kadarı kurumda yaşamayı kabul eder tabi bilemeyiz ama. Ailenin bakması gerektiğine dair bu bir hürmet bir saygı algısı var." (G4, 2022)

4.2.1.2. Yük

Yaşlılara dair bakış açılarında görüşmeciler özellikle bakım noktasında aileler için yaşlı bireylerin bir yük olarak algılandığını ifade etmektedir. Geleneksel aile yapılarından gelen kültürel arka planların bu algıyı çeliştiğini ancak pratiklerin bu algıyı desteklediğini belirten görüşmeciler düşüncelerini şöyle anlatmaktadır:

> "Konu yaşlılık olunca bunu ikiye ayırmamız gerekiyor. …Bir taraf evet kültürel olarak çok güzel bakıyor, bakması gerektiğini düşünüyor ama diğer kısım da kendine yük olarak görüyor ve bunu söylemleriyle, ifade etme tarzıyla sürekli bir itiş şeklinde yaklaşıyorlar." (G16, 2022)

> "…Birçok aile de geleneksel yapıdan dolayı yaşlıyı ya hanesinde barındırıyor ya bakmak zorunda oluyor. En azından benim genel görüşüm bir noktada gençlerin onları bir yerde yük olarak gördüğü." (G1, 2022)

> "…Bunun dışında bir de bıkmış bir taraf var. En basitinden yaşlının iş saatlerinde otobüse binmesi ve yer beklemesi gibi. Yaşlıların da hürmet gösteriyoruz biz ancak onların da hürmet görme davranışları olduğu için bir yandan da bıkmış bir toplum var." (G7, 2022)

4.2.1.3. Muhtaç

Çalışmada yer alan görüşmeciler yaşlıların muhtaç olarak algılandığına değinmektedirler. Görüşmeciler yaşlı bireylerin ekonomik, sağlık ve bakım gibi noktalarda yaşadıkları sorunların fazlalığının ve destek sistemlerinin yetersizliğinin bu algıyı arttırdığını şu ifadelerle belirtmektedir:

> "Bizim toplumda şöyle bir özellik var, biz yaşlılara acımayı seviyoruz. Çünkü o çok kayıplar içerisinde olan biri, ekonomik durumundan bağımsız." (G13, 2022)

> "…Bence Türkiye biraz bu konuda acımasız diye düşünüyorum. Yaş aldıkça insanların iş göremez, bir şey yapamaz gibi bir algısı var insanlarda." (G25, 2022)

> "Türkiye'de mekanlar çok yaşçı bir şekilde ayrımcı. Bugün Kadıköy'deki hit bir kafede oturan yaşlılar maalesef görmek çok mümkün değil. Çok arada sıkışmış ve değersizleştirilmiş bir şey olduğunu düşünüyorum yaşlılığın. O yüzden insanlara sorduğumda, kimse yaşlanmak istemiyor. Yaşlılıkta muhtaçlık söylemi çok yaygın." (G19, 2022)

Çalışmada görüş bildiren katılımcı özellikle yaşlılar için gerçekleştirilen çalışmalarda tercih edilen etkinliklerin kapsamını muhtaçlık algısını arttıran bir yapıda olduğunu şöyle ifade etmektedir:

> "…Özellikle bir de belediyelerde gördüğüm mesela şöyle bir sıkıntı var, yaşlılara yönelik geliştirilen politikalarda şey söylemi çok yaygın, "canımız yaşlılarımız". Biraz üstten bir onlara fazla bir şefkat duygusu. Bu hakları olduğu için değil de biz onlara acıdığımız için onlara da ufaktan bir şey yapalım yardım edelim gibi bir hak temelli bir söylem değil muhtaçlık üzerinden bir yardım düşüncesi." (G19, 2022)

4.2.1.4. Olumsuz Kurum Bakımı Algısı

Görüşmeciler kültürel olarak gelişen bir arka planda kurum bakımı algısının olumsuz olduğunu huzurevi ve bakım evi kavramlarının bu nedenlerle kabul göremediğini ifade etmektedirler. Bu algıların getirdiği olumsuz bakış açılarının etkisini ve yaşlı bireylerin bakımında bu kurumların tercih edilmemesini görüşmeciler şöyle açıklamaktadır:

> "…Geçmişten günümüze gelen algı da şöyle huzurevleri ve bakım merkezleri açısından algı bırakılıp gidilen yer, ailenin terk ettiği bir kurum olarak değerlendirilmekte. Bu da yaşlının artık ne

kadar aileden uzaklaştığı, ilgiden ve bakımdan ne kadar mahrum bırakıldığını göstermekte.” (G14, 2022)

“Toplumda huzurevine düşmek diye bir kavram var mesela.” (G21, 2022)

“…Toplum olarak bence daha huzurevi kavramını hazmetmiş değiliz. Huzurevinin aslında bir yaşlı için daha sağlıklı daha güvenceli bir ortam olduğunu kendi kendine yaşıtlarıyla daha sosyalleşebileceği hem kendini daha rahat hissedebileceği bir yer olarak düşünmüyoruz.” (G23, 2022)

4.2.2. Yaşlılık Politikalarına Dair Görüşler

4.2.2.1. Gerçekçilikten Uzak

Gerçekleştirilen çalışmada yaşlılık politikalarının kapsamları üzerine de görüşmecilerin fikirleri bulunmaktadır. Görüşmeciler yaşlılık alanında uygulanan politikaların ihtiyaçlara yönelik olmadığını, gerçekçi bir pencereden gelişmediğini düşündüklerini, politikalarda belirtilen ile uygulamada gerçekleştirilenler arasında farklılıklar bulunduğunu şöyle ifade etmektedir:

“…İşte yaşlıların entegrasyonu, yaşlı dostu kentlerin geliştirilmesi, herkese eşitliğin sağlanması, ikinci bahar eğitimleri falan, sözde bence Türkiye’de sıkıntı çok yok. Dokümanları okuduğumda hedefledikleri şeyler sorunlu değil bence. Çoğunluk olarak en azından. Ama hiçbiri uygulanmıyor.” (G19, 2022)

“…Şöyle ki çok çok fazla yaşlılara yönelik bir uygulama görmüyorum ama ben mesela çalıştaylara katılıyorum yaşlılarla ilgili. …Ben her şeyin çok afaki olduğunu düşünüyorum. Bir şeyler konuşuluyor, her şey çok mükemmel, oradan çıktığınızda diyorsunuz ki her şey çok mükemmel olacak ama öyle olmuyor. Bir şeyler eksik.” (G11, 2022)

“Birçok hizmet var ama içeriği ne kadar dolu derseniz, içini dolu görmüyorum. Evet bir şeyler yapılıyormuş gibi görünüyor ama aslında memnun edecek seviyede değil.” (G16, 2022)

4.2.2.2. Yetersiz

Görüşmecilerin yaşlılık alanındaki politikalara dair uygulama çeşitliliğinin ve kapsayıcılığının yetersizliğinden bahsettikleri ifadeleri de çalışmada sunulmaktadır. Geliştirilen politikalar ve bunlara bağlı hizmetlerin bulunduğunu belirten katılımcılar yetersiz kalınan noktalara şu şekilde değinmektedirler:

> "…Evet hizmet var, politikalar var, örnek veriyorum 65 yaş üzeri herkese maaş bağlanmasıyla ilgili bir proje var, evet bağlanıyor da ama ne kadar yeterli? Hiçbir şey için yeterli değil." (G16, 2022)

> "…Yeterli değil ancak yaşlı aylığı, 60 yaş üstü ücretsiz ulaşım gibi noktalarda üstünkörü dahi olsa bazı güzel hizmetler var. Ama çoğu yetersiz. Her alanda geliştirilmesi gereken bir konu." (G9, 2022)

> "…Yurt dışına gidenlerden şunu duyuyoruz "çok yaşlı var, çok engelli var", hayır Türkiye'de de çok yaşlı var ancak bizim yaşlılarımız sokağa çıkamıyor. …Yetersiz bir boyutta bence politikalar, onları evde tutan bir sistem var." (G18, 2022)

Görüşmelerde katılımcıların ayrıca politikalardaki eksikliğinin yüksek boyutta olduğunu ve kısıtlı bazı uygulamaların ilerisine geçemediğini belirtikleri ifadeleriyle de karşılaşılmaktadır. Bu görüşler şöyle aktarılmaktadır:

> "Şu an için yaşlılığa yönelik bir politika çok net söyleyeyim ben göremiyorum. Yaşlılık politikası diye bir şey yok. Anca depo usulü huzurevleri yapılıyor. Ama bunun da bir sonu yok bence." (G20, 2022)

> "…Yaşlılık alanı profesyonel bir şekilde ele alınmadığı için gerekli bakım ve hizmetlere erişim zaten yok ki bu noktada politika üreticileri de yetersiz. …Yani yetersiz hatta yetersiz de değil hizmet yok fiziksel ihtiyaçlar dışında." (G5, 2022)

> "…Böyle depo usulü huzurevleri, alalım 400-500 kişilik huzurevi açalım ve dolduralım. Biz şimdi 60 yaşında yaşlının başvurusunu alıyoruz. 80-90 ömürleri ne kadarsa 20-30 yıl huzurevinde onlara

> bakıyoruz. Ama bunların birçoğu kendi hayatını dışarıda basit desteklerle sağlayabilecek insanlar.” (G17, 2022)

Huzurevi ve bakım evi noktasında uygulanan ve geliştirilen politikaların yetersizliklerinden bahseden görüşmeciler hem kurum sayısının hem de meslek elemanı sayılarının yetersizliklerini şu şekilde ifade etmektedir:

> “Yaşlılık özelinde bakılırsa genellikle huzurevi örneğinden ele alırsak yetersiz sayıda olduğunu düşünüyorum hem içinde bulunduğum özel huzurevleri vs. olsun. Devlet huzurevlerinde zaten kontenjanlar çok düşük ve sıralar olduğunu biliyorum.” (G21, 2022)

> “…Çok yeterli olduğunu düşünmüyorum. Geliştirilebilir bir içerikte olması gerektiğini düşünüyorum. Daha özellikle bakım merkezi ve huzurevlerinin içeriksel anlamda düzenlenmesi kolay ulaşılabilirliği sağlaması gerektiğini düşünüyorum. Kurum bakımlarında mesleki elemanlar var ancak bunlar ne kadar yeterli olabiliyor ya da bir personelin 20 yaşlıyla çalışması içeriksel anlamda onları ne kadar etkiliyor gibi noktalar önemli.” (G8, 2022)

4.2.3. Yaşlılarda İntihar Eğilimine Sebep Olan Faktörler

4.2.3.1. Fiziksel Sağlık

Görüşmeciler fiziksel sağlıktaki değişimlerin yaşlılar için kronik olumsuzluklar yarattığını, bu durumunda kişileri intihar düşüncesi geliştirmesinde etkisinin bulunabileceğine dair görüşlerini belirtmektedirler:

> “…Sağlık sebepleri, sağlık sistemi her ne kadar ilerlemiş olsa da sıra bulmakta, sürekli hastaneye gitmekte çok zorlanıyorlar. Hani sıra bulsa sürekli hastaneye gitse tedavisi düzenli yaptırabilmek bu yönden biraz zor onlar için. Gerçekten yaşlılıkta hareket çok kısıtlanıyor. Kısıtlanması sebebiyle de buna çözüm çare bulamadıkça yine kendini bir çıkmazda hissedip intihara meyledebiliyorlar.” (G17, 2022)

> "… Yaşlılıktan kaynaklı olarak gelen fiziksel zorlanmalar atıyorum yani atıyorum rampasının olmaması, tekerlekli sandalye kullanmaya başlaması, destek almaya başlaması artık birine de ihtiyacı var gibi nedenlerden olabilir." (G24, 2022)

> "…Bir başka konu da fiziksel, artık kronikleşmiş fiziksel bozukluğun özellikle erkekler için çok yıpratıcı olması." (G13, 2022)

4.2.3.2. Psikolojik Sağlık

Görüşmecilerin intihar eğilimlerine dair değindiği konulardan bir diğeri de psikolojik sağlıktır. Görüşmeciler yaşlıların geçmiş deneyimlerinden gelen olumsuz etkilerin, yaşadığı kayıplara bağlı olarak ortaya çıkan psikolojik zorlanmaların ve depresyon gibi durumların intihar eğilimlerini arttırıcılığına şöyle vurgu yapmaktadır:

> "Yaş ilerledikçe deneyimlerle kazanılan çok şey var bu doğru ancak bir taraftan da kendi düşünceme göre aynı zamanda halının altına süpürdüklerimiz, taşıdığımız yükler de büyüyor. Aynı zaman da taşıdığımız hastalıklar da çocuklarımızın yükleri de aşamadığımız psikolojik yükler de gelecek. …Negatif etkiler artacak, bunun yanında çevresel olumsuz koşullar da ekleniyorsa intihar bir sonuç haline gelebilecek." (G20, 2022)

> "…Burada risk faktörleri arasında depresyon var, belki de kimsenin bilmediği risk faktörleri arasında olumsuz çocukluk deneyimleri var." (G11, 2022)

> "…İntihar kolay bir şey değil. İntihar da yaşlılar için bu noktada zor bir şey. İleri yaşta psikoza yakalanması gibi bir şey olabilir." (G7, 2022)

> "…Bize gelen yaşlıların çoğunda özellikle kentsel dönüşüm vakaları var. …Kişi anılarından bulunduğu çevreden, mekândan ayrılıyor, kendini güvende hissettiği mekândan ayrılıyor ve depresyona giriyor yaşlı." (G11, 2022)

4.2.3.3. Düşük Ekonomik Gelir

Yaşlılıkla birlikte ekonomik gelirlerinde yaşanan azalmaların, düşük emekli aylığı, düşük yaşlılık aylığı ya da iş bulamama gibi noktaların kişileri geçim sıkıntısına ittiğini düşünen görüşmeciler, bu durumun intihar eğilimini arttıracağına yönelik görüşlerini aktarmaktadırlar:

> "…Bir de ülkemizde maalesef sosyoekonomik politikalar doğrultusunda yaşlılara hak ettikleri maaşı da veremiyoruz. Ekonomik olarak da büyük sıkıntılar olabiliyor bu dönemde. Emekli olduktan sonra maaşlarda çok ciddi bir düşüş yaşanıyor. Bu da intihar eğilimi noktasında bir faktör. Ekonomik olarak ailesine yetemediği, temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı düşüncesi de aynı şekilde çok ciddi depresyona ya da intihara sürükleyebilecek noktalar." (G2, 2022)

> "Yaşlı intiharlarının sebepleri için bir ekonomik yoksulluk had safhada. Çok çözümsüz kalmış durumdalar dışarıda bize şu an huzurevine başvurular inanılmaz artmış durumda. Aileler çaresiz kalmış durumda. Özel huzurevlerindeki fiyatların artış durumuyla kamu huzurevlerine başvuru çok artmış durumda. Yaşlı bir maddi yönden çok çaresiz kalabiliyor. Bu onu bir çıkmaza sokup intihara meylettirebilir." (G17, 2022)

> "…Yaş aldıkça iş bulmaları zorlaşıyor. Maddi olarak emekli maaşıyla zaten geçinemiyorlar. O yüzden hani ölümü bence bir çare olarak görüp en azından dünyadan göç edeyim diye düşünebilirler." (G25, 2022)

4.2.3.4. Yaşlılık Algısı

Görüşmeciler yaşlı bireylere yönelik toplumsal olumsuz algıların intihar eğilimi noktasında etkileri olabileceğine değinmektedir. Görüşmeciler bireylerin yaşlanması sonrasında yaşanan kayıpların önemsenmemesinin ya da bireylerin yaşlanması sonrası hayatının değersizleştirilmesi gibi noktalarda beliren bu algının kişilerin hayatlarına dair yorumlarda zarar verebilecek nitelikleri olduğunu şu şekilde ifade etmektedirler.

> "…Yaşlanma kötü, hastalıklı, boş zamanı olan, işe yaramaz gibi bir algı var. Bu da intihara sürüklenmesi söze dökülmese de kabullenilmiş ve evet haklı şeklinde bir düşünceye sevk

> edebiliyor. Ama bir gencin ölümü bütün toplumu çok etkiliyor. 18 yaşında birinin ölümü çok etkiliyor. Onun önünde yaşayabileceği çok uzun bir zaman var, çok farklı deneyimleri var diye buna çok üzülüyoruz ama 65 yaşında bir birey intihar etse zaten 65 sene yaşadı önünde yaşayacağı 20-30 sene belki daha değersiz görülüyor." (G12, 2022)

> "…Bu yaşlılıkta da böyle bence, ölümün o kadar tüh tüh yazık bir şey olduğu düşünülmüyor. Onun zaten şimdi kendi intihar etmese belki bir ay sonra belki bir yıl sonra kendi ölecekti diye düşünülüyor." (G4, 2022)

> "…Sadece artık nasıl bir yaşlılık ve ölüm korkusuysa nasıl bir yaşlılık algısı varsa kafasında, onun yerine ölümü tercih ediyor." (G19, 2022)

> "…Bir de sürekli işte kırılgan gruplar söylemi bu da çok etkili. İnsan sürekli bunu duymak istemiyor. Bir yaşlı da toplumdaki diğer insanlara göre tamam biraz daha hastalık kapmaya ya da hastalık kaparsa daha zor atlatmaya ya da ölmeye de yani hayatın bu olduğunu zaten biliyor, bunun farkında." (G4, 2022)

Görüşmecilerin yaşlı bireylerin ayrımcılığa maruz kalmasına dair görüşleri de yaşlılık algısıyla ilintili olarak bu çalışmada intihar eğilimlerine neden olabilecek faktörler arasında yerini almaktadır:

> "…Bizim meslekte de en fazla karşılaştığımız ya da mücadele etmeye çalıştığımız şey bu yaş ayrımcılığı kavramı. Yaş ayrımcılığı çok yüksek düzeyde." (G15, 2022)

> "…Çok ön yargı var. Ageism dediğimiz bir kere yaşlı ayrımcılığı bizim ülkemizde çok çok fazla. Google'da bile Türkiye'de yaşlılık diye yazdığımızda yoksul, düşkün bir yaşlı profili çıkıyor." (G11, 2022)

> "…65 yaş ve üzeri sağlık sigortasını bile yaptıramıyor. Bu bile çok saçma değil mi yani aslında yaş aldıkça sağlık problemleri

> artıyor ve o insanların özel hastaneye gitmeleri gerekiyor daha rahat koşullarda sağlık hizmeti alabilmek adına.” (G25, 2022)

> “…Bence yaşlı düşmanlığı Türkiye’de çok yaygın bu arada. Herkes yaşlıları gerçekten cahil, oradan buradan boş boş konuşuyor, asla gençlerin sorunlarını anlayamıyor, hayattan kopuk, geleneksel, geri kafalı böyle bir tip var kafasında.” (G19, 2022)

4.2.3.5. Geleceğe Dair Beklentinin Bulunmayışı

Görüşmeciler ölümden ve yaşlanmaktan korkmak kavramlarının yaşlanmayla birlikte kişilerin hayatlarında rol oynadığından bahsetmektedirler. Yaşlılara dair bu korkular etrafında gelişen geleceğe dair beklentilerin olumsuz şekillenmesinin ya da geleceğe dair beklenti bulunmayışının kişileri intihar konusunda bir tetikleyici olabileceğini şu ifadelerle aktarmaktadırlar:

> “…En nihayetinde yaşamak için hiçbir sebebi kalmamış ve kendini o çaresizlik içinde hisseden insan intihar eder yani konu burada insanları bu çaresizliğe sürüklememek. …Artık o yaştaki bir insan “göreceğimi gördüm, yaşayacağımı yaşadım ne buranın kahrını çekerim” diye düşünüyor olabilir.” (G4, 2022)

> “…Bazısı ölüm korkusundan, özellikle 85+ kişilerde çok oluyor bu, ölümü yaşamamak için intiharı tercih edebiliyor.” (G18, 2022)

Yaşlı bireylerin yaşadığı eş, arkadaş kayıplarının sonrasında gelişen yaşama tutunamama görüşünün intihar eğilimini etkilediğini düşünen görüşmecilerin değerlendirmeleri ise şu şekildedir:

> “…Kronikleşmiş umutsuzluk da çok etkili. Benim bu yaşam dönemimden bir beklentim kalmadı, iyileşmek gibi bir umudum yok, yalnızım, eşim öldü, arkadaşlarım öldü, tek bir emekli maaşım var gibi pek çok kaybın yaşandığı bir dönem olduğu için tabi ki de yaşlılık intihar eğiliminin artması da sebep, çok büyük bir sebep.” (G13, 2022)

> "…Yaşlılıkta çok kayıp var. Hastalık, ölüm kaygısı, çevre değişikliği, eş kaybetme var çok fazla kayıp var. Her şeyin bu kadar beyinsiz ve elden kayıp gitme durumu bazen bilişsel anlamda beynin de bunama vs. noktasında kaybı var. Bu da insanlarda her şey aslında çok belirsiz bu da benim kontrolüm dışında oluyor o zaman ölüm benim elimde olsun. Bir yerden bilinmezi tutayım ve kaybı engelleyeyim düşüncesi olabiliyor. Bunun dışında intihar daha net gibi geliyor bana, acı çekeceğime ölürüm daha iyi." (G3, 2022)

4.2.3.6. Rol Değişimleri

Gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcıların yaşlıların intihar eğilimlerinin nedenlerine yönelik görüşleri bu çalışmada yer almaktadır. Görüşmeciler yaşlılık döneminde emeklilik, sosyal çevre değişimleri gibi noktalarda gerçekleşen rol değişimlerinin intihar eğiliminin nedenleri arasında yer alabilen unsurlar olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

> "…Sosyal statü ya da rol kaybı ki özellikle emeklilikle hayata giren, onun etkisi olabilir diye düşünüyorum. Çünkü belirli bir aşamada işin var, belirli bir statün var, belirli şeylerin merkezindesin. Yaşlılıkla ya da emeklilikle onları kaybetmiş psikolojisine giren kişileri de belki intihara meyilli ya da o tarz düşüncelere yakın olabilirler diye düşünüyorum." (G15, 2022)

> "…Yıllar boyunca çalıştığı düzenli bir hayatın varken ki uyku, beslenme düzenlerin, fiziksel aktivitelerin bu iş hayatına göre şekilleniyor ve düzen içerisinde yıllar boyunca çalışıyorsun ve bir yerde tak hepsi bitiyor ve yaşlı ne yapacağını, nasıl vakit geçirecek, kimlerle görüşecek bilemiyor." (G12, 2022)

Çalışmada yer alan bir görüşmeci meslek hayatı içerisinde "önemli", emeklilik sonrası ise "vasıfsız" olarak adlandırılabilen rollerin etkisine şu ifadelerle dikkat çekmektedir:

> "…Birey belirli bir yaşa kadar vali, kaymakam, polis, öğretmen her neyse bunun getirdiği roller var toplumda sonrasında emeklilikle bu rollerde kayıplar ortaya çıkıyor. …Bir insan 25 yaşında bir mesleğe başlasa 55-60 yaşına kadar 30-35 yılını

> ömrünün yarısını o süreçte harcıyor. Sonra bir anda sen o konumdan düşüyorsun insanların gördüğü tanıdığı rolden çıkıyorsun. Emekli olarak işe yaramaz, vasıfsız sadece tüketici rolüyle bakıyorsun." (G9, 2022)

4.2.3.7. Yalnızlık

Bu çalışmaya dahil edilen son nokta olan yalnızlık görüşmeciler tarafından diğer nedenlerle birlikte bu çalışmada sunulmaktadır. Yaşlı bireylerin yaşadıkları psikolojik, ekonomik ya da fiziksel zorlukların, rol kayıplarının ya da yaşlıya dair geliştirilen algıların hepsinin yalnızlık boyutunun etkisini arttırdığından bahseden görüşmeciler, bu durumu intihar eğilimine neden olma noktasında bir tehdit unsuru olarak gördüklerini şu ifadelerle belirtmektedir:

> "Öncelikle eş kaybı, yalnız yaşamak zorunda olmaları, yalnız yaşama konusunda çok zorlanıyorlar. Çünkü 65-70 yaşına kadar hiç yalnız kalmamışlar, topluluk içinde bir kültür de yetişmişler. Yalnız yaşama konusunda zorlanıyorlar ve korkuları da çok fazla." (G16, 2022)

> "…Artık yaşlılarla birlikte yaşamıyor aileler. Yaşlılarda yalnızsa zor başka bir durumu yaşanıyor. Özellikle partnerlerini kaybettiklerinde daha büyük bir yalnızlık duygusu düşüyor ki bu noktada çocukların yaşlılara çok fazla destek olduğuna ben şahit olamıyorum. …Yaşlıların yalnızlık konusundan baya bir mustarip olduğunu düşünüyorum." (G2, 2022)

> "Hala kendilerini sosyal aktifliğini arttırılmasına ihtiyaç duyuyorlar, paylaşmaya ihtiyaç duyuyorlar. Beden yaşlansa da bizim sosyal ihtiyaçlarımız devam etmekte, ölene kadar da devam edecek. Bu noktada bizim intihar eğilimini sıklıkla gözlemlediğimiz yaşlılarımızdaki ortak nokta çok yalnız hissetmeleri." (G6, 2022)

> "…Kişi 65 yaşa gelmeden belki de yalnız kalıyor. O çekirdek aile bile dağılıyor. Yalnız yaşayan yaşlı oranı arttığı için intihar oranı da artmıştır diye düşünüyorum." (G18, 2022)

Pandemi döneminde uygulanan politikaların ve karantina süreçlerinin yaşlıların yalnızlık düzeylerine etkilerden bahseden görüşmeciler bu duruma vurgu yapmaktadır:

> "…Pandemi dönemiyle bu yalnızlaşma, izolasyon kavramı daha çok girdi hayatımıza bu açıdan bakarsam bu dönemde yaşlı ölümleri artış gösterdi. Demans, alzheimer daha fazla ve hızlı ilerlemiş. Çünkü yaşlıları evlere kapattık, diğer hiçbir ülkede örneği olmayan bir şekilde kapattık. Yani yalnızlaşmanın çok fazla etkisi olduğunu düşünüyorum." (G15, 2022)

4.2.4. Yaşlı İntiharlarına Dair Toplumsal Bakış

4.2.4.1. Düşük Farkındalığa Bağlı Gelişen Yaklaşım

Görüşmeciler yaşlı intiharına dair toplumsal olarak bir diğer yaklaşımın da bu intiharların olgusunun yaşlı bireyler olması sebebiyle kabul edilebilir olarak algılandığıdır. Bu kabul edilebilir yaklaşımının yaşlanma ve yaşlılık konulara dair olumsuz etkilerden gelen bir normalleştirme olduğunu düşünen görüşmeciler, bu durumu şöyle ifade etmektedir:

> "…Hem yaşlı algısıyla alakalı hem de insanlar yaşlıyı ölüme çok yakın görüyor. Cenazede kişi 70 yaşın üzerindeyse nedeni sorgulanmıyor. Ölmüştür, yaşlıdır diye bir bakış var. …İntiharda yine yaşlıydı zaten denilebiliyor." (G18, 2022)

> "…Toplumsal bir mesele olarak ülke genelinde değerlendirildiğini düşünmüyorum açıkçası. …Şöyle söylemleri duyuyoruz, zaten belli bir yaşa gelmiş yaşasa da olur yaşamasa da gibi." (G15, 2022)

> "…Bir mesele olarak görüldüğünü düşünmüyorum. Çok da zaten ölecekti gibi düşünülüyor olabilir. Bir gencin intiharından daha az üzüleceklerini, daha az dikkatlerini çekeceklerini düşünüyorum insanların." (G18, 2022)

Görüşmecilerin yaşlı intiharının toplumsal olarak görünür olmayışına dair de görüşlerinden bahsetmektedir. Görüşmeciler hem yaşlılığın hem de yaşlı intiharlarının toplumda görünmezliğine dair ifadeleri şu şekildedir:

> "…Toplumsal bir mesela olarak değerlendirildiğini sanmıyorum açıkçası. Çünkü yaşlı çok da şu an sorun edilen ya da toplumun bu kadar büyük sorunları varken yaşlı grup çok da sorun edilen bir grup değil açıkçası. Biraz gözden çıkarılmış grup olarak değerlendiriliyor." (G23, 2022)

> "Yaşlı intiharları bence hiç göz önünde bulundurulmuyor. Şu anda yaşlı intiharı ya da yaşlılık intiharı gibi bir kanı düşünce, çözülmesi gereken bir durum olarak algılanan bir süreç yok." (G17, 2022)

> "…Benim için toplumsal bir mesele tabi ki de. Diğer tarafta bu ne kadar farkında olunan bir konu bu çok şüpheli. Hatta çoğu kişinin önemsemediğini düşünüyorum." (G7, 2022)

Görüşmeciler Türkiye'nin değişen demografik yapısı içerisinde artan yaşlılık noktasında bilincin ve toplumsal gelişimin yetersiz seviyede olduğu düşündüklerini belirtmektedirler. Görüşmeciler görünür olmayan bu kitlesel yaşlanma sürecinin gelecek etkilerine dair şu ifadeleri kullanmaktadırlar:

> "…Bunun dışında hızlı yaşlanan bir ülkeyiz. Bu göz ardı ediliyor bu arada. …Yaşlı insan sayısı toplumda çok ve her geçen gün de artmaya devam ediyor. Buna bir sürü dinamik etkiliyor." (G10, 2022)

> "…Toplumsal bir mesele ama bizim gündemimizde bir büyük bir sorun mudur? Bizim İslami bir ülke olmamızdan kaynaklı çok yüksek bir sayısal veri olarak büyük bir sorun gibi görünmüyor." (G13, 2022)

Görüşmecilerden biri özellikle şehirden uzakta daha küçük yerleşim birimlerinde yaşayan yaşlı bireylere ve onların intihar riskine dair görünmezliğin yüksekliğine dikkat çekmektedir:

> "…Burada asıl sorun evinde, köyünde, dağ başında yaşayan bir yaşlı asıl tehlikeyi yaşayan kitleye dair bir etkinlik ya da çalışma yapıldığını ben zannetmiyorum." (G9, 2022)

4.2.4.2. Din Perspektifiyle Yaklaşım

Yaşlı intiharları konusunda toplumsal olarak etkide bulunduğu düşünülen faktörler bu çalışmanın kapsamına girmektedir. Görüşmeciler toplumsal olarak din faktörünün yaşlılarda intihar eğilimini engelleyici özellikte olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

> "…Biraz daha inanç seviyesi daha yüksek olduğu için yaşlılarda ortalamaya baktığımız zaman hep şu kelimeyi duyarım "öbür dünyada cehenneme gideceğimi bilemesem şu anda hiç yaşamak istemiyorum" diyen çok kişi oluyor. Birinci noktada intihar düşüncesini engelleyen sebeplerde inançları söyleyebilirim." (G16, 2022)

> "…Bizim ülkemiz örf adetlerine bağlı ve genel olarak da İslami alışkanlıklara çok bağlı. …Bir yaşlı "Ben yaşayacağımı yaşadım" diye bakıyor, ikincisi de "Ben bu yaşıma kadar yaşadım Müslüman olarak, intihar haram" inancı var o yüzden de yaşlının son dönemlerini intihara kalkışma durumlarını bunların durdurduğunu düşünüyorum." (G7, 2022)

> "…İntihar etmekle ilgili alıkoyan büyük bir faktörün ben din olduğunu düşünüyorum. Dinde bu kadar yasak bir şey olması önleyici." (G4, 2022)

> "…Bireyin yaşamını sürdürmesindeki en büyük faktörlerden birini din görüyorum burada." (G5, 2022)

> "…Kendilerine ters gelen bir inanç olduğu için intihar etme düşüncesi bunu dile de getirmiyor olabilirler." (G16, 2022)

> "…Müslümanlık açısından yorumluyor ki kaldı ki diğer pek çok dinde de intihar günah diye anlatılıyor. Bakıldığında dini olarak ayakta duran ve dinin etkisinin yoğun olduğu yaşlılık döneminde intiharın boyutu bu açıdan da kişileri korkutucu olabilir." (G3, 2022)

4.2.4.3. Ölme Hakkı ve Yaşam Hakkı Boyutlarıyla Yaklaşım

Görüşmeciler yaşlı intiharlarına toplumsal olarak bakışı değerlendirdiklerinde intihar ile birlikte yaşam hakkı, ölüm hakkı, ötenazi kavramlarına değinmişlerdir. Görüşmeciler intiharın

toplumsal boyutundan başlayarak kişinin kendi yaşam hakkının sınırlarına dair ötenazi ve ölme hakkı konularında görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

> "…Acı çekmektense ölmeyi istiyor olabilir insanlar. Dolayısıyla ben o medikal müdahaleden sonra eğer gerçekten insanlar kendi kararlarını verdiyse hem ötenazi hem olabileceğini kendi yaşam haklarını yaşamlarını sonlandırma haklarının olduğunu düşünüyorum. Gerçekten 80 yaşında bir insanı kanser hastası olduğunda kemoterapiye zorlamalı mıyız? O insan o süreçten geçmeli mi? O insanın o hakkı yok mu ölmek istemeye?" (G19, 2022)

> "Yaşam hakkı diyorsak ve herkesin yaşamaya hakkı varsa kaliteli şekilde, hayatını sonlandırma hakkına da sahip olması gerektiğini düşünüyorum açıkçası. Ama işte çok çelişkili durumlar ortaya çıkabiliyor. Suistimal edilebilir bir noktası da bulunabiliyor. …Kontrol mekanizmasının o kadar gelişmiş olması gerekiyor ki bence bir ülkede ya da toplulukta ötenaziyi gönül rahatlığıyla kabul edebilelim. Ama bu kavramlar çok gelişmemiş düzeyde ise çok fazla soru işareti oluşuyor." (G15, 2022)

> "…Yaşamak istememek benim saygı duyabileceğim bir düşünce. Birinin yaşamdan kopmayı diliyor olması, bunu gerçekleştirmesine gerek yok böyle bir düşüncede bulunuyor olması tabi ki de kökenleri, nedenlerini organik mi yoksa hakikaten var olan bir durum sebebiyle mi ortaya çıktı çok çok önemli burada. Bunlar tabi ki de öğrenilmeli, çözümleri var ve bu noktalara eğilinmeli. Ama bu düşünce sağlıklı bir psikolojinin altında verilen bir kararsa yaşamak istememek hakkı da yaşamak istemek hakkı kadar bana aslında normal geliyor." (G13, 2022)

> "…Ben ötenaziyi talep eden bir kişiye yapılabilmesi gerektiğine inanıyorum. Yani çünkü benim yaşamımsa aşı olurken bile benim vücudum diyorsak ve isteğimize göre karar verebiliyorsak ben ölmek istiyorsam ölürüm de." (G7, 2022)

> "…İnsan ölmeyi de hak etmez mi? Sonuçta insanlar hastaysa, çok acı çekiyorsa ya da hayattan gerçekten alabileceği hiçbir şey olmadığına karar verdiyse, bir gün yaşamak için bir sebep görmüyorsa ölümün huzurlu olacağına inanıyorsa ölüm de hakları yani. …Ötenazi yapmıyorsun bir devlet olarak da insanlar ölmekten vaz mı geçiyor? Hayır. Daha korkunç acı verici, kalanları da daha travmatize edici şekillerde ölüyorlar. Bu önemli bir konu bu yüzden. En nihayetinde kimse yaşamak zorunda değil. Sadece yaşlılar için de değil gençler içinde önemli bu." (G4, 2022)

4.2.5. Medyada Yaşlı İntiharları

4.2.5.1. Haber Değeri Taşımayan

Görüşmeciler medyada yaşlı intiharına dair haberlerle karşılaşmadıklarını belirtirken, bu konunun medya açısından haber değeri taşımamasından kaynaklı olarak karşılarına çıkmadığını düşündüklerini şu ifadelerle belirtmektedirler:

> "…Ben hiç haber olarak gördüğümü hatırlamıyorum. Hiç haber olarak aratmadım belki onunla ilgilidir diye düşünüyorum. Ama hayır gençlerle ilgili de hiç aratmadım ama onlar önüme düşüyor. Ama yaşlı hiç görmüyorum demek ki bir haber değeri olarak görülmüyor. İnsanlar medyadan aldıklarında bir hikâyeyi merak ederler, yaşlılıkta hepsinin hikayesi aynı görülüyor bu yüzden de ilgi çekmiyor olabilir." (G18, 2022)

> "…Bugün ülkede bir gencin intihar etmesi ülkenin odağında olabiliyor çünkü gelecek kaygısı, ekonomi gibi faktörlerle ilişkilendiriliyor. Ama yaşlının intihar etmesinin kimsede bir haber niteliği taşıdığını düşünmüyorum." (G7, 2022)

> "…Burada toplumu da okumak lazım bir noktada. İntihar bizim toplumumuz için genel olarak bir tabu. Genç bireylerin, çocukların intiharı onlar bile çok haber niteliği taşımıyor aslında. Çok fazla görmek istemediğimiz bir gerçek bu. Göz ardı ettiğimiz. Bunun bir de yaşlılar grubunda yaşanması hiç beklenen

> ve tahmin edilen bir şey olmadığı için çok fazla değer taşıyan bir haber niteliği olduğunu düşünmüyorum medyada.” (G2, 2022)

Medyada haberlerin popülerliğine dair hızlı değişimin etkisinin yaşlıları içeren haberlerin az olmasında rol oynadığını düşünen görüşmeci şu ifadeleri kullanmaktadırlar:

> “…Son dönemlerde medyanın açıkçası medyanın değişimi de bir etki yaratıyor olabilir haberleri görmemekte. Sosyal bir medya var, sosyal medyada daha çok tıklanan şey daha popüler oluyor, daha popüler oldukça daha çok para kazanıyor bu sektördeki insanlar. …Yaşlılık alanı dolayısıyla yaşlıların intiharı ya da yaşlılığa dair sorunlar ya da önleyici çalışmaların medyada bir popülerliği yok. Dolayısıyla da karşımıza çıkmıyor, yer almıyor.” (G6, 2022)

Görüşmecilerden biri gazetede yaşlı intiharına dair haberlerin daha dikkat çekebilecek özellikteki belirli meslek gruplarıyla ilişkilendirildiği zaman haber değeri taşıdığına dair görüşünü şöyle belirtmektedir:

> “…Yaşlı intiharını en görebildiğimiz yaşlının onore edildiği bazı meslek grupları var. Mesela işte yaşlı doktor ya da işte oyuncu, profesör. Bunların intiharlarının haberleri çıkabilir. Çünkü onları bir kayıp, kültürün bir kaybı. Bir duayeni kaybetme, duayen atfedilmiştir çünkü o kişi. Bir başarı öyküsünün yıkılışı gibi gördüklerini düşünüyorum. Onları belki verebilir ama onun dışında hayatını normal şekilde sürdüren intihar vakaları yerel gazetelerde çıkıyordur, o köyün haberlerinde böyle bir şey varsa o çıkabiliyordur.” (G24, 2022)

Görüşmecilerin yaşlı intiharına dair haberlerin medyada yer almayışındaki bir diğer etkiyi bu haberlerin dikkat çekiciliğinin az olmasıyla ilişkilendirdikleridir. Bu konudaki katılımcı görüşü şöyledir:

> “…Sayı olarak belki kadın cinayetleri, çocuk istismarı bunlar daha gündemde. Yaşlı intiharı belki bu alanlar gibi aynı etkiyi yaratmayacağı için kamuoyunda bu yüzden haber edilmiyor ya da araştırılmıyor ya da üzerine düşülmüyor.” (G5, 2022)

Medyanın yoğun gündemleri içerisinde yaşlılara ve intiharlarına yönelik olarak haberlerin dikkat çekmediğine katılımcılar şu şekilde değinmektedir:

> "Gündem o kadar hızlı ve yoğun ve hareketli ki gerçekten dediğim gibi tabi ki de toplumsal bir mesela yaşlılık bir sosyal sorun, yaşlı intiharı toplumsal bir sorun ama gündem o kadar başka sosyal sorunlarla meşgul ki gerçekten yani görsel de olsun, sokakta olsun, iş yerinde olsun her yerde o kadar fazla ki bu noktada bence oraya eğilemiyor açıkçası yoksa haber değeri daha düşük olduğu için diğer olaylardan göz ardı ediliyor. Yoksa olmayan bir durum değil. Basın o kadar hareketli ki göz ardı ediliyor." (G23, 2022)

> "Sanırım önem verilmiyor yani yaşlıların intihar ediyor olması çok önemsenmiyor. Zaten ölecek düşüncesi olduğu için genç bir insanın kendini asmasıyla yaşlı bir insanın kendini asması arasındaki o çekicilik haberi kıyaslandığında genç olan insanların intihar eğilimleri daha çok medyada görünür. Yaşlılarınki bu kadar çok gündeme gelmiyor." (G13, 2022)

4.2.5.2. Haberlerdeki Dil Tercihi

Gerçekleştirilen görüşmelerin kapsamı içerisinde yaşlı intiharının medyada yer alışına dair değerlendirmelerdir. Görüşmeciler medyada yer alan yaşlı intiharlarının dil tercihinin yaşlılığa yönelik yargılayıcı ve kurbanlaştıran ifadeleri içerdiğine değinmektedir. Görüşmecilerin medyanın yaşlılara yönelik tercih ettiği haberleştirme diline dair görüşleri şu şekildedir:

> "…Toplumsal olarak şöyle söyleyebilirim, medyada ele alınan kısmı tamamen "bunama, belasını buldu, eceli geldi öldü" gibi kaderci bir görüşle ele alınan bir süreç olduğunu düşünmekteyim." (G14, 2022)

> "…Hak kısmını bir kenara bırakıyorum yaşlılarda hak ihlallerini görmezden gelip kurbanlaştırma var. "Amca-teyze şu sebepten evinde ölü bulundu, intihar etti" gibi sunuluyor. Ama neden

> intihar ediyor ya da bunu hangi sebepler intihara sürüklüyor onu tamamen göz ardı ediyoruz.” (G15, 2022)

Görüşmeciler içerisinde intiharın din tarafından yasaklanan yapısının medyada görünürlüğünü etkilediği görüşünü açıklayanlar da yer almaktadır. Bu etkinin sonucunda dine aykırı görülen eylemi gerçekleştiren bireyler için de haber dilinin ve içeriğinin değiştiğini düşünen katılımcılar şu ifadelerle görüşlerini belirtmektedirler:

> “…Antalya’da emekli bir çiftin bir intihar mektubu bırakarak kendi hayatlarını sonlandırdığına şahit olmuştuk. Bu çok marjinal, emekli, bilmem ne çift intihar etti. Aslında medya birazcık da onları marjinalleştiriyor. …Maddi sebeplerle intihar etti haberini hiç okumadık yaşlılar için mesela. Ya da işte ailesi tarafından sokağa atılan kişi hayatına son verdi. İşte sosyal sosyal problemlerden dolayı hayatına son veren kişilere çok az verdiğine şahit oluyoruz. İşte mektup yazdı işte emekli öğretmen şöyle yaptı, biraz daha farklı noktaları olan olaylar medyada yer alıyor baktığınızda.” (G1, 2022)

> “…Yani medyada haber almanın iki hali var. Bu tarz haberlerin yapılması Müslüman bir toplumda intihar zaten İslam’a aykırı, yasak. Bunun belki haber olması bu açıdan da bir özendirme, inançtan uzaklaştırma yaşatabilir. Hayat döngüsünün sonuna doğru inançlı olmaya daha meyilli oldukları artık ölümle yüzleşmeye daha meyilli oldukları, İslam’ın şartları vs. konuşurken medyada bunun tam tersi bir şeyi paylaşıyor olmak büyük bir tezatlık. Bunun haberini yapmak çok zor olabilir.” (G24, 2022)

4.2.6. Yaşlı İntiharı Önleme Deneyimlerindeki Sınırlılıklar

4.2.6.1. Alandaki Uygulamaların Kısıtlılığı

Görüşmecilerin mesleki deneyimlerinde intiharın önlenmesine yönelik karşılaştıkları müdahale yöntemlerinin kapsamları da çalışmanın içerisinde yer almaktadır. Görüşmeciler mesleki ya da eğitim deneyimleri içerisinde intiharın ve yaşlı intiharının önlenmesine yönelik kapsamlı çalışmalar olmadığını, içeriklerin geliştirilmemiş olduğunu şu ifadeleriyle aktarmaktadır:

> "…Kurumda en ufak "kendimi atarım" diyenleri bir psikolog görüşmesi yapıyoruz hastaneye, psikiyatriye yönlendiriyoruz ve gerekli raporlarımızı tutuyoruz. Yaşlının buna neden meyil ettiğini bulup çözümünü bulmaya çalışıyoruz bulabildiğimiz kadar, bulamazsak gerekli raporları tutuyoruz, şu şu tarihte şöyle bir işlem yapmıştır şu harekette bulunmuştur şeklinde gerekli işlemleri belirtiyoruz, kendi üzerimizdeki sorumluluk kısmını da belirtmiş oluyoruz. Ama toplumda bir merci yok." (G17, 2022)

> "…Sadece birkaç mesleki uygulamada alandaki uzmanların deneyimlerini dinleme fırsatım oldu onlar da genelde akademik çalışmalar için uygulanan şeylerdi ve büyük şey parmakla sayılabilecek çok az." (G5, 2022)

> "Toplumun kendi kendine yarattığı mekanizmalar dışında bir şey çalışma görmedim. Spesifik bir önlem açıkçası görmedim." (G4, 2022)

> "Ben uluslararası STK'larda çalıştım daha geniş yelpazeden bir müdahale yöntemi bilmiyorum, buna dair bir araştırma da yapmadım ama çalıştığım STK'larda bu tarz vakalar geldiğinde bir bildiğim zorunluluğumuz var, intihar edeceğine dair beyanı bakanlığa bildiriyoruz, o süreçten sonra normal şartlarda kurum psikoloğumuz yatışının yapılması, kamu devralıyor zaten şikâyette bulunduktan sonra, o takibi verimli bir şekilde gerçekleştirdiğini düşünmüyorum. …Dolayısıyla sistemin buna dair gerçekten doğru bir yönteminin ya da planının olduğunu düşünmüyorum." (G1, 2022)

4.2.6.2. Alanın Tanınırlık Sorunları

Görüşmeciler intihar vakaları ile çalışmaya dair eğitimlerin ve uzmanlıklarının sınırlılıklarından bahsederken bu alanın tanınırlığının ve kısıtlılığının olduğunu şu şekilde açıklamaktadır:

> "…Üniversiteden mezun olmuş ve daha önce ruh sağlığı alanında hiçbir deneyim elde etmemiş bir psikoloğun toplum ruh sağlığı

> merkezine yerleştirirseniz ve o kurumda kapasite geliştirme eğitimleri yapmazsa olumsuzluklar ortaya çıkar. …Bu alanların birçoğu aslında uzmanlık gerektiren alanlar aslında mezun olmuş kişiyi o kuruma kapasite geliştirme eğitimi vermeden yerleştirirseniz gelen vakada ne yapacağını da afallar." (G1, 2022)

Görüşmeciler ayrıca toplumsal olarak da intihara yönelik uygulanan ters etkileşimlerin yükselmesine dikkat çekmektedir:

> "…Hiçbir alandan eskiden böyle büyük ekosistemde bir şey oluyorsa da komşu komşuya destek olabilecek bir şekilde kendini iyi edebilecek bir mekanizmayken şimdi bu durum hiç yok. Dolayısıyla ne toplum yapısında ne ülke ekosisteminde hiçbir çalışma yok tam aksine böyle bir düşüncen varsa bunu pekiştirmeye yönelik bir süreç işliyor gibi görüyorum. Bu arada bu önlemeye dair böyle bir çalışma, oluşum olduğunu da görmedim." (G22, 2022)

> "…İntihar önleyici çalışma olarak şöyle de bir toplumuz apartmandan biri kendisini atacak bir insana at diyoruz. İntiharın nasıl önleyiciliğinden bahsedebiliriz ki. Ters psikoloji yapıyoruz." (G3, 2022)

4.2.7. Önleyici Hizmetlerin Geliştirilmesi

4.2.7.1. Mesleki Sınırlarının Düzenlenmesi- Mesleki Gelişim

Bu çalışmanın kapsamı içerisinde yer alan önleyici hizmetlere dair katılımcı görüşleri, farklı meslek gruplarından olan katılımcıların fikirlerini içermektedir. Bu kapsamda ilk olarak yaşlı intiharının önlenmesine yönelik koordineli ve multidisipliner bir çalışma gerekliliği üzerine görüşmecilerin ortak görüşleri şu şekildedir:

> "…Kurumsal boyutta düşünecek olursak bizim kurumumuz büyük ölçekli bir kurum buradaki öncelikle meslek elemanlarının ve hizmet elemanlarının bu alanda bilinçlendirilmesi gerekiyor. …O multidisipliner dediğimiz kısım var ya onun bu alandaki etkisi çok büyük." (G20, 2022)

> "Öncelikle çalışan uzmanların multidisipliner bir yapıda olması gerekiyor. Birlikte çalışıyoruz ve aynı amaç için çalışıyoruz. Aynı zamanda bu yaşlı birey de olabilir nispeten yaşlı bireyin ailesi de olabilir, dolayısıyla burada hem muhatabı olduğumuz kişinin aklını karıştırmamak hem de süreci doğru yürütmek için uzmanların birlikte hareket etmesi çok önemli." (G6, 2022)

> "…Farklı noktalardan bakarak yaşlının kendi ihtiyaçları için en doğrusunu onun hem fiziksel hem psikososyal olarak bakılması gerek. Her bireyin kendisine ait bir müdahale, bir plan oluşturulması gerekiyor. Meslek gruplarının birbirleriyle olan koordineli çalışması da bu noktada çok önemli." (G6, 2022)

Meslek elemanları dışında bakım veren personellerin esenliğine ve yetkinliğine dair geliştirilmesi gereken çalışmaların önemli olduğuna dikkat çeken görüşmecilerin fikirleri de çalışma içerisinde ele alınmaktadır. Bakım verenlere yönelik önerilerde bulunan görüşmecilerin ifadeleri şöyledir:

> "…Biz yaşlıda uzmanlar olarak gerçekten güzel bir şey inşa etmeye çalışıyorken diğer personelin hizmet içi yetersizliğinden kaynaklı ya da kendi sosyokültürel durumundan kaynaklı olan bir bozulma yaşatıyor bize o inşada. Dolayısıyla biz evet uzmanlar olarak müdahale etsek de hep birlikte aslında müdahale ediyoruz. Temizlik personelinden tutun da bakım personeline oradan uzmanına. Herkes birebir yaşlıyla muhatap oluyor." (G6, 2022)

> "…Hasta bakıcılar konusunda da yani bakım verenler konusunda da çalışmalar olmalı. Sadece yaşlı bireyde bitmiyor onun etkileşimde olduğu herkes de bitiyor. Hemşiresinden hasta bakıcısına kaldığı kurumdaki herkese düzenli eğitimler verilmesi lazım. Çünkü bakım verenlere baktığımızda iş yükleri ve iş tanımları gerçekten zor işler ve onlara düşük bir ücret uzun mesailerle çalışma durumları var, ister istemez bir yıpranma payları var." (G12, 2022)

Meslek grupları arasındaki görev karmaşalarının getirdiği sorunların düzeltilmesine dair önerilerde bulunan görüşmeciler de bulunmaktadır:

> "…Bir torba var ve hepimiz bunun içerisindeki birer meslek elemanıyız ve bu bir tekdüzeliğe götürüyor bizi, herkes birbirinin işini yapıyor ve karman çorman bir şey çıkıyor ortaya. Aile bakanlığının uygulamalarında bu çok net görülüyor. Sosyal hizmet merkezlerinde öğrenci gönderiyoruz biz mesela stajını yapması için orada geri dönüşler alıyoruz herkes aynı işi yapıyor, öğretmen de psikolog da sosyal hizmet uzmanı da aynı işi yapıyor. Bu meslek farklılıkları aslında biraz daha belirginleşse ve herkes kendi mesleği için neler yapabileceğini düşünse bu yaşlı intiharlarında da sosyal çalışmacıların yaratıcı fikirleri olabilir." (G21, 2022)

4.2.7.2. Yaşlı Algısını ve Politikalarını Değiştirmek

Görüşmeciler yaşlı intiharına dair önerileri arasında toplumun yaşlılara yönelik algılarının değiştirilmesinin önleyicilik aşamasında etkili olacağından bahsetmektedir. Yaşlı bireylerin fikirlerinin dinlenmesi, ageism karşıtı çalışmalar yürütülmesi, jenerasyonlar arası iletişim sağlanması gibi noktalardaki görüşmecilerin önerilerine dair ifadeleri şöyledir:

> "…Yaşlıların da ne hissettiğini anlayabileceğimiz platformları oluşturmak çok önemli. İnsanların hem ilgisini çekebilecek hem de bir şeyler anlatabileceği platformlar kurmak, sosyal sorumluluk projelerini daha ayyuka çıkacak kadar yapılması gerektiğini düşünüyorum." (G7, 2022)

> "…Neden yaşlılarla çalışılmadığına dair gençlerin buna ilgi duymadığına dair çalışılması gerektiğini düşünüyorum. Bu kadar neden olumsuz bir algı var bunun çalışılması gerektiğini düşünüyorum. Aslında en temelde neden bu kadar olumsuz bir yaşlılık algısı var bunun çalışılması gerektiğini düşünüyorum." (G3, 2022)

Görüşmecilerin bazıları ise yaşlı algısının yanı sıra yaşlılık alanındaki sosyal politika değişimlerinin de gerekli olduğuna dair görüşlerini ve önerilerini şu şekilde aktarmaktadır:

> "Yaşlılık çok artıyor, toplumda çok artıyor, huzurevine başvuru çok artıyor, bizim meslek elemanlarıyla konuştuğumuz bu yaşlılık sınırının yaş sınırının yükseltilmesi gerekliliği. Buraya geliyorlar başvuru için 60 yaş çok genç bir yaş artık geliyorlar başvuru için personel gibiler. …Burada yaş noktasında değişiklikler gerekiyor. Yaşlı politikalarının temel düzeyden bir sürü değişikliğe ihtiyacı var." (G17, 2022)

> "…Sosyal politikaların değiştirilmesi gerekiyor. Biz yaşlanan bir toplum olduğumuzu kabul edip ona göre bir toplum entegre etmemiz gerektiğini düşünüyorum yani nasıl engellilik meselesinde bir tık daha ilerledik, işte engelli kılavuzları hazırlıyoruz. Artık yaşlıların, yaşlı kadınların da dahil edilerek hazırlanması gerektiğini düşünüyorum. Bütün toplumsal düzenin bunu yeniden inşa etmemiz gerektiğini düşünüyorum." (G24, 2022)

4.2.7.3. Çok Yönlü Destek Hizmeti Geliştirmek

Görüşmecilerin yaşlı intiharına dair önleyici hizmetler geliştirilmesi için hem meslek gruplarını hem de kurumların çok yönlü bir destek hizmeti sunmak için sistemleşmesi gerektiğine dair görüşleriyle karşılaşılmıştır. Katılımcı görüşlerini şöyle detaylandırmaktadır:

> "…Acil durum hattı gibi bir şey. Nasıl Alo 183 Hattı'nı kadınlar için kullanıyoruz, onun gibi bir hat yaşlılar böyle bir durumla karşılaştıklarında arayabilecekleri." (G24, 2022)

Yaşlı bireylerin kayıp, yas, depresyon süreçleri üzerine çalışmaların da çok yönlü destek aşamasında önemli olduğunu düşünen görüşmeciler bu noktaya dikkat çekerek görüşlerini sunmaktadır:

> "…Bir kere yaşlıların bu yas süreçlerinde özellikle kayıp sonrası süreçlerde bu çok tespit edilemeyecek bir durum değil açıkçası bu duruma maruz kalmış yaşlı bireylerin psikolojik açıdan desteklenmesini sağlayacak projeler çalışmalar oluşturulabilir." (G2, 2022)

> "…Bir kere mental sağlığı yerinde olan yaşlıların özellikle daha önce hayatlarında tutundukları alanlara yönelik yönetilmesi ve o noktada onların desteklenmesi noktasında gerekirse birebir gerekirse görüşmeler düzenleyip çok uzun bir süreç bile gerekirse o yaşlıyla görüşmeler düzenleyip onun hayatında yaşadığı hayatında anlam verdiği şeyler üzerinde yoğunlaşabilir." (G23, 2022)

Toplumsal olarak sistemlere daha geniş alanda kabul edilerek sosyal hayatın içerisine alınacak yaşlıların yaşlı intiharları üzerinde olumlu etkileri olacağına dair görüşmeciler önerilerini belirtmektedir:

> "…En ufak bir tarafı bile az önce bahsettiğim gibi dijital hayata katmak ve toplumun dışında bırakmamak bu ve bunun gibi toplumsal birlikteliklerini sağlayabileceğimiz bir süreç yaratabilmek buna dair süreçler yaratmak ve dışarıda bırakmamak. Bu da önlemeye yönelik bir çalışma olur bence." (G22, 2022)

> "…Sosyal hayat canlandırılabilir öncelikle gerçekten kişiler evlerinde oturan bir değişiklik yapmayan ve her gün aynı şeyleri yaşayan insanlar. …Bunun yerine daha sağlıklı ilişkiler kurdukları, yaşıtlarıyla vakit geçirdikleri nesil farklılığı olmadan kendilerinin ortamlarının arttırılması bence faydalı olabilir." (G16, 2022)

4.2.7.4. Yerinde Yaşlanma

Görüşmeciler yaşlanmayla birlikte artan rol değişimleri, kayıpların artışı gibi durumların adaptasyonunda yerinde yaşlanma kavramının etkilerine dikkat çekmektedir. Görüşmeciler mahallelerinden, yaşadıkları çevreden ayrılmadan bireylerin yaşamlarına devam ettirmelerinin intiharın önlenmesi noktasındaki etkilerine değinirken evde bakım hizmetiyle birlikte ele aldıkları konuyu şu şekilde detaylandırmaktadır:

> "…Ben yerinde yaşlanmaya çok önem veriyorum. Bir mahalle içinde yaşlanmak, bir komünite içinde yaşlanmak, bence bu birçok sorunu çözebilecek bir şey. Yalnızlık, izolasyon ve o

> bahsettiğim karşılaşma problemi gibi. Dolayısıyla insanlar yaşlandıktan sonra hadi sen bakım evine başka 70 yaşındakilerle kal demektense kendi mahallesinde, kendi evinde belki 40 yıldır yaşadığı yerde yaşlanmaya devam etmesi ama bunun bir şekilde asiste edilerek yapılması." (G19, 2022)

> "…Bir kere kişinin hayatta kendisini değersiz hissetmesinden kaynaklanan bir eksiklik, dolayısıyla biz bireye kişiye yaşam alanıyla ilgili belirli bir alan kriter belirli bir yer açarsak gayet tabi bu alanla ilgili kendini değerli hissetmeye, zinde hissetmeye başlayabilir. …Dediğim gibi bunu en sağlıklı şekilde bir kere kendi sosyal ortamı içerisinde gerçekleştirmek gerekir." (G10, 2022)

Kurum bakımının yapısına dair değişikliklerin yerinde yaşlanma perspektifinde yeniden düzenlenmesinin etkilerine dair görüşmeciler değerlendirmelerini şöyle ifade etmektedir:

> "Yeni bir örgütlenme yapısı kurulması gerekiyor Türkiye'de. İşte sosyal hizmet merkezleri var fakat bunlar bahsettiğim kadar mobil değil aslında. Kuruluşa geliyor hizmet alabilmek için kişiler. Ama şöyle bir model inşa ettiğimizi düşünelim, sokak sosyal çalışmasını hayata geçirdiğimizi düşünürsek aynı aile hekimliği gibi düşünelim her mahalleye her ilçeye daha da küçük merkeze bir tane de sosyal merkez açalım. Bu merkezde sosyal çalışmacılar sayıca fazla olsun çünkü bizim orada yapacağımız iş aslında o merkezle ilgili değil dışarıda yapacağımız işler. Zaten elimizde risk durumunda olan yaşlılar var, sosyal hizmet merkezlerinde bütün başvurular, kayıtlar var. Mesele yetişememek, yerele inememek." (G21, 2022)

> "…Yaşlılarda kendi bireysel yaşamlarını sürdürüyorlar ama bir süre sonra bir desteğe ihtiyaç duyuyorlar. Böyle olunca da çocuk veya bakıcıları olamayacak diye hemen huzurevine yerleşme süreci oluyor. Aslında Türkiye'de buna geçiş için bir ara ihtiyacı var. Küçük huzurevleri olsun mahallelerde. 5-6 kişilik ki kişi

> mahallesinden ayrılmasın orada kalsın, orada da kalamayacak durumdaysa sonrasında kapsamlı huzurevine gitsin. Ancak kendi işlerini yapabilecek durumdaysa kalsın." (G18, 2022)

> "…Evde bakım hizmeti almadan, başvurmadan bir yaşlının huzurevine başvurusunun dahi alınmaması lazım. O politikanın ilerlemesi lazım. Ya da yaşadığı ortamdan koparılmadan kendi mahallesinde kendi semtinde daha küçük çaplı projelerle, yaşlı evleri olabilir barınma evleri gibi böyle projelerle daha desteklenebilirler." (G17, 2022)

4.2.7.5. Yerel Yönetimlere Düşen Roller

Görüşmeciler yaşlıların yerinde yaşlanması ve bakımlarını sağlanması noktasında fiziksel olarak hizmet götürmedeki yakınlıkları bakımıyla yerel yönetimlerin rollerinin geliştirilmesi gerektiğine değinmektedir. Görüşmeciler bu kapsamda yerel yönetim birimlerince geliştirilebilecek önerileri şöyle ifade etmektedir:

> "…Yerel yönetimlerin özellikle sağlık hizmetleri boyutunda birinci basamak koruyucu sağlık hizmetlerinde çok önemli olduğunu düşünüyorum. Hep söylediğim bir örnek vardır. Anne çocuk sağlığında bundan bir 10 yıl öncesine kadar gittiğimizde bu kadar gelişmişlik yoktu, anne ölümleri daha fazlaydı, bebek ölümleri çok fazlaydı. İzlem denilen şey ortaya çıktıktan herkesin ulaşabileceği hizmet alanı ortaya çıktıktan sonra bu oranlarının ne kadar azaldığını biz ülke olarak şahit olduk. Yaşlılık da tam olarak böyle bir evre." (G13, 2022)

> "…Her bölgede o yaşlı nüfus tespit edilmeli. Kim nerede, yalnız, ailesiyle yaşıyor, eşiyle yaşıyor tespit edilmesi lazım ve o belediyeye bağlı sosyal hizmet uzmanlarının rutin kontrolleri gerekiyor bence. Testler, gözlemler, ev ziyaretleri olabilir ve bunların raporlanarak kaydedilmesi olabilir. Aydan aya hem ruh halinde hem hastalıklarında bir değişim var mı ne gibi bir süreç var, neler etkiliyor bunların hepsi raporlanarak düzenli bir şekilde böyle bir çalışma olsa çok fazla intihar da önlenebilir." (G12, 2022)

> "…Emekli olan yaşlının bağlı olduğu bir kurum olmadığı için bu sadece belediye aracılığıyla yapılabilir evde yaşayan kişileri es geçmemek gerek. İntihar riskinin görüldüğü noktalarda da gerekli psikolojik ve sosyal desteklerin sunulması sağlanılmalı." (G12, 2022)

Görüşmecilerden biri toplumsal ve bölgesel analizlerin hizmet geliştirmekteki öneminden bahsederken bu noktada ihtiyaca yönelik hizmetin geliştirilmesinde yerel yönetim ağlarının önemine değiniyor:

> "…Toplumsal boyutta düşünecek olursak da bunu politika haline getirmek diye konuştuk ya bunun politika haline getirmemiz gerekmiyor şunu getirmemiz gerekiyor beslendiğimizi toplumsal olarak beslendiğimiz kodlar, din gibi noktalara değinerek belki de yaklaşmak gerekiyor. Neyse etkili olacak nokta belki de ona bakmak gerekiyor. Onu da tabi bir yönteme göre yapmak gerekiyor. … Bu Türkiye'nin her yerinde kendine özgü bir model geliştirme ihtiyacı yaratıyor." (G20, 2022)

Kurumda kalan yaşlıların yerel yönetimlerce desteklenecek çalışmaları olabileceğine değinen görüşmeciler, bürokrasi karmaşıklığının azaltılmasına da vurgu yapmaktadır:

> "En temelde kurumda başlıyor bu tarz eylemler. Biz kurumda böyle bir etkinlik yapmak için izin almak istediğimizde mesela izin prosedürleri o kadar zor ki resmen sana otur bir şey yapma der gibi. Hastanelerde biraz daha zor belki ama aile bakanlığındaki birimlerden başlayacak ilçe düzeylerinde belediyeler hepsi organize bir şekilde gerçekleştirebilirler. Valilik ya da belediyeler genelde yapıyor böyle çalışmaları zaten. Belirli bir takvim oluşturulup beraber etkinlik programı oluşturup koordineli çalışabilirler." (G9, 2022)

> "…Erişim diğer nokta, benim aklıma aktivite yapabileceğim tek alan yaşlı bireylerle bakım evleri geliyor buna belediyeler ya da yerel otoriteler daha çok eğilse en basit yaşlılar için evde bakım hizmetleri sağlanıyor ama benim annem babam için de araç talep

> ettiğimde çok fazla sıra ya da engelle karşılaşıyoruz. Bunun gibi ihtiyaçların tam olarak karşılanmasından sonra bir değişimden bahsedilebilir bir destek sisteminden ya da var olması gerektiğinden bahsedilebilir." (G5, 2022)

4.2.7.6. Merkezi Yönetime Düşen Roller

Görüşmeciler yaşlı intiharının önlenmesi ve yaşlılık alanının desteklenmesi adına yerel yönetim birimleri kadar merkezi otoritelerin de uygulamalarının öneminin altını çizmektedir. Görüşmeciler yaşlı intiharlarının önlenmesi adına merkezi yönetimde geliştirilebilir gördükleri noktaları şöyle ifade ediyor:

> "…Bir kere yaşam kalitelerinin arttırılması kesinlikle bu mesela kaldıkları huzurevinde 5 kişilik bir oda değil de belki 2 kişilik odada kalması devlet tarafından bir politika ile sağlanması olabilir. Huzurevlerinin sosyal ve spor alanlarının geliştirilmesi, bahsettiğim spor ağır bir spor değil ama yaşlının geriatri kapsamında yaşların yapabileceği ufak spor hareketleri anlamında. Yaşlıların yeşil alanlarının geliştirilmesi belki hayvan alanında evcil hayvan noktasında yaşlılarla birebir iletişim sağlanması noktasında imkanlarının yaratılması. Zaten her huzurevinin bahçesinin olması zorunluluğu var ama bahçe sırf fiziksel şartlardan geçmek için değil de gerçekten kullanılmak için. …Bu tarz huzurevi içindeki fiziksel ve sosyal şartların politikayla desteklenerek yapılması ve gerçekten denetlenmesi gerek." (G23, 2022)

> "…Koruyuculuğu yaygınlaştırıp kuşaklar arası ilişkilerle çalışmalar yürütebilirsek ve bunu yine her kesimden insanın ulaşabileceği bir hizmet haline getirebilirsek çok büyük oranda önüne geçmiş oluruz. …İntihar doğru çalışmalarla gerçekten önlenilebilir." (G13, 2022)

> "…Öznel bakış açısını hangi konuya bakıyorsak ki intihar öznel bir konu bir aslında sadece istatistik olarak sunulabilecek bir konu değil. Öznel bir bakış açısı kurulması gerektiğini düşünüyorum esasen. Önce bir anlamalıyız yaşlılarda ya da toplumda intihar

> hangi sebeplerden daha çok oluyor. Bu istatistikler var işte bu sebeplerden daha ediliyor ya da erkekler daha çok ediyor buna yönelik çalışmalar yürütülmeli. Ekonomik sebepler mi? Daha çok ekonomi politikalarını geliştirmek. Yalnızlaşma mı? Topluma katılımın yolunu açacak politikalar işte yaşlı evleri, yaşlıların gelip ücretsiz kurslar alabileceği gibi çalışmalar." (G15, 2022)

Görüşmecilerden biri merkezi otoritenin özel ve kamu kurumları noktasında huzurevi ve bakım evi arasındaki farklılıklarda düzenlemelerin yaşlıların esenliğini geliştireceğine vurgu yapıyor:

> "…Sosyal politikalar bazında özel ve devlet huzurevleri arasındaki fark hiç konuşulmuyor. İki farklı yönetmelik var ve devlet huzurevlerinde hizmet içi eğitimler sık sık yaşanır örneğin. Ancak özel huzurevlerinde bu tercihe kalmıştır. Yapılabilir yapılsa iyi olur şeklinde devam eder. Aslında hepimiz bakanlığa bağlıyız, aynı birim tarafından denetleniyoruz." (G6, 2022)

Görüşmeciler ayrıca kişilerin isteklerine önem veren ve bireysel tercihleri yaşama noktasında özgürlüklerin sağlanmasının değerinden bahsederken durumu şöyle ifade etmektedir:

> "…Bu saydığımız şeylere bakıldığında bunların doğru politikalarla ya da doğru eylem planlarıyla bir seviyede en azından aşılabileceğini düşünüyorum. …Yaşlıları biraz da heterojen olarak kabul etmemiz gerekiyor. Çok homojen bir grup olarak görüyoruz. Heterojen olarak kabul edip ne sorunlar olabilir bu yaşlanma döneminde ona bakmak gerekiyor. Burada olabildiğince kaliteli ve sağlıklı bir şekilde topluma katılım yollarını açıp gerisini kişinin tercihine bırakmak benim açımdan daha mantıklı geliyor." (G15, 2022)

5. TARTIŞMA

Tartışma bölümünde içerik analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme bulguları birlikte değerlendirilerek sunulmaktadır. Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılarla yaşlılarda intihar eğilimlerinin geniş bir çerçevede değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmanın bir diğer boyutu olan içerik analizinde ise gazetelerdeki intihar haberlerini ele alış yöntemleri üzerine bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Bu iki bulgu grubunun ayrıldığı ve kesişim gösterdiği noktalar bulunmaktadır. Bu kapsamda tartışma bölümünde bu ayrı ve kesişim gösteren noktalar sırasıyla sunulmaktadır. İlk olarak yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen yaşlılığın kültürel ve sosyolojik boyutu değerlendirilerek yaşlı politikaları literatürdeki çalışmalarla birlikte tartışılmaktadır. Devamında doküman incelemesi ile elde edilen bulgular yarı yapılandırılmış bulgularla birlikte ele alınacak literatür verileriyle birlikte tartışılmaktadır. Bu bölümün devamında ise yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen yaşlı intiharının önlenmesine dair sonuçlar literatür verileriyle birlikte tartışılmaktadır. Bu kapsamda genelden özele doğru bir ilerlemeyle yaşlılıktan başlanarak yaşlı intiharlarına doğru ilerleyen bir tartışma bölümü tasarlanmıştır.

Katılımcılarla yaşlılığın ve yaşlı intiharlarının kültürel ve sosyolojik boyutları değerlendirilmiştir. Sonrasında ise katılımcıların yaşlılık politikalarına dair görüşleri alınmıştır. Tartışma bölümünde ilk olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler sonunda katılımcıların yaşlılığa dair sosyolojik ve kültürel değerlendirmeleri ve yaşlılık politikalarına dair görüşleri paylaşılmaktadır.

Görüşmeciler yaşlılığın toplum algılarına dair kültürel ve sosyolojik olarak gelişen değerlendirmelerin olduğunu düşünmektedirler. Bu durumu açıklamak için katılımcıların genel olarak dört noktada görüşlerinin birleştiği görülmüştür. Görüşmecilere göre yaşlı birey aile büyüğü, yük olarak algılanırken yaşlılık muhtaçlık ve olumsuz kurum bakımı algısı üzerinden şekillenmektedir. Türkiye özelinde yaşlının hem olumlu hem de olumsuz değerlendirmeleri olduğu görüşmecilerin ortak fikir beyan ettikleri konulardır. Görüşmecilerin ortak değindikleri bu noktalarda yaşlı toplumda aile büyüğü, deneyim sahibi gibi olumlu bir yönden ya da yük

gibi olumsuz bir yönden değerlendirilmektedir. Ayrıca kültür yaşlı bakımında kurumsal bakımı kötü, olumsuz bir açıdan değerlendirmede bir faktördür. Toplumun demografik yapısındaki ev içi rollerin değişimi, kadının iş hayatına katılımı, eğitim düzeyinin artışı ile geniş aile kavramının yerini daha küçük ailelere bırakması, kırsaldan daha kent yaşamına geçiş gibi durumların yaşlılara yönelik kültürel bakışı etkilemiştir. Bu noktada geleneksel olarak tabir edilebilecek daha kalabalık ve yaşlının saygıyla değerlendirildiği kültürel yapı içerisinde, yaşlı birey bilgi, deneyim gibi rollerdeki birikimli kişi durumundadır. Bu durum da yaşlıyı aile büyüğü olarak görmeyi sağlar. Ailenin büyüğü olarak saygının sunulduğu ve fikirlerinin önemsendiği bir figür olarak yaşlıyı tanımlayan Türkiye'de genel bir kültürel düşünce olduğunu görüşmeciler belirtmektedir. Burada katılımcıların yaşlıların kurum bakımına dair algıların bir sebebi olarak kültürel boyuttaki bu aile büyüğü yaklaşımının kazandırdığı bir olumsuzluktan bahsedilmektedir. Ailenin, büyüğüne bakmasını bir sorumluluk olarak atfeden bu yaklaşımın yaşlının görüşlerine ne noktada yer verdiği ve isteklerini önemsediği tartışmalıdır. Ayrıca görüşmeciler kültürün ihtiyaçlarını gözetmeden tek düze şekilde oluşturulan huzurevi, bakım evi gibi kurumsal yapıların aileler tarafından yaşlılarının buralarda kalmaları yönünde de olumsuz bir etki yarattığını düşünmektedirler.

Görüşmeciler toplumda yaşlıyı saygı mekanizmasında yukarıda gören kadar bunun tam tersinde yük olarak algılayan bir yapının olduğuna da değinmektedirler. Ayrıca yaşlanmayla birlikte sağlıkta yaşanabilecek sorunlar noktasında bakım verme boyutu da aileler için bir yük olabilmektedir. Ailelerin bakıma dair ekonomik ve manevi zorlanmaları olabilmektedir. Bir diğer boyutta ise özellikle gençler tarafından yaşlı, toplum düzenine yetişemeyen ve bu düzeni bozan kişi olarak görülmektedir. Görüşmeciler bu duruma otobüslerde yaşlılara yer verilmesi üzerinden örneklemektedir. Tüm bu durumlarda yaşlının çok yönlü olarak politikalarla da desteklenmediğini görüşmeciler belirtmektedir. Görüşmeciler, yük olarak gelişen algının da kurumsal bakıma dair olumsuz algılardan kaynaklı etkilerine dikkat çekmektedir. Yaşlı artık evlerde aile tarafından bakımı üstlenilemeyecek bir noktadadır, ancak birey kültürel olarak yaşlılarının bakımını üstlenme zorunluluğunda kendini görür. Görüşmeciler bu bakımın kişiyi ve yaşlıyla olan ilişkisini olumsuz etkilemesine rağmen kültürel bir bakışla devam ettirilmeyi zorunlu kıldığını belirtmektedir. Kurum bakımı noktasında hizmet standartlarının yüksek olduğu, olumsuz algının değiştirildiği bir düzende yük anlayışının hızla değiştirebileceğini söylemek mümkündür. Kurum bakımına dair olumsuz algının aynı zamanda yaşlılar için de bir dezavantaj yarattığını savunan görüşmeciler, yaşlı bireylerin de ailelerine yük olarak kendilerini hissetmesine sebebiyet veren bir bakım sorumluluğu yüklediğini düşünmektedir. Yaşlı

bireylerin ihtiyaçlarına yönelik olarak düzenlenmiş ve geliştirilmiş kurum bakımı uygulamalarının yaşam kalitesini arttırıcı olabileceğine dikkat çeken görüşmeciler, kurum bakımına dair bu olumsuz algının ortadan kalktığı durumda hem ailelerin hem de yaşlı bireylerin daha konforlu bir yaşam düzenine kavuşabileceklerini savunmaktadır.

Görüşmeciler toplumun yaşlılığı muhtaçlıkla iç içe bir yapı olarak algıladığına da vurgu yapmaktadır. Yaşlanma ile bireyin yaşadığı hastalık, fiziksel kabiliyetlerde yavaşlama, bilişsel olarak zayıflama gibi noktalar yaşlıların bakıma ve desteğe ihtiyacı artmaktadır. Görüşmecilere göre toplum yaşlanan kişiyi yaşadığı bu durumlar sebebiyle muhtaç bir birey olarak görmeye meyillidir. Yaşlı bireylere yönelik bu muhtaçlık algısının arkasında ayrıca yaş ayrımcılığı bulunduğunu düşünen görüşmeciler, yaşlının bakıma, ilgiye, yaşamda kalmaya dair birilerine muhtaç olan kişi olarak görülmesinden bahsetmektedirler. Görüşmeciler ayrıca kurumların gerçekleştirdiği yaşlılara yönelik etkinliklerin de hak temelli değil, yardım edilmesi gereken muhtaç kişi olarak algılanan yaşlıya yönelik gerçekleştirildiğini düşünmektedirler. Bu noktada yaşlılığın daha acizlik temalarıyla algılandığını ve buna yönelik eylemlerin yoğunlaştığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Tartışma bölümünün bu ilk kısmında yaşlılığa yönelik sosyolojik ve kültürel algılardan bahsedilen görüşler sunulmuştur. Yaşlılara yönelik kültürel ve sosyolojik algılara dair daha önce yapılmış çalışmaların bu noktada incelenmesi, konunun desteklenmesi açısından önemli görülmektedir. Gönüllü (2017), gerçekleştirdiği nitel araştırmasında görüşmecilere "yaşlılık denilince aklınıza gelen ilk şey nedir?" sorusu yöneltilmiş ve olumlu olumsuz cevaplar elde edilmiştir. Olumlu olarak deşifre edilen ifadeler emeklilik, boş zamanın artması, tecrübe, saygı görme. Olumsuz olarak deşifre edilen ifadeler ise fiziksel yetersizlikler, muhtaçlık, yalnızlık olmuştur. Bu açıdan elde edilen bulgularda paralellik görüldüğü söylenebilir. Yaşlılığa yönelik sosyolojik bakış açılarına dair Özbolat (2016), tarafından gerçekleştirilen nitel araştırmada yaşlılığa dair kavramsallaştırmaların katılımcılar tarafından sorun temelli olumsuz bir bakış açısıyla değerlendirildiği görülmüştür. Başka bir nitel araştırma Aközer ve diğ. (2011), tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada yalnızlık, fiziksel zorlanmalar ve değişimlerin olumsuz yaşlılık yanları olarak görüldüğü sonuçları paylaşılmıştır. Olumlu olarak yaşlılıkta net bir görüşün hâkim olamadığı, genel olarak burada sadece tecrübeden bahsedildiği sunulmuştur. Genel olarak olumsuz değerlerin olumlu yanlara oranla daha kolay özdeşim kurulan bir kavram olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmanın bulguları ile elde edilen bulgular arasında da bir benzerlik bulunduğu söylenebilir. Müftüler(2018) , yaşlı bireylerle gerçekleştirdiği nitel araştırmasında

toplumdaki yaşlılık algısının olumlu ve olumsuz olarak kabul edilebildiğinden bahsetmektedir. Olumlu yaşlılık toplumdaki daha aktif ve sağlıklı, kimseye muhtaç olmayan, kendi kendine yeten, bağımsız bireylerden oluştuğunu, olumsuz algının ise 85+ yaşta, kendi kendine yetemeyeni bakıma muhtaç durumundaki yaşlıları kapsadığı sonuçları paylaşılmıştır. Bu algıların bireylerin hayata ve yaşlılığa yönelik bakışlarını etkilemesi üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Başka bir çalışmada Canpolat (2021), nicel araştırmasında tüm yaş grubu bireylerin yaşlılığa yönelik değerlendirmelerini incelemiştir. Bu çalışmada bireylerin aile ve devlete yük olarak düşünülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada yaşlılığa yönelik sosyolojik algıların daha olumlu bir açıdan sonuçlandığı görülmüştür. Bu açılardan elde edilen bulgular arasında farklılıkların oluştuğu görülmüştür.

Kurum bakımı algısına yönelik olarak da literatürde yer alan çalışmalar incelenmiştir. Gönüllü (2017) tarafından gerçekleştirilen nitel çalışmada, kurum bakımı algısına yönelik gerçekleştirilen olumlu ve olumsuz açıdan değerlendirme sonuçları paylaşılmıştır. Kurum bakımı algısı olumlu açıdan, *yaşlının bakım alabilmesi, başkalarına yük olmamak, yaşlının düzeni, yaşıtlarıyla birlikte olmak* noktalarında; olumsuz açıdan ise *geleneklere aykırılık, aile bağlarının kopması, şiddet, kötü şartlar, mahalle baskısı, olumsuz imaj* noktalarında yoğunlaşmıştır. Bu sonuçların bulgularda elde edilen görüşmecilerin değindiği kültürel boyuttaki kurum bakımı algısına benzer sonuçların görüldüğünü söylemek mümkündür. Elde edilen bulguların bu sonuçlarla desteklendiği görülmüştür. Asayesh ve Özben (2019) tarafından gerçekleştirilen nitel çalışmada farklı iki coğrafi bölgede yer alan huzurevinde konaklayan yaşlıların kurum bakımına dair görüşlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda coğrafi bölge, kültürel değerlerin farklılaşmasına neden olurken bu da kurum bakımı algısını da değiştirmektedir. Kurum bakımına dair olumlu açıdan *yaşıtlarla ortak alanı paylaşmak aileye yük olmama, yalnız kalmama* gibi noktalar, olumsuz açıdan ise *mümkün olsa huzurevini tercih etmeme, aile bireylerinin yaşlının bakımını üstlenmeme, kimsesizlik durumları* gibi noktalar bireylerin yetiştikleri kültürle ve yaşamlarını sürdürdükleri coğrafyayla yakından ilgili olduğu sonuçları paylaşılmıştır. Ayrıca çalışmadaki olumsuz kurum bakımı algısına yönelik ise çalışmada huzurevinde kalmadan önceki olumsuz kurum bakımı algısının kurum bakımı altında geçirilen süreç sonrasında olumlu bir boyutta değişimi ortaya konmuştur. Bu kapsamda elde edilen bulgularla benzerlikler görüldüğü söylenebilir.

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılarla yaşlılığın boyutları ve algılanışı üzerine konuşulduktan sonra güncel yaşlılık politikaları da değerlendirilmiştir. Yetersiz politikalar ve gerçeklikten uzak politikalar olmak üzere görüşmecilerin yaşlılık politikalarına dair iki noktada yoğunlaşan değerlendirmeleri bulunmaktadır. Görüşmeciler yaşlılığa yönelik politikaların koruyucu ve önleyici bir boyutta olmadığını, yaşlılığa dair kapsamlı bir yapının kurulmadığını, anlık ihtiyaçlar içerisinde gerçekleştirilen çalışmalar yapıldığını düşünmektedirler. Akpolat (2018: 64-65), gerçekleştirdiği çalışmasında yaşlanan nüfusun hızlı şekilde artışı karşısında politikaların yetersiz kalınabileceğine vurgu yapmıştır. Bu noktada meslek elemanlarının da aktif olarak rol aldığı bir politika geliştirme süreci öngörüsü sunulmaktadır. Yaşlılık alanında uygulanan politikaların genel olarak daha fiziksel sağlık üzerine olduğunu savunan görüşmeciler, yaşlıların sosyal, ekonomik ya da psikolojik sağlık açısından gözetilmediğinden bahsetmektedirler. Yaşlılık döneminde bireylerin emeklilik sonrası maaşlarının düşmesi, emekli aylıklarının temel geçim giderlerine karşılamaya anca yetecek seviyede olması, sosyalleşmeye yönelik mekânsal çalışmaların güdülmemesi, yaşlının gelişen teknolojilere entegre edilmemesi gibi noktalarda politikalarla desteklenmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Terakye ve Güner (1997: 98-100), yaşlılık alanındaki hizmetlerin geliştirilmesinde birkaç noktaya dikkat çekmektedir. Toplumun yaşlıyı algılayışı, toplumdaki yeri, değeri gibi özelliklerle birlikte değerlendirme gereklidir. Toplumun yapısındaki kültürel, dinsel öğretiler ve aile yapısının dinamikleri bu noktada öne çıkmaktadır. Bu sebeple toplumların yaşlılarına yönelik hizmetleri geliştirmede ihtiyaçların iyi tespit edildiği bir perspektifle hareket etmesi gerekliliği oluşur. Hizmet standartlarında çağın gereklilikleri gözetirken sosyo-kültürel ve toplumsal değerler de göz önünde bulundurularak ilerlenmesi tercih edilmelidir. Görüşmeciler özellikle pandemi döneminde ve sonrasında yaşananlarda politikalara dikkat çekmektedir. Pandemi dönemindeki uygulamaların yaşlıların korunması niyetiyle gerçekleştirildiğinde hem fikir olan görüşmeciler, bu uygulamaların fiziksel olarak koruyan noktaları kadar bilişsel, psikolojik ve fizyolojik olarak zarar verici boyutları olabildiğine de dikkat çekmektedir. Uzun süre boyunca kişilerin evden çıkamaması sebep veren uygulamaların yaşlılarda var olan hastalıkların seyrini hızlandırdığını ve yeni fiziksel ya da psikolojik rahatsızlıkların oluşumuna zemin hazırladığını düşünmektedirler. Pandemi döneminde yaşlılık alanındaki yetersiz uygulamaların daha görünür olduğunu savunmaktadırlar. Aktaş (2022), tarafından pandemi döneminin etkileri üzerine gerçekleştirdiği nitel araştırma çalışmasında benzer sonuçlar elde edilerek, yalnızlık, psikolojik ve fiziksel

rahatsızların ortaya çıkışı, var olan hafif hastalık durumlarının ise ilerlediğine dair bulgular ve sonuçlar bulunmuştur.

Yukarıda kısaca bahsedilen olumsuz kurum bakımı algısı fikrinde olduğu üzere örneğin tek tip huzurevi yapısının tüm ülkede aynı şekilde uygulanmasının mümkün olmayacağını savunan görüşmeciler, geliştirilen politikaların yaşlının ve toplumun ihtiyaçlarına yönelik olmadığını düşünmektedir. Yaşlı bireylerin ihtiyaçlarını kurum bakımı özelinde sadece oda, yemek, kısıtlı geziler ya da sosyal aktivitelerle sınırlı tuttuğunu düşünen görüşmeciler, bu durumun insan yaşamındaki bir dönemin-yaşlılık- hepsini sınırlandırmakta yetersiz kaldığını belirtmektedir. Bu noktada kurum bakımının yapısının değiştirilmesi, kapsamlı hale getirilmesi ve bölgesel olarak doğru ihtiyaç analizleriyle oluşturulmasının gerekli olduğunu savunmaktadır. Kurum bakımı dışında ise yaşlıların toplum hayatına katılımlarında da politikaların gerçeklikten uzak olduğunu belirten görüşler sunmaktadır. Katılımcılar yaşlı bireyin topluma katılımının politikalarla desteklenmediğini, politikalarda yapıldığı belirtilen uygulamaların ise tam olarak hayata geçirilmediğini düşünmektedir. Yaşlılık alanında yayınlanan raporların, sunumların gerçeklikten uzak bir pencereden, sadece kâğıt üzerinde kalan boyutları olduğunu görüşmeciler savunmaktadır. Bu kapsamda STK, yerel yönetimler ya da devlet kurumlarınca yaşlılık alanında yapıldığı söylenen çalışmaların kısıtlı kapsamlarda olduğu ve gerçekliğe uzak olduğu vurgulanmaktadır. Görüşmeciler bu durumun nedenlerini, yaşlıların isteklerinin önemsenmeden gerçekleştirilen çalışmalar ve yaşlı bireylerin topluma aktif katılımda görülmemesinden kaynaklı görmektedir.

Yaşlı bireylerin topluma katılımı noktasında politikaların belirleyici bir konumda olduğunu söylemek doğru olacaktır. Yapılan görüşmelerde ortak fikrin yaşlılık için bireylere hareket alanı tanıyan, sosyalleşmelerini destekleyen, aktif olarak yaşamlarını sürdürmelerini sağlayacak ve yaşlılığı yaşamın sadece bir evresi olarak görerek devamlılık gözeten bir dönem olarak görülmediğini ve politikalar geliştirilmediğini söylemek mümkündür. Görüşmeciler yaşlılığa dair politikalar için ayrıca belirli düzeyde gerçekleştirilen ancak yetersiz kalan yapısından da bahsetmektedirler. 65 yaş üstü bireylerin ücretsiz ulaşım, randevulara kolay erişim sağlaması gibi noktalardaki uygulamaların bireyleri desteklemek açısından önemli olduğunu savunan görüşmeciler hem bu uygulamaların yetersizliklerine hem de genel anlamda yaşlılara çok yönlü bir destek sunmada yetersizlik görülmesine değinmektedir. Uygulamaların kısıtlı bir çerçevede sunulduğunu ve temel düzeyde yaşam becerilerini gerçekleştirmekte dahi yetersiz kalabildiği düşünülmektedir. Yaşlılık alanındaki çalışmaların uzun yıllardır sadece

kurum bakımı uygulamalarıyla geliştirildiği, evde bakıma yönelik de yeni sayılabilecek çalışmaların gerçekleştirildiği öne çıkan fikirlerdir. Uzun yıllardır faaliyet alanı olmasına rağmen kurum bakımlarının da yetersizliğine görüşmeciler değinmektedir. Kurum bakımında devlet kurumlarının sayılarının az olduğunu, bu kurumlardaki hizmetin özellikle bakım verenler ve meslek profesyonelleri açısından da zorlayıcı etkileri olabildiğini savunmaktadırlar. Sayıca az ama kapasite olarak yüksek olan kurumlarda meslek elemanlarının ve bakım verenlerin yoğun mesailerinin bulunuşunun yaşlıya çok yönlü hizmet sunmakta yetersizliklere sebep olduğu yönündeki görüş katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Bu noktada güncel durumdaki Türkiye'de huzurevi sayısı, hizmet alan kişi sayısı ve personel sayılarına değinmek faydalı görülmektedir. Türkiye'de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı 164 huzurevinde toplam 12 800 kişiye, diğer kamu kurumlarına ait 20 huzurevinde 1735 kişiye, 268 özel huzurevinde ise 11 467 kişiye hizmet verilmektedir. Devlete ve özele ait toplam 452 olan bu kurum sayısında 26 002 kişiye yönelik hizmet sunuluyor. Kurum bakımı dışında bakanlıkça 127 bin yaşlı evde bakım hizmetinden, 301 yaşlı gündüz hizmet sunan 32 kuruluşta hizmet almaktadır (Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022). Bakanlığa bağlı huzurevinde bakılan yaşlı sayısı 2002-2020 yılları arasında 2,8 kat artarken huzurevi kapasitesi ise aynı yıllarda 2,4 kat artış göstermiştir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021). Bu kurumlarda çalışan personel sayılarına dair ayrıntılı bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu sebeple huzurevi, bakım evi, rehabilitasyon merkezi gibi kurumlarda çalışan farklı meslek elemanlarının dahil edildiği çalışmalar incelenmiştir. Yıldırım Üşenmez ve Kaya (2021), tarafından sağlık ve idari personelle gerçekleştirilen nicel araştırmada çalışanların yaşlılığa ilişkin olumlu tutumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak sağlık bakım hizmetleri biriminde çalışanların olumsuz tutum puanları teknik işler biriminde çalışanlardan daha yüksek olarak ortaya çıkmıştır. Bu bulgu görüşmelerde elde edilen personellerin birebir hizmet veren durumunda olduklarında yaşayabilecekleri zorlayıcı etkilerle ilişkilendirilebilir. Akpolat (2018), tarafından özel huzurevlerinde görevli yönetici, eski personel ve sosyal çalışmacılarla yapılan nicel araştırmada personel azlığından ve hızlı personel sirkülasyonundan kaynaklı olarak yoğun mesai ve iş yüküyle çalışılmasının, personellerde motivasyon eksikliği ve iş isteksizliğine neden olduğu sonuçları paylaşılmıştır. Ayrıca yapılan çalışmada düşük ücretlerin sektörün tercih edilebilirliğini azalttığı, bakım personellerinin niteliklerinin de sorunlara sebep olduğu sonuçları paylaşılmıştır. Bu açılardan çalışmaların bulguları arasında uyumun olduğunu söylemek mümkündür. Elde edilen bulgular ve incelemeler sonrasında yaşlılık alanındaki politikaların hem yaşlı hem çevresi hem de bu

sektörde çalışma gösteren meslek elemanları açısından geliştirilmesinin bir gereklilik olduğu düşünülmektedir.

Görüşmecilerle kültürel, sosyolojik ve politika anlamında yaşlanma ve yaşlılık alanlarına dair görüşleri sonrasında yaşlılarda intihar eğilimlerinin nedenleri ve medyada yer alış şekillerine dair değerlendirmeleri incelenmiştir. Katılımcılara gazetelerdeki içerikler hakkında ayrıntılı bilgi sunulmadan fikirleri alınmıştır. Görüşmecilerin medya boyutunda yaşlı intiharlarına dair değerlendirmeleri kendi gözlem, bilgi ve deneyimlerine dayanan fikirleriyle elde edilen bulgulardır. Bu çalışmada kapsamlı bir inceleme elde edilebilmesi adına, gazetelerde yaşlı intiharlarının yer alış yöntemine dair veriler görüşmecilerin fikirleriyle birleştirilerek yorumlanmıştır. İlk olarak bu çalışmada elde edilen içerik analizlerinden kısaca bahsedilecek, bu analizler daha önce yapılan çalışmaların verileriyle birlikte değerlendirilecek ve literatürdeki çalışmalara değinilecek, sonrasında ise görüşmecilerin konuya dair görüşleri karşılaştırmalı olarak sunulacaktır.

Gerçekleştirilen çalışmada dört gazetede (Cumhuriyet, Sözcü, Yeni Şafak, Hürriyet) 2015-2019 yılları arasında toplam yaşlı intiharı (60 yaş ve üzeri) haberi sayısı 31 olarak tespit edilmiştir. TÜİK(a) verilerinde yaşlı intiharı (60 yaş ve üzeri) sayısı aynı yıllar arasında toplam 2700'dür. Bu yıllar arasında geçen toplam intiharların haberlere yansıma oranının %1,1 olduğu görülmüştür. Gazetelerin haber sunumunda yaşlı intiharına dair çok az habere rastlandığı kabul edilebilir. Yapılan taramalarda 4 gazete için tüm yaşlı intiharı haberlerinin %64,5'i Sözcü Gazetesinde, %16,1'i Cumhuriyet Gazetesinde, 12,9'u Hürriyet Gazetesinde ve %6,5'i Yeni Şafak Gazetesinde yer almıştır. Elde edilen yaşlı intiharına dair gazete haberlerinde %80,6 oranında erkek, %19,4 oranında kadın intiharlarının yer aldığı görülmüştür. Erkek intiharları kadın intiharlarına göre daha yüksek oranda haberleştirilmiştir. Bu durum TÜİK(a) verilerindeki intiharlarla karşılaştırıldığında büyük bir benzerlik ortaya çıkmaktadır. 2015 ile 2019 yılları arasındaki tüm 60 yaş üstü intiharların %77,5'i erkek, %22,5'i ise kadınlar tarafından gerçekleştirilen intiharlardır. (www.data.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 13 Ekim 2022). Bu açılardan elde edilen içerik analizlerinin istatistiksel açıdan kendi içerisinde tutarlı olduğu görülmektedir.

WHO ve IASP (2008; 2017) ve Sağlık Bakanlığı (2015) tarafından belirlenen medya profesyonelleri için intihar haberlerinin sunumuna dair rapora göre veriler değerlendirilmiştir. Elde edilen yaşlı intihar haberlerinde başlıkta intihar kelimesinin kullanımının %35,5 olduğu görülmüştür. Bu noktada %64,5'lik kelimeye yer vermeme durumunun bu kriterlere daha

yüksek oranda uyum gösterildiği söylenebilir. Ayrıca intihar kelimesi %67,7 oranında tekrarlanmamış şekilde haberlerde sunulmaktadır. Bu veri de intihar haberindeki özendiriciliği azaltmak adına olumlu bir perspektiftedir. İntihara dair görsellerin de %80,6 oranında haberlerde yer verilmeyişi yine bu kriterlerin gözetildiğini ve dikkat edildiğini ortaya koymaktadır. Haber sunumlarında intihar haberlerinin içerik olarak sunumunda dikkat edilen noktaları gösterdiği söylenebilir. Bu durumun aksi bir veri ise intihar haberinde tercih edilen haber dilidir. Yapılan içerik analizinde ölümü, intiharı ya da yaşlıya dair durumu dramatize eden dil tercihinin tüm yaşlı haberlerinin çoğunluğunda kullanıldığı görülmüştür. Toplam yaşlı haberlerinin %64,5'inde yaşlının intiharına dair dramatize edici ifadelere yer verilerek sunulduğu görülmüştür. Bu açıdan medya tarafından haber dilinin intiharın yüceltilmesinde ya da dramatize edilmesinde dikkatle davranmadığı görülmüştür. Gazetelerde yayınlanan rapor kriterlerine intiharı konu olan kişinin kimlik bilgilerinin paylaşımı boyutunda uyumlu olmadığı görülmüştür. Tüm yaşlı intiharı haberleri içinde haberlerin %83,9'unda kişinin tam ismi açık bir şekilde belirtilmiştir. Bunun yanı sıra yine intiharı gerçekleştiren kişinin %71 oranında fotoğrafına da yer verilmiştir. Bu iki faktör kişilik haklarının korunması noktasında intihar eden kişiye dair hak ihlalleri doğurmuştur ve raporlardaki kriterleri sağlayamamıştır. Kişisel bilgilerin sunumu ile intihar eden bireyin çevresinde olumsuz etkiler yaratılabileceği noktası gazeteler açısından gözetilmemiştir. Bu durum bireyin ailesi, yakınları ve çevresi için yaralayıcı bir durum ortaya çıkarabilir. İntihar haberi sunulan bireye dair bir başka inceleme bu çalışmada medeni durum bilgisi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Tüm gazetelerdeki yaşlı intiharı haberlerindeki bireylerin meslek bilgisi üzerinden analiz gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda tüm yaşlı intiharı haberlerinin %45,2'sinde meslek bilgisine yer verilmiştir. %21'lik oranla en çok iş insanı olan bireylerin intiharına sonrasında da sırasıyla emekli işçi, emekli vali ve doktorlara dair haberler verilmiştir. İntihar nedeni, yöntemi ve mekan bilgisinin sunulması da raporun belirlediği kriterlerin dikkate alınmadığını ortaya koyan sonuçlar göstermektedir. Gazete içeriklerinde ayrıca intiharlara dair %80,6 oranla yöntem bilgisi, %64,5 oranında neden bilgisi sunulduğu görülmüştür. Bu sunumun özendirme ve intihar için risk oluşturma boyutunda çok yüksek oranda sunulmasının intiharın haberleştirilmesinde olumsuz olduğu söylenebilir. Özel ve Deniz, medyanın haber sunumuna dair etik sorunların ortadan kaldırılması adına ciddi çalışmaların gerekliliğini bir öneri kılavuzuyla açıklamaktadır. Bu kapsamda medyanın *Yeni bir etik çerçeve çizilmesi, Pilot eğitim, Eğitimin yaygınlaştırılması, Ortak bildiri yayımlanması, Müfredatta yenilik* şeklinde özetlenen bir yenileşmeye ihtiyacı olduğuna değinilmiştir (2016:263). İntiharın taklit edilebilir özellikli doğası, kişilerin bu düşüncelere sahip olma

risklerini ortaya çıkarır. Bu noktada medyadaki haber sunumlarının haber dilindeki, yöntem belirtme ve neden belirtme açısında gözetmedikleri dikkatin, arttırıcı etki yaratabileceği belirtilmelidir. Medyada gazetelerde ya da diğer yazılı ve görsel basın araçlarında intihar riskini hem yaşlılık hem de diğer yaş grupları için arttırıcı bir rol oynaması durumunun incelenen araştırmada elde edildiği söylenebilir. Bu durumda intihar haberinin sunumuna dair daha çok çalışmanın yapılarak farkındalık yaratılması, medya için ise bu noktada daha dikkatli çalışmaların gerçekleştirilmesi ihtiyacından bahsedilmelidir.

Ayrıntılı olarak yöntem ve nedenler incelendiğinde ise tercih edilen intihar yöntemleri sırasıyla %44 ateşli silah, %20 ası ve %16 yüksekten atlama, %12 siyanür ve %8 iple boğma sonuçları elde edilmiştir. İntihar yöntemine dair TÜİK(b) verileri incelendiğinde, Türkiye'de 2015-2019 yılları arasında 60 yaş üstü tüm bireylerde asarak 1449, ateşli silah kullanarak 554, yüksekten atlama 326, kimyevi bir madde kullanarak 128, kesici bir alet kullanarak 58, suya atlayarak 49, kendini yakma şeklinde 15, tren veya başka motorlu araç altına atlayarak 7, doğal gaz, tüpgaz vb. kullanarak 1, diğer 116 intihar yöntemi tercih edilmiştir. TÜİK(b) belirtilen en yüksek intihar nedeni olan ası gazete içeriklerinde sunulan haberlerin %20'inde tercih edilmiştir. Gazete içeriklerinde ise en yüksek haber %44 ile silahla vurma yöntemini kullanan intiharlar TÜİK(b) verilerinde en çok görülen ikinci yöntemdir. İçeriklerin %16'sında tercih edilen yüksekten atlama TÜİK(b) tarafından açıklanan nedenlerde en çok görülen üçüncü yöntemdir. Siyanürle gerçekleştirilen intiharları kimyevi madde kullanarak gerçekleştirilen içerisinde görmek mümkündür. Bu noktada da sıralama olarak benzer bir oranda gazete içeriklerinde yer aldığı söylenebilir. İçeriklerde belirtilen iple boğma yöntemi kişinin kendisini metal bir tel ya da kablo şeklinde bir materyal ile boğması şeklinde sunulmaktadır bu noktada kesici bir alet kullanarak yöntemi içerisinde kabul edilebilir. Gazete içeriklerinde gösterilen yöntemlerin Türkiye verileriyle benzer olduğu gözlenirken, daha çok ateşli silahla intiharların haberleştirilmesi dikkat çekmektedir. Gazete içeriklerinde ayrıca intiharın nedenlerine dair ayrıntıların haber içerisinde sunulması incelenmiştir. Bu araştırmaya göre %64,5 oranında intihar haberinin nedeni belirtilmiştir. En çok aile içi geçimsizlik sebebiyle %40 oranında intihar gerçekleştiği haberleştirilmiştir. Sonrasında sırasıyla ekonomik sorunlar %25, eş kaybı, hastalık ve depresyon nedenleri %10'ar oranda yer verilmiştir. Yaşlı intiharlarına dair TÜİK(b) verileri incelendiğinde, Türkiye'de 2015-2019 yılları arasında 60 yaş üstü tüm bireylerde 1248 intiharın nedeni bilinmemektedir. Bilinen tüm intiharların nedenleri ise 819 intihar hastalık, 164 intihar geçim zorluğu, 52 intihar aile geçimsizliği, 25 intihar hissi ilişki ya da istediğiyle evlenememe, 1 intihar ticari başarısızlık, 391 intihar ise diğer nedenlerle gerçekleştirilmiştir.

Toplamda 52 intihar bu beş yıllık süreçte aile geçimsizlikleri sebebiyle gerçekleşmiştir. Gazetelerdeki incelemede elde edilen en yüksek oranlı haber %40 intihar nedeni ise aile içi geçimsizliğe bağlı durumlar sonrasında yaşanan intiharlar olmuştur. TÜİK(b) verilerinde içerisinde küçük bir orana sahip olan intiharların gazetelerdeki orantısal çokluğu dikkat çekicidir. Elde edilen içerik analizinde en çok görülen ikinci yaşlı intiharı nedeni %25 ile ekonomik sorunlar olmuştur. TÜİK(b) verileriyle bu oran kıyaslandığında geçim zorluğu nedeniyle 164 intiharın meydana geldiği görülmektedir. Bir diğer inceleme ise hastalık sebebiyle gerçekleşen yaşlı intiharları üzerine gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda toplam 819 intiharın sebebi hastalık olmuştur. Bu konuda haberlere yansımış sayı %10'dur (www.biruni.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi 17 Ekim 2022). Yapılan son inceleme intihar edilen mekâna yöneliktir. Yaşlı intiharlarının %90,3'ünde haberde intihara dair mekân bilgisi sunulmuştur. En yüksek orana sahip mekân %82,1 ile ev olarak görünmüştür. Bu durumun yaşlı bireylerin ev içerisinde daha çok vakit geçirmeleriyle paralel gelişilebileceği ihtimalini ortaya çıkartmaktadır. İntihar yöntemlerinin Türkiye'deki oranlarıyla gazetelerdeki haber oranları içerisinde yöntemin daha çok ateşli silahlar kullanılarak gerçekleştirilen intiharlar olması verisi önemli görülebilir. Bu verinin nedenlerine değinmek, araştırmak ve önlem almanın gerekli olduğu söylenebilir. Ayrıca en çok intihar nedeni olan hastalıkların da bu noktada önleyici sağlık hizmetleriyle desteklenerek önüne geçilebilmesinin mümkün olduğu düşünülmektedir. Bu noktada yaşlıların hem fiziksel hem de psikolojik sağlık anlamında çok yönlü desteklenmesinin gerekliliğine vurgu yapılmalıdır.

İçerik analizinde elde edilen bulgular literatürdeki diğer araştırmalarla karşılaştırıldığında ortak ve farklı bulunan sonuçlar görülmüştür. Diğer çalışmaların farklı olarak yaşlı intiharlarına özel değil genel yaş grubunun intiharlarına dair verileri içerdiği öncelikli olarak belirtilmelidir. Ayaz ve diğ., tarafından gerçekleştirilen çalışmada online haber sitelerinde intiharlar incelenmiş ve haberler yüksek oranda anlatım dilinin *duygusal/dramatik ifadeler (%70,7)* olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca haberlerin büyük çoğunluğunda *gerçek olay/kişi görüntüsü (%85,1)* ve *intihar şekli/yöntemi (%91,7)* açıkça intihar haberleriyle birlikte sunulmuştur (2018). Çalışmada dramatize edici ifadelerin, yöntemin ve fotoğrafın kullanımı açısından elde edilen sonuçların benzer özellikler gösterdiği söylenebilir. Palabıyıkoğlu ve diğ., gazetelerdeki intihar haberlerine dair araştırmada, olay anı veya geçmişe ait fotoğrafın %67,38 oranında haberde sunulduğunu, %52,13 oranında haberin başlığında intihar kelimesinin yer almadığını ortaya koymuşlardır. Haberlerin ayrıca *olumsuz mesajlar taşıyan* içeriklerde dramatize edici ifadelerle yer verildiğini belirtilmiştir. Ayrıca çok kullanılan yöntemin ası

(%30,85), intihara neden olan faktörün psikiyatrik bozukluk (%21,64) olduğunu belirtmişlerdir. (1994). Bu çalışma açısından da dramatize edici ifadelerin kullanımı, fotoğrafla kişinin kimliğinin gösterilmesi ve intihar kelimesine dair benzer sonuçlar ortaya konmuştur. Yöntem ve neden açısından çalışma bulguları farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Çoban, gerçekleştirdiği çalışmasında gazetelerdeki intihar haberlerinin sunumunu incelemiş ve yüksek oranda fotoğraflarla (%44,8-portre, %4-aile, %11,5-olay anı) haberlerin sunulduğu, en çok tercih edilen yöntemlerin atlama (%40,4), ateşli silah (%25,5), ası (%21,6) olduğu sonuçları paylaşılmıştır (2004). Çalışmalar karşılaştırıldığında fotoğrafa yer verme durumunun benzer, yöntemler arasından farklılıkların olduğu görülmektedir. İlhan ve Sayar Akaslan, gerçekleştirdikleri gazetelerin internet siteleri üzerindeki intihar araştırmalarında %57,1 oranında bireylerin sosyoekonomik durumlarını belli eden meslek bilgilerinin haberlerde bilgisinin verildiğini paylaşmıştır. Bu çalışmada en çok kullanılan intihar yöntemleri ateşli silah (%49) ve ası (%23,6) olmuştur (2019). Çalışmalar arasında yöntem açısından benzerlik bulunurken meslek bilgisi belirtilmesi açısından farklılık gözlenmektedir.

Genel anlamdaki gazetelerde tüm intihar haberlerini inceleyen çalışmalar dışında belirli bir örneklem alana dair araştırmaların yapıldığı çalışmalar da incelenmiştir. Örneklem grupları farklılıkları arasında karşılaştırma yapılabilmesi adına bu inceleme tercih edilmiştir. Harmancı ve diğ. (2014), çalışmalarında gazete haberlerinde polis intiharının incelemişlerdir. Elde ettikleri sonuçlar bakımından yüksek oranda kişilerin fotoğraf (%68,5) ve isimlerin (%68,9) haberlerde belirtildiği sonuçlarını elde etmişlerdir. Dikkat çekici bir veri olarak haberlerin yüksek çoğunluğunda (%97) intiharı yüceltici, övücü veya özendirici dil kullanılmamıştır. Haberlerin %42'sinde intihar yöntemi belirtilmiştir. Çalışmalar arasında kimlik bilgisinin sunumu noktasında benzerlik yer alırken, dramatize edici ifade kullanımı açısından büyük bir farklılık yer almaktadır. Bunun nedeni polis mesleğine dair medyanın daha dikkatli bir haberleştirme yöntemi tercih etmesinden bahsedilebilir. Harmancı ve diğ., çalışmasında 38 gazetenin verileri taranmış ve bizim çalışmamızdaki dört gazete de bu kapsamda taramada dahil olarak görülmüştür. Çalışmada Cumhuriyet gazetesi diğer gazetelere oranla daha az intihar yöntemi bilgisi sunduğu, daha yüksek oranda ise haberleri dikkat çekici formatta belirttiği sonuçları ortaya konmuştur. Sözcü ve Hürriyet gazetelerin daha yüksek oradan fotoğraf veya dikkat dağıtıcı görsel materyal kullandığı görülmüştür. İntihar yönteminin en az cumhuriyet gazetesinde belirtilmesi açısından çalışmada farklılık bulunmaktadır. Yapılan içerik analizi sonrasında çalışmada en az yöntem bilgisi sunulan gazete Hürriyet olarak belirlenmiştir. Ayrıca haber sunumu noktasında da gazeteler arası farklılıklara rastlanmıştır. İçerik analizi sonrasında

görsel materyalin en çok Yeni Şafak gazetesinde yer aldığı görülmektedir. Karaduman ve Aciyan (2021), tarafından gazetelerin internet siteleri üzerinden gerçekleştirilen araştırmada siyanüre bağlı intihar haberleri incelenmiştir. Bu çalışmada Sözcü, Türkiye ve Hürriyet gazeteleri çalışma kapsamında incelenmiştir. Sırasıyla en çok intihar haberi Hürriyet, Sözcü ve Türkiye gazetelerinde yer almıştır. Haber başlığı ve metne dair yapılan araştırmada Tüm gazetesinin haberlerde etik ilkeleri yeterince gözetmediği sonucu elde edilmiştir. Bu noktada iki çalışma arasında gazetelerin içerik sunumları açısından farklılıklara, etik ilkeleri gözetme açısından benzerliklere rastlanmaktadır.

Gazetelere bağlı gerçekleştirilen incelemede ortaya çıkan bulgulara dair veriler aktarılmıştır. Bu çalışmadaki veri yöntemleri arasında kesişim oluşturan medyada yaşlı intiharlarının yer alması, yaşlılardaki intihar eğilimlerinin nedenleri gibi noktalar yarı yapılandırılmış görüşmelerin de kapsamı içerisinde yer almaktadır. Bu noktada iki bulgu grubunun birbirini desteklediği ve ayrıldığı noktalar görülmesi sağlanmıştır. Görüşmecilerle medyada yaşlı intiharının boyutlarını değerlendirmeleri istenmiş ve bu kapsamda görüşleri elde edilmiştir. Katılımcılara gazetelerdeki içerikler hakkında ayrıntılı bilgi sunulmadan fikirleri alınmış ve değerlendirmeleri elde edilen sonuçlarla karşılaştırılarak birleştirilmiş ve yorumlanmıştır. Görüşmeciler medyada az sayıda yaşlı haberinin yer aldığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedenlerine dair görüşmecilerin yorumları ise haber değeri taşımama ve dikkat çekmeyen bir yaş aralığı olması olarak açıklanmıştır. Görüşmeciler yaşlılık alanının toplumda görünmez olduğunu bu durumun medyada da benzerlik gösterdiğini belirtmişlerdir. Yaşlı intiharlarına dair toplumsal olarak bir farkındalık bulunmadığı, yaşlının toplumsal olarak önemli bir kesim olarak görülmediğini, ölümünün de dikkat çekmediğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca yaşlı intiharlarının sayıca az olmasının da bu durumu tetiklediğine vurgu yapmışlardır. Yaşlılık dönemi için intiharın tespiti bireyin yalnız yaşaması ya da daha çok evinde intihar etmesi gibi faktörler zorlaştırıcıdır. Ayrıca intihar eden yaşlı bireyler genellikle intiharlarına dair bir not ya da mektup bırakmamaktadır. Bu nedenler intiharın anlaşılabilirliğini zorlaştırmaktadır. Ayrıca yaşlılığa dair yardım planları artış göstermesine rağmen intiharı gerçekleştiren yaşlı oranı toplumda azdır bu sebeple de konuya dair ilgi yüksek değildir (Tufan, 2016, akt. Karaca Baysal, 2020). Bunun yanı sıra genç intiharlarının toplumda anlık da olsa bir dikkate sebep olduğunu ve görüldüğünü belirten katılımcılar bu oranı sayısal olarak çoklukla ilişkilendirmişlerdir. Ayrıca Türkiye özelinde medyanın gündem yoğunluğunun fazlalığına dikkat çeken görüşmeciler yaşlı intiharlarının bu yoğun gündem arasında göz ardı edilebilecek bir oranda olduğunu belirtmiştir. Bu durum

özelinde yaşlılar için ölümün sorgulanmamasını Covid dönemi üzerinden örnek veren katılımcılar yaşlılara dair bir ölüm yaşandığında nedenler üzerine durulmadığını ve zaten yaşlı düşüncesiyle ölümün normalleştiğini belirtmişlerdir.

Görüşmeciler yaşlı intiharına dair haberlerdeki dil tercihine dair ise yargılayıcı ve ayrımcı bir dilin tercih edildiğine dair fikirlerini sunmuşlardır. Haberleştirmede bireylerin yaşamlarına ve ölümlerine dair dramatize edici ifadelerin haberlerde yer aldığını düşündüklerini ve bunun habere dikkat çekici bir etki kattığına inandıklarını belirtmişlerdir. Haberlerin dikkat çekiciliğini arttırmak adına bu gibi ifadelerin yer verilmesine vurgu yapan katılımcılar bu durumun bireyin ailesi ve çevresi adına olumsuz etkiler uyandırabileceğine dikkat çekmiştir. Bu durum gerçekleştirilen gazete taramasında elde edilen verilerle desteklenmektedir. Gazetelerde yer alan yaşlı intiharı haberlerinin büyük çoğunluğunda dramatize edici ifadelerin rastlandığı görülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde kişilerin kimlik bilgilerine dair ortaya çıkan sonuçlara benzer düşüncelerini belirten katılımcılar olmuştur. Katılımcılar medyada yaşlılara ait intiharların verilmesinde toplum nezdinde başarılı meslek gruplarına sahip bireylerin intiharının dikkat çektiğini ve bu sebeple gazetelerde yer aldığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Toplam haberler içerisindeki neredeyse yarı yarıya haberde meslek bilgisinin verilmesi, verilen meslek gruplarının çoğunluğunun ise toplum algısında önemli bireyler olarak görünen meslekler olduğu öne çıktığı söylenebilir.

Görüşmeciler intiharların nedenlerine dair daha yalnızlık, fiziksel sağlık, psikolojik sağlık, gelecekten beklentisizlik, yaşlılık algısı, yaşa bağlı ayrımcılığa maruz kalma, ekonomik gelir düzeyindeki düşüklük ve yalnızlık noktalarına değinmişlerdir. Görüşmeciler yaşlı intiharlarının nedenleri arasında bu faktörlerin bazen tek başına bazen de aynı anda görülerek ortak bir etkide bulunduklarına da dikkat çekmişlerdir. Gazete içerikleri düzeyinde yaşlı intiharlarına yönelik yapılan incelemede haberleştirilen en çok intihar nedeni aile içi geçimsizlik olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum katılımcıların görüşlerinde daha çok rol değişimleri başlığı altında değindikleri bir nokta durumunda görülebilir. Görüşmeciler kişilerin yaşlanmayla beraber aileyle birlikte yaşama ya da bakım verenin aile olması gibi noktalarda ters düşebildiklerini, bunun da yaşlıyı olumsuz etkilediğini ve intihara meyil göstermesine sebep olabildiğini belirtmektedir. Gazete içeriklerinde en çok haberin yer aldığı bir diğer intihar nedeni ekonomik sorunlar olmuştur. Ekonomik sorunlara dair görüşmeciler düşük ekonomik gelirin kişiyi intihara yönlendirebileceği üzerinde sıklıkla durmuş ve bu konuda yaşlının emeklilik ve yaşlılık aylığı noktasında desteklenmesinin önemine vurgu yapmıştır. Ekonomik

gelirindeki düşüş bireyi aynı zamanda temel düzeydeki bakım ve yaşam standartlarında düşüşe neden olabileceğini düşünen görüşmecilerin bu yorumu kişilerin hayata olan bağlılıklarına zarar vermesi olarak görülmüştür. Görüşmecilerin daha çok yalnızlık başlığı altında değindikleri eş kaybı gazete içeriklerinde oranında haberde yer almıştır. Eş kaybına bağlı kişinin yalnızlık çekmesi, kendi bakımını yeterli düzeyde karşılayamaması ve yas sürecini atlatamaması gibi sebeplerin intihara meyil durumunun artırabileceğini belirten görüşmecilerin değerlendirmeleriyle paralel şekilde bu konuya dair haberlere gazetelerce yer verilmiştir. Yaşlı intiharı haberlerinin içerisinde eş kaybına bağlı intihar haberine rastlanmıştır. Görüşmeciler ayrıca fiziksel sağlıktaki değişimlerin ve hastalıkların intiharı oluşturacak nedenlerden olabileceğini belirtmişlerdir. Bu konuya dair gazete içeriklerinde hastalık olarak sınıflandırılabilecek nedenlerle intihar haberlerin bulunduğu görülmüştür. Görüşmecilerin ayrıca psikolojik sağlık olarak bahsettikleri depresyon süreçlerinin de olumsuz etkilerine gazete içeriklerinde rastlamak mümkündür. Görüşmecilerin değindikleri noktaların gazete haberlerindeki içeriklerle ve nedenlerle genel anlamda benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Kısıtlı sayıda nedeni belirtilen yaşlı intiharı haberinin görüşmecilerle benzerlik göstermesi önemli bir nokta olarak görülmektedir.

Görüşmeciler ayrıca yaşlıların intihar eğilimine sebep olabilecek noktalar arasında geleceğe dair kurulan beklentisizlik üzerinde de durmuşlardır. Bu noktada toplumun ve bir noktada da bireyin yaşlılık ile ölümü çok birleştirdiğini düşünen görüşmeciler geleceğe dair sadece ölüm fikrinin var oluşunun da etkisiyle intiharların gerçekleştirilebileceğini savunmuşlardır. Yaşlının topluma entegrasyonunda sorunlar olmasından kaynaklı olarak oluşan bu yaşlılık dönemi fikrinin yaşamda bir şeyler üretmeme, yaşamda var olmama, sosyalleşmeme ve haklara sahip olmama gibi fikirler doğurmasından kaynaklı olarak görünmez birer figür olarak yaşlı bireylerin algılandığını görüşmeciler belirtmektedir. Bu algının getirdiği sadece yaşamda kalma ama yaşama dair bir eylemde bulunmama durumunun kişiyi geleceğe dair beklentisiz bir role büründürdüğü ve bu durumun da intihara sebep olabileceğine dikkat çekmektedirler. Bu noktada intihar nedenleri arasında ölçümlenmesi zor olan bu kavramın riskli yapısı üzerinde durulması gerektiği düşünülmektedir. Aközer ve diğ. (2011), gerçekleştirdikleri araştırmada yaşın ilerlemesinin gelecekle ilgili endişeleri arttırdığını ortaya koymuştur. Özellikle sağlık sorunlarının oluşmaya başlaması geleceğe yönelik bu endişe düzeyini arttırdığı sonucu elde edilmiştir. Karakartal (2021:201-202), çalışmasında kanser hastalarının intihar risklerine dair değerlendirmesinde kanserin *ölüm, ağrı, acı çekme* gibi kelimelerle eş anlamlı düşünülmesinden kaynaklı olarak kişilerde olumsuz bir süreç yaşanma

durumu ortaya çıkardığından bahsetmektedir. Kriz durumlarını ortaya çıkarabilen bu süreçte birey bu krizlerle baş etmede güçlük yaşayabilir ve intihar riski ortaya çıkabilir Kanserde belirtilen bu ölüm, ağrı, acı çekme gibi özdeşleştirme durumlarının benzerlerinin toplum tarafından yaşlılar için de gözetildiğini söylemek yapılan görüşmelerle mümkündür. Yaşlılığa atfedilen tüm olumsuz görüşler kişiyi gelecekten beklentisiz bir noktaya taşımakta bir risk faktörü yaratabilmektedir.

Bir diğer boyutta görüşmeciler yaşlı intiharlarının ne şekilde görüldüğünü, algılandığını ve değerlendirildiğini değinmişlerdir. Yaşlı intiharlarına dair toplumsal bakış açısında birden fazla değişkene yönelik görüşlerle karşılaşılmıştır. Toplumsal bakış açılarında bu denli çeşitli noktalarda değinilmesinde farklı meslek gruplarıyla görüşmelerin gerçekleştirilmesinin önemi olduğu düşünülebilir. Her meslek grubundaki birey kendi içerisinde bulunduğu perspektifle toplumu anlamakta ve yorumlamaktadır. Bu da çalışmanın multidisipliner yapısını desteklemektedir. İlk olarak yaşlı intiharlarına dair toplum tarafından görünmezliği üzerine görüşler değerlendirilebilir. Görüşmeciler yaşlılığın toplumda düşük farkındalığa bağlı olarak gelişen yaklaşımdan söz etmektedirler. Bu sebeple de intiharlarının da aynı oranda görünürlüğünün düşük olabileceğini belirtmişlerdir. Toplumun birçok açıdan başka sorunlarla mücadele ettiğini ve yaşlıların bu noktada kendi sorunlarını gündeme getiremediğini belirten görüşmeciler, bu noktada devlet ya da sivil organizasyonların da bu sorunlara dair farkındalığının düşük olabileceğine dikkat çekmişlerdir. Yaşlı bireyin toplum içerisindeki değerlendirmelerinde diğer yaş gruplarına nazaran daha düşük olarak değerli görüldüğünü, bu sebeple de ona dair sorunların aynı oranda değerini yitirdiğini düşünmektedir. Yaşlılığın toplumsal katılım içerisindeki düşük payının da bu etkiyi arttırdığını savunan görüşmeciler, intiharlarının da bu noktada düşük etki yarattığını ve bu sebeple görünürlüğünün az olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Türkiye özelinde gelecek dönem nüfus projeksiyonları içerisinde ön görülen yaşlanma evresinin halen toplum bazında tam olarak kabul edilmiş ve harekete geçilmiş bir alan olmayışının da bu etkisine değinen görüşmeciler yer almaktadır. Dolayısıyla bu yaşlanmaya hazır olamayan yapının yaşlıların sorunlarına dair de önem verme noktasında dikkatsizlikleri olabileceğine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca görüşmeciler içerisinde kır ve kent yaşamı arasında yaşlıların görünmezliğinin değiştiğini, kır yaşamındaki kişilerin bu toplumsal katılıma çok daha düşük düzeyde katılım gösterme imkanı olabileceğini savunmaktadır. Bireyin toplumsallıkla beraber birlikte aynı alanı paylaştığı insanlardan, kültürel, değerler, yargılar noktasında beslenir. Bu durumun sonunda birey toplumunda kendine ait özellikleriyle toplumsallığı birleşmiş bir üye olarak yaşamını devam ettirir. Tüm yaşam evrelerinde

etkilendiği kadar yaşlılık evresinde de psikolojik olarak çevresinden ve toplumdan etkilenir. Bu kapsamda yaşlı birey çevresinden farklı boyutlarda taleplerde bulunabilir. İhtiyacına yönelik olarak ekonomik, sosyal, manevi, psikolojik ya da fizyolojik planda gelişebilir. Bireyin iyi tanınması ve iyi analiz edilmesi her yaşta olduğu kadar yaşlılıkta da bu sebeple önemli görülmelidir. (Ak, 1991). Yaşlılığın da diğer yaşam evreleri kadar doğal şekilde karşılanması ve önemsenmesiyle bu dönem intiharlarının önlenmesinde fayda sağlanabilir.

Görüşmeciler yaşlı intiharlarının ayrıca toplumsal olarak daha kabul edilebilir görüldüğüne vurgu yapmaktadırlar. Buradaki kabul edilebilirliğin kapsamını diğer yaş gruplarının intiharlarına oranla daha normal görmek olarak açıklamak faydalı olacaktır. Görüşmeciler yaşlı bireylere yönelik ya da yaşlılık dönemine yönelik beklentisizlikten kaynaklı olarak ortaya çıkan bir inanışla toplumda yaşlı intiharlarının kabul edilebilir görüldüğünü düşünmektedirler. Yaşlıyı topluma aidiyet, hayata katılım, iş hayatına katılım, ekonomik refah gibi noktalarda üreticiden çok tüketici veya faydalanıcı rolünde gören bakış açısından kaynaklı olarak yaşlının ölümünü normalleştirme refleksi oluştuğunu görüşleri belirtilmiştir. "Yaşlıysa birey ölecektir, genç bir bireye göre daha önce ölmesi muhtemeldir bu sebeple de intihar etmesi ya da etmemesi bir şey ifade etmez, çünkü zaten ölecektir" gibi bir algının intihara dair kabulü değersizleştirdiğini söylemek mümkündür. Buradan hareketle yaşlı intiharlarına yönelik önleyici bir faktör olarak görülen din konusundaki görüşlere geçiş yapılabilir. Burada kabul edilebilir gören anlayış ile dine aykırı gören anlayışın görüşlerindeki tezatlık dikkat çekicidir. Görüşmeciler din faktörüyle bağlantılı olarak yaşlı intiharlarının önlenmesinde bir faktör olduğuna vurgu yapmaktadırlar. İnanç seviyesinin artışı ile intiharın gerçekleştirilmesi arasında ters bir orantı kurulabileceğini düşünen görüşmeciler, özellikle yaşlılıkla birlikte din etkisinin artışıyla güçlü bir engelleme yaratabileceğini düşünmektedirler. Yaşlı bireylerin inançları dahilinde bu durumun yasak olmasının bir engel yarattığını ve din faktörünün çıkarıldığı senaryoda intihar oranlarının daha da artış gösterebileceğinden bahsetmektedirler.

Bonelli ve diğ. (2013), *dini/manevi bağlanma* ile *depresif sendromların* ilişkisini inceleyen nicel araştırmalarda bu kavramlarının sentezini incelemiştir. Çalışmaların %67'sinde din/maneviyat ve depresyon arasındaki ters ilişki ortaya konulmuştur. Dini inançlara bağlı pratiklerin bireylerin başa çıkma mekanizmalarına olumlu etkisi olabilir, aynı zamanda bireylere yüklenen toplumsal bazı dini inançlar bireyde yetersizliklere bağlı başarısızlık hissini de ortaya çıkarabilir sonuçları paylaşmışlardır. Çalışmada ayrıca depresyonun intihar açısından yüksek riskli durum yaratma potansiyeline istinaden *din/maneviyat, depresyon ve intihar*

üzerine de incelemeler sunulmuştur. İncelenen çalışmalar içerisinde bu konuyu ele alan araştırmaların %75'inde intihar ile din/maneviyat ilişkisi arasında zıt bir ilişki görülmüştür. Bu noktadan hareketle din/maneviyat boyutunun intihar riskinde azaltıcı bir kaynak olabileceği ve bu yönde hizmet edebileceği ortaya konmuştur. Bu çalışma bulgularda katılımcı görüşlerinin belirttiği intiharın önlenmesi açısından din etkisini destekler niteliktedir. Benzer bir sonuca Gashi (2018), nicel araştırmasında intihar ile dindarlık arasındaki ters etkileşimi ortaya koyan sonuçlar paylaşmıştır. Bireysel dindarlığın artışı intihar olumsuz şekilde algılamayı kolaylaştırmaktadır.

Görüşmecilerin toplumsal olarak yaşlı intiharlarına dair değindikleri son konu ise yaşam ve ölme hakları üzerinden bir değerlendirme boyutu geliştirmiştir. Görüşmeciler bireylerin özgürlüklerine dair yaşama ve ölme hakkı boyutlarıyla bir yaklaşım geliştirmişlerdir. Ötenazi kavramına da değinen görüşmeciler yaşam ve ölüm noktasında intiharla birlikte bu kavramı değerlendirmişlerdir. Görüşmeciler bireyin kendisi kadar çevresinden kaynaklı sorunların eşliğinde intihara olan meyine değinirken burada bireyin yaşayamamak üzerine bir seçimde bulunduklarına vurgu yapmaktadır. Bu düşünceye ek olarak bireylerin geçici olmayan hastalıklar nedeniyle artık sağlıklılık hallerini kaybetmeleri sonucunda ötenazi fikrine yönelmelerini ise ölümü seçmek üzerine bir çerçevede açıklamaktadır. Ülkemizde yasal olmayan bu ötenaziye dair görüşmeciler daha çok sosyolojik bir değerlendirme sunmuşlardır denilebilir. Görüşmeciler ayrıca ötenazi isteğini kendilerinin hastalık süreçlerinde kalmaları ve geçmeyen durumlarla mücadele etme sürecine dair bir kişisel değerlendirmeyle konuya yaklaştıkları da belirtilmelidir. Yaşam hakkının barınma, güvenlik gibi temel haklardan öte kalitesi geliştirilmiş, çok yönlü olarak desteklenen ve istekleri gerçekleştirebilme yönlerinde de yaşamayı kapsadığını düşünen görüşmeciler, bu durumda sorumluluğu hem bireye hem de devlete yüklemektedir. Her bireyin yaşam hakkını destekleme görevi bulunması gereken bir sistemin sonrasında bireyin tamamen kendi tercihiyle ölümü seçerek ötenaziye dair olumlu bir bakış açısı geliştirmenin özgürlük boyutunda önemli olduğu görüşmeciler tarafından genel kanı olarak düşünmektedirler. Görüşmeciler tüm bu görüşlerinde ölüm kararının suiistimale açık noktalarına dair uyarılarını da fikirlerine eklemektedir. Bireyin ötenazi kararının alınmasında hasta, hasta yakını ya da hekim tarafından suistimal riskinin ortadan kaldırılması için güçlü bir denetim mekanizması kurulmasının önemine dikkatle vurgulamaktadır. Ötenaizinin tüm yaş grupları için bir seçenek olması üzerine fikirlerini beyan ederken görüşmeciler çalışmanın kapsamını oluşturan yaşlılık noktasında ise bireylerin de aynı şekilde iyi denetlenmiş kontrol mekanizmalarınca bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Görüşmeciler ölüm ve yaşam tercihinin nedenlerinin analizi ve çözüm noktasındaki tüm seçeneklerin değerlendirmeye alınması sonrası bireyin tercihine saygı duyulması gerekliliğini vurgulamaktadır. Önemli olanın doğru tespit ve çözüm olduğuna inanan görüşmeciler kişisel özgürlüklerin sınırlarının bu noktadan sonra belirleyici olmasına vurgu yapmaktadır. Acı çekme ve çok hasta olma durumunun getirdiği bir süreç olarak bireylerde ortaya çıktığı düşünülen bu ölüm isteğinin ötenaziden bağımsız toplumumuzda bir çeşit söylem olarak görüldüğünü düşünen görüşmeciler, bireylerin sözlü ifadelerinde bu konuya zaten değindiklerini ama eylemsellik noktasında dini inanış sisteminde olan bireyler için dinin getirdiği gereklilerle birlikte eylemselliğin yüksek olmayacağını düşünmektedir. Ötenaziye dair bu fikirler yaş grupları arasında büyük oranda bir farklılık gözetmezken intihar boyutunda yaşlılık için ölüm ve yaşam arasında diğer yaşlara göre daha farklı faktörlerin etkisinin bulunduğunu görüşmeciler belirtmektedir. İntiharların arka planlarında bireysel faktörler dışında yer alan etkilerin tespiti ve çözümünün bu noktada bir rolü olabileceğini düşünen görüşmeciler, ötenaziden farklı olarak intiharın toplumsal destek ile çözülebilir görüldüğünü düşünmektedir. Müftüler (2018), yaşlı bireylerle gerçekleştirdiği nitel araştırmasında yaşlıların bazılarının dini yaklaşımı kullanarak yaşam ve ölüm kavramlarının anlamlarını değerlendirdikleri çalışmalarında yaşlılarda *ölüm bilincinin* ve *öbür dünya inancının* olumlu bir ölüm algısı yarattığına dair sonuçları ortaya koymuştur. Kara (2017), yaşlılarla yürüttüğü nicel araştırmasında eğitim seviyesinin yüksek ve bedensel ağrılar fazla olması ötenaziye yönelik olumlu yaklaşımı arttırıcı olmuştur. Ayrıca eğitim seviyesi ve bedensel ağrıların artışının din faktörünün öneminin azaldığı bulgusunu elde etmiştir. Bireylerin ölümcül bir hastalık noktasında ölümü tercih etmesinde %57 oranında katılımcılar bu tercihin yerine getirilmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Ayrıca araştırmada ötenazi, intihar ve cinayet kavramlarıyla %59,4 oranın eş değer görülmediği sonuçları da paylaşılmıştır. Eroğul (1993), ölüm hakkı noktasında bireylerin yaşamlarını devam ettirme kararlarını özgürlük boyutuyla kabul etmektedir. Kötüye kullanım riski olabilecek bu hakkın düzenlenmesinde ayrıntılı bir sistem gerekliliğinden bahseder. Hem bireyin kendi iradesi hem de uzman-doktor müdahalesinin sınırlarının çizilmesi bu noktada gerekliliktir. Bireysel olarak çözümsüz olan hastalık durumlarında bu hakkın gözetilmesini insani bir yaklaşım olarak nitelendirdiği gözlemlenmiştir.

Yapılan araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılarla yapılan son değerlendirme bireylerin yaşlı intiharının önlenmesi yönündeki geçmiş mesleki deneyimlerinin paylaşılması ve genel anlamda yaşlı intiharının önlenmesine yönelik değerlendirmeleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada farklı meslek gruplarıyla birlikte bir

değerlendirme yapılmasındaki önemli noktalardan birinin bu konudaki görüşler olduğu düşünülmektedir. Her meslek grubunun intihara yönelik uygulamadaki rolleri ve sorumlulukları farklı boyutlarda şekillenmektedir. Aynı şekilde geliştirmek istedikleri önerilerinde boyutlarında yine farklılıklara rastlanması paralellik göstermektedir. Kapsayıcı bir intihar önleme çalışması adına tüm bu meslek gruplarının fikirlerinin birleşiminden yararlanmanın değerli olduğu düşünülmektedir. Görüşmecilerin büyük bir çoğunluğunun daha önceki mesleki deneyimleri içerisinde yaşlı intiharlarını ya da intiharları önlemeye yönelik çok fazla faaliyet içerisinde bulunmadıkları ya da bu alandaki faaliyetlere dair bilgilerinin yüksek düzeyde olmadığı görülmüştür. Bu durumun nedeninin genel olarak görüşmecilerin yaşlı intiharlarına dair vakalarla çok sık karşılaşmamaları olduğu söylenebilir. Ancak görüşmeciler içerisinde yaşlı intiharıyla karşılaşmış, bu duruma dair önleyici çalışmalar içerisinde yer almış katılımcılar da yer almaktadır. Bu kapsamda katılımcıların yaşlı intiharlarına dair iki boyutta yoğunlaşan görüşleri olduğu söylenebilir. İlk olarak görüşmeciler yaşlı intiharlarına dair alandaki uygulamaların kısıtlılıklarına değinmişlerdir. Görüşmeciler yaşlı bireylerde intihar vakasıyla karşılaştıklarında uygulamaları gereken adımların belirgin olmadığını, intihar vakasında anlık çözümlerle sürecin sadece incelendiğini belirtmişlerdir. İntihar girişimindeki yaşlı bireye ya da tüm yaş grubundaki bireylere yönelik faaliyetlerin belirgin olmadığını, raporlama sistemleri dışında kapsamlı bir yönde gelişmediğini düşünmektedirler. Görüşmeciler bu alanda genellikle akademik düzeyde çalışmaların olabildiğini ama intiharın önlenmesine yönelik uygulamada bir faaliyet olmadığını düşünmektedir. Genellikle fiziksel olarak kişilerin kendilerine zarar vermelerinin önüne geçilmek üzerine geliştirilen önlemlerin yaşlıyı çok yönlü olarak kabul edip destekleyen bir boyutta olmadığını belirtilmektedir. Görüşmeciler ayrıca intiharın tanınırlığına dair sorunlar olduğunu, meslek elemanlarının bu alanı tanımadıklarını ve kişilerin ölümleriyle sonuçlanabilecek bu süreçlerin toplumca bilinçsiz bir düzeyde değerlendirilerek ele alındığını gözlemlediklerini belirtmektedir. Görüşmeciler bu boyuttaki tüm düşüncelerinde yaşlılığın artış gösteren grafiğinin ve intihar riskinin öngörülemez bir artışa neden olabileceğine dair endişelerini aktarmaktadır. Bu noktada da gelişmiş bir önleme hizmeti ve koruyuculuk hizmeti geliştirilmesinin önemine vurgu yapmaktadır.

Bu noktada Türkiye'de intiharın önlenmesine yönelik çalışmalara değinmek konuyu değerlendirebilmek açısından faydalı görünmektedir. 10 Eylül Dünya İntiharı Önleme Günü olarak 2003 yılından beri farkındalık çalışmaları gerçekleştirmek ve konuya dikkat çekmek ve önlenebilirliği vurgulamak için kabul edilmiştir (WHO, . https://www.who.int/campaigns/world-suicide-prevention-day/2022 Erişim Tarihi: 20 Ekim

2022) Bu gün kapsamında Türkiye'de Türkiye Psikiyatri Derneğinin bilgilendirici çalışmaları, kitlelerde farkındalık yaratmaya yönelik çağrıları ve basın açıklamaları yapıldığı ve sempozyum çalışmaları gerçekleştirildiği görülmüştür (Türkiye Psikiyatri Derneği Krize Müdahale ve İntiharı Önleme Çalışma Birimi, 2018;Türkiye Psikiyatri Derneği Krize Müdahale ve İntiharı Önleme Çalışma Birimi Koordinatörleri, 2022) Sağlık Bakanlığı'na bağlı kurum ve kuruluşların(il sağlık müdürlükleri, aile sağlığı merkezi vb.) intiharın tanımlanması ve önlenmesi noktasında açıklamalarda bulunduğu, ve dar kapsamda birkaç broşür çalışması yaptığı görülmüştür. (Sağlık Bakanlığı Adana İl Sağlık Müdürlüğü, 2021). Bu çalışmaların çoğunda intihara dair kısa bir bilgilendirme sunulurken önleyici hizmet noktasında bir çalışma yöntemine dair ayrıntılı çalışmadan bahsedilmediği görülmüştür. Türkiye'de intiharın önlenmesine yönelik kısıtlı bir çalışma grubu bulunmaktadır. Türkiye Psikiyatri Derneğine bağlı Krize Müdahale ve İntihar Önleme Çalışma Birimi bu noktada önleyici çalışmalar yapması bakımından gösterilebilir. Bu birim ulusal çapta intiharın önlenmesinde krize müdahaleye dair stratejik bir yapı kurulması gerekliliğine dair internet sitesi ve haber siteleri aracılığıyla bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yürütmektedir[8]. Ayrıca Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı(2020-2023) faaliyetleri kapsamında il düzeylerinde intiharı önleme kurulları toplantılar gerçekleştirmektedir. Buna bağlı olarak intiharın engellenmesi dahilinde bölgesel eylem planları oluşturulmaktadır[9]. Tüm bu çalışmalarda önleyici hizmetlere yönelik pilot uygulamaların gerçekleştirilmesi, iş birliği sağlanacak kurulların belirlenmesi gibi noktalardaki hedefler sunulmaktadır. Türkiye'de ayrıca 2007 yılında faaliyeti durdurulan 182 Umut Işığı Hattı[10] intiharın önlenmesi amacıyla kurulmuştur. Bu hat 1995 yılında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bünyesinde faaliyete başlamış, 12 yıl boyunca faaliyet göstermiştir ve 24 saat boyunca görevli uzmanlar intihar düşüncesindeki bireylere destek hizmeti sunmuştur. Güncel durumda Türkiye'de

[8] Türkiye Psikiyatri Derneği Krize Müdahale ve İntiharı Önleme Çalışma Birimi [8]Kurumun çalışmalarına dair ayrıntılar için bakınız. https://psikiyatri.org.tr/3543/intihar-girisimlerine-mudahale-ve-intihari-onleme-stratejileri , https://www.birgun.net/haber/acil-intihar-hatti-14-yildir-kullanilmiyor-373001 , https://www.indyturk.com/node/360326/t%C3%BCrki%CC%87yeden-sesler/t%C3%BCrkiyenin-ulusal-intihar%C4%B1-%C3%B6nleme-politikas%C4%B1na-ihtiyac%C4%B1-var
(T.C. Sağlık Bakanlığı)dahilinde gerçekleştirilen il koordinasyon kurulları toplantılarına örnekler için bakınız: https://edirneism.saglik.gov.tr/TR-228593/intihari-onleme-il-koordinasyon-kurulu-toplantisi-gerceklestirildi.html, https://ispartaism.saglik.gov.tr/TR-249034/2022-yili-1intihari-onleme-il-koordinasyon-kurulu-1-toplantisi.html, https://erzurumism.saglik.gov.tr/Eklenti/129619/0/intihar-onlenebilir-kitapcigipdf.pdf,
[10]Alo 182 Umut Işığı Hattı hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. https://www.pembehayat.org/haberler/detay/2375/burcursquonun-ardindan, https://www.indyturk.com/node/357771/haber/deste%C4%9Fin-sunuldu%C4%9Fu-tek-hat-14-y%C4%B1l-%C3%B6nce-kapat%C4%B1ld%C4%B1-t%C3%BCrkiyede-intihar%C4%B1-d%C3%BC%C5%9F%C3%BCnen,

intiharın önlenmesine yönelik olarak hazırlanan aktif bir iletişim ağı bulunmamaktadır. 112 hattı üzerinden bu duruma yönelik hizmet alınabileceği bildirilmektedir[11]. Bu kapsamda görüşmecilerin belirttikleri intiharın önlenmesi noktasındaki faaliyetlerin kısıtlı durumundan söz etmek mümkündür. Yapılan önleme çalışmaları içerisinde somut adımlara dair ve önlemeye dair ayrıntılı bilgi verilmediği görülmüştür, bu noktada kurumlarda çalışan bireylerin intiharın önlenmesi noktasındaki informel destek ihtiyacını destekler niteliktedir. Yaşlılık alanındaki intihar riskine dair ayrıntılı bir çalışmaya da rastlanmamıştır. İntiharın önlenmesinde koruyucu ve önleyici hizmet sunan yardım kuruluşlarına yaşlılık alanında gençliğe göre daha az olanak bulunduğu söylenebilir. Bu sebeple önleyici hizmet kapsamında yaşlılara intihara dair çalışmada daha az rastlanmaktadır (Tufan, 2016 akt., Karaca Baysal, 2020)

Tüm görüşmelerde yaşlı intiharının önlenmesine yönelik psikoloji, sosyoloji, gerontoloji ve sosyal hizmet mesleklerinin görüşleri çerçevesinde meslek profesyonelleriyle öneriler tartışılmıştır. Elde edilen öneriler hem yaşlılık alanının geliştirilmesi hem de intiharın önlenmesi noktasında bu çalışmanın sonuçlarını derlemektedir. Görüşmeciler, belediyeler, büyükşehir belediyeleri, sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve özel kurumlarda farklı mesleki deneyimlere sahip bireylerdir, bu perspektifle kolektif bir öneri grubu elde edildiği söylenebilir. Görüşmecilerin değerlendirmeleri altı boyutlu önleyici hizmet kapsamı ortaya çıkarmıştır. İlk olarak görüşmeciler mesleki uygulama sınırlılıklarına değinmişlerdir. Burada ifade edilen sınırlılıklar mesleklerin birbirleriyle olan çizgilerin net şekilde ayrılmamasından kaynaklı olarak ortaya çıkan durumu ifade etmek için tanımlanmıştır. Görüşmeciler bu noktada ilk olarak multidisipliner bir çalışma yapısının intiharların önlenmesinde önemine dikkat çekmektedir. Yaşlılık ve intihar alanları biyolojik, psikolojik, bilişsel sağlığın çevre koşullarıyla birlikte değerlendirilmesiyle önleme ve korumaya alınabilecek alanlar olarak görülmektedir. Bu sebeple de meslek gruplarının koordineli bir çalışma ortaya çıkarması gerekli görülmektedir. Meslek elemanlarının müdahalede ve önlemede planlanmış bir çalışma içerisinde rol paylaşımlarını yaparak görev almaları gerektiğine değinen görüşmeciler, farklı noktalardaki bakış açılarının psikososyal destek boyutundaki önemine vurgu yapmaktadır. Görüşmeciler mesleki sınırlılıklar içerisinde ayrıca bakım veren personellerin de yetkinliklerin gözetilerek belirlenmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Bakım verenlerin hem kurum bakımında hem de evde bakım hizmetleri boyutunda yaşlıyla iletişimde birebir iletişimlerine

[11] https://www.indyturk.com/node/357771/haber/deste%C4%9Fin-sunuldu%C4%9Fu-tek-hat-14-y%C4%B1l-%C3%B6nce-kapat%C4%B1ld%C4%B1-t%C3%BCrkiyede-intihar%C4%B1-d%C3%BC%C5%9F%C3%BCnen

önem verilmesi gerekliliğini savunmaktadır. Görüşmeciler tüm bu süreçlerde hem bakım veren hem de meslek elemanlarının esenliklerinin de gözetilmesi ve psikolojik açıdan desteklenmesinin de göz ardı edilmemesi gereken noktalar olduğunu vurgulamaktadır. Görüşmeciler hizmet sunanlar yaşlılarla iletişimde sağlıklı bir bağ kurabilmek adına ilk olarak kişisel olarak çok yönlü bir sağlığa sahip olunması gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu imkanların sağlanması, personellerin esenlik içerisinde bulunmasını arttıracak ve böylece yaşlıya dair hizmetin kalitesini arttıracaktır. Aynı oranda intihar riskini oluşturma durumunun tespitinde ve önlenmesinde daha etkili bir çözüm geliştirebilmeyi sağlayacaktır. Bu çalışmada elde edilen önleme kapsamındaki sınırlılık bulgusu daha yüksek hizmet kalitesi sunulması adına bir çalışmayı dile getirmektedir. Gerçekçi ve insanı temele alan bu anlayışın tüm bireylerin yaşama haklarını gözetmekte ve daha iyi hizmete erişimini sağlamakta ilk basamak olduğunu söylemek mümkündür. Hizmet verenlerin refahı hizmet kalitesini doğrudan etkileyerek hizmet alıcılara daha yüksek standart sağlamak için göz ardı edilmemelidir.

Görüşmeciler intiharın önleyiciliği için en önemli noktalardan birini de toplumsal bir boyutta geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu durum yaşlıya dair algıların güncellenmesi ve değiştirilmesi ihtiyacıdır. Görüşmeciler toplumdaki yaş algısının, yaşlı bireyleri ayrımcılığa maruz bıraktığını düşünmektedir. Bu ayrımcılığın topluma kabul edilememe, isteklerini tanımama, isteklerini önemsememe gibi boyutlarda meydana geldiğini belirten görüşmeciler, bu durumun yaşlıyı yalnızlık, anlaşılmama, toplumdan uzaklaşma gibi süreçlere sürükleyerek intihar fikrine yöneltebileceği üzerinde durmaktadır. Toplumda yaşlı kelimesinin algılanış şeklinin değiştirilerek daha fazla yaşlıların entegre edildiği sistemler geliştirilmesinin bu noktada önleyici olabileceğine vurgu yapılmaktadır. Yaşlılık alanındaki çalışmaların kurum bakımı boyutunda kişilerin sadece kimsesi olmayan ya da değer görmeyen birey olması sebebiyle bu kurumlara girişinin yapılması üzerinden değil, kurumların yaşlıların yaşam kalitesini arttıracak uygulamalar sunan yapılarda olmasıyla bu algının olumsuz etkisinin azaltılabileceğine dikkat çekilmektedir. Bu durum yaşam tatminin artışı sağlanan yaşlının yaşadığı toplum içerisinde haklarının korunmasını, olumsuzlukların azaltılmasını ve böylece intihar eğiliminin azaltılmasını kapsamaktadır. Toplumdaki yaşlı algısının değiştirilmesi için yaşlılık alanındaki sosyal politikaların da değiştirilerek bireylerin haklarını koruyucu bir boyuta taşınmasının intiharı önlemede rolü olduğuna değinilmektedir.

Görüşmeciler yaşlı intiharlarında yaşlanmayla birlikte bireyin kendi yaşam alanından çıkarılarak aile ya da kurum bakımı gibi noktalara taşınmasının olumsuz etkilerine de

değinmiştir. Bu kapsamda yerinde yaşlanmanın sağlanmasıyla bireyin alışkanlıklarını ve yaşamının uzun bir süresini geçirdiği sosyal çevreden ayrılmadan yaşlılık dönemini geçirmesinin intihar eğilimini azaltıcı rollerine dikkat çekilmektedir. Yaşam alanından ayrılmayan birey tanıdık olduğu esnafla, alışkın olduğu mekanlarıyla, yolunu bildiği parklarla, mahalle ya da ilçe paydaşlarıyla birlikte yaşamaya devam eder, tüm bu süreçlerde komşuluk ilişkileriyle, var olan yaşam alanındaki paydaşlığı bulunan bireylerle güçlü paylaşımlara devam eden bireyin psikolojik olarak olumlu pekiştireçlerle desteklenmesi sağlanır. Bireyin yaşlanmayla birlikte kişisel bakımını sağlayamama gibi nedenlerle şehir değişikliği, mahalle değişikliği yaşamasının adaptasyon sorunları yarattığını, bireyi yalnızlığa sürüklediğini düşünen görüşmeciler bu noktada bireyin bakım ihtiyaçları açısından desteklenmiş bir yerinde yaşlanma modelinin oluşturulmasının önemini vurgulamaktadır. Yerinde yaşlanma ile bireyin depresyon, yalnızlık, rol kayıpları, psikolojik esenlik gibi noktalardaki olumsuzlukları azaltılarak alışkın olunan çevre içerisinde bireyin gözetilmesi sağlanabilir. Böylece de intihar eğilimine yöneltebilecek olumsuzlukların önüne geçilmesi sağlanabilir. Bireylerin kendi evlerinde ya da mahallelerinde hızlı şekilde ulaşabilecekleri destek mekanizmalarının, sosyal hizmetlerin sağlanabilmesi ile yerinde yaşlanmanın bireylere yönelik desteklenmesi mümkün kılınabilir. Böylece kendi yaşam alanı içerisinde ayrılmayan bireyin kurum bakımı maliyetleri de daha düşük seviyedeki çözümlerle çok yönlü olarak sağlanabilir. Yerinde yaşlanması sağlanan birey için kurum bakımı son noktadaki çözüm halini alır ve refah seviyesi korunduğu sürece bireyin hayatındaki büyük çaplı bir değişiklik gerçekleştirmesine gerek kalmaz. Bu görüşü savunan görüşmeciler yaşlılık için özellikle de Türkiye gibi hızla yaşlanan ülkeler için yerinde yaşlanmanın etkilerinin hızlı alınabilecek çözümlerle görünür olabileceğine ve kurum bakımına nazaran hem kişi hem de devlet açısından daha küçük maliyetlerle daha kapsayıcı sonuçlar elde edilebileceğine vurgu yapmaktadır. Küçük, mahalle çaplı yapılanmaların bu hizmeti sunmaktaki önemine ve geliştirilmesi gerekliliğine dikkat çekilmektedir. Özellikle bu çözümün bireylerin evli olmadığı ya da çocuklarıyla görüşmediği senaryolarda yalnızlık sorununu aşmaktaki önemine görüşmeciler tarafından dikkat çekilmektedir. Bu konudaki yerinde yaşlanma araştırmalarında Öğüt ve diğ. (2017), huzurevinde kalan yaşlılarla gerçekleştirdiği nitel araştırmasında, katılımcıların %95,9'unun kendi isteğiyle huzurevine geldiğini ancak, %64,4'ün evinde yaşlanmak istediği sonuçları paylaşılmıştır. Kendi çevrelerini, evlerini ve yaşadıkları mahallenin bu istekteki etkilerini çalışmalarında paylaşmıştır. Stones ve Gullifer (2016), evlerinde bağımsız yaşam sürdüren 85+ yaş grubundaki bireylerle gerçekleştirdiği nitel araştırmasında bireylerin öz bakım ve evde bakım için

zorluklarla karşılaştığı durumlarda dahi kendi evlerinde kalmanın yüksek anlamlı bir değeri olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bireylerin çevrelerini ve gündelik aktivitelerine bağlılıklarının bu isteği desteklediği bu çalışmada paylaşılmıştır. Bu kapsamda yaşlıların kişisel olarak da yerinde yaşlanma tercihlerinin yüksek olduğu söylenebilir. Sixsmith ve Sixsmith (1991), gerçekleştirdikleri çalışmada 65 yaş ve üzeri kendi evlerinde yaşayan katılımcılarla çalışması gerçekleştirmiştir. Bireylerin yerinde yaşlanmayı tercihinde evle kurulan *bağımsızlık, anılar, varoluş hissi* gibi ifadelerin bu isteği güçlendirici etkilerinden bahsetmiştir. Yani birey evle kurduğu bağlarda tüm geçmiş deneyimlerinin ve anın getirdiklerini bir bütün olarak algılayarak kendini bulunduğu alana ait ve bu alanda bağımsız hisseder. Bu da bireyin yerinden ayrılmadan yaşlanma isteğini açıklar. Aydemir (1999), gerçekleştirdiği çalışmasında yaşlı intiharlarının artış oranına dikkat çekmektedir. Toplum yapısının değişimi, aile yapılarının değişimi yaşlıları sosyal izolasyona maruz bırakmaktadır. Bu duruma bağlı depresyon ve intihar riskini oluşturmaktadır. Uzayan yaşam süresinin etkisiyle artan sayıda toplum içinde yaşlı sayısının artışına değinirken özellikle yalnız yaşayan yaşların evde temel bakımları ve sosyal izolasyon risklerinin önlenmesinde destek hizmetinin önemine dikkat çekmiştir. Bu araştırmalardaki bulguların katılımcıların görüşlerini destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Aközer ve diğ. (2011), gerçekleştirdikleri çalışmanın nitel boyutunda huzurevlerine dair kalabalık oluşun, hayata adapte olmayışına yönelik sonuçlar ortaya koymuş, evde bakım hizmetlerinin ise tanınırlık sorunları olduğunu, konunun geliştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu noktadan yola çıkarak evde bakım ve yerinden yaşlanma kavramlarının kapsamlarının geliştirilmesi, toplum nezdinde tanınırlığın arttırılması noktaların önemine vurgu yapılmak istenmektedir. Ayrıca yaşlanan Türkiye toplumu için hızlı şekilde yaşlanma önlemleri alınmasında yerinde yaşlanma faaliyetlerinin kısa sürede yüksek etki göstereceğine de inanılmaktadır.

Görüşmeciler yaşlı intiharının önlenmesi için yerel ve merkezi yönetim birimlerine dair de sorumlulukların bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu sorumlulukların yaşlanmanın olumsuzluklarına karşı bireyin çok yönlü korunmasının sağlanmasında ve intihara meyilli duruma ilerlememesindeki önemine vurgu yapılmaktadır. Yerel yönetimlerin yaşlı bireylerin sağlıklarını korumak noktasında birinci basamak sağlık hizmetlerindeki önemine vurgu yapan görüşmeciler, mekânsal yakınlık, yerindenlik ilkeleri kapsamında yerel yönetimlerin hızlı ve etkili çözüm sunmakta görevlerinin arttırılmasına vurgu yapmaktadır. Burada görüşmeciler yaşlıların evdeki bakımlarında, acil destek noktalarında, psikososyal desteklenmelerinde kendi ilçeleri içerisindeki vatandaşları yakından tanıyan ve buna uygun hizmet geliştiren yerel

yönetim ağlarınca intihar risklerinin erken tanısı ve önleme çalışmaları yapılabilmesini düşünmektedir. Yaşlının isteklerini anlamada, buna dair çözümler üretmede yerel yönetim ağları, çözüm sunmada daha hızlı bir destek mekanizması olarak görüşmeciler tarafından değerlendirilmektedir. Görüşmeciler ayrıca yerel yönetimlerin bölgesel yapısının toplumun o bölgedeki kültür beklentilerine dair daha iyi tanıma ve buna bağlı olarak da en uygun hizmeti geliştirme potansiyeli olan kurum olduğunu düşünmektedirler. Bu sayede kültürel arka planı desteklenmiş önleme ve korumanın sağlanması mümkün kılınabilir. Görüşmeciler yerel yönetimlere dair son olarak ise kurum bakımındaki bürokrasiye bağlı gecikmelerin olumsuzluklara değinmişlerdir. İlçe belediyelerinin kurumlarla sağlanan entegrasyonu sayesinde kurum bakımında kalan yaşlıların çok yönlü olarak ve daha geniş bir perspektiften etkinliklere erişimi olabileceğine vurgu yapmaktadır.

Görüşmeciler merkezi otoriteye dair ise ilk olarak kurum bakımlarının hizmet yönteminin değiştirilmesine değinmişlerdir. Kalabalık odalardaki yaşam standartlarının değiştirilerek yaşlı bireylere daha fazla özgürlük alanı tanıyan oda kapasiteli kurumların inşasının hem yaşlıyı kuruma dair olumsuz algıdan kurtaracağını hem de daha rahat tercih edilebilir olacağını düşünmektedir. Ayrıca görüşmeciler kurum bakımındaki devlet yapılanmalarının özel sektöre göre daha fazla sayıda olması gerekliliğine yaşlıların ekonomik durumlarındaki kısıtlamaları örnek göstererek değinmektedir. Yaşlı bireylerin düşük ekonomik gelirleri ya da emekli maaşlarını özel sektöre ait kurumları karşılamaya yetersiz oluşu, devlete bağlı kurumların ise kapasitelerinin yetersiz oluşu sebebiyle yaşlılar kurum bakımı için uzun süreler bekleyebilmektedir. Bu süreç de yaşlı bakım ve barınma gibi noktalarda hizmete erişememeye bağlı olarak dezavantajlı bir konumda kalabilir. Bu sebeple merkezi yönetimlerin kurum bakımı konusunda standartları geliştirilmiş, kapasitesi arttırılmış kurumların sayılarının arttırılmasına dikkat çekmektedir. Görüşmeciler ayrıca yerinde yaşlanmanın yine merkezi otorite aracılığıyla desteklenmesinin bu noktada önemine vurgu yaparken, kişileri yaşam alanlarından ayırmadan yaşlanma noktasındaki taleplerine ve ihtiyaçlarına yönelik ilçe ya da mahalle bazlı kurumların arttırılmasın etkili olacağını savunmaktadır. Bu çalışmaların yaşlıların topluma entegrasyonu, çok boyutlu desteklenmesi gibi açılardan sağladığı destek ile yaşlının intihara yönelik meylinin azaltılabileceğini düşünen görüşmeciler, intihar nedenleri arasında belirttikleri ekonomi, aile geçimsizlikleri gibi noktalarda merkezi yönetimin bu nedenleri azaltıcı olabileceğini düşünmektedir.

Son olarak yaşlı intiharlarının önlenmesinde çok yönlü desteğin sağlanması fikrine değinilmelidir. Görüşmeciler yaşlılık alanını da intihar alanını da farklı mesleki disiplinin ve birimin birlikte koordineli çalıştıkları bir alan olarak görmektedir. Bu nedenle çok yönlü bir destek sunmaktan da ortak bir nokta olarak farklı perspektiflerden yaklaşılmasının olumlu etkisi vurgulanmaktadır. Görüşmeciler çok yönlü destek hizmetinin içeriğine dair acil destek hatlarının yaşlıların riskli durumlarının tespiti için daha aktif şekilde kullanılmasının olumlu etkiler doğuracağından bahsetmektedir. Yaşlı nüfusun tanınması şeklinde açıklanabilecek nüfusun yaşlılığının ve yaşlanma kalitesinin tespitiyle bu yöndeki hizmetlerin hızlı şekilde çözümler sunabileceğine vurgu yapılmaktalar. Görüşmeciler ayrıca özellikle yaşlı bireyler için intihar riski oluşturan eş kayıplarının ve akranlar arasında artan ölüm oranlarının dikkate alınarak bireyler için yas süreçlerine destekleyici hizmetlerin geliştirilmesini de çok yönlü bir hizmet olarak görmektedir. Yas süreçlerinde destek mekanizmalarıyla korunan bireylerin, ihtiyaçlarının analizi sonrasında müdahale ve destek mekanizmalarına dahil edilmesiyle intihar eğiliminin ve riskinin azaltılmasına dikkat çekilmektedir. Ayrıca görüşmeciler sosyal hayata katılımın canlandırılmasını ve kent dokularının bu noktada yaşlanmaya başlayan nüfusa yönelik olarak geliştirilmesinin de etkilerine değinmektedir. Yaşıtlarıyla daha fazla iletişim halinde bulunmanın yanı sıra nesiller arasındaki iletişimin de bu noktada geliştirilerek daha çok paydaşlık bulunan noktalara ilerletilmesi gerekliliğini önemsenmektedir. Bu faktörlerin intihar risklerini oluşturabilecek yalnızlaşma, depresyon, bilişsel rahatsızlıkların ilerlemesi gibi süreçlerde olumsuzlukları azaltarak korunmanın arttırılabileceğini görüşmeciler belirtmektedir. Ayrıca toplum içerisinde artan yaşlılık oranına rağmen teknoloji kullanımında geride kalabilen yaş gruplarının hızlı ilerleyen teknolojiye katılması noktası da çok yönlü desteğin başka bir boyutudur. Dijital dönüşümün getirdiği teknolojik hareketlere yaşlıların adapte edilmesinin de yine çok yönlü olarak destek içerisinde sayılabileceği söylenebilir. Ayrıca medyanın etki kapasitesinin göz önünde bulundurularak olumlu algıların geliştirilmesi ve çalışmaların kitlelerde hızlı şekilde cevap bulabilmesi adına önemsenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Burada önerilerden oluşturulan fikirlerle intiharın önlenmesinde geliştirilen kuramlar arasında bir ilişki kurmak çalışma açısından önemli görülmektedir. Durkheim'dan başlayarak öne çıkan çevresel etkilerle gerçekleşen intihar algısının bu çalışmadaki karşılığı da benzer olmuştur. Bu noktada katılımcılar intiharın tek yönlü bir eylem olmadığı konusunda fikir birliğindedir. İntihar bireyin çevresel, fiziksel, psikolojik ve sosyal değerlerinin bir boyutu halinde meydana geldiğine dair katılımcıların görüşleri önerilerde de kendine yer bulmuştur. Bu noktada bu öneri grubunun bazı kuramlarla ortak noktaları bulunduğunu söylemek

mümkündür. Güncel yaklaşımlar arasında bulunan Joiner'in *Kişilerarası İntihar Kuramı* klinik olarak intihar davranışını engellemeye yönelik olarak olan alanı geliştirmek adına kullanmıştır. Bu kuram temelde intihar riskinin oluştuğu süreçleri anlamlandırmakta ve önlenmesi için özel noktaların belirlenmesinde yararlanılabilir (Joiner, 2005 O'connor'ın teorisindeki biyo-psiko-sosyal bağlamdaki inceleme açısından benzerlik yaratmaktadır. O'connor'ın teorisindeki intiharı düşünme aşaması ve intihar davranışı aşaması fikrinden yola çıkarak kuramını geliştirmiştir. İntiharın düşünce aşamasında önleyiciliğin sağlanması ise davranışı engellemek için temeli adımı oluşturmaktadır (O'Connor, 2011; O'Connor, Kirtley, 2018). Burada kısaca değinilen bu teoriler, kendilerinden önce gelen birçok teorinin eksik ve yanlış yönlerini geliştirmiş ve güncel yaklaşımlarla oluşturulmuş. Burada kısaca değinilen bu teorilerin Türkiye özelinde intiharı önleme çalışmalarında detaylı şekilde incelenmesi, önleyici hizmetlerin görüşmecilerin bahsettiği birçok boyutta etkili olması açısından önemli görüldüğü için burada kısaca tartışılmaktadır. Önleme çalışmalarında eylemsel çalışmalar ve kapsamlı uygulamalar geliştirilmesinden bahsedilebilmesinde akademik ve kuramsal gözlemlerin payının önemsenmesi, bu çalışmanın gerçekleştirildiği alandaki gibi etik değerlerle mesleki gelişimine değer veren, toplumu ve bireyi geliştirmeyi hedefleyen ve gelişime açık olan çalışmacılar açısından gerçekleştirilen bir çalışmadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşlılık ve intihar alanlarının birbiriyle ilişkisi bağlamında gerçekleştirilen bu çalışma meslek elemanlarının ve medyanın yaşlı intiharlarına dair yaklaşımlarını incelemektedir. Bu noktada multidisipliner bir yaklaşımla yaşlılardaki intihar eğilimlerine dair psiko-sosyal yönden değerlendirme sunmaktadır. Gerçekleştirilen çalışma sonucunda yaşlı intiharlarına dair farkındalığın gelişmediği bu konunun bir gündem maddesi olarak toplum ya da medya nezdinde henüz bir karşılığının olmadığı görülmektedir.

Doküman analizinde elde edilen sonuçlar bakımından, gazeteler yaşlı intiharına dair çok az sayıda habere yer verilmiştir. Dört gazete içerisinde toplam beş yılda 31 habere yer verildiği görülmüştür. Sözcü 20 haber ile en çok haberi sunan gazete, Yeni Şafak ise 2 haberle en az haberi sunan gazete olmuştur. Tüm yaşlı intiharı haberlerinin %64,5'i Sözcü, %16,1'i Cumhuriyet, 12,9'u Hürriyet ve %6,5'i Yeni Şafak'ta yer almıştır. Haberlerde erkek intiharları %80,6 oranında, kadın intiharları %19,4 oranında sunulmuştur. Erkek intihalarının çok yüksek oranda yer aldığı, bu durumun istatistik verimleriyle uyumlu olduğu görülmüştür. Gazetelerin intihar haberlerinin sunumuna dair haber yapma kriterlerinde yol gösteren etik değerlerin sunulduğu raporlara, başlık yönünden uyum gösterdiği görülürken içerik ve kişilik bilgileri yönünden uyumsuz olduğu görülmüştür. Gazetelerin yaşlı intihar haberlerini sunumlarında kişisel bilgilerin paylaşımı noktasında bazı etik sorunlarla karşılaşılmıştır. Yaşlı intiharı haberlerinde kişilerin kimliklerine dair %83,9 oranında isim, %71 oranında kişinin fotoğrafı sunulmuştur. Bu durum intihar eden bireyin çevresi için olumsuzluk yaratma riskini ortaya çıkarmaktadır. Gazetelerin ayrıca içerik sunumlarına dair de etik sorunlar yer aldığı gözlemlenmiştir. Gazetelerde yer alan yaşlı intiharı haberlerinde içerikler intihar yöntemi %80,6 oranında ve nedenine %64,5 oranında ayrıntıyla sunulmuştur. Bu durum intiharın kopyalanması, özendirilmesi boyutları açısından riskli görülmektedir. Toplam yaşlı haberlerinin %64,5'inde yaşlının intiharına dair dramatize edici ifadelere yer verilerek sunulduğu görülmüştür. Bu açıdan medya tarafından haber dilinin intiharın yüceltilmesinde ya da dramatize edilmesinde dikkatle davranmadığı görülmüştür.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde elde edilen sonuçlar bakımından çalışma, katılımcı profili açısından multidisipliner yapıdadır. Görüşmecilerin farklı mesleki disiplinlerden seçilmesi konunun çok yönlü değerlendirilmesinde büyük önem göstermiştir. Görüşmecilerin konuyu ele alış yöntemlerindeki farklılıklar konunun derinlemesine incelenmesini sağlamıştır. Bu çalışmada öne çıkan başlıklar yaşlılığa yönelik kültürel ve sosyolojik toplum algıları, yaşlılık politikalarına yönelik görüşler, yaşlılarda intihar eğiliminin nedenleri, toplumsal olarak yaşlı intiharları algısı, medyanın yaşlı intiharlarını ele alışı, yaşlı intiharlarının önlenmesi olmuştur. Tüm bu noktalar içerisinde bulunan sonuçlarda bu multidisipliner anlayışın konuyu geliştirdiği ve kapsayıcılığı sağladığı söylenebilir. Toplumsal olarak yaşlılık genel anlamda daha olumsuz değerler üzerinden anılmıştır. Muhtaç, yük, istekleri önemsenmeyen gibi ifadeler genel görüşmelerin ağırlığını oluşturmuştur. Olumlu değerlendirmeler olarak ise aile büyüğü, deneyimli kişi noktaları öne çıkmıştır. Yaşlılık alanına dair uygulanan politikaların yetersizlik ve gerçekçilikten uzak olarak değerlendirildiği görülmüştür. Politikaların kapsamlı geliştirilmediği, koruyucu önleyicilikten çok anlık ihtiyaçlara yönelik olarak geliştirildiği düşüncesi öne çıkmıştır. Yaşlıların politikalar anlamında çok yönlü değerlendirilmediği, fiziksel sağlık ve bakım kriterleri üzerinden değerlendirildiği, hizmet standartlarının bu sebeple psiko-sosyal boyutta gelişmediği görüşü öne çıkmıştır. Yaşlanma dönemiyle birlikte artış gösteren rol değişimleri, sağlıktaki kayıplar, yalnızlık ve düşük ekonomik gelir gibi yönlerin yaşlı bireylerin intihar eğilimlerine dair bir risk oluşturduğu, ayrıca toplumsal olumsuz algıların ve yaş ayrımcılığına maruz kalmanın da bu noktada benzer riskler ortaya koyduğu sonuçları sunulmaktadır. İntihar eğilimlerindeki risk faktörlerine dair önleyici ve kapsamlı hizmetlerin gerekliliği bu noktada öne çıkmaktadır. Görüşmeciler medyada yaşlı intiharlarına dair haberlere neredeyse hiç karşılaşmamıştır. Karşılaştıkları haberlerde ise haberleştirme yönteminin dil tercihi noktasında eksiklikleri olduğunu değerlendirmişlerdir. Habere konu olan kişilerin dramatize edilerek sunulduğu belirtilmiştir. Kişiler haberlerin dikkat çekiciliğinin arttırılması için tercih edilen dilin bu şekilde ifadelerle sunulabileceği düşüncesi öne çıkmıştır. Görüşmeciler yaşlı intiharlarına yönelik geliştirilen herhangi bir çalışma içerisinde yer almazken, genel olarak intihara müdahale noktasında da çok fazla vaka ile bir arada bulunmamıştır. Karşılaşılan vakalarda ise intihara müdahale noktasında uygulama tanınırlıkları sorunları olduğunu belirtmiştir. Kapsamlı bir çalışma bulunmamasından kaynaklı olarak intihara müdahalede informel destekle çözüm arayışında bulunulduğundan bahsedilmiştir. Ayrıca intiharın önlenmesi noktasında fiziki şartların değiştirilmesi üzerinden bir uygulama

yapıldığı ancak psiko-sosyal yönden bireyin değerlendirilmesinde kısıtlı çalışma olduğu görüşü öne çıkmıştır.

Bu tez çalışması farklı meslek gruplarına ait profesyonellerin görüşleri ve medyanın içeriklerini bir araya getirerek bir değerlendirme yöntemi uygulamaktadır. Bu noktada görüşmecilerin farklı mesleklerden kişiler olmasının hem konuya bakış açısı geliştirilmesi hem de konunun derinlemesine incelenmesi noktasında çalışma boyunca çok olumlu sonuçlar ortaya çıkardığı görülürken bu durum çalışmanın güçlü yanlarını oluşturmaktadır. Konunun medya aracılığıyla topluma ulaşan perspektifinde gazetelerden elde edilen verilerin de görüşmeleri destekleyici bir sonuç ortaya çıkardığı görülmektedir Gerçekleştirilen araştırma, yaşlılardaki intihar eğilimlerine ve risklerine dair bir farkındalık yaratma isteğinin yanı sıra güncel olarak alanda çalışan profesyonellerin bu noktadaki deneyimlerini ve yorumlarını da paylaşarak gelecek çalışmalara katkı sunabilmeyi hedeflemektedir. Bu tez çalışması henüz toplumsal bir sorun olarak görülmeyen yaşlı intiharlarına yönelik psiko-sosyal değerlendirme, farkındalık durumunu ortaya çıkarma ve önleyici hizmet geliştirme noktasında çabasını ortaya koyarak literatüre sunmaktadır. Tez, gelecek çalışmalara ve yaşlılarda intihar eğilimlerinin önlenmesine dair naçizane önerilerini de sunarak sonlandırılmaktadır.

6.1. Araştırmacılar için Öneriler

Yaşlılığın artışının toplum nezdindeki etkilerine dair araştırmacılar bu alanın potansiyel risk alanlarına dair daha fazla çalışma içerisinde yer alabilmelidir. Bu kapsamda hem akademik hem de uygulamaları araştırmaların gerçekleştirilmesi önemsenmelidir. Bu alanın araştırmacılar için geliştirilebilecek önlemler açısından fırsatlar barındırdığı vurgulanmalıdır.

Yaşlılık ve intihar ilişkisine dair önleyici hizmetlerin geliştirilmesinde daha fazla multidisipliner yapıda araştırmanın gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Böylelikle alanın tanınırlığı ve çözüm üretebilme kapasitesinin gelişeceği düşünülmektedir. Bu alan araştırmacıların üzerinde daha fazla durması gereken alanlar içerisinde görülebilmelidir.

İntihar kuramlarına dair Türkiye'de uygulama yöntemleri geliştirmek önemli görülmelidir. Bu kapsamda akademik temelli çalışmaların yapılması ve pilot deneme uygulamalarının sonuçları geliştirilmesi, sonrasında bir intihar önleme kılavuzu oluşturulmalıdır. Bu kılavuz, meslek elemanlarınca uzmanlaşması gereken bir alan olarak görülmelidir.

Yaşlılık ve intihar alanlarının geliştirilmesinde politikalara, meslek elemanlarına, medyaya ve sivil organizasyonlara roller düşmelidir. Politikalar yaşlılığı ve intiharı çok yönlü olarak kapsayacak bir dizi güncel çalışmanın dahil edildiği yeni yöntemler benimsemelidir. Bu noktada benimsenecek yeni politika düzeninde bu alanlarda çalışan meslek elemanları sorunların çözümünde aktif olarak rol almalıdır. Yaşlılık alanında kapsayıcı politikalar, bu alanda çalışma gösteren deneyimli ve genç meslek profesyonelleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Sivil toplum, Türkiye için hizmet sunumunda rollerin ve sorumlulukların paydaşı olduğu bir konuma yükseltilmelidir. Bu noktada dernek ve vakıfların eylemleri şeffaflık ilkesiyle toplum temelli geliştirilmelidir. Tüm bu aşamaların gerçekleştirilmesinde araştırmacılar konuyu farklı yönleriyle değerlendirebilir ve geliştirebilir.

6.2. Uygulamacılar İçin Öneriler

İntihar önleme merkezleri ve ruh sağlığı merkezlerine dair çalışmalar arttırılmalıdır. Daha çok kişinin kolayca erişim sağlayabileceği, yerel ve mobil hizmetlerin kır, kent yaşamında, büyükşehir ya da küçük şehirlerde yaşayan herkesin erişimini sağlama boyutları geliştirilmelidir.

İntihara dair bilgilendirici çalışmalarda, önlenmesi ya da risk durumlarında yapılması gerekenlere dair tüm kamu ve sivil organizasyonların çalışmalarında sunulmalıdır. İntiharın çağrışımları açısından önleyici hizmetlerin de bu noktada aynı içerik içerisinde sunulması bir gereklilik olmaktadır.

İntiharın önlenmesine yönelik acil durumlarla iletişim kurulabilmesi adına telefon ve internet bazlı uygulamalar tekrar gündeme getirilmeli ve geliştirilmelidir. Bu noktada ayrıca telefon ve internet erişiminde yaşlı bireylerin kullanımını kolaylaştırıcı özelliklerin önemsenmesi sağlanmalıdır.

İntihar riskinin tespiti noktasında sağlık çalışanları, kurumlarda hizmet veren bakım ve meslek elemanları ve insanlarla birebir temas halinde olan farklı meslek gruplarındaki çalışanlar düzenli eğitimlerle bilinçlendirilmelidir.

İntihar riskini azaltma ve yaşlı bireyleri bu noktada önleyicilik kapsamında değerlendirebilmek adına mahalle bazlı uygulamaların hızlandırılması önceliklendirilmelidir.

Mahallede yer alan yaşlı, engelli, yatılı bakım alan vb. açılardan bireylerin durumları hakkında bilgilerin güncel veri şeklinde oluşturulması önemsenmelidir. Yatılı ve ayakta tedavi noktasında bu mahalli bazlı uygulamalarda hem fiziksel hem de psikolojik destek önceliklendirilmelidir.

Meslekler arası karmaşaların engellenmesi de çok yönlü destek içerisinde ele alınmalıdır. Mesleklerin sınırlarının belirlenmesi, uygulama koşullarının şekillendirilmesi alandaki hizmet sunma karmaşasının önüne geçilmesi noktasında önemli görülmelidir. Bu noktada birden çok alanın sorumluluğunda bulunan yaşlılık, intihar vb. alanlarda multidisipliner çalışmaların yol haritalarının çizilmesi de önemsenmelidir. Personellerin karşılaştıkları sorun karşısında süpervizyon desteğine erişimi sağlanabilmelidir. Süpervizyon hizmetlerinin geliştirilmesi bu noktada çözüme hızlı ulaşmak adına önemli görülmelidir.

Medya kuruluşlarının-bu çalışma özelinde gazetelerin- intiharın önlenmesine dair hazırlanan kriterleri neden önemsemediği üzerine bir analiz gerçekleştirilmelidir. WHO (2008:2017) tarafından yayınlanan kriterlerdeki noktaların haberlerde kullanılmamasının nedenleri ayrıntılı olarak incelenmelidir. Bu noktada bu analiz sonrasında intihar haberlerinin sunumunda geliştirilmiş yeni bir etik yöntem kılavuzu oluşturulmalıdır. Ancak sorun sadece kılavuzun oluşturulmaması değildir. Bu sebeple medya kanallarının bu kılavuzları gözeterek haberleri yapması bir mesleki etik olarak görülmelidir. Medya çalışanlarının da bu noktada intiharın haberleştirilmesi bakımından bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca yaşlılık alanındaki ayrımcılığın azaltılması noktasında da yaş ayrımcılığına bağlı söylemler medya kanallarınca sunulmamalı, bu yöndeki bireyleri olumsuz etkilemeye yönelik içerikler barındıran dizi, film, tartışma programları ya da gündüz kuşağı yayınlarında yenileşme sağlanmalıdır Yaşlı intiharları ve tüm yaş gruplarındaki intiharları da yaş ayrımcılığı karşıtı uygulamalar gibi medyadaki içeriklerde özendirici rollerde sunulmaması üzerine bir çerçeve oluşturulmalıdır. Medyanın intiharı ele alış yöntemi medya içerisinde yer alan farklı meslek elemanlarıyla birlikte değerlendirilmeli ve bu etik çerçevenin çizilmesi adına intiharla ilgili alanlardaki uzmanlarla eklektik bir çalışma gerçekleştirilmesi değerli görülmektedir.

Yaşlılık alanında hak temelli çalışmalar toplumsal bilinci yaratmada öncelikli bir alan olarak görülmelidir. Bu noktada dünya örnekleri toplumun kültürel değerleriyle birlikte ele alınarak uygulamalar geliştirilmelidir.

Emeklilik ciddi bir rol değişim döneminin başlangıcını oluşturmaktadır. Bu nedenle bu emekliliğe geçiş yönünde hazırlık çalışmalarının gerçekleştirilmesi önemli görülmelidir. Emeklilik dönemine dair Türkiye'de bireylerin aktif yaşam ve katılımlarını sağlayacak bir organizasyon yapısı kurulmalıdır. Yaşlı bireylerin refah düzeylerini geliştirmek adına emeklilik sonrası maaşlara ve geliri olmayan yaşlılara yönelik maddi desteklere yeni düzenlemeler getirilmelidir. Ekonomik temelli sıkıntıların intihar riski üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde bu noktadaki çalışmaların önleme hizmetlerine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Yalnız yaşayan yaşlılara yönelik sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesinde ilçe ve mahalle bazlı uygulamalar arttırılmalıdır. Bu noktada yerel organizasyonların arttırılmasının yalnızlık, depresyon gibi nedenlerin azalışına etki ederek intihar risklerini de azaltabilecektir. Bu kapsamda belediyelerin yerel hizmet sunumları ve sosyal hizmetin mahalle bazlı uygulamaları önceliklendirilmelidir. Yaşlıya fiziksel olarak yakınlık sorunların tespitinde ve intihar risklerinin erken tanısında önem teşkil etmektedir. Yaşlılığa dair yerinde yaşlanmanın ve evde bakım hizmetlerinin tanınırlığı ve kapsamı arttırılmalıdır. Bu hizmetlerin geliştirilmesi daha düşük maliyetlerle daha yüksek ve hızlı hizmetin yaşlılara ulaşmasını sağlamadaki rolleri merkezi otoritelerin araştırmaları arasında yer almalıdır. Evde bakım açısından bakım verenlerin ve yaşlıların psikolojik destek ihtiyaçları belediyelerle koordineli şekilde gerçekleştirilmelidir. Aile hekimliklerine, toplum sağlığı merkezlerine de bu noktada koordineli bir hizmet modeli oluşturulmalıdır. Destek ihtiyaçları noktasında bu kurumlarla roller paylaşılmalıdır. Kurum bakımı öncesinde yaşlıyı çok yönlü destekleyecek hizmetlerin sosyal çevresinden ayrılmadan sunulması yönünde çaba gösterilmelidir. Bireyin sosyal çevresinden ayrılmadan yaşlanmasının sağlanması intihar risklerini azaltıcı rollerde görülmelidir. Bu noktada mahalle bazlı uygulamaların ve hizmetlerin geliştirilmesi hızlı sonuçlar elde edebilmek anlamında sivil toplum ve akademik çalışmalarda gündeme getirilmelidir.

KAYNAKLAR

Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022, Mart 18, Huzurevleri 26 Bin "Çınar"ın Yuvası Oldu. tarihinde aile.gov.tr: https://www.aile.gov.tr/haberler/huzurevleri-26-bin-cinarin-yuvasi-oldu/ adresinden alındı Ekim 19, 2022

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2014, Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. tarihinde https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/uluslararasi-mevzuat/ adresinden alındı 4 10, 2021

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2021, 2020 Yılı Yaşlı Nüfus İstatistik Bülteni. e-bülten. https://www.aile.gov.tr/media/89041/yasli_nufus_istatistik_bulteni.pdf adresinden alındı 10 Ekim 2022

Ak, B., 1991, Yaşlılık Psikolojisi, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(2,

Aközer, M., Nuhrat, C., ve Say, Ş., 2011, Türkiye'de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler Araştırması, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 27(27), 103-128.

Akpolat, M. F., 2018, *Türkiye Artan Yaşlı Nüfus ve Huzurevlerinin Sürdürülebilirliği: İstanbul İli ÖZel Huzurevleri Örneği*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: T.C. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Esntitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.

Aktaş, G., 2022, "Deneyimli Kuşaklar" Ekseninde Pandemi Sürecinin Sosyolojik Boyutları: Denizli Örneği, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 39(1), 1-26.

Akülkü, H., 2014, İntihar Eyleminin Türkiye'deki 65 Yaş Üzerindeki Durumu ve Nedenleri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz, *III. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı* III, 95-105

Alptekin, K., Duyan, V., 2019, Türkiye'de 2007-2016 yılları arasında intihar hızları sosyodemografik faktörlere göre nasıl bir dağılım gösterdi?, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 10(4), 270-276

Alptekin, K., ve Duyan, V., 2012, *İntihar ve İntiharı Önleme*, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul.

Arkun, N., 1978, *İntiharın Psikodinamikleri*, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul.

Arslan, M., Kavuncu, M. G., ve Demirci, V. G., 2018, *Gençlerin Ruhsal Durumu Üzerine Bir Araştırma(İntihar Eğilimleri ve İntihar Olasılıkları)*, (M. S. Yeprem, Dü.): İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul, Türkiye

Asayesh, F. E., ve Özben, M., 2019, Huzurevleri ve Yaşlılık: Ağrı ve İstanbul Örnekleri, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 849-864.

Aslan, M., Hocaoğlu, Ç., 2014, Yaşlılarda İntihar Davranışı, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar,* 6(3), 294-309

Avcı, D., Selçuk, K. T., Doğan, S., 2017, Suicide Risk in the Hospitalized Elderly in Turkey and Affecting Factors, *Archives of Psychiatric Nursing*, 31(1), 55-61

Ayaz, F., Taşdelen, B., Adıyaman, F., ve Yüksel , E., 2018, İnternet Haber Sitelerinde İntihar Haberlerinin Sunumu, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 5-23.

Aydemir, Ç., 1999, Türkiye'de Yaşlı İntiharları, *Kriz Dergisi*, 21-25.

Balcı, A., 2015, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler,* Pegem Akademi, Ankara

Barker, J., Oakes-Rogers, S., Leddy, A., 2022, What distinguishes high and low-lethality suicide attempts in older adults? A systematic review and meta-analysis, *Journal of Psychiatric Research*, 154, 91-101

Barraclough , B., ve Shepherd, D., 1994, A Necessary Neologism: The Origin and Uses of Suicide, *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 24(2), 115-127.

Baskak, İ., Aslantürk, H., 2022, Türkiye'de 2002-2018 Yılları Arasındaki Yaşlı İntiharlarının İncelenmesi, *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi,* 3(1), 114-128

Bilgin, N, 2006, Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi. *Siyasal Kitabevi*, Ankara.

Birren, J., ve Birren, B, 1990, *The Concepts, Models, and History of the Psychology of Aging*. J. E. Birren (ed.), The Handbooks of Aging Consisting of Three Volumes Critical (s. 3-19, Academic Press İnc, California.

Bonelli, R., Dew, R. E., Koenig, H. D., Rosmarin, D. H., ve Vasegh, S., 2013, Depresyonda Dini ve Manevi Faktörler: Araştırmaları Bir araya Getirme ve Değerlendirme Çeviren Kimter, N., *Dini Araştırmalar*, 224-244.

Borlu, A., 2019, *Yaşlı ve Yaşam Çevresi*. Sevil,, Ü. ve Bayram Değer, V. (ed), Geriatriye Disiplinler Arası Yaklaşım, Güven PlusDanışmanlık A.Ş. Yayınları, İstanbul442-454.

Browne, T., 1643, Religio Medici, *Robert Brothers*, Boston

Canpolat, Ö., 2021, Ötekileştirilme tartışmaları bağlamında yaşlılık ve yaşlılığa bakış açısının incelenmesi, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 6(11), 81-104.

Castel, A. D., 2019, Better with Age: The Psychology of Succesful Aging, *Oxford University Press*, New York.

Cheng, A. T., Hawton, K., Lee, C. T., ve Chen, T. H., 2007, The Influence of Media Reporting of the Suicide of a Celebrity on Suicide Rates: a Population-based Story, *International Journal of Epidemiology*, 36, 1229-1234.

Conwell, Y., Van Orden, K., Caine, E. D., Suicide in Older Adults, *Psychiatric Clinics of North America*, 34(2), 451-468

Creswell, J. W, 2021, Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni, *Siyasal Kitabevi*, Ankara

Creswell, J. W., 2021, *Nitel Araştırma Yöntemleri, Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma Ve Araştırma Deseni*, Siyasal Kitabevi, Ankara

Cuperfain, A. B., Furqan, Z., Sinyor, M., Mulsant, B. H., Shulman, K., Kurdyak, P., Zaheer, J., 2022, A Qualitative Analysis of Suicide Notes to Understand Suicidality in Older Adults, *The American Journal of Geriatric Psychiatry,* 30(12), 1330-1338

Cuperfain, A., Furqan, Z., Sinyor, M., Shılman, K., Zaheer, J., 2022, “I Just Can't Take It Anymore”: Using Suicide Notes to Understand Suicidality in Older Adults, *The American Journal of Geriatric Psychiatry,* 30(4)

Çoban, M., 2004, *Medya ve İntihar: İntihar Haberlerinin Medyada Yer Alış Biçimi,* Yüksek Lisans Tezi. T.C. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Demir, O., 2016, Nüfus Politikaları ve Çin, Fransa ve Türkiye Örneklerinin Değerlendirilmesi. *Social Sciences (NWSASOS)*, 11(1), 41-61.

Demirbaş, H., ve Bulut, B. P., 2021, *İntihar ve Psikoloji*, Ayan, D., Hancı, H., ve Demirbaş, H., (ed), Bilim ve Kültür Aynasında İntihar, Nobel Akademik Yayıncılık, 104-126,

Devlet Planlama Teşkilatı(DPT), 2007, *Türkiye'de yaşlıların durumu ve yaşlanma ulusal eylem planı 2007,* https://sgb.saglik.gov.tr/Eklenti/34232/0/turkiyede-yaslilarin-durumu-ve-yaslanma-ulusal-eylem-planipdf.pdf [Erişim Tarihi: 01 Mart 2022]

Donne, J., 1946, Biathanatos. Londra: Yazar Tarafından Yayımlandı.

Durkheim, E., 2019[1987], *İntihar*. Cem Yayınevi.

Eroğul, C., 1993, Ölüm Hakkı, *A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 48(1-4), 47-56.

Eryurt, M. A., Beşe Canpolat, Ş., ve Koç, İ,, 2013, Türkiye'de Nüfus ve Nüfus Politikaları: Öngörüler ve Öneriler, *Amme İdare Dergisi*, 46(4), 129-156.

Eryurt, M., Adalı, T., ve Şahin, E., 2010, *Türkiye'de Doğurganlığın Dönüşümü: Alt Nüfus Gruplarındaki Farklılaşmalar,* Türkiye'de Doğurganlık, Üreme Sağlığı ve Yaşlılık, Ankara:. 1-40.

Eskin, M, 2003, *Risk etmenleri: Tanım ve Anlama*, Eskin, M., (ed), İntihar-Açıklama, Değerlendirme, Tedavi ve Önleme, Çizgi Tıp Yayınevi.

Franks, R., Burnett, D., Evans, R. R., 2012, Risk Factors and Prevention Strategies for Suicide Among the Elderly, *Alabama Counseling Association Journal*, 38(2), 32-42

Freud, S., 1917, *Yas ve Melankoli (Mourning and Melancholia),* Strachey, J., (ed.), The Standart Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud (R. Uslu, ve Berksun, O. E., (Çev.), 14 s. 243-258, The Hogart Press, London.

Frey, R. G., 1978, Did Socrates Commit Suicide? *Philosophy*, 53(203), 106-108.

Gashi, F., 2018, İntihara Bakış ve Bireysel Dindarlık Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma(Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi Dışındaki Bölümlerde Okuyan Öğrenci Örneği, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 27(2), 17-45.

Gibbs , J. P., ve Martin, W. T., 1958, A Theory of Status Integration and Its Relationship to Suicide, *American Sociological Review*.

Goethe, J. W., 1774*, Die Leiden des jungen Werthers(Genç Werher'in Acıları)*, Weygand'sche Buchhandlung, Leibzig

Gökçe, B., 1987, Bir Toplumsal Olgu Olarak "İntihar", *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1-2), 49-57.

Gönüllü, C., 2017, Kırsal ve Kentsel Alanlarda Yaşlanma, Yaşlılık ve Yaşlılar: Denizli Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 92-124.

Gunn, J. F., ve Lester, D., 2014, Theories of Suicide; Past, Present and Future. *Charles C Thomas Publisher*.

Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., ve Taşğın, S., 2015, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma: Teorik Çerçeve- Pratik Öneriler, 7 Farklı Nitel Araştırma Yaklaşımı- Kalite ve Etik Hususlar (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, *Seçkin Yayıncılık*, Ankara.

Güler, Z., 2017, Yaşlılık ve İntihar, *Sosyoloji Konferansları 55*, 181-193.

Güncel Türkçe Sözlük. İntihar Nedir?, https://sozluk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 28 Aralık 2020]

Güncel Türkçe Sözlük. Yaşlılık Nedir?, www.sozluk.gov.tr, [Erişim Tarihi 18 Mart 2021]

Hablemitoğlu, Ş., ve Özmete, E., 2010, Yaşlı Refahı Yaşlılar İçin Sosyal Hizmet, *Kilit Yayınları*, Ankara.

Harmancı, F. M., Buçak, M., Gültekin, E., ve Güldibi, M., 2014, Gazetelerde Polis İntihar Haberlerinin Sunumu, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51), 365-391.

Henry, A. F., ve Short, J. F., 1954, Suicide and Homicide – Some Economic, Sociological and Psychological Aspects of Aggression, *FreePress*, New York.

Hösükler, E., Erkol, Z. Z., Gündoğdu, V., Petekkaya, S., Samurcu, H., Hösükler, B., 2017, Yaşlı intiharları: Üç olgu sunumu, *Adli Top Dergisi*, 31(3), 155-163

İçli, G., 2008, Yaşlılar ve Yetişkin Çocuklar, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 29-38.

İçli, G., 2008, Yaşlılar ve Yetişkin Çocuklar, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 29-38.

İlhan, R., ve Sayar Akaslan, D., 2019, İnternet Haberlerinde Yer Alan İntihar Olgularının Sosyodemografik Özellikleri ve Başvurulan İntihar Yöntemleri, *Kriz Dergisi*, 27(2), 71-78.

İlhan, R., ve Sayar Akaslan, D., 2019, İnternet Haberlerinde Yer Alan İntihar Olgularının Sosyodemografik Özellikleri ve Başvurulan İntihar Yöntemleri, Kriz Dergisi, 27(2), 71-78.

Jack, B., 2014, Goethe's Werther and its effects, *Lancet Psychiatry*, 1(1), 18-19.

Joiner, T., 2005, Why People Die By Suicide. *Harvard University Press*.

Kara, Y., 2017, Yaşlıların Ötenazi Hakkında Görüşleri, *Aurum Journal of Social Sciences*, 2, 17-32.

Karaca Baysal, I., 2020, *2014-2018 Yılları Arasında Adli Tıp Kurumu Antalya Grup Başkanlığında Otopsisi Yapılan 65 ve Üstü Olguların Özellikleri,* Uzmanlık Tezi, Antalya: T.C. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı.

Karaduman, M., ve Aciyan, E. P., 2021, İntihar Haberlerinde Etik Sorunlar: Siyanürle İntihar Haberlerine İlişkin Bir Araştırma, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 521-541.

Karakartal, D., 2021, Kanser ve İntihar Davranışı İlişkisi, Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, 7(15), 195-207.

Karbeyaz, K., Çelikel, A., Emiral, E., Öztürk Emiral, G., 2017, Elderly suicide in Eskisehir, Turkey, *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 52, 12-15

Kaya, A., Tosun Tasar, P., Meral, O., Sahın, S., Balkay, M., Aktaş, E. Ö., Akçiçek, F., 2020, The characteristics of older people suicides by sex and age subgroups, *Legal Medicine*, 46

Klonsky, D. E., ve May, A. M., 2015, The Three-Step Theory (3ST): A New Theory of Suicide Rooted in the "Ideation-to-Action" Framework. *International Journal of Cognitive Therapy*, 114-129.

Koç, İ., Eryurt, M. A., Adalı, T., ve Seçkiner, P., 2008, Türkiye'nin Demografik Dönüşümü. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Yayını, http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TurkiyeninDemografikDonusumu_220410.pdf, [Erişim Tarihi: 12 Mart 2021]

Kumar, S., Anish, P. N., Biju, G., 2015, Risk factors for suicide in elderly in comparison to younger age groups, *Indian Journal of Psychiatry*, 57(3), 249-254

Kumtepe, H., ve Akay, S., 2012, *Yaşlanan Toplum: Türkiye'de Demografik Geçiş ve Yaşlanma Olgusu*, 18-24 Mart Yaşlılara Saygı Haftası: Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma

Bildirileri 60-79, Ankara Üniversitesi Yaşlılık Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara.

Lee, R., 2003, The Demographic Transition: Three Centuries of Fundamental Change, *Journal of Economic Perspectives*, 17(4), 167-190.

Leenaars, A. A., 1988, Suicide Notes. *Human Sciences Press*, New York.

Leenaars, A. A., 1996, Suicide: A Multidimensional Malaise, *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 26(3), 221-236.

Leenaars, A. A., Dieserud, G., Wenckstern, S., Dyregroc, K., Lester, D., ve Lyke , J., 2018, A Multidimensional Theory of Suicide: A Psychological Autopsy Corroborative Study, *Crisis The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, 39(6), 1-12.

Lester, D., 1998, Theories of Suicidal Behavior Applied to Sylvia Plath, *Death Studies*, 655-666.

Mann, J. J., Apter, A., Bertolote, J., Beautrais, A., Currier, D., Haas, A., Hegerl, U., Lonnqvist, J., Malone, K., Marusic, A., Mehlum, L., Patton, G., Phillips, M., Rutz, W., Rihmer, Z., Schmidtke, A., Shaffer, D., Silverman, M., Takahashi, Y., Varnik, A., Wasserman, D., Yip, P., Hendin, H., 2015, Suicide Prevention Strategies A Systematic Review, *JAMA*, 294(16), 2064-2074

Maris, R. W., 1992, How Are Suicides Different: Assesssment and Prediction of Suicide. RW Maris, A.L., Berman ve J.T.Matsberger ve ark.(Ed.), *Guilford Press*, New York, 65-87

Meder, M., ve Gültekin, M., 2012, Türkiye'nin Büyük Kentlerinde 1999-2009 Yılları Arasındaki İntihar Eğilimleri, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (11), 139-151.

Menninger, K. A., 1938, Man against Himself. *Harcourt, Brace ve World Inc*., New York.

Metzger, R. C., 1969, *Suicidology: A Study Of Suicide Trendsand Theories 1950-1964*. Yüksek Lisans Tezi. Montana University.

Moisander, J., ve Valtonen, A., 2006, Qualitative Marketing Research Methods: a cultural approach. *SAGE Publications*, London.

Mutçalı, S., 1995, Arapça-Türkçe Sözlük, *Dağarcık Yayınları*, İstanbul.

Müftüler, H. G., 2018, Yaşlılar Açısından Yaşlılık Gerçeği, *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 93-129.

National Institute of Mental Health (NIMH), Suicide, https://www.nimh.nih.gov/health/statistics/suicide.shtml, [Erişim Tarihi: 6 Ocak 2021], [Erişim Tarihi: 13 Şubat 2021]

Notenstein, F. W., 1953, Economic Problems of Population Change. Proceedings of the Eight International Conference of Agricultural Economists, *Oxford University Press*, London, 13-31.

O'Connor, R. C., 2011, Towards an Integrated Motivational-Volitional Model of Suicidal Behaviour. R. C. O'Connor, S. Platt, ve J. Gordon (ed), International Handbook of Suicide Prevention: Research, Policy and Practice, *John Wiley ve Sons*, Ltd.181-198,

O'Connor, R. C., ve Kirtley, O. J., 2018, The İntegrated Motivational-Volitional Model of Suicidal Behaviour, *Phil. Trans. Royal Society Publishing*.

Oğlak, S, 2018, 21.Yüzyılda Yaşlanma ve Aktif Yaşlanma, Canatan, A. ve Özmete, E. (ed.), Yaşlılığa Çok Yönlü Bakış:Temel Gerontoloji , *Hedef CS Yayıncılık ve Mühendislik*. Ankara, 222-238

Oktay, E. Y., 2014, Türkiye'de Cumhuriyet'in İlanından Günümüze Uygulanan Nüfus Politikaları, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*(7), 31-51.

Online Etymology Dictionary, Suicide, https://www.etymonline.com/word/suicide, [Erişim Tarihi: 28 Aralık 2020]

Öğüt, S., Öğüt Düzen, K., ve Polat, M., 2017, Huzurevlerinde Yaşayan Yaşlıların Yerinde Yaşlanma Konusundaki Duygu ve Düşünceleri, *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 522-526.

Öncü, B., 2006, İntihar Eğilimi Olan Hastaya Acil Müdahale, *Kriz Dergisi*, 14(2), 31-37.

Özbolat, A., 2016, Beşiktan Mezara: Yaşlılığın Sosyolojisi ve Din: Adana Örneği, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD),* 16(2), 53-76.

Özkul M., Kalaycı, I., 2015, Türkiye'de Yaşlılık Çalışmaları, *Sosyoloji Konferansları*, 52(2015-2) , 259-290

Palabıyıkoğlu, R., 1994, İntihar Davranışı ve Kitle İletişim Araçları, *Kriz Dergisi*, 2(2), 277-284

Palabıyıkoğlu, R., Azizoğlu, S., Haran, S., ve Özayar, H., 1994, Gazetelerin İntihar Haberlerinin Okuyucuya Nasıl Yansıtıldığına İlişkin Bir Çalışma, *Kriz Dergisi*, 2(2), 385-292.

Phillips, D. P., 1974, The İnfluence of Suggestion on Suicide:İ Substantive and Theoretical Implications of the Werther Effect, *American Sociolojical Review*, 39, 340-354.

Pirkis, J., ve Nordentoft, M., 2011, *Media Influences on Suicide and Attempted Suicide*,. O'conner, R. C., Platt, S. ve Gordon, J. (ed), International Handbook of Suicide Prevention: Research, Policy and Practive (First Edition), John Wiley ve Sons, Ltd. United Kingdom, 531-544.

Posner, K., Oquendo, M. A., Gould, M., Stanley, B., ve Davies, M., 2007, Columbia Classification Algorithm of Suicide Assessment (CCASA): Classification of Suicidal Events in the FDA's Pediatric Suicidal Risk Analysis of Antidepressants, *Am J Psychiatry*, 164(7), 1035-1043.

Ritchie, H., Roser, M., ve Ortiz-Ospina, E., 2015, Suicide: https://ourworldindata.org/suicide, [Erişim Tarihi: 13 Nisan 2021]

Rudd, D. M., 2006, Fluid Vulnerability Theory: A Cognitive Approach to Understanding the Process of Acute and Chronic Suicide Risk, Ellis, E. T. (ed.), Cognition and Suicide: Theory, Research, and Therapy, *American Psychological Association*. 355-368,

Sağlık Bakanlığı Adana İl Sağlık Müdürlüğü, 2021, Ağustos 27, adanaism.saglik.gov.tr. tarihinde 10 EYLÜL Dünya İntiharı Önleme Günü: https://adanaism.saglik.gov.tr/TR-219718/10-eylul-dunya-intihari-onleme-gunu.html, [Erişim Tarihi: 20 Ekim 2022]

Sağlık Bakanlığı, 2015, İntiharın Önlenmesi: Medya Çalışanları için Kaynak, *Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu*, Ankara.

Sağlık Bakanlığı, Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı (2020-2023), https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/Ruh_Sagligi_Db/yayinlarimiz/URSEP_Baski.pdf, [Erişim Tarihi: 20 Ekim 2022]

Salur, G., 2018, Yaşlılık ve Bilişsel Süreçler., Duben, A., (ed.), Yaşlanma ve Yaşlılık: Disiplinlerarası Bakış Açıları, *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,* İstanbul, 9-28.

Seneviratne, V. L., Ranaweera, S., Atkins, M., 2022, Elder suicides: A reminder from the forgotten generation, *Asian Journal of Psychiatry*, 71

Sennett, R., 2006, Introduction, Durkheim E., In On Suicide, *Penguin*, London, xi-xxiv.

Shneidman, E., 1985, Definition of Suicide. ABD: Rowman ve Littlefield Publishers.

Shneidman, E., 1993(a), Suicide as Psychache, *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 145-147.

Shneidman, E., 1993(b), Suicide as Psychache: A Clinical Approach to Self-destructive Behavior, *A Jason Aronson Book*, United Kingdom.

Silverman, D., 2018, Nitel Verileri Yorumlama, Dinç, E., (çev.), *Pegem Akademi*, Ankara.

Sixsmith, A.J., ve Sixsmith, J.A., 1991, Transition in Home Experience in Later Life, *Journal of Architectural and Planning Research*, 8(2), 181–191.

Stack, S., 2000, Media Impacts on Suicide: A Quantitative Review of 293 Findings, *Social Science Quarterly*, 957-971.

Stones, D., ve Gullifer, J., 2016, 'At home it's just so much easier to be yourself': older adults' perceptions of ageing in place, *Ageing and Society*, 36(3), 449-481.

Subaşı, M., Okumuş, K., 2017, Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 21(2), 419-426

Szanto, K., Prigerson, H. G., Reynolds, C. F., 2001, Suicide in the elderly, *Clinical Neuroscience Research*, 1(5), 366-376

Takahashi, Y., 2002, Suicide in Japan: What Are the Problems? R. J. Kosky, H. S. Eshkevari, Goldney, R. D. ve Hassan, R. (ed), Suicide Prevention: The Global Context, *Kluwer Academic Publishers*, New York, 121-130.

Terakye, G., ve Güner, P., 1997, Kriz Potansiyeli Taşıyan Bir Dönem: Yaşlılık, *Kriz Dergisi*, 5(2), 95-191.

Tufan, İ., 2016, Antik Çağ'dan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma, *Nobel Akademik Yayıncılık*, Ankara.

TÜİK(a), İntihar İstatistikleri, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2019-33710 [Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2021], [Erişim Tarihi: 10 Eylül 2022], [Erişim Tarihi:11 Eylül 2022], [Erişim Tarihi:13 Ekim 2022] [Erişim Tarihi: 18 Kasım 2022]

TÜİK(b) İntihar İstatistikleri, TÜİK Merkezi Dağıtım Sistemi: https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr, [Erişim Tarihi:16 Nisan 2021], [Erişim Tarihi: 17 Ekim 2022]

TÜİK(c), İstatistiklerle Yaşlılık 2021, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2021-45636#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Ya%C5%9Fl%C4%B1%20n%C3%BCfus%20olarak%20kabul%20edilen,9%2C7'ye%20y%C3%BCkseldi. [Erişim Tarihi: 17 Kasım 2022]

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, *Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi,* https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html, [Erişim Tarihi: 10 Şubat 2022]

Türkiye Psikiyatri Derneği Krize Müdahale ve İntiharı Önleme Çalışma Birimi, 2018, İntihar Önemli Bir Halk Sağlığı Sorunudur! https://psikiyatri.org.tr/altbirim/144/d18-krize-mudahele-ve-intihari-onleme-cb/haber/1926, [Erişim Tarihi: 20 Ekim 2022]

Türkiye Psikiyatri Derneği Krize Müdahale ve İntiharı Önleme Çalışma Birimi Koordinatörleri, 2022, Eylül 02, 10 Eylül İntiharı Önleme Günü Sempozyumu. https://psikiyatri.org.tr/3624/10-eylul-intihari-onleme-gunu-sempozyumu, [Erişim Tarihi: 20 Ekim 2022]

Umutlu S., Tekin Epik, M., 2019, Türkiye'de Yaşlı Nüfus ve Sosyal Politika Uygulamaları, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 11(1), 29-43

UNHCR, https://emergency.unhcr.org/entry/43935/older-persons#:~:text=An%20older%20person%20is%20defined,or%20age%2Drelated%20health%20conditions., [Erişim Tarihi: 16 Ekim 2022]

United Nations, World Population Prospects, Turkey https://population.un.org/wpp/Graphs/DemographicProfiles/Pyramid/900, [Erişim Tarihi: 10 Ekim 2022]

United Nations, 1991, *United Nations Principles for Older Persons*.

Van Orden, K. A., Witte, T. K., Cukrowicz, K. C., Braithwaite, S., Selby, E. A., ve Joiner Jr., T. E., 2010, The Interpersonal Theory of Suicide, *Psychol Rev*, 117(2), 575-600.

Vural, A., 2021, 11 26, *İntiharın Tarihselliği Bağlamında Beşir Fuad Ve Topluma Mâl Olmuş Kişilerin İntiharlarından Derlemeler*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

WHO, 2000, *Preventing Suicide: A Resource for Media Professionals*, Mental and Behavioural Disorders Department of Mental Health World Health Organization, Geneva.

WHO, 2002, *Active Ageing A Policy Framework*, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/67215/WHO_NMH_NPH_02.8.pdf?sequence=1, [Erişim Tarihi: 3 Ocak 2022]

WHO, 2015, *Ageing and Healt*h.

WHO, 2019, *Suicide in the World: Global Health Estimates*, World Health Organization.

WHO, ve IASP, 2008, *Preventing Suicide: A Resource for Media Professionals*, Department of Mental Health and Substance Abuse World Health Organization, Geneva.

WHO, ve IASP, update 2017, *Preventing Suicide: A Resource for Media Professionals*, Geneva.

WHO, World Suicide Prevention Day 2022. https://www.who.int/campaigns/world-suicide-prevention-day/2022, [Erişim Tarihi: 20 Ekim 2022]

Wreen, M., 1988, The Definition of Suicide, *Social Theory and Practice*, 14(1), 1-23.

Yenilmez, Ç., 2016, Yaşlılıkta İntihar Davranışı, *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Özel Sayısı*, 9(3), 30-36

Yıldırım Üşenmez, S., ve Kaya, H., 2021, Huzurevi Çalışanlarının Yaşlılara İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15, 548-560.

Yıldırım, A, 1999, Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi, *Eğitim ve Bilim*, 23(12).

Yıldırım, A., Şimşek, H., 2021, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara

Yıldırım, S., 2021, *Türkiye'de İntihar: Son 10 Yılda Yaşanan Medyaya Yansımış Olan İntihar Vakalarının İncelenmesi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Yin, R., 1984, *Case study research: design and methods*., Sage Publications, California

Zastrow, C., ve Kirst-Ashman, K. K., 2015, *Yetişkinlik – Yaşlılık, İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre 2*, Nika Yayınevi, Ankara.

Zubaroğlu Yanardağ, M., 2019, *Yaşlanma ve Sağlık*, Özer, Ö. ve Şantaş, F. (ed), Sosyolojik Boyutlarıyla Sağlık, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 93-107.